

ATATÜRK ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
ARKEOLOJİ ANABİLİM DALI

Zerrin AYDIN TAVUKÇU

PARİON NEKROPOLÜ
2005 YILI BULUNTULARI

DOKTORA TEZİ

TEZ YÖNETİCİSİ
Prof. Dr. Cevat BAŞARAN

ERZURUM 2006

İÇİNDEKİLER

Sayfa No:

ÖZET	IV
ABSTRACT	V
ÖNSÖZ	VI

BİRİNCİ BÖLÜM

1. GİRİŞ	1
1.1. Troas Bölgesi'nin Tarihi Coğrafyası.....	1
1.2. Parion'un Kuruluşu ve Kolonizasyonu.....	2
1.3. Parion'un Tarihi Coğrafyası.....	4
1.4. Araştırmalar.....	7
1.5. Çalışmada Amaç, Kapsam ve Yöntem.....	9

İKİNCİ BÖLÜM

2. PARİON'UN ARKEOLOJİK KALINTILARI	11
2.1. Sur Duvarları.....	11
2.2. Akropol.....	11
2.3. Tapınaklar (?).....	12
2.4. Tiyatro.....	12
2.5. Sunak.....	12
2.6. Propylon.....	13
2.7. Aquadukt ve Su Yapıları.....	13
2.8. Limanlar.....	14
2.9. Nekropol.....	14
2.10. Agora.....	15
2.11. Bouleterion / Prytaneion (?).....	15
2.12. Hamam / Roma Villası (?).....	15
2.13. Diğer Eserler.....	15
2.13.1. Heykeltıraşlık Eserleri.....	15
2.13.2. Seramikler.....	17
2.13.3. Sikkeler.....	17
2.13.4. Yazıtlar.....	18

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. PARİON NEKROPOL BULUNTULARI.....	20
3.1. METAL ESERLER.....	20
3.1.1. Altın.....	20
3.1.2. Bronz.....	32
3.1.3. Kurşun.....	36
3.2. TERRAKOTTA FİGÜRİNLER	38
3.2.1. Tanım ve Tipler.....	38
3.2.2. Yapım Teknikleri.....	38
3.2.3. Kullanım Biçimleri.....	41
3.3. SERAMİKLER.....	64
3.3.1. Tanım ve Tipler.....	64
A. Seramik Parçaları.....	67
B. Pyxis.....	74
C. Bodur Lekythos.....	75
D. Kase.....	76
E. Lagynos.....	76
F. Kupa.....	84
G. Kantharos.....	85
H. Urne.....	85
İ. Tek Kulplu Kap.....	86
J. Çift Kulplu Kap.....	87
3.3.2. UNGUENTARIÜMLAR.....	88
3.3.2.1. Tanım ve Tipler	88
3.3.2.2. Kullanım Biçimleri.....	89
3.3.3. KANDİLLER.....	120
3.3.3.1. Tanım.....	120
3.3.3.2. Yapım Teknikleri.....	121
3.3.3.3. Kandilin Kökeni ve Gelişimi	123
3.4. CAM UNGUENTARIÜMLAR.....	143
3.4.1. Tanım.....	143
3.4.2. Camın Kökeni ve Gelişimi.....	143
3.4.3. Yapım Teknikleri.....	145
3.5. CAM BONCUKLAR.....	150

3.6. KEMİK ESERLER.....	151
3.7. DİĞER ESERLER.....	153

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. PARİON ÖLÜ GÖMME GELENEKLERİ.....	155
4.1. MEZAR TİPLERİ.....	155
4.2. GÖMÜ BİÇİMLERİ.....	161
4.3. MEZAR HEDİYELERİ.....	162

BEŞİNCİ BÖLÜM

5. USTALAR-İŞLİKLER.....	165
---------------------------------	------------

ALTINCI BÖLÜM

6. SONUÇ.....	167
----------------------	------------

YEDİNCİ BÖLÜM

7. KISALTMALAR ve KAYNAKÇA	170
---	------------

SEKİZİNCİ BÖLÜM

8. KATALOG.....	190
------------------------	------------

DOKUZUNCU BÖLÜM

9. ÇİZİMLER	278
--------------------------	------------

ONUNCU BÖLÜM

10. LEVHALAR

ONBİRİNCİ BÖLÜM

11. ÖZGEÇMİŞ

ÖZET

DOKTORA TEZİ
PARİON NEKROPOLÜ 2005 YILI BULUNTULARI
Zerrin AYDIN TAVUKÇU
Danışman: Prof. Dr. Cevat BAŞARAN
2007 – SAYFA –277
Jüri: Prof. Dr. Cevat BAŞARAN
Prof. Dr. Mehmet KARAOSMANOĞLU
Doç. Dr. Ahmet Ali BAYHAN
Doç. Dr. Turan TAKAOĞLU
Yrd. Doç. Dr. Nurettin KOÇHAN

Parion, bugünkü Çanakkale İli, Biga İlçesi Balıklıçeşme Beldesi'ne bağlı Kemer Köyü'nde kurulmuş antik bir liman kentidir. Kolonizasyon Çağı'nda Miletos, Erythrai ve Paros'lu göçmenler tarafından iskan edilen Parion, Antik Çağ'da Troas Bölgesi'nin önemli kentlerinden biri olmuştur.

Daha önce Prof. Dr. C. Başaran ve ekibi tarafından bölgede gerçekleştirilen yüzey araştırmalarında kentin, güney ve kuzey doğusunun nekropol olarak kullanıldığı sonucuna varılmıştır. Nitekim; 2005 yılında başlatılan kazılar da, öncelikli olarak kentin güney nekropolünde yürütülmüştür.

İlk verilere göre, İ. Ö. 4. yy. sonlarından İ. S. 2. yy. başlarına kadarki süreçte kullanıldığı anlaşılan Parion Güney Nekropolü'nde, kremasyon ve inhumasyon gömü biçimlerinin birlikte kullanıldığı tespit edilmiştir.

Kazının ilk sezonu olmasına rağmen; Parion Nekropolü'nde ele geçen arkeolojik buluntular, kentin yaşadığı süreçte çok zengin ve gelişmiş olduğunu kanıtlar niteliktedir.

Çok değişik mezar tipleri ve mezar biçimleri olduğu gözlenen Parion Nekropolü'nde, 2005 yılı kazı sezonunda, çeşitli biçimlerdeki geleneklere göre gömülmüş, ayrıntıda farklı uygulamaları olmakla birlikte, basamaklı anıt mezarlar, lahit mezarlar, tabanı tuğla döşeli duvar örgü mezarlar, taş sandık mezarlar, kiremit mezarlar, doğrudan toprağa açılan mezarlar, urne mezarlar, pitos mezarlar, ahşap tabut mezarlar başta olmak üzere 12 farklı türde 68 adet mezar açığa çıkarılmıştır. Mezarlardan altın, bronz, kurşun gibi metal eserlerin yanı sıra, pişmiş topraktan yapılmış figürinler, seramikler, unguentariumlar, kandiller ile cam eserler, boncuklar ve kemik eserler gibi çok çeşitli ölü hediyeleri bulunmuştur.

Sonuç olarak; Parion kentinin ölü gömme gelenekleri, mezar tipleri ve ölü hediyeleri açısından Troas Bölgesi'nin genelinde izlenen kültür birliğine bağlı kaldığı ortaya çıkmaktadır.

ABSTRACT**Ph. D. THESIS
THE FINDINGS OF PARIUM NECROPOLIS AT 2005****Zerrin AYDIN TAVUKÇU****Advisor: Prof. Dr. Cevat BAŞARAN****2007- PAGE-277****Jury: Prof. Dr. Cevat BAŞARAN****Prof. Dr. Mehmet KARAOSMANOĞLU****Assoc. Prof. Dr. Ahmet Ali BAYHAN****Assoc. Prof. Dr. Turan TAKAOĞLU****Assist. Prof. Dr. Nurettin KOÇHAN**

Parium was an important coastal city located on the southern shore of the Sea Marmara (Ancient Propontis) in ancient Troad. The site is located on the Balıklıçeşme district of the Kemer Village in the Biga Town of Çanakkale Province. According to ancient sources, Parium was established by immigrants from Miletus, Erythrae and Paros during the period of Grek colonization. A team under the direction of Prof. Dr. Cevat Başaran from the Atatürk University has been carrying out archaeological excavations at the site since 2005. The research of 2005 season revealed information to demonstrate that the southern and northern parts of the city were used as cemetery areas.

In this context, this Ph.D. dissertation aims to examine the total of 68 burials excavated in these cemetery areas during the course of 2005 field season at Parium. The results of this research indicate that the cemeteries were in use from the fourth century B.C to the second century A.D. Archaeological evidence demonstrates that both inhumation and cremation were practiced by the populations of ancient Parium. The finds from the southern necropolis points to a prosperity and wealth level of the city. Archaeological evidence also indicates that a number of burial customs was adopted by the populations of ancient Parium. Total of 12 different types have been identified during the course of 2005 field season at Parium, including monumental stepped tombs, sarchopagi, stone chest graves, pan-tile graves, jar burials, pithos graves, wood chest graves and simple pit graves. The offerings unearthed in these burials include bronze, golden and lead objects, terra cotta figurines, unguentaria, oil lamps, various vessels of different shapes, beads and bone artifacts.

Evaluation of the archaeological evidence from the cemeteries of Parium shows that the ancient Parians shared the same ethno-cultural traits with the other populations of the Troad. In light of the minimal number of mortuary evidence from the Troad from Classical to Roman times, it is hoped that the data from Parium will enhance our understanding of the culture history of the region.

VII

Parion Kazı ekibinden arkadaşlarım; sayın Yrd. Doç. Dr. Vedat KELEŞ, sayın Arş. Gör. Şengül Dilek FUL, sayın Arş. Gör. Akın TEMÜR, sayın Arş. Gör. Hasan Ertuğ ERGÜRER, sayın Arş. Gör. Hasan KASAPOĞLU, sayın Arkeolog Ömer ÖZTÜRK ve sayın Arkeolog Devran DALBAŞ ile isimlerini tek tek sayamadığım 2005 ve 2006 yılları Parion Kazı Ekibi'nin özverili ve emekçi öğrencilerine teşekkürü bir borç bilirim.

Çalışmanın her aşamasında sürekli yanımda olan ve destek veren eşim sayın Yrd. Doç. Dr. Ali Yalçın TAVUKÇU'ya ve bir yaşından beri ekibimizin adeta üyesi olan fedakar kızım Fatma Hüma TAVUKÇU ile aileme şükranlarımı sunarım.

ERZURUM – Ocak 2007

Zerrin AYDIN TAVUKÇU

BİRİNCİ BÖLÜM

1. GİRİŞ

1.1. Troas Bölgesi'nin Tarihi Coğrafyası

İnsanlık tarihinin çeşitli dönemlerinde birçok uygarlığa ev sahipliği yapmış olan Anadolu, doğu dünyası ile batı dünyası arasında daima bir kültür köprüsü olmuştur. Geçmişe ait bu zengin kültür izleri bilimsel olarak incelendiğinde, Anadolu'nun evrensel uygarlığının oluşmasında, bütün coğrafi bölgelerden daha fazla Troas Bölgesi'nin payı olduğu görülür.

Troas Bölgesi, coğrafi konum açısından Asya'yı Avrupa'ya; Karadeniz ve Marmara'yı Ege Denizi'ne bağlayan bir köprü niteliğindedir.

Anadolu'nun batısındaki Çanakkale kısmen de Balıkesir illerinin sınırları içinde kalan Biga Yarımadası'nı içine alan bölgenin Antik Çağ'daki adı Troas Bölgesi'dir¹ (Harita 1). Yarımadanın kuzeyinde Propontis (=Marmara Denizi), batı ve güneyinde Aigai (=Ege Denizi) bulunur. Bu iki denizi birbirine Hellespontos (=Çanakkale Boğazı) bağlar².

Coğrafyacı ve tarihçi Amasya'lı Strabon³, “Bu deniz kıyısındaki ilk ülke Troas'tır” diye bölgeden söz eder. Bölgenin sınırlarını ise şu şekilde verir: “Kyzikene'den Aisepos (=Gönen Çayı) ve Granikos (=Biga Çayı) çaylarından Abydos (=Çanakkale) ve Sestos'a (=Gelibolu Yarımadası üzerindeki Yalıkavak) kadar uzanan bölge, Propontis'in kıyı kısmıdır. Diğer kısmı da Abydos'tan Lekton'a (=Edremit Körfezi'nin kuzeyindeki Baba Burnu) kadar, Alexandria Troas (=Antigonia / Eski İstanbul / Geyikli), Tenedos (=Bozcaada) ve İlion (=Troia / Hisarlık) çevresinden oluşur. Bütün bu yerler de İda Dağı (=Kaz Dağı) ve Lekton'a

¹ Homeros, İlyada, II, 815 vd.'da, Troialı'ların Aisepos (=Gönen Çayı) ve Kyzikene (= Kapıdağ Yarımadası) boyunca Kaikos (=Bakırçay)'a kadar egemen olduklarından ve ülkelerinin Dynasterler (=Yunanca: Baş, Egemen, Sahip, Efendi) tarafından 8 ya da 9 parçaya bölündüğünden söz eder. Bu durumda Homeros'a göre; bölge yukarıda belirtilen sınırların çok daha dışına taşar. Ona göre Aisepos nehrinden başlatılan Troas'ın sınırları; Eudoksos, Kyzikene (=Kapıdağ Yarımadası) Artek'a'dan; Damastes, Parion (=Kemer)'dan; Lampsakos (=Lapseki)'lu Charon, Praktion'dan; Karyenda'lı Skylaks Abydos'tan başlatır. Troas'ın sınırları yukarıda belirtildiği gibi, zaman içindeki siyasi gelişmelerle ilgili olarak ortaya çıkan değişikliklerle tartışmalara da konu olmuştur. Strabon XIII, 582'de bu durumun, Yunan kolonizasyonundaki dağılıştan kaynaklandığını belirtmektedir. İ.Ö. 1200 Dor Göçleri sırasında Anadolu'ya gelen halklardan Frigler Orta Anadolu'ya yerleşmeden önce bu bölgeye yerleşmişlerdir. Strabon'a göre Frigler Marmara kıyılarında, Traklar Boğaz ve Skamandros (= Kara Menderes) çevresine yayılmışlardır. Bölgeye “Küçük Frigya” denilmesinin sebebi bu yüzdendir. Troas Bölgesi'nde İ. Ö. 8. yy.'da Aeol, İ. Ö. 7. yy.'da ise İon yerleşmeleri kurulmaya başlanır. Bundan dolayı Homeros, Aeolis ve Troas'ı birleştirmiştir. Strabon ise; Aeollerin Hermos (=Gediz) Nehrinden Kyzikene'ye kadar olan kısmı “Aeolis” olarak adlandırmıştır. Strabon XIII, 581 vd; Freely 1990, 15; Küçükkefe 1992, 3; Tavukçu 1999, 1; Högemann 2001, 59; Sevin 2001, 58.

² Hellespontos “Helle'nin denize düştüğü yer” anlamındadır. Rüzgar tanrısı Aiolos'un oğlu, Boeotia kralı Athamas, Bulut Tanrıçası Nephele ile evlenir. “Hele” adlı bir kız ve “Phrxos” adlı bir oğulları olur. Anneleri Nephele, üvey annelerinin baskısıyla kılığa çare diye biricik oğulları Phrxos'u kurban etmek isteyen babaları Athamas'tan kurtarmak için, çocuklarını altın postlu bir koça bindirerek Kolkhis'e kaçırmak ister. Ancak, Boğazı geçerken Helle denize düşer. Bu olaydan dolayı Boğaz “Hellespontos” diye anılır. Bkz. Erhat 1984, 144; Küçükkefe 1992, 1; Grimal 1997, 246; Tavukçu 1999, 1; Aydın 2000, 1.

³ Strabon, XIII, 1,2; Başaran 2002, 10.

(=Babakale) kadar uzanır. Bölge doğu ve güney doğudan Mysia, güneyden Aeolia bölgeleriyle çevrilidir. Batı ve kuzeyi ise denizle sınırlıdır. Başka bir deyişle Troas, Adramyttion (Edremit) körfezinden, Aisepos'un denize döküldüğü bölgenin batısında kalan kısımdır⁴.

Strabon'un⁵, bugün Bayramiç sınırları içinde kalan 1767 m. yükseklikteki İda'yı bir kırkayağa benzetmesi bölgenin yer şekillerini tanımlamaktadır. Ayrıca Homeros⁶, Hypnos ile Hera için "...Geldiler bol pınarlı, vahşi hayvanlar anası İda'ya..." diyerek, Dağ'ın coğrafi özelliklerinden de bahsetmektedir.

Strabon'un⁷ Skepsis'li Demetrius'tan aktardığına göre, bölgenin üç önemli akarsuyu vardır. Bunlar Skamandros; (=Kara Menderes), Granikos (=Biga Çayı) ve Aisepos (=Gönen Çayı) 'tur. İda'nın Kotylos Tepesi (=Baba Dağı)'nden doğan Skamandros, Hellespontos'a dökülür⁸. Granikos ve Aisepos ise Propontis'e akar. Aigaiye dökülen Satnioia (=Tuzla Çayı), Simoios (=Dürmek Çayı), Rhodios (=Koca Çay) ve Praktios (=Umur Bey Çayı) bölgenin diğer küçük akarsularıdır⁹.

Bölgede isim olarak bilinen 150-200 kadar antik yerleşimden en önemlileri; Troia, Assos, Alexandreia Troas, Tenedos, Neandria, Abydos, Dardanos, Skepsis, Lampsakos gibi kentlerdir. Bunlardan başka Parion'un da, yapılan son arkeolojik kazılarla bölgede önemli bir yeri olduğu ortaya çıkmıştır.

1.2. Parion'un Kuruluşu ve Kolonizasyonu

Grekler, artan nüfusu besleyecek tarım alanlarının yeterli olmaması, işsizlik ve sınıf kavgaları nedeniyle ekonomik durumun bozulması sonucunda, yeni arayışlara girmişlerdir¹⁰. Ayrıca ekonomiyi canlandırmak için ucuz hammadde ve köle ihtiyacının yanında, sanayi mallarını satmak için de yeni pazarlar bulmak zorundaydılar¹¹. Bunun sonucunda deniz aşırı bölgelere koloniler kurma yoluna gidilmiştir. Bu hareket, İ. Ö. 750 ile 550 yılları arasında, 200 yıllık bir süreci kapsar¹². Öncelikle Anadolu'nun Ege kıyısından başlanan bu süreçte,

⁴ Akarca 1978, 1.

⁵ Strabon, XIII, 1, 5; Tavukçu 1999, 1; Başaran 2002, 10.

⁶ Homeros, VIII, 47, XIV, 283, XV, 151; Strabon, XIII, 1, 5; Sevin 2001, 59; Başaran 2002, 10.

⁷ Strabon, XIII, 1, 5.

⁸ Homeros, Troia Savaşları sırasında Akhileus ve Hektor'un koşarak iki pınara ulaştıklarını, bunların girdaplı Skamandros'un iki önemli kaynağı olduğunu, birinden kaynar gibi sıcak diğerinden buz gibi soğuk su aktığını belirtir. Bkz. Homeros, 22, 147, Akarca 1978, 1; Başaran 2002, 11.

⁹ Tavukçu 1999, 2; Sevin 2001, 60.

¹⁰ Sevin 1982 (1), 219; Mansel 1988, 155 vd.; Başaran 1998, 80-81; Işık 2001, 5.

¹¹ Işık 2001, 5; Keleş 2003, 3-6.

¹² Başaran 1998, 81.

koloni kuran kentler, toprağı az, ancak denizcilikte ilerlemiş olan şehir devletleri olmuştur¹³. Önemli koloniler kurmuş İonya kentleri arasında Miletos başta gelmektedir¹⁴.

Miletoslular Lidyalılar'ın¹⁵ ve Persler'in akınları sonucunda topraklarının çoğunu kaybetmişlerdi¹⁶. Greaves'e¹⁷ göre, Miletos kolonilerinin sayılarındaki artışı tetikleyen en önemli unsur, Lidya ve Pers istilalarının yarattığı nüfus baskısı olmuştur. Miletoslu'lar Karadeniz (=Pontos Eukseinos) için anahtar niteliği taşıyan Çanakkale Boğazı, Marmara ve İstanbul Boğazı'nın her iki yakasını koloni şehirleriyle kaplamışlardı¹⁸. Miletos'un kurduğu 90'ı aşan koloni şehri arasında, Çanakkale Boğazı'nın Anadolu kıyısında kurulmuş olan Parion da vardı¹⁹. Miletos'dan başka Çanakkale Boğazı kıyılarında koloni kuran ana şehirler arasında, Erythrai ve Paros da bulunmaktadır²⁰.

İ. Ö. 709 yılında kurulduğu düşünülen Parion'un²¹, 'Kolonizasyon Çağı'nda Erythrai'li, Miletos'lu ve Paros'lu göçmenler tarafından iskan edildiği söylenmektedir²². Ayrıca Parion'un Thasos adasından gelenlerce kolonize edildiği şeklinde de görüşler vardır²³.

Miletoslu'lar İ. Ö. 8. yy. sonları 7. yy. başlarında kolonizasyon hareketine başlamışlar ve uzun süren bu yayılım sırasında, Marmara ve Karadeniz kıyılarına kadar uzanmışlardır²⁴.

Yeni kurulan kentler göz önüne alındığında, neredeyse her Miletos kolonisinin iyi bir limanı bulunduğu görülür. Bu durum, koloni kentlerinin yer seçiminde deniz ticaretinin de önemli bir rol oynadığını gösterir²⁵. Ayrıca din ve tapınım, ana kent ile kolonileri arasında saptanabilen en önemli bağlantılardan bir diğeridir²⁶. Graves'e göre²⁷ Ehrhardt, Miletos'un ve kolonilerinin 'phyle'leri²⁸, takvimleri ve kültürleri arasındaki ilişkiyi ayrıntılı bir şekilde incelemiş ve birçok kültürün ana kent ve kolonilerinde ortak olduğunu ortaya koymuştur. Buna

¹³ Sevin 1982, 1, 219.

¹⁴ Mansel 1988, 158; Tekin 1995, 53; Işık 2001, 5.

¹⁵ Herodotos, I, 14-15; Roebuck 1959, 123; Akurgal 1962, 373; Işık 2001, 5.

¹⁶ Jones 1969, 93; Greaves 2003, 141.

¹⁷ Greaves 2003, 143.

¹⁸ Milford 1930, 203; Carpenter 1948, 1; Hammond 1967, 115; Stewig 1970, 21; Mansel 1988, 167; Freely 1990, 41; Tekin 1995, 53; Işık 2001, 6; Greaves 2003, 136.

¹⁹ Plinius, V, 112; Stewig 1970, 21; Sevin 1982 (1), 220; Tsetschladze 1994, 115.

²⁰ Greaves 2003, 161. Klazomenai, Erythrai, Paros ve Miletos'un ortak koloni şehirleri kurduklarından söz etmektedir.

²¹ Burn 1935, 132'de İ.Ö. 708'de kurulduğunu bildirirken; Carpenter 1948, 9'da İ.Ö. 700'den sonra kurulduğunu düşünmektedir. Akşit 1971, 59; Frisch 1983, 56; Umar 1983, 58.

²² Strabon, XIII, I, 14; Dunham 1915, 57; Bilabel 1920, 49; Carpenter 1948, 9; Hammond 1967, 115; Akşit 1971, 59; Frisch 1983, 59; Ehrhardt 1988, 36, 37; Boardman 1988, 248; Bouzek 1990, 19; Başaran 1998 (1), 350; 2006 (2), 36.

²³ Frisch 1983, 60; Avram 2004, 991.

²⁴ Akurgal 1962, 373; Freely 1990, 41; Tsetschladze 1994, 115; Högeman 2001, 61; Işık 2001, 6.

²⁵ Greaves 2003, 142.

²⁶ Greaves 2003, 143.

²⁷ Greaves 2003, 143.

²⁸ Kan ve soy bağıyla birleşmiş insan grubu.

ek olarak Graves'in kolonilerdeki kültürler²⁹ üzerine yaptığı çalışmalar, Aphrodite'nin ana kent için olduğu gibi, kolonilerde de önemli olduğu yönündeki tahmini desteklemiştir³⁰.

Miletoslu'lar Marmara'dan Karadeniz'e çıkarak, kıyılarda balıkçılık ve ticaret merkezleri açısından uygun birçok bölgeye de yerleşmişlerdir. Karadeniz Bölgesi zengin metaller, kereste, köle, tahıl ve diğer ürünler açısından zengindi³¹ ve kuzeyinde yer alan Dnyeper, Dnyester, Danube ve Bug nehirlerinin ağzı balık bakımından da oldukça verimliydi³².

Sonuç olarak, Grekler Karadeniz için anahtar niteliği taşıyan Çanakkale Boğazı, Marmara ve İstanbul Boğazı'nda koloniler kurmuşlar ve bu sayede Karadeniz, Ege ve Akdeniz dünyasında ticaret yoğunlaşmıştır³³.

Grek kolonizasyonunun belkide en önemli sonucu, Grekler'in yabancı kültürlerden etkilenmesi ve onları etkilemiş olmasıdır³⁴. Böylece hem ana şehirler, hem de koloni şehirler büyük bir zenginliğe kavuşmuşlardır. Bu zenginlik de, doğal olarak, sanat eserlerine yansımıştır.

1.3. Parion'un Tarihi Coğrafyası

Parion, bugünkü Çanakkale İli, Biga İlçesi Balıklıçeşme Beldesi'ne bağlı Kemer Köyü'nün arazisi üzerine kurulmuştur³⁵. Parion'a Biga-Lapseki karayolunun 15. km.'sinden kuzeye doğru ayrılan 14 km.'lik bir yolla ulaşılır.

Antik Çağ'da Anadolu, coğrafi ve politik 'alt bölge'lere açık bir şekilde ayrılmadığı için, Parion, çeşitli araştırmalarda Phrygia, Troas, Mysia, Hellespontos ya da Propontis gibi değişik bölgelerde gösterilmiştir³⁶.

Strabon³⁷, antik çağda Pity(ei)a (=Aksaz), Linus / Linon (=Şahmelek), Adresteia (=Azatlı Çiftliği), Paisos (=Bayramtaş), Priapos (=Karabiga) ve Lampsakos (=Lapseki) topraklarıyla Parion'un komşu olduğunu bildirir³⁸.

²⁹ Graves 2003, 143.

³⁰ Mansel 1988, 160'da ana kent ile koloni kentlerinde kültür birliğine değinir.

³¹ Herodotos, 7, 147; Milford 1930, 369; Sevin 1982, 1, 219; Işık 2001, 6.

³² Labaree 1957, 29; Roebuck 1959, 123;

³³ Roebuck 1959, 126; Tekin 1995, 55.

³⁴ Tekin 1995, 55.

³⁵ Leaf 1923, 81; Akşit 1971, 59; Umar 1983, 60; Başaran 1998 (1), 349; Başaran 2001, 19; Umar 2002, 318; Avram 2004, 991.

³⁶ Avram 2004, 991.

³⁷ Strabon, XIII, 1, 13-15; Bilgin 1997, 7 vd.; Başaran 1998 (1), 350.

Kentin adı konusunda ise, çeşitli görüşler ileri sürülmüştür: Bu görüşlerden ilki, kentin adının Erythrailli göçmen İason ve Demetria'nın oğlu Parion'dan³⁹ geldiği; diğeri ise, Troia Kralı Priamos'un küçük oğlu Paris'ten⁴⁰ alındığı ve Paris'in burada eğitilmesinden dolayı da, Paris'in şehri anlamına gelen "Parion" şeklinde kullanıldığı yönündedir. Bir diğerk görüşe göre de, Parion adı 'Paroslular'ın Kenti' anlamında kullanılmıştır⁴¹.

İ. Ö. 7. ve 6. yy.larda yüksek bir uygarlığın sahibi olan Anadolu Grek kentlerinin tarihi, Lidya Krallığı ile yakın ilişkiler içindedir. İ. Ö. 546 yılında Pers kralı Kyros II (İ. Ö. 559 - 529) tarafından Lidya Krallığı'na son verilmiştir. Böylece Batı Anadolu'daki tüm Grek kentleriyle birlikte Parion da Pers egemenliği altına girmiştir⁴².

Pers kralı Dareios'un damadı Daurises, Hellespontos kıyı kentleri üzerine yürüyerek Dardanos'u almıştır. Abydos, Perkote, Lampsakos ve Paisos'u birer gün ara ile ele geçirdikten sonra, Parion üzerine yürüdüğü sırada Karia, İonlar'a uyararak ayaklanınca, geri dönmüştür⁴³. Ancak bu Parion'un bağımsız kaldığını göstermez. Çünkü kent, Karia ayaklanmasının bastırılmasından hemen sonra, Pers yönetimine geçmiştir. Öte yandan Herodotos⁴⁴, Tyran Heraphantos komutasındaki Parion'luların, Pers kralı Dareios'un İskit Seferine (İ. Ö. 513 - 512) katıldıklarını bildirir.

Pers krallarının boyunduruk altına aldıkları kent devletleriyle, tek tek ilgilenmelerine olanak olmadığı için, Anadolu'daki asıl egemenler, sonsuz yetkilere sahip olan satraplardı⁴⁵. Persler, Grek kentlerinin başlarına kendi taraflarını tutan tiranların geçmesini sağlamışlardır. Anadolu'daki bu satraplardan bazıları, Abydos'ta Daphnis, Lampsakos'da Hippoklos, Prokonnessos'ta Metrodoros, Kyzikos'ta Aristagoras, Byzantion'da Ariston ve Parion'da Heraphantos'dur⁴⁶.

Grekler, Ege Adaları ve Batı Anadolu'daki, kentleri Persler'in egemenliğinden kurtarmak ve bağımsızlık vermek amacıyla, İ. Ö. 479 - 478 yıllarında "Atika-Delos Deniz Birliği'ni kurmuşlardır. Kısa sürede dağılan bu birliğe, Parion'un yanında Troas'ın Lampsakos ve Sestos gibi kıyı kentlerinin de üye olduğu bilinmektedir⁴⁷. İ. Ö. 431 - 404

³⁸ Strabon, XIII, 1, 14'de Parion topraklarının Priapos'un aleyhine arttığından sözeder. Parion'lularPriapos topraklarının bağlı olduğu Pergamon merkezli Attalos'lara yaltaklanarak himaye görmüşler ve bu sayede, krallarının izniyle Priapos'luların topraklarının bir kısmına sahip olmuşlardır.

³⁹ Leaf 1923, 83; Bonacasa 1976, 676; Frisch 1983, 56; Başaran 1998 (1), 350.

⁴⁰ Başaran 1998 (1), 350; Umar 2002, 317.

⁴¹ Başaran 2001, 19; Avram 2004, 991.

⁴² Sevin 1982 (2), 269; Mansel 1988, 253; Başaran 2002, 16; Wiesehöfer 2002, 20.

⁴³ Herodotos, V, 117; Gezgin 1997, 25; Körpe 1997, 173.

⁴⁴ Herodotos, IV, 138.

⁴⁵ Mansel 1988, 254; Akurgal 1993, 204.

⁴⁶ Herodotos, IV, 138; Sevin 1982 (1), 222; Gezgin 1997, 18.

⁴⁷ Sevin 1982 (1), 223; Mansel 1988 299; Başaran 2002, 16.

yılları arasındaki Peloponnessos Savaşları sırasında Atina'nın yanında yer alan Parion halkı, Spartalı'lara karşı savaşmıştır. Ksenophon⁴⁸'a göre, İ. Ö. 411 yılında Alkibiades komutasındaki 86 gemilik Atina donanması, Parion limanında toplanarak Sparta'ya sefere çıkmıştır.

İ. Ö. 4.yy.'ın ortalarında Makedonya Krallığı bulunduğu bölge içinde güçlenmeye başlayınca, Kral II. Philippos, Kuzey Yunanistan ve Trakya'daki Hellen kentlerini ele geçirmiştir. Henüz yirmi yaşındaki oğlu Büyük İskender ise, bölgenin tamamında Makedonya egemenliğini sağladıktan sonra doğuya yönelmiştir. Büyük İskender "Hellenizm"i güçlendirmek amacıyla başlattığı 'Doğu Seferi'nde, İ. Ö. 334 yılında Granikos ve İ. Ö. 333 yılında İssos Savaşı'nda Persleri yenince, Troas da dahil bütün Batı Anadolu, Onun egemenliğine girmiştir.

Büyük İskender, egemenliği altına giren 20 kadar kente bağımsızlık vermiştir⁴⁹. Bu kentler arasında bulunan Parion, Hellenistik Dönem'in başlangıcında bir süre bağımsızlık kazanmıştır.

Parion, olasılıkla Büyük İskender'in kurduğu ve Troas kentlerinin oluşturduğu, dokuz üyeli, "İlion Federasyonu"nın üyesiydi⁵⁰. İ. Ö. 306'da kabul edilmiş bu federasyonun, en eski kararlarında adlandırıldıklarına göre, federasyonda sadece İlion değil, Dardanos, Skepsis, Assos, Aleksandreia Troas, Abydos, Lampsakos, Gargara ve Parion'da vardır⁵¹. İlion Federasyonu'nun ortak dini merkezi İlion'daki Athena Tapınağı idi. Burada kentlerin temsilcileri, iş görmek ve 'Panathenaia Festivali'ni kutlamak için toplanırlardı.

Büyük İskender'in, kurduğu İonia ve Troas (İlion) Federasyonu ile, onları krallığının yönetimini kolaylaştırmada hizmet görebilecek yönetim organları olarak kullanmayı amaçladığı tahmin edilir⁵². Bir konsey dışında, federal bir ordu ya da mahkeme veya bir karar verme mercii olmaksızın, bu örgütler hiçbir zaman gerçek güce sahip olmamış ve siyasal önemi olan konumlara ulaşmamışlardır.

Parion, İ. Ö. 302'de Lysimachos'un, İ. Ö. 281 yılında yapılan Kurupedion Savaşıyla da Suriye Kralı Seleukos'un egemenliği altına girmiştir. İ. Ö. 278 - 277 yıllarında Anadolu bu kez Galatlar'ın (Keltlerin) istilasına uğradığında Parion'da bundan etkilenmiş olmalıdır⁵³.

Apameia Barışı (İ. Ö. 188) sonrası, Hellespontos ve çevresini ele geçiren Eumenes I (İ. Ö. 263 - 241) ve ardından Attalos I (İ. Ö. 241 - 197) başarılı politikalarıyla Galatlar'a karşı

⁴⁸ Ksenophon, VI, 2,7; Umar 2002, 318..

⁴⁹ Cook 1973, 364.

⁵⁰ Lloyd 1997, 172; Magie 2003, 26.

⁵¹ Robert 1966, 20 vd.

⁵² Bu konuda daha geniş bilgi için Bkz., Magie 2003, 181, Dn.,53.

⁵³ Mansel 1988, 471.

büyük zaferler kazanmış ve Aeolia Bölgesi'nde egemen duruma gelmiştir⁵⁴. Troas Bölgesi de, İ. Ö. 241'den sonra, Attalos I döneminde Pergamon Krallığı'nın egemenliğine girmiştir.

İ. Ö. 133'de Eumenes II'nin oğlu son kral Attalos III'ün (İ. Ö. 139 - 133) vasiyeti ile Bergama'nın yönetiminin Roma İmparatorluğu'na bırakılmasıyla kent de Roma'nın idaresine geçmiştir⁵⁵.

İ.Ö. 89 ile 73 yılları arasında I. Mithridates Savaşı sırasında, Aleksandreia Troas, Parion, Lampsakos ve İlion'un konumları göz önünde bulundurularak bu şehirlere bağımsızlık verilmiştir. Böylece Marmara Denizi kıyılarında doğudan batıya doğru Kios, Apemeia, Kyzikos, Parion, Lampsakos ve İlion şehirleri bir savunma hattı kurmuşlardı. Bu sayede Parion, Roma için önemli bir savunma gücü oluşturmuştur⁵⁶. Roma Çağı'nda Parion'a büyük önem verilmiş ve İmparator Augustus (İ. Ö. 27 - İ. S. 14), kenti "Colonia Pariana Iulia Augusta" olarak ilan etmiştir⁵⁷.

Doğu Roma Dönemi'nde ise büyük bir kilise yapıldığı bilinen Parion'un önemli bir piskoposluk merkezi olduğu ve İ. S. 312- 330 yılları arasında Eustathius'un Parion piskoposu olarak atandığı belirtilmektedir⁵⁸.

1. 4. Araştırmalar

Troas Bölgesi'nin adına ilk kez Homeros'un "İlyada" adlı eserinde rastlanır⁵⁹. Herodotos⁶⁰ Tarih kitabında bölgeden kısaca bahsetmektedir. Ksenophon⁶¹, Anabasis'de bölgedeki yer isimleri konusunda bilgi verirken; Strabon⁶², Coğrafya'sının XIII. bölümünde bölgeye oldukça geniş bir yer ayırmıştır. İlyada ve Odysseia'da geçen olayların doğruluğunu merak eden ve ünlü kral Priamos'un hazinesini bulmak için bölgeye gelen araştırmacı ve seyyahları Cook⁶³ kitabında tarihsel bir sıra içerisinde tanıtmıştır. Son yıllarda Başaran'ın başkanlığında yürütülen ve Tavukçu, Keleş, Küçükefe ve Aydın Tavukçu'nun da katıldığı yüzey araştırmalarından da burada bahsetmek gerekir⁶⁴.

⁵⁴ Demircioğlu 1993, 340; Başaran 2002, 18.

⁵⁵ Başaran 2002, 18.

⁵⁶ Palaz Erdemir 2004, 173.

⁵⁷ Magie 1950, 869; Umar 1983, 37; Başaran 2001, 19; 2006 (2), 37.

⁵⁸ Ramsay 1960, 173; Başaran 1998 (1), 350.

⁵⁹ Homeros 1984.

⁶⁰ Herodotos 1983.

⁶¹ Ksenophon 1987.

⁶² Strabon 1987.

⁶³ Cook 1973.

⁶⁴ Başaran 1998 (I); Başaran - Tavukçu, 2000; Başaran - Tavukçu - Keleş - Küçükefe - Aydın Tavukçu 2003.

Troas Bölgesi ile ilgili yayınlar o kadar çok olmasına rağmen, çalışmamızın özünü oluşturan Parion kenti hakkında yapılan araştırmalar için aynı şeyi söyleyemeyiz. Ramsay⁶⁵ tarafından kısaca bilgi verilen Parion'un Kemer Köyü'nde olduğu, Walpole'ye göre⁶⁶ 1801 yılında bölgeden ele geçen sikkeler ışığında P. Hunt ve J. D. Carlyle tarafından tespit edilmiştir. Aynı bilgiyi Leaf⁶⁷ de doğrulamaktadır. 1949'da Kökten⁶⁸ Parion ve civarında bazı prehistorik araştırmalar yapmışsa da ön tarih konusunda herhangi bir ize rastlamamıştır. Akşit⁶⁹ ve Umar⁷⁰ bölgeye yönelik hazırladıkları rehberlerde, kitaplarda Parion'a ve kalıntılara da yer vermişlerdir. Price ve Trell⁷¹, kentin sikkeleri ışığında mimari öğeleri hakkında bilgi verirken; Frisch⁷², Parion yazıtlarını çalışarak bu alandaki önemli bir açığı kapatmıştır. 1991 ve 1996 yıllarında Küçükkefe⁷³ ve Bilgin⁷⁴ bölgeye yönelik yüzeysel geziler yapmışlardır. Müller⁷⁵ 1997'de çıkan araştırmasında Parion'un topoğrafyası konusunda ayrıntılı bilgiler vermiştir. 1997 yılında Başaran⁷⁶, 1999'da Başaran ve Tavukçu⁷⁷, 2002 yılında ise; Başaran'ın başkanlığında yürütülen ve Tavukçu, Keleş, Küçükkefe ve Aydın Tavukçu⁷⁸'nin de katıldığı arkeolojik yüzey araştırmaları Kuzey Troas ve Parion'a yönelik olmuştur. 2004 yılında Avram⁷⁹, bir komisyon tarafından hazırlanan kitap içinde Parion'a değinmiştir.

Parion'da yapılan araştırmalarda kentin güney ve kuzey doğusunun nekropol alanı olarak kullanıldığı sonucuna varılmıştır. 2004 yılı içerisinde Kemer Köyü'nde yapılması planlanan yeni ilköğretim okulu binasının temel açma çalışmalarında iş makinelerince hafriyat alımı sırasında mezarlara rastlanması nedeniyle; Çanakkale Arkeoloji Müzesi Müdürlüğü tarafından kurtarma kazısı yapılmış, daha sonra çıkarılan toprak yer yer 2 m. kadar kazı çukuruna geri doldurulmuştur. Başaran'ın başkanlığında başlatılan 2005 yılı arkeolojik kazı çalışmaları bu dolgu toprağın temizlenmesi ile başlamıştır. Yapılan kazı çalışmalarında çok sayıda pişmiş toprak ve cam unguentarium, terrakotta figürin, pişmiş

⁶⁵ Ramsay 1960.

⁶⁶ Walpole, 1818.

⁶⁷ Leaf 1923.

⁶⁸ Kökten 1949.

⁶⁹ Akşit 1971.

⁷⁰ Umar 1983; 2002.

⁷¹ Price - Trell 1977.

⁷² Frisch 1983.

⁷³ Küçükkefe 1992.

⁷⁴ Bilgin 1996.

⁷⁵ Müller 1997.

⁷⁶ Başaran 1998 (I).

⁷⁷ Başaran - Tavukçu 2000.

⁷⁸ Başaran - Tavukçu - Keleş - Küçükkefe - Aydın Tavukçu 2003.

⁷⁹ Avram 2004.

toprak kandil, altın, bronz, ve kemik eserler ele geçmiştir. Görüldüğü gibi 2005 sezonu çalışmaları buluntu çeşidi açısından hayli zengin bir kazı dönemi olmuştur.

Çalışmada Amaç, Kapsam ve Yöntem

Doğu ile Batı arasındaki her türlü etkileşimi için doğal bir köprü niteliğindeki Anadolu ve bu köprünün birleşme noktalarından biri olan Troas Bölgesi, günümüzde olduğu gibi, Antik Çağ'da da önemli ve stratejik bir konuma sahipti. Bu stratejik konumu yüzünden bölge, çağlar boyunca önemini hiç yitirmemiş ve kesintisiz yerleşim görmüştür.

Bölgenin önde gelen kentleri arasında yer alan Parion kenti hakkındaki veriler, bölgede daha önce geniş çaplı bir araştırma yapılmamış olması nedeniyle yeterli değildir. Ancak C. BAŞARAN'ın 1997, 1999 ve 2002 yıllarında yürüttüğü yüzey araştırmaları ve 2004 yılındaki Çanakkale Arkeoloji Müzesi'nin yaptığı kurtarma kazısının ardından, 2005 yılında C. BAŞARAN'ın başkanlığında başlatılan ve sistemli bir şekilde 2006'da da devam eden bilimsel kazılar sayesinde, Parion'un Troas Bölgesi içinde çok önemli bir yere sahip; zengin bir kent olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

"Parion Nekropolü 2005 Yılı Buluntuları" adlı bu çalışmada temel amaç, bilimsel sistemli kazılarla ortaya çıkartılan kentin sahip olduğu kültürel değerlere ışık tutmak ve Parion'un antik çağdaki önemini ortaya koymak olmuştur. Bu çalışma sonunda, doğu-batı kültür ilişkilerinde, Batı Anadolu'nun, dolayısıyla Troas Bölgesi'nin, tarihsel süreç içinde oynadığı rol konusuna yeni yaklaşımlar getirilmiştir. Bu bağlamda çalışma, Troas'ın ve bölge içindeki Parion'un stratejik ve jeopolitik konumunun da, daha iyi anlaşılmasına katkı sağlayacaktır.

Kazılar henüz yeni başlamış olsa da, Parion Nekropolü'nde ele geçen arkeolojik buluntular, kentin yaşadığı süreçte çok zengin ve gelişmiş olduğunu kanıtlar niteliktedir. Burada ele geçen pişmiş toprak ve cam unguentariumlar, terrakotta figürinler, seramikler, kandiller; altın, bronz ve kemik eserler, Hellenistik Dönem ve Roma Dönemi'ndeki kent zenginliği belgelemektedir.

Çalışmaya, 2005 yılı kazılarında çıkan buluntuların dijital ortamda çizilip, fotoğrafla belgelenmesiyle başlanmış; İstanbul Alman Arkeolojisi Enstitüsü Kütüphanesi, Ankara İngiliz Arkeoloji Enstitüsü Kütüphanesi, Atatürk Üniversitesi Merkez Kütüphanesi ve Fen-Edebiyat Fakültesi Kütüphanesi ile Arkeoloji Bölümü Kitaplığı'nda sürdürülen literatür çalışmalarıyla araştırma şekil kazanmıştır.

Bu çalışma için öncelikli olarak Troas Bölgesinin kültürel ve jeopolitik özelliklerine, kentin tarihi coğrafyasına ve temel yapı öğelerine ve yüzey araştırmalarında ele geçen buluntulara değinildikten sonra nekropoldeki kazılarda ele geçen küçük buluntular ayrıntılı bir şekilde değerlendirilmiştir.

Çok değişik mezar tiplerinin olduğu gözlenen Parion Nekropolü'nde, 2005 yılı kazı sezonunda, çeşitli biçimlerdeki geleneklere göre gömülmüş 68 adet mezar açığa çıkarılmış ve içlerinde çok çeşitli ölü hediyeleri bulunmuştur. Öncelikli olarak kazı alanında çıkarılan eserler mezar ve açma numaralarına göre ayrıntılı notlar alınarak kaydedilmiş, temizlenmelerinin ardından kırık olarak ele geçen seramiklerin onarımları yapılmış, ölçüler alınıp, çizim, fotoğraf ve katalog çalışmaları gerçekleştirilmiştir.

Çalışma kapsamına alınan eserler mezarlara göre gruplandırılmış ve mezarlar da seviyelerine göre ayrılmıştır. Böylece farklı türden mezar buluntuları için genel bir tarih belirlenmiştir. Ardından eserler kendi içerisinde metal eserler, terrakotta figürinler, seramik kaplar, unguentariumlar, kandiller, cam eserler ve diğer eserler gibi tipolojik olarak gruplara ayrılmıştır. Her grup ise kendi içerisinde stil gelişimine göre değerlendirilmiştir. Ayrıca eserlerin yapım tekniklerine ve kullanım biçimlerine açıklık getirilerek, hem kendi aralarında; hem de yakın merkezlerdeki benzerleri ile karşılaştırılarak, kronolojik bir dizi içerisinde tarihleme yoluna gidilmiştir.

Parion Nekropolü'nün gömü biçimleri, mezar tipleri ve ölü hediyeleri, karşılaştırmalı bir biçimde incelenerek, bölgesel ölü gömme gelenekleri konusuna da açıklık getirilmeye çalışılmıştır.

İKİNCİ BÖLÜM

2. PARİON'UN ARKEOLOJİK KALINTILARI

2.1. Sur Duvarları

Parion'daki arkeolojik kalıntıların (Harita 2) başında, kentin çevresini saran ve yaklaşık 7 km.'yi bulan sur duvarları gelir⁸⁰ (Levha 1, Resim 1). Bu surların bazı kısımları günümüze kadar sağlam olarak gelebilmiştir. Kalınlığı 1 m.'yi bulan sur duvarları, daha çok kentin kuzeyinde izlenmektedir. Bu bölümdeki üç kule kısmen korunabilmiştir. İki kule arasında yaklaşık 120 m. mesafe vardır. Bodrum Burnu'nun üzerindeki kalıntılardan anlaşıldığı kadarıyla bazı bölümleri kiklopik taşlarla örülmüş duvarlar genelde bosajlı-izodom şeklinde ve ana kaya üzerine açılan temellere oturtulmuştur. Taşların boyutları 130x55x50 cm. ve 66x41x51 cm. arasında değişmektedir.

İ.Ö. 4. yy. özellikleri gösteren sur duvarlarının yapım ve onarımında, olasılıkla kentin kuzeyindeki denize doğru uzanan kayalıktan çıkarılan taşlar ile kentte daha önce var olan mimari yapılardan devşirilen antik bloklar ve sütunlar kullanılmıştır. Bu surlar bize iki ayrı dönemin izlerini göstermektedir. İlk dönemde rektogonal surlar inşa edilmiş ve kullanılmıştır. Daha sonra büyük bir olasılıkla, Roma Dönemi'nde aynı duvarların dış yüzleri olduğu gibi korunup, iç tarafa kireç harcı ve moloz taşlardan bir dolgu bırakılmıştır. Böylece yeni sur yapmak yerine eski surlar yenilenmiş; aynı zamanda paradan ve zamandan tasarruf edilmiştir⁸¹. Surların doğu bölümünde 50x50 cm. ölçülerinde bir atık su kanalı ağız da görülebilmektedir.

2.2. Akropol

Bodrum Burnu mevkiinde iki yönden deniz gören tepelik üzerine kurulu akropol, birçok mimari kalıntıyı kapsar (Harita 2, Levha 1, Resim 2). Batıya doğru taş döşeli bir yolla ulaşılan üst bölümde kuzeye bakan yönde toprağa gömülü üç adet insitu sütun vardır. Buradaki mimari bloklar akropol yapılarına ait olmalıdır. Ancak bugün tarla olarak kullanılan arazide, yer yer görülen çalılık ve ağaçlık alanda olması muhtemel yapı kalıntılarından (Levha 2, Resim 3) başka, yüzeyde herhangi bir kalıntı görülememektedir.

⁸⁰ Başaran 1998 (1), 351.

⁸¹ Erdoğan 1991, 61-62.

2.3. Tapınaklar (?)

Kemer Köyü sakinlerinden M. Koç'un, kardeşinin tarlasından getirdiğini söylediği, büyük ve önemli bir yapıya ait oldukları anlaşılan, 8 adet, ince grenli büyük mermer bloğun çıkarıldığı yer, kentin kuzey-doğusunda, Kuzey Limanına hakim tepeliğin üzerinde yer almaktadır (Harita 2, Levha 2, Resim 4).

Sayılarının birden çok olduğunu düşündüğümüz tapınaklardan biri burada; diğeri de daha önce bir Orpheus heykelinin alt yarısının bulunduğu, kuzey limanına bakan kentin hakim tepelerinden biri olan İ. Geyik'in tarlasında yer alıyor olmalıdır (Levha 3, Resim 5). Her iki tarlada halen antik duvar ve tonoz kalıntıları mevcuttur.

2.4. Tiyatro

Başaran'a göre, Parion'da ele geçen iki gladyatör steli, Roma Çağı'nda faaliyette bulunan bir amphitiyatro ya da gladyatör oyunları için düzenlenmiş bir tiyatro olabileceğini göstermektedir⁸². Parion'un topoğrafyası dikkatle incelendiğinde, tiyatronun Akropolün güney doğu yamacı üzerinde inşa edilmiş olduğu anlaşılmaktadır. Bugün tamamen çalılıklarla kaplı alanda tiyatronun cavea, orkestra çukurluğu ve sahne binası yükseltisi fark edilebilmektedir (Harita 2, Levha 3, Resim 6).

2.5. Sunak

Strabon⁸³ Parion ve Priapos arasındaki Adresteia'da bulunan Apollon Aktaios ve Artemis Tapınağı'ndan getirilen taşlarla mimar Hermakreon'un Parion'da, 210 m.'lik kenar ölçüsüyle dikkat çeken, oldukça gösterişli bir sunak yaptığından söz eder⁸⁴. İ. Ö. 150 yılına tarihlenen gümüş bir tetradrahmi⁸⁵ üzerinde resmedilen Apollon Aktaios solundaki liri ile birlikte altar üzerinde durmaktadır. Yanındaki lejandda ise, ΑΠΟΛΛΩΝΟΣ ΑΚΤΑΙΟΥ ΠΑΡΙΑΝΩΝ yazısı okunmaktadır. Diğer pek çok sikke üzerinde de resmedilen "U" biçimli kül sunağı, olasılıkla kentin akropolüne yakın, Tiyatronun güney-doğusunda yer alması olmalıydı. Bugün yaklaşık 25 m'lik bir kısmı açığa çıkarılmış düzgün kesme taş duvarların,

⁸² Başaran 2001, 21.

⁸³ Strabon, XII, 588.

⁸⁴ Roberts 1966, 43-44; Price - Trell 1977, 117-118; Tavukçu 2004, 753. 600 feet uzunluğunda olduğu düşünülen bu sunak İ. Ö. 4. yy. ortalarına ait bronz bir sikke üzerinde betimlenmiştir. Bkz. Jones 1986, 174.

⁸⁵ Price - Trell 1977, 121, Res. 216.

bu sunağa ait olduğu düşünülebilir (Harita 2, Levha 4, Resim 7). Gerçekten de sunağın boyutları düşünüldüğünde burası uygun bir lokalizasyon olacaktır.

2.6. Propylon

Gallienus (İ.S. 253-268) dönemine tarihlenen Parion sikkeleri üzerinde⁸⁶, üç gözlü olarak betimlenmiş bir propylon görülmektedir. Ortadaki bölüm yüksek tek katlı, her iki yanda çift katlı kemerler şeklinde düzenlenmiştir. Sikkeler üzerindeki tasvirlerinden fil başları ve heykellerle süslü olduğu anlaşılan üç geçişli ve dört ayaklı olasılıkla bir zafer takına ait bilgilerimiz şimdilik sikkelerle sınırlıdır. Ancak kentin güneye bakan yamacında 1997 yılında ele geçen silme bezemeli kemer niş parçası⁸⁷ olasılıkla bu yöndeki nekropole açılan bu kapıya ait olabilir (Harita 2, Levha 4, Resim 8).

2.7. Aquadukt ve Su Yapıları

Kemer Köyü'nün girişindeki köprüyü geçtikten sonra yolun sağında yer alan anıtsal kalıntılar, derin ve geniş bir vadide inşa edilmiş, kente su ulaştıran aquaduktun kemer ayaklarıdır⁸⁸ (Harita 2, Levha 5, Resim 9). 1920'lerde kemerlerinden bir gözü ayakta olan aquaduktun⁸⁹ kemerlerinden büyük bir kısmı bugün yıkılmış durumdadır.

Bugün de su sıkıntısı çekilen Parion'a antik çağda su, arazi üzerinde izlenebildiği kadarıyla, kentin 12 km. güney batısındaki Çınardere mevkiinden getirilmiştir. Denizden 25.40 m. yüksekten 45x60 cm. bir kanalla getirilen su, kentin en yüksek noktalarından biri olan Kartal Yuvası mevkiindeki 7x7 m. ölçülerinde içi sıvalı dışı moloz taş kaplama, 1 m. kalınlığındaki duvarlara sahip su deposuna aktarılmaktaydı (Levha 5, Resim 10)⁹⁰. Suyun buradan kentin değişik noktalarına dağıtıldığı anlaşılmaktadır.

Kentteki suyla ilgili diğer kalıntılar ise; Akropoldeki yaklaşık 15 m. derinliği korunan 1m. çapındaki su kuyusu, kentin doğu yakasındaki bir başka su kuyusu ile ağzında bir sütun tamburunun kuyu bileziği olarak kullanıldığı bir başka kuyudur (Levha 6, Resim 11).

⁸⁶ Price - Trell 1977, 117-118, Res. 211-213.

⁸⁷ Başaran 1998 (1), 352.

⁸⁸ Bugünkü Kemer Köyü adını, bu su kemerlerinden almıştır.

⁸⁹ Leaf 1923, 80, Res. B.

⁹⁰ Başaran 2006, 187.

2005 yılı kazı çalışmalarında⁹¹ nekropolde yürütülen kazıların yanısıra kente su getiren aquadukun kemer ayaklarının, üzerlerini neredeyse hiç görünmeyecek şekilde kaplayan çalı ve dikenlerden temizleme çalışmaları da yapılmıştır. İki kemer ayağı ve bunlar üzerinden geçirilen içi harçla sıvalı moloz taştan yapılan su kanalına ait 58x45x200 cm.'lik bir bölüm de ortaya çıkarılmıştır (Harita 2, Levha 6, Resim 12).

2.8. Limanlar

Surların kuzey doğuya uzanan bölümünde deniz seviyesinin hemen altında görülen düz bloklardan oluşan alt yapı, olasılıkla kuzey limanına ait olmalıdır (Harita 2, Levha 7, Resim 13). Strabon⁹²'un Priapos'un limanından daha geniş olduğundan bahsettiği güney liman (Harita 2, Levha 7, Resim 14) ve dalgakıran⁹³ ise; kentin batısında bulunmaktadır (Harita 2, Levha 8, Resim 15). Bodrum Burnu'nun oluşturduğu bu doğal dalgakıran Kemer Köyü önlerinde kuytu bir koy oluşturmuştur. Ksenophon'un bahsettiği 86 gemiden oluşan Atina donanması, Parion limanında toplanarak Sparta'ya sefere çıkmıştır⁹⁴. Gerçekten de kemer koyu -kemer deresinin limanın bir kısmını alüvyonlarla doldurduğu düşünülürse-bugün bile çok büyük bir koydur. Belki de kemer deresinin aquadukt'a kadar olan kısmı antik çağda deniz idi. Çünkü bu mevkideki kemer ayaklarının kalıntılarının rakımı sıfırdır.

2.9. Nekropol

Parion'da yapılan araştırmalar kentin güney ve kuzey doğusunun nekropol olarak kullanıldığı sonucunu vermiştir⁹⁵. Nekropol alanı Kemer Köyü'ne girişte sağda ve kısmen köy yerleşiminin altında kalmıştır (Harita 2, Çizim 1). Bu alanda Kemer Köyü Muhtarlığı'nın yaptırmak istediği ilköğretim okulunun temel kazısı sırasında ortaya çıkan mezar kalıntıları üzerine, Çanakkale Arkeoloji Müzesi'nin 2004 yılında gerçekleştirdiği kurtarma kazılarının ardından, 2005 yılında başlanan sistemli bilimsel kazılarda çok önemli buluntulara ulaşılmıştır.

Öncelikle nekropol alanının 10x10 m. ölçülerinde karelemesi yapılmıştır. Çanakkale Arkeoloji Müzesi'nin açtığı çukurları iş makineleriyle yaklaşık 2. 5 m. kalınlığında dolgu

⁹¹ Başaran-Tavukçu-Aydın Tavukçu-Ful-Temur 2006, 2, Res. 1.

⁹² Strabon, XII, 588.

⁹³ Durdağı 2004, 35.

⁹⁴ Ksenophon, VI, 2,7; Frisch 1983, 62; Umar 2002, 318.

⁹⁵ Başaran 1998 (1), 353.

toprakla tekrar kapatması kazı alanını neredeyse kazılmadan önceki haline döndürmüştür. Bu yüzden yeni açmalardan önce eski kazı alanının temizlenmesi işlemine geçilmiştir. 2005 yılı kazı sezonunda nekropolde yapılan çalışmalar, E4 a, E4 b, E4 c, E4 d, F3 c ve F4 a açmalarında gerçekleştirilmiştir (Çizim 1, Levha 8, Resim 16). Bu çalışmaların sonucunda 12 değişik gömü tipine rastlanan 68 mezar ortaya çıkarılmıştır⁹⁶. Bazı mezarların içinde bazen herhangi bir ölü hediyesine rastlanmazken, bazılarında pişmiş toprak ve cam unguentariumlar, terrakotta figürinler, seramikler, kandiller, altın, bronz ve kemik eserlerden oluşan mezar hediyeleri ele geçmiştir.

2.10. Agora

Antik çağ kentlerindeki bütün yapılara sahip olması gereken Parion'da bir agoranın da olması gerektiği düşünülmektedir. Fakat bugünkü kalıntılardan agoranın yerini belirleyebilmek mümkün değildir. Ancak Frisch kentin agorasından, agoradaki Büyük İskender'in mezarı ve heykelinden bahsetmektedir⁹⁷.

2.11. Bouleterion / Prytaneion (?)

Kemer Köyü sakinlerinden M. Koç'un verdiği bilgilerden ve yüzeyde izlenen kalıntılardan, Harmanyeri Mevkiinin güneyindeki tepeliğin doğu yamacında, günümüzde tamamen bitki örtüsüyle kaplı alanda içbükey basamakların olduğu anlaşıyor (Harita 2, Levha 9, Resim 17). Tonozlarından biri sağlam diğeri yıkık olmak üzere ikisi günümüze kadar gelebilmiş bu yapı, bouleterion / prytaneion (?) için uygun bir form olarak düşünülebilir.

2.12. Hamam / Roma Villası (?)

2006 yılı kazılarına göre şimdilik hamam ya da Roma villası (?) olarak yorumlanan yapı kalıntısı, kentin kuzeyinde, tiyatronun karşısında H. Kutluer'in evine komşu durumdadır (Harita 2, Levha 9, Resim 18).

⁹⁶ Başaran 2006, 189, Çiz. 3-4.

⁹⁷ Frisch 1983, 58.

2.13. Diğer Eserler

2.13.1. Heykeltıraşlık Eserleri

Köylüler tarafından bulunduktan sonra evlerine götürülen ve Başaran'ın 1997 yılında Parion'da yürüttüğü yüzey araştırması⁹⁸ sırasında rastladığı ve yayınladığı üç önemli mermer heykeltıraşlık eseri, burada sözünü etmeye değer bulunmuştur. Bunlardan ilki, 53x23.5 cm. boyutlarında dikdörtgen prizma şeklindeki mezar stelidir⁹⁹ (Levha 10, Resim 19). İnce grenli ve yer yer gri karışımlı beyaz renkli yerel mermerden yapılmış stelin ön ve iki yan yüzünde değişik kaplar kabartma olarak işlenmiştir. Ön cephede ortaya doğru eğilmiş iki palmye dalı arasındaki Apollomdos'un oğlu Ermiones yazıtından anlaşıldığı kadarıyla, bir gladyatöre ait olduğu düşünülen stel, İ. S. 3. yy.'a verilmektedir.

Kentte ele geçen diğer mermer heykeltıraşlık eseri ise; 87x34 cm. ölçülerinde yukarıya doğru daralan dikdörtgen prizma şeklindeki mezar stelidir (Levha 10, Resim 20). İ. S. 3. yy. ait olduğu düşünülen stelin ön yüzündeki dikdörtgen niş içerisinde sola doğru hamle yapar durumda bir gladyatör figürü olduğu izlenmektedir¹⁰⁰.

Parion Orpheus'u (Levha 11, Resim 21) olarak adlandırılan¹⁰¹ belinden yukarısı kayıp bir diğer eserde, Orpheus bir kaya üzerinde oturmaktadır. Üç yönlü anlatıma sahip, beyaz mermerden yüksek kabartma şeklinde yapılmış olan eserin ölçüleri 33x67 cm.'dir. Yarı-çıplak Grekli tip içerisinde sergilenen Orpheus'un lir çaldığı düşünülmektedir. Ayakları altındaki boğa, geyik, kartal, yaban domuzu, timsah gibi hayvanları liri ile bir arada tutma çabası içinde olduğu düşünülen Parion Orpheus'u Tavukçu tarafından İ. Ö. 1. yy.'ın 2. yarısına tarihlenmiştir.

Bunlardan başka, Parion'da, yapılan 1997 yüzey araştırmasında, 20x15x04 cm. ölçülerindeki dikdörtgen bir altlık üzerinde, korunabilen yüksekliği 19. 5 cm. olan giysili bir mermer kadın heykeli de ele geçmiştir¹⁰² (Levha 11, Resim 22).

Ayrıca Parion'a özgü ünlü heykeltıraş Praxiteles'in yaptığı söylenen Eros heykeli ile Herakles ve Marsyas heykelleri de bulunmaktadır. Ancak bunlarla ilgili bilgilerimiz sadece antik kaynaklarla sınırlıdır¹⁰³.

Parion heykeltıraşlığı konusundaki bilgilerimiz yapılan kazılar sayesinde daha da artmıştır. 2005 yılında Parion Nekropolü'nde E4 a, F3 c ve F4 a açmalarında sürdürülen

⁹⁸ Başaran 1998, (1), 349 vd.

⁹⁹ Başaran 1998, (1), 363, Res. 20; 2001, 19, Res. 1-3.

¹⁰⁰ Başaran 1998 (1), 364, Res. 22; 2001, 20, Res. 4.

¹⁰¹ Başaran 1998 (1), 363, Res. 19; Tavukçu 2004, 753.

¹⁰² Başaran 1998 (1), 364, Res. 21

¹⁰³ Plinius XXXIV, 78; Robert 1966, 55; Frisch 1983, 76, 86.

alışmalar sonucunda M 11, M 25, 1. ve 2. adak grubu ve UM 7'nin doğusunda dört ayrı noktada ele geçen terrakotta figürinlerin aşağıdaki gibi temelde beş tip gösterdikleri ortaya çıkmıştır.

- a- Tanrılar
- b- Tanrıçalar
- c- İnsanlar
- Kadınlar
- Erkekler
- d- İnsan-Hayvan
- e- Hayvanlar

2.13.2. Seramikler

1997, 1999 ve 2002 yılında yapılan yüzey araştırmalarında, değişik kaplara ait, çeşitli profillerde, üzerlerinde yaprak, sarmal, kanca, yumurta ve mızrak ucu, çiçek rozet, lotus ve palmetlerin görüldüğü seramik parçaları ve şu anda Kemer Köyü İlköğretim Okulu'nda korunan ve değişik ölçülere sahip unguentariumlar, alabastronlar, lekythoslar ve kandil parçaları ele geçmiştir¹⁰⁴ (Levha 11, Resim 23). Kentin kuzey batısında denize bakan yamaçta ele geçen, ince cidarlı parlak ve mat siyah renkli sırla kaplı seramik parçaları da siyah figür tekniği ile yapılmış olmasıyla ayrı bir önem arz etmektedir¹⁰⁵. 2002 yılında yapılan yüzey araştırmasında Kartal Yuvası mevkiine çıkan yolun sağındaki yamaçta da oldukça kaliteli seramik parçaları bulunmuştur¹⁰⁶.

2005 kazı sezonunda gerçekleştirilen çalışmalarda ise; mezarlara ölü hediyesi olarak konulan iğ gövdeli ve soğan gövdeli pişmiş toprak unguentariumlar, oinochoe, lagynos, bodur lekythos, kupa ve kase gibi değişik kap formları ve değişik profiller gösteren çok sayıda seramik parçası ele geçmiştir. Bunlara sayfa 64 ve devamında ayrıntılı olarak değinilecektir.

¹⁰⁴ Başaran 1998 (1), 353; Başaran - Tavukçu 2000, 228; Başaran - Tavukçu - Keleş - Küçükkefe - Aydın Tavukçu 2003, 187.

¹⁰⁵ Başaran - Tavukçu 2000, 228.

¹⁰⁶ Başaran - Tavukçu - Keleş - Küçükkefe - Aydın Tavukçu 2003, 187.

2.13.3. Sikkeler

Sikke konusunda incelemeler yapan bazı araştırmacılar¹⁰⁷, Parion kentini Mysia Bölgesi'nde göstermelerine rağmen; antik kaynaklar ve çoğu araştırmacı Parion'u Troas Bölgesi'ne dahil etmektedir¹⁰⁸. Herodot, Strabon ve Ksenophon'un bölge ile ilgili verdikleri bilgiler ışığında Parion'un Troas Bölgesi'nde olduğu doğrulanmaktadır¹⁰⁹. Tarihi süreçte Parion, 111 çeşit sikke bastırmıştır¹¹⁰.

İ. Ö. 5. yy. örneklerinde genelde ön yüzde bir Gorgo başı (Gorgoneion) arka yüzde kare bir incus içinde küçük bir çukur ve çıkıntı vardır. Bu arka yüz önemli incus alanı olarak tanımlanır.

Parion sikkelerinde karşılaşılan en yaygın tip İ. Ö. 4. yy. örneklerinde görülür. Yılanlar tarafından sarılmış bir baş ve dışarı doğru sarkık bir dil ile çoğu örnekte seyrek dişlerle gösterilen "Gorgo Medusa başı" ön yüz tipi olarak izlenir. Arka yüzde ise, ayakta duran ve başını geriye doğru çevirmiş boğa figürü bulunmaktadır¹¹¹. Boğanın üstünde Grek harfleriyle "TIA" bacakları altında "PI" yani "PARİ" şeklinde kentin adının kısaltılmış lejandı görülür (Levha 12, Resim 24). Bazı sikkeler üzerinde arka yüzdeki boğanın ayakları altında bir patera da yer almaktadır.

Çoğunluğu hemidrahmi olan Parion sikkeleri üzerinde bunlardan başka, Athena, Zeus, Artemis, Demeter, Nike, Hermes gibi tanrı ve tanrıçaların yanı sıra altar, şimşek, meşale, üzüm, buğday, patera gibi çeşitli betimlere de rastlanır.

2.13.4. Yazıtlar

Frisch'in Parion Yazıtları'nı konu alan çalışması¹¹² bu konuda temel başvuru eseri olmasıyla bize çok yardımcı olmaktadır. Buradaki yazıtlardan, kentte bir "balıkçı esnaf birliği" bulunduğunu, bu sayede de balıkçılığın Parion için önemli bir geçim kaynağı olduğunu öğreniyoruz. Parion denizinde çoğunlukla uskumru ve orkinos gibi balıklar

¹⁰⁷ Aulock 1957, Lev. 41; Sear 1982, 627, Har. 5; Szaivert - Sear 1983, 93; Lindgren - Kovacs 1985, 16 vd; Lev. 10-11; Vocano 1986, s. 2 vd. Sadece Parion'un değil, Priapos ve Lampsakos kentlerinin ve sikkelerinin de Mysia Bölgesi'ne dahil edildiği görülür.

¹⁰⁸ Bkz Dn. 36., Başaran 2006, 186.

¹⁰⁹ Başaran 2006, 186.

¹¹⁰ Vocano 1986, 2 vd.

¹¹¹ Tekin 1997, 89, Res. 72; Başaran 2006 (2), 36, Res. 1.

¹¹² Frisch 1983.

yakalanıyordu. Hatta Frisch'den öğrendiğimize göre Eutydemos, “Parion uskumru balığı yediren tanınmış bir şehir idi” der¹¹³.

Yazıtlardan öğrendiğimize göre, Parion insanı balıkçılığın yanı sıra geçimini çok güzel üzüm bağları yetiştirirerek de kazanıyordu¹¹⁴. Üzümlerinden başka; Ainos'un sedefi, Abydos'un istiridyesi, Linon'un salyangozu olduğu gibi Parion'un da yengeci ünlüydü. Ayrıca antik çağda her kim Hellespontos'a gelirse, pastasıyla meşhur olan Parion'a mutlaka uğradı¹¹⁵.

Ephesos'da bulunmuş ve Nero (İ. S. 54 - 68) zamanına tarihlenen bir yazıtta¹¹⁶ “Denize kim bir şey alıp götürüyorsa bunu vergisinde belirtmeli, Kalkhedon, Daskylaion, Apollonia, Kyzikos, Priapos, Parion ve Lampsakos'da” denilirken, Parion'un da deniz ticareti yolu üzerinde bir gümrük durağı olduğu yine yazıtlardan anlaşıyor.

İ. Ö. 300'lerde yaşamış olan ünlü düşünürler Neoptolemos¹¹⁷, Artemidoros ve heykeltıraş Theudoros Parion'un önde gelen isimleri olarak karşımıza çıkmaktadır¹¹⁸. Bunlardan başka, Parion'da yaşamış “Ophiogen” yada “Serpent” ailesinin yılan kabilesine mensup oldukları efsanesi anlatılır¹¹⁹. Ophiogen erkeklerinin, yılan tarafından ısırılan kişilerin yaralarını okşayarak, zehiri kendi vücutlarına aktarıp, ateşi ve acıyı dindirerek tedavi ettikleri söylenir.

Başaran¹²⁰'ın 1997 yılında Kuzey Troas ve Parion'a yönelik olarak gerçekleştirdiği yüzey araştırması sırasında, genelde İ. S. 2. ve 3. yy.'a verilen yazıtlar bulunmuş olup henüz okunmamıştır (Levha 14, Resim 25).

¹¹³ Frisch 1983, 85.

¹¹⁴ Strabon, XIII, 12, 588.

¹¹⁵ Athenaeus, XIV, 51; Frisch 1983, 86.

¹¹⁶ Frisch 1983, 77.

¹¹⁷ Hellenistik Çağ'da “Yorumlar” ve “Epigramlar Üzerine” adlı kitapların yazarı.

¹¹⁸ Strabon, XIII, 1, 12; Frisch 1983, 79.

¹¹⁹ Strabon, XIII, 1, 14; Leaf 1923, 85; Price - Trelle 1977, 118.

¹²⁰ Başaran 1998 (1), 355.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. PARİON NEKROPOL BULUNTULARI

3.1. METAL ESERLER

3.1.1. Altın

Tarih öncesi çağlardan beri takılar sadece kadınların değil, aynı zamanda erkeklerin de ilgisini çekmiştir. Önceleri tılsım, büyü, uğur gibi kavramların etkisiyle kullanılmaya başlanan takı, daha sonraları sunu eşyası, mezar hediyesi, zenginlik ifadesi ve en sonunda güzel görünmek için aksesuar olması gibi çeşitli amaçlarla kullanılmıştır.

Taş, kemik, deniz kabuğu ve fildişinden yapılmış ilk takı örneklerinin Anadolu'da çanak-çömleksiz dönemi temsil eden iki merkezden Çayönü ve Caferhöyük'te; obsidyenden yapılmış olanların ise, Neolitik Dönem'de Çatalhöyük'te ele geçmesi, süs eşyalarına verilen önemin insanlık tarihi kadar eski olduğunun bir göstergesidir¹²¹.

Tunç Çağı'nda maden işçiliğinin gelişmeye başlamasıyla, bakır, tunç, altın, gümüş ve elektrondan yapılmış takılar üretilip kullanılmaya başlanmıştır. Altın kullanımının yaygınlaştığı bu dönemde, Anadolu'nun en önemli altın üretim merkezleri, Alacahöyük, Eskişehir ve Troia'dır¹²².

Kültepe'de ele geçen yazılı belgelerden anlaşıldığı kadarıyla, İ. Ö. 2. Bin'de Asurlu tüccarlar, Anadolu ile yaptıkları alışveriş karşılığında değerli madenleri almaktaydılar¹²³. Mısır'da bu dönemde kuyumculuk sektöründe önemli gelişmeler kaydedilmesinin sebebi, döküm tekniğinin ilerlemesi olmalıdır. Mısır'da İ. Ö. 2. Binin en önemli altın işlemeli eseri Firavun Tutankhamon'un Lahdi'dir¹²⁴. Hititler'in başkenti Boğazköy'de ele geçen altın mühür yüzüğü, tanrıça amuleti, mezarlarda ele geçen ölümlerin ağız ve gözlerini kapayan altın bantlar ve kulak tıkaçları sayesinde dönemin altın işçiliği hakkında bilgi sahibi olabiliyoruz¹²⁵.

İ. Ö. 1. Bin içerisinde kuyumculuk alanında en güzel takı örneklerini Urartu, Frig ve Lidya Uygarlıkları vermiştir. Bunlar içerisinde, Altıntepe'de bulunmuş ve granülasyon tekniğinde yapılmış altın düğmeler, Frig tümülüslerinde ele geçmiş, birçok altın yüzük, küpe, kolye ve fibulalar ile Lidyalıların altın sikke örnekleri dikkate değerdir¹²⁶.

¹²¹ Bingöl 1999, 13; Mellart 2000, 116, Res. 80, 126, Res. 89, 151, Res. 180-109.

¹²² Akurgal - Hirmer 1976, 11 vd., Res. 18-19; Akurgal 1995, 3, Lev. 1; Bingöl 1999, 13.

¹²³ Akurgal 1995, 15.

¹²⁴ Önal 2001, 2.

¹²⁵ Bingöl 1999, 15.

¹²⁶ Akurgal 1993 (1), 193, Res. 65 a-f; Özgen - Öztürk 1996, 138 vd.; Akyay Meriçboyu 2001, 41 vd.

Arkaik ve Klasik Çağlarda telkari ve mineleme tekniğiyle yapılan takı örnekleri son derece yalın olmalarına karşın etkileyicidirler. Küçük süs eşyaları döküm tekniğinde; büyükleri ise, altın plakalardan kesilerek şekillendirilmişlerdir. Takılar üzerinde bitkisel motifler ve hayvan başları dikkat çekmektedir.

Anadolu, Kral Kyros tarafından Pers egemenliği altına alındıktan sonra, bütün sanat eserlerinde olduğu gibi takılar üzerinde de Pers etkileri görülmeye başlanmıştır. Zengin satrap ailelerinin kullandıkları altın kolye, yüzük, küpe gibi takılarla altın ve gümüş sikkeler ve mühürler, Anadolu'nun çeşitli kentlerinde karşımıza çıkmaktadır¹²⁷.

Hellenistik Dönem'de ise, granülasyon ve filigre ile zenginleştirilen takılar zümrüt, yakut, agad, akuamarin, grena, karneol, sard, plasma ve amatist gibi kıymetli taşlarla da süslenmiştir¹²⁸. Takılara aslan, boğa, geyik gibi hayvan başlarının yanı sıra Eros ve Menad gibi değişik figürler de eklenmiştir¹²⁹.

İnci, jasper ve cam ilave edilerek yapılan en güzel takılar Roma Dönemi'nde görülür. Kakma yöntemiyle yapılan eserlerin çoğu mezarlara ölü hediyesi olarak konulduğu için, sağlam bir şekilde ele geçmişlerdir¹³⁰.

Parlak sarı renkli bir maden olan altın; doğada saf halde bulunabilmesi, kolay işlenebilmesi ve oksitlenmemesi sebebiyle değerli metallerin başında gelir.

Kalıplama, damgalama, dövme, döküm gibi tekniklerle yapılan altın eserler¹³¹; telkari, granülasyon, mineleme, kakma, kabartma ve savatlama gibi tekniklerle süslenmişlerdir¹³².

Parion 2005 kazısında ele geçen altın eserlerin tümü E4 c açması içinde -2. 40 kodunda bulunan taş sandık mezarlardan ortaya çıkarılmıştır¹³³ (Çizim 2). Parion 2005 buluntuları içinde önemli bir grubu oluşturan bu eserleri, başlıca şu gruplarda toplayabiliriz.

- 1- Baş takıları
- 2- Boyun takıları
- 3- Küpeler
- 4- Impression Sikkeler (Ağız Pulları)
- 5- Yüzükler
- 6- Giysi takıları

¹²⁷ Bingöl 1999, 17.

¹²⁸ Richter 1984, 223; Bingöl 1999, 15.

¹²⁹ Ergil 1983, 7.

¹³⁰ Bingöl 1999, 17.

¹³¹ Higgins 1961, 8 vd; Hackens - Winkes 1983, 171 vd; .Akyay Meriçboyu 2001, 28 vd.

¹³² Higgins 1961, 18 vd; Marshall 1969, li; Akyay Meriçboyu 2001, 35 vd.

¹³³ Başaran 2006 (1), 2, Res. 14.

1- Baş Takıları

Baş takıları diadem ve çelenkler olarak ikiye ayrılır. Alacahöyük ve Troia örnekleri ile Anadolu'da İ. Ö. 3. Binden itibaren varlığını sürdüren diademin¹³⁴ düz şerit, sarkaçlı ve alınlıklı olmak üzere değişik tipleri bulunmaktadır¹³⁵. Üzeri bitkisel bezemeli¹³⁶ ya da mitolojik konu kabartmalı olan örneklerin¹³⁷ yanı sıra az da olsa bezemesiz, düz olanlara da rastlanmaktadır¹³⁸. Tanrılar için adak, insanlar için otorite göstergesi ya da süs eşyası anlamını taşıyan diadem, günlük yaşamda olduğu gibi öldükten sonra da öbür dünyada kullanılacağı düşüncesiyle mezarlara bırakılırdı.

Parion diademi de bu sebeple 243x87x82 cm. ölçülerinde olan TSM 1'e konulmuş olmalı. Kat. No. 1 (Levha 13, Resim 26), mezardaki çamur tabakası içinde, erimiş durumda bulunan iskeletin başı üzerinde dağınık halde ele geçmiştir¹³⁹. 38 cm. uzunluğa ve 2 cm. genişliğe sahip diadem, uçları yuvarlatılmış düz bir şerit şeklindedir.

Zeytin yaprakları, mersin yaprakları (ortası çizgili oval yapraklar) baklava ve yarım baklava dilimlerinden oluşan 4 değişik yaprak tipine sahip, toplam 169 adet yapraktan oluşan diademin yanında bulunan yuvarlak, bezemesiz bir rozet, olasılıkla altın şeridin tam ortasında durmaktaydı. Diadem ve yaprakları, dövme tekniğiyle yapılarak istenilen şekilde kesilmiştir. İ.Ö. 4. yy. diademlerinde üçgen alınlıklı geniş formlar tercih edilirken¹⁴⁰, İ. Ö. 4. yy. sonları 3. yy. başlarında diademlerin orta kısmındaki alınlığın küçülerek, bandın incelendiği görülür¹⁴¹. TSM 1'de bulunan diadem ise, düz, ince bant şekilli ve üzerinin bezemesiz oluşuyla Dardanos Tümülüsü'nde ele geçen band¹⁴² olarak nitelendirilen İ. Ö. 4. yy.'ın 2. yarısına tarihlenmiş eserle yapısal birliktelik gösterir. Ancak Parion diademinde, yanında bulunan altın yaprakların diademin üzerine tutturulduğuna dair hiçbir iz yoktur. Yayınlarda da bu şekilde yapraklı bir örneklerle karşılaşılmamış olması, "acaba yapraklar diademin yanına mı serpiştirildi?" gibi bir soruyu aklımıza getirmektedir. Akyay Meriçboyu'na göre¹⁴³ Anadolu halkı İ. Ö. 1. yy.'da ekonomik olarak sıkıntılı bir dönem yaşadığı için sevdiklerinin mezarına diadem ya da çelenk

¹³⁴ Akurgal - Hirmer 1976, 11 vd., Res. 18; Bingöl 1999, 33; Akyay Meriçboyu 2001, 79.

¹³⁵ Akyay Meriçboyu 2001, 164.

¹³⁶ Hoffmann - Davidson 1965, 67, Res. 7 a; Williams - Ogden 1994, 234-235.

¹³⁷ Körpe 1997, 178, 188, Res. 13,14; Körpe 2004, 142, Res. 1.

¹³⁸ Sevinç - Treister 2003, 226, Lev. 4, Res. 29.

¹³⁹ Başaran 2006, 188, 199, Res. 14; 2006 (2), 37, Res. 5; Başaran - Tavukçu - Aydın Tavukçu - Ful - Timur 2006, 5, Res. 6; Başaran 2006 (1), 2, Res. 16.

¹⁴⁰ Bingöl 1999, 46.

¹⁴¹ Williams - Ogden 1994, 234; Bingöl 1999, 47.

¹⁴² Sevinç - Treister 2003, 226, Lev. 4, Res. 29.

¹⁴³ Akyay Meriçboyu 2001, 164.

yerine daha ucuz olan üçlü altın yapraklar koymaktaydı. Belki de Parion örneğine bakılarak daha önceden de böyle bir geleneğin olduğu söylenebilir.

Dardanos'ta bulunmuş İ. Ö. 4. yy. sonlarına tarihlenen ve 125. 8 cm. uzunluğunda olması sebebiyle kemer olduğu düşünülen bir örnek¹⁴⁴ şekli ve aynı zamanda bezemesiz oluşuyla Kat. No. 1 numaralı örneğimizle benzerlik içindedir.

Dardanos örnekleri ışığında İ. Ö. 4. yy.'ın sonlarına tarihleyebileceğimiz Kat. No. 1, iskeletin başı çevresinde bulunması nedeniyle, mezara serpiştirilmiş yapraklardan daha çok Başaran'ın önerdiği gibi¹⁴⁵ altın şerit ile ilintili bir diadem olmalıydı.

Önceleri zeytin, meşe, mersin ağacı ve dallarından yapılan çelenkler daha sonraları altından yapılmaya başlanmıştır¹⁴⁶. İ. Ö. 4. yy.'da genelde mezarlarda iskeletin baş ya da göğüs çevresinde insitu durumunda ele geçen çelenkler yaprakların kolayca katlanabilir ve kırılğan olmasından da anlaşıldığı gibi gerçek değerinden düşük oldukça ince yapılmışlardır¹⁴⁷. Ayrıca dal ve boncuk (tohum) gibi ara elemanlar taşımaları nedeniyle günlük kullanımdan çok cenaze töreni için hazırlanmış olmalıdırlar¹⁴⁸.

Parion Nekropolü'nde ele geçen çelenkler, 230x82x83 cm. ölçüsündeki TSM 2'de bulunan bronz bir amphoranın içinde kırılmış kemik parçalarının üzerinde bulunmuştur¹⁴⁹. Amphoranın ağzı dar olduğu için içine konulurken zarar gören ve kırık olarak ele geçen Kat. No. 2, 3 ve 4 numaralı altın kaplama olan bu çelenklerin içlerinde kurşun bir şerit vardır. Uzunlukları 29. 5 cm. ile 26. 5 cm arasında değişen, üç çelenkte de mersin yaprağı tercih edilmiş ve bu yaprakların uçları inceltilip yuvarlaklaştırılarak ince bir tel ile alttaki şerit üzerine açılan deliklere tutturulmuştur. Amphoranın içinden çıkan 22 adet küçük bronz yaprak ve altın rengiyle boyanmış küçük terrakotta boncuklar, çelengi tamamlayan diğer öğelerdir¹⁵⁰. Kat. No. 2 (Levha 13, Resim 27)'deki çelenk 15, Kat. No. 3 (Levha 14, Resim 28)'deki çelenk 20, Kat. No. 4 (Levha 14, Resim 29)'deki çelenk 16 yaprak taşımaktadır. TSM 1'de bulunan diademin yapraklarında olduğu gibi bu yaprakların da hem ortası, hem de dış konturları kabartma çizgilidir. Comfort'a göre¹⁵¹ 1. tip olarak belirtilen bu yaprakların boyu yaklaşık olarak 5. 2 cm.'dir.

¹⁴⁴ Williams - Ogden 1994, 107, Res. 61.

¹⁴⁵ Başaran 2006 (1), 2, Res. 16.

¹⁴⁶ Mersin yapraklarından oluşan çelenklerin Dionysos ile ilgili olduğu düşünülmektedir. Bkz. Grimal 1997, 159; Bingöl 1999, 33.

¹⁴⁷ Kurtz - Boardman 1971, 207.

¹⁴⁸ Dusenbery 1998, 958.

¹⁴⁹ Başaran 2006, 188, 199, Res. 15; Başaran - Tavukçu - Aydın Tavukçu - Ful - Temur 2006, 5, Res. 7; Başaran 2006 (1), 3, Res. 21-22.

¹⁵⁰ Başaran 2005, 106.

¹⁵¹ Comfort 1950, 122, Çiz. 1 a.

İ. Ö. 4. yy'a ait Lampsakos örneği,¹⁵² dış hatları kabartma şeklinde çerçevelenmiş, ince zeytin yaprakları ve çelengin gövdesi üzerine açılan deliklere tutturulması açısından Parion çelenkleriyle benzerlik içerisindedir.

Piraeus yakınlarında bulunmuş ve İ. Ö. 400-350 tarihine verilen altın mersin dalı¹⁵³ ve içinde bronz bir öz barındırması; ayrıca Dardanos Tümülüsü buluntuları içinde yeralan bir çelenkle de, yapraklarının işlenişi, mersin tohumları ve aralardaki tohumları tutan altın dallar açısından benzerlik göstermektedir, fakat; Parion çelenklerinde tohumları tutan elemanlar küçük bronz dal ve yapraklardır.

Samothrake Nekropolü'nde İ. Ö. 4. yy.'ın sonlarına tarihlenen S 124 mezarında ele geçen çelenklerde¹⁵⁴ de, yapraklar arasında bronz dallar ve terrakotta elemanlara yer verilmiştir.

Bütün bu benzer örnekler yardımıyla Kat. No. 2, Kat. No. 3 ve Kat. No. 4'ün İ. Ö. 4. yy. sonlarına verilmesi uygun olacaktır.

2- Boyun Takıları

Boyun süsleri içinde değerlendirdiğimiz kolyeler, Kat. No. 5 (Levha 15, Resim 30) ve Kat. No. 6 (Levha 15, Resim 31)'daki iki örneği kapsamaktadır. Kat. No. 5'deki örneğimiz TSM 1'den, diğeri TSM 3'den ele geçmiştir¹⁵⁵. Her iki kolye de erimiş durumda olan iskeletin boynunda insitu durumda bulunmuştur.

Birinci örneğimiz, 35 cm. uzunluğunda olup, kolyenin birleşme kısmını iki boğa başı süslemektedir¹⁵⁶. İçi boş döküm tekniğiyle boyun altlarına kadar gösterilen boğa başları, plastik ve gerçeğe oldukça uygundur. Bu küçük boğa başlarının altında filigre (telkari) tekniğiyle yapılan süslemeler görülür. Göz çukurlarının oyuk bırakılması buralara renkli taş yerleştirildiğini gösterir. Boğa başlarının altında kırmızı renkli yarı değerli taşlardan yapılmış eklemeler mevcuttur. Zincir ise, gösterişli görünümü nedeniyle Hellenistik Dönem takılarında sıkça görülen tilki kuyruğu tekniğindedir¹⁵⁷. Balık sırtı görünümünde olan bu tarz zincir (Çizim 3), çift arnavut zincirinden yapılmıştır ve köşeli bir yapıdadır¹⁵⁸. Bu tip kolyelerin

¹⁵² Körpe 1997, 178 vd. Res. 10 - 12; Körpe - Treister 2002, 437 vd.

¹⁵³ Williams - Ogden 1994, 59.

¹⁵⁴ Dusenbery 1998, 988.

¹⁵⁵ Başaran 2006, 188, 200, Res. 16; 2006 (2), 37, Res. 5; Başaran - Tavukçu - Aydın Tavukçu - Ful - Temur 2006, 5-6, Res. 6.

¹⁵⁶ Başaran 2005, 108; 2006 (1), 2, Res. 17.

¹⁵⁷ Ogden 1982, 58, Çiz. 4:45; 1992, 48, Çiz. 32.

¹⁵⁸ Akyay Meriçboyu 2001, 33.

bazılarının birleşme yerleri¹⁵⁹, Hellenistik Dönem takıları içinde bilezik, kolye, kemer gibi bir çok eserde rastladığımız Herakles düğümü¹⁶⁰ ile sonlanırken, Kat. No. 5'nin göz-çengel veya kopça-kanca denilen¹⁶¹ bir birleşme yeriyle, boğanın ağzından çıkan çengel diğer boğanın ağzından çıkan yuvarlak bir halkaya takılmıştır.

İ. Ö. 4. yy.'ın 2. yarısına tarihlenen Dardanos Tümülüsü buluntuları içinde, bir de boğa başlı kolye¹⁶² bulunmaktadır. Hellenistik Dönem takıları içinde, Kat. No. 5'deki hayvan başları kadar ayrıntılı olmasa da, Dardanos Tümülüsü kolyesi hem üzerindeki hayvan başları; hem de kolyenin birleşim yeri açısından Kat. No. 5'le aynı özelliğe sahiptir. Ancak Parion'daki boğa başlı kolyenin renkli taşları korunmuştur. Bütün bunlar bize, aynı dönem içinde Troas Bölgesi'nin değişik kentlerinde benzer uygulamaların olduğunu ya da bu eserlerin aynı atölyede üretilmiş olabileceklerini gösterir.

Kat. No. 6 ise, 24. 5 cm. uzunluğunda olup, Kat. No. 5 ile aynı şekilde yapılmıştır. 140x85x82 ölçülerine sahip TSM 3'den çıkan bu kolye, yarı değerli renkli taşların önünde bulunan yaban keçisi ve aslan başı ile sonlanmaktadır¹⁶³. Yaban keçisinin ağzından çıkan kanca, aslanın ağzındaki çengele takılmaktadır. Zincir ise, Kat. No. 5'den farklı olarak "U" baklavali arnavut zincirinden yapılmıştır¹⁶⁴ (Çizim 3). Hellenistik Dönem'de zincirlerin olduğu kadar zincir uçlarındaki figürlerin de oldukça zengin oldukları gözlenmektedir¹⁶⁵.

Kat. No. 6 ile oldukça benzer olan bir örnek¹⁶⁶ de, Samothrake Nekropolü'nde S 126 numaralı mezarda ele geçmiştir. İ. Ö. 4. yy. sonları ile 3. yy. başlarına tarihlenen bu kolyenin iki ucunun da aslan başı ile sonlanması, oldukça dikkat çekicidir. 'S' biçimli spirallerin oluşturduğu zincire sahip olan kolye ile Kat. No. 6 arasındaki tek farklılık, Kat. No. 6'daki aslanlardan birinin yerine yaban keçisinin gelmiş olmasıdır.

TSM 1 ve TSM 3'de bulunan bu iki kolyenin hem birbiriyle uyumlu olması, hem de Güney Rusya'dan İtalya'ya kadar geniş bir coğrafyada kullanım görmesi, Hellenistik Dönem'de hayvan başlı kolyelerin sevilerek kullanıldığını belgelemektedir¹⁶⁷.

¹⁵⁹ Miller 1979, Lev. 8 e; Hackens - Winkes 1983, 84.

¹⁶⁰ Pfrommer 1990, 14, Çiz. 2.

¹⁶¹ Ogden 1982, 76.

¹⁶² Sevinç - Treister 2003, Res. 50.

¹⁶³ Başaran 2006 (1), 3, Res. 24.

¹⁶⁴ Ogden 1982, 58, Çiz. 4:45; 1992, 48, Çiz. 32; Sazcı 2002, 68, Res. 2.12.

¹⁶⁵ Higgins 1961, Res. 51; Hoffmann - Davidson 1965, 127 vd.; Marshall 1969, Lev. 36-37; Pfrommer 1990, Lev. 16.

¹⁶⁶ Dusenbery 1998, 191, Res. S 126-3.

¹⁶⁷ Higgins 1961, Res. 51.

3- Küpeler

Kat. No. 7 (Levha 16, Resim 32) ve Kat. No. 8 (Levha 15, Resim 32) ile gösterilen küpeler de, Hellenistik Dönem’de bayanların kulaklarını süsleyen iki sevilen tiplerimize   km şlardır.

TSM 1’den ele ge en¹⁶⁸ Kat. No. 7’deki bir  ift Eroslu küpe rozet ve sarkaç olmak üzere iki k sımdan oluşmaktadır. Yaklaşık olarak 3. 5 cm. uzunluğunda olan küpelerin rozet kısımları birbirinden küçük farklarla ayrılmaktadır. Soldaki  rneğin içinde diğerine göre daha büyük olan 11 yaprak dikkati çiçeğe çekerken, sağdaki örnek, sola göre daha küçük işlenen 12 yaprağın ortasındaki büyük boşluğa odaklanmaktadır. Hellenistik Dönem’deki en büyük yeniliklerden biri, Doğu etkisiyle yarı değerli taşların altın ile birleştiğinde büyüleyici g zelli te eserlerin ortaya  ıkmasıdır¹⁶⁹. Özellikle parlak kırmızı renkte olan grena yani l l kullanılan taşlardandır. Kat. No. 7’deki Eroslu küpelerin de rozet kısmının ortasındaki boşluklar renkli taşlarla süslü olmasına rağmen bunlar elimize geçmemiştir. G verse (Granülasyon) tekniğiyle süslü rozetin bir ucunda kulağa geçecek şekilde kıvrılmış bir  engel, diğer ucunda döküm tekniğiyle yapılmış eros fiğ r  bulunmaktadır¹⁷⁰. Kanatlı ve çıplak olarak işlenmiş eroslardan sağdaki sağ elini yukarı kaldırırken, sol elinde satyr maskı tutmaktadır (Levha 16, Resim 33). Soldaki eros sol elini havaya kaldırırken sağ elinde silen maskı tutar (Levha 16, Resim 34). Her ikisinde de omuzlardan öne doğru gelen şal dirseklerden aşağıya inmektedir. Sonradan eroslara tutturulan kanatlardaki tüyler ince çizgilerle belirtilmiştir. İki eros’un göğsünde de çapraz atılmış çizgiler mevcuttur. Göbek deliği ve diz kapaklarının da işlendiği eros fiğ rleri oldukça ayrıntılıdır.  n yüzleri özenle işlenmiş olmasına karşın, arka yüzler düz bırakılmıştır. Hellenistik Dönem’de bu şekilde, ellerinde tiyatro maskı tutan diskli ve sarkaçlı küpeler çok yaygındır¹⁷¹. Parion  rneğinde olduğu gibi Amphipolis  rneğinde de¹⁷² elinde tiyatro maskı tutan eros fiğ rl  küpeler aynı dönem içine tarihlendirilmişlerdir. Bunlardan başka kithara  alan eros fiğ rl  bir başka küpe de Makedonya’da bulunmuřtur¹⁷³. Kyzikos’ta bulunmuş ve kanatları açık durumda gösterilmiş Eros’lu k pe¹⁷⁴ ve elinde kuş tutan  anakkale¹⁷⁵  rneği ile şu anda Çanakkale

¹⁶⁸ Başaran 2006, 188; 2006 (2), 37; Res. 5; Başaran - Tavukçu - Aydın Tavukçu - Ful - Temur 2006, 5, Res. 6; Başaran 2006 (1), 2, Res. 19.

¹⁶⁹ Akyay Meriçboyu 2001, 147.

¹⁷⁰ Başaran 2005, 107.

¹⁷¹ Ergil 1983, 7-8; Jackson 2006, 131 vd., Lev 7 vd.

¹⁷² Hoffmann - Davidson 1965, 94, Res. 18 b.

¹⁷³ Hoffmann - Davidson 1965, 86, Res. 14.

¹⁷⁴ Akyay Meriçboyu 2001, 163. Res. 1.

¹⁷⁵ Akyay Meriçboyu 2001, 163, Res. 2.

Arkeoloji Müzesi'nde korunan elinde patera tutan Dardanos¹⁷⁶ ve yine aynı şekilde elinde patera tutan Kıbrıs¹⁷⁷ örneği de, bu tipin değişik uygulamalarıdır. Eroslu küpelerin kullanımı İ. Ö. 4. yy.'dan İ. S. 3. yy.'a kadar sürmüştür¹⁷⁸. Bütün bu örnekler ışığında Parion buluntusu olan Kat. No. 7'nin de İ. Ö. 4. yy. sonlarından olması gerekir.

Hellenistik Dönem'de rozet başlıklı ve sarkaçlı küpeler yanında, rozetsiz sarkaçlı küpeler olduğu gibi, üçüncü bir tip olarak da hayvan başlı halka küpeler sevilerek kullanılmıştır¹⁷⁹.

Üçüncü tipe giren Kat. No. 8, TSM 3 mezarında bulunmuştur¹⁸⁰. İlk örneklerinin İtalya'da İ. Ö. 5. ve 4. yy.'a kadar uzandığı bu tür küpeler kadın, aslan, ceylan, boğa, buzağı, vaşak ve keçi başlıdır¹⁸¹. Parion örneği ise, en sık karşılaşılan örneklerden olan aslan başı protomludur. Kalıpla yapılan aslan başında telkari süsleme¹⁸² ile oluşturulmuş sarmallar ve onun altında boyunda bir sıra yaprak dizisi kullanılmıştır. Bu yaprak dizisinin içinden çıkan küpenin halkaları ise; içi boş dört telin gevşek bir şekilde birlikte burulması ile oluşmuştur¹⁸³. Küpenin aslan başlı olması ve telkari süsleme ile yapılan burmalı halka, Akamenid özelliği olarak kabul edilir¹⁸⁴. Ergil¹⁸⁵ ve Akyay Meriçboyu¹⁸⁶'nın belirttiğine göre bu tür küpelerde, dolgu maddesi kullanılır aksi halde hayvan başının bozulması söz konusu olurdu. Küpe kulağa takıldığında, kalın uçtaki aslan başı aşağıda duracak biçimde kullanılırdı¹⁸⁷. Uç kısmı da kulaktan geçecek şekilde inceltir ve aslanın ağzına takılırdı¹⁸⁸. Hatta küpelerden soldaki örneğin ucunun kulaktan kolayca çıkmasını önlemek için, çengel şeklinde kıvrılmıştır. Aslanların oyuk olan gözlerinin de, sağdaki küpede görülen izlere göre cam bir boncukla süslü olduğu düşünülmektedir, çünkü Persler Anadolu kuyumculuğuna çok renkliliği getirerek Hellenistik Dönem kuyunculuğunun ufku genişletmiştir. Bu dönemde yarı değerli taşlar, onların taklitleri ve cam boncuklar takılara zenginlik katan unsurlardır.

Cumae, Capua, Tarentum ve İthaca'da Hellenistik Dönem'in yukarıda bahsedilen hayvan başlı halka küpelerinin yanı sıra, Cumae mezar grubu içerisinde aslan başlı bir halka

¹⁷⁶ Sevinç - Treister 2003, 227, Lev. 5, Res. 44-47.

¹⁷⁷ Vessberg - Westholm 1956, 119, Çiz. 34.14.

¹⁷⁸ Marshall 1969, XXXV; Lev. 32-33; Jackson 2006, 133 vd., Lev 8 vd.

¹⁷⁹ Ergil 1983, 7-8; Akyay Meriçboyu 2001, 148.

¹⁸⁰ Başaran 2006, 188, 200, Res. 17; Başaran - Tavukçu - Aydın Tavukçu - Ful - Temur 2006, 6, Res. 6; Başaran 2006 (1), 3, Res. 25.

¹⁸¹ Higgins 1961, Res. 47; Ergil 1983, 8; Pfrommer 1990, Lev. 23-25.

¹⁸² Marshall 1969; 189, Lev. 31, Res. 1732-1733; Ogden 1982, 135, Res. 7:12, Ergil 1983, 25 vd.

¹⁸³ Ergil 1983, 8.

¹⁸⁴ Akyay Meriçboyu 2001, 149.

¹⁸⁵ Ergil 1983, 8.

¹⁸⁶ Akyay Meriçboyu 2001, 150.

¹⁸⁷ Ergil 1983, 8.

¹⁸⁸ Ergil 1983, 8; Pfrommer 1990, 372, Lev. 23. 4.

küpe de ele geçmiştir¹⁸⁹. Parion örneğine büyük bir benzerlik gösteren bu örnek, aslan başının stilinden dolayı İ. Ö. 4. yy. sonları 3. yy. başlarına tarihlenmektedir. Aynı tarihe verilen aslan başlı küpenin birkaç farklı örneği de Samothrake'de bulunmuştur¹⁹⁰. Hatta Dardanos Höyüğü-Nekropolü'nde de daha basit işlenmiş, bir çift aslan başı protomlu küpe¹⁹¹, Özkan tarafından ortaya çıkarılmıştır. Dardanos küpelerinde, Parion'un aslan başlı küpelerinden farklı olarak aslan başının gerisinde telkari spiral süslemeler yoktur. Gürcistan'da Pichvnari Nekropolü'nde Hellenistik Dönem'e tarihlenen bir mezarda aslan başı ile sonlanan bir çift küpe ele geçmiştir¹⁹². Bu küpeler aslan başları ve gerisindeki telkari süslemeleri açısından örneğimizle büyük bir benzerlik içerir.

4- Impression Sikkeler

Kat. No. 9 (Levha 18, Resim 36), Kat. No. 10 (Levha 18, Resim 37), Kat. No. 11 (Levha 18, Resim 38) ve Kat. No. 12 (Levha 18, Resim 39) ile gösterilen altın pullar tek yönlü kalıba çekiçleme yöntemiyle yapılmış disk formlu çok ince levhalardır. Bunlardan Kat. No. 9, TSM 1'den, Kat. No. 10 TSM 3'den, Kat. No. 11 ve Kat. No. 12 ise; TSM 2'den çıkmıştır¹⁹³. Kat. No. 9 ve 11'in ön yüzünde başından ışınlar çıkan Helios başı varken; Kat. No. 10'da Apollon başının olduğu düşünülmektedir. Bunlar taş sandık mezarların içindeki iskeletin erimiş durumdaki ağzında bulunmuşlardır. Üzerinde başından yılanlar çıkan Gorgo başının yer aldığı Kat. No. 12 ise, bronz amphoranın içinden ele geçmiştir¹⁹⁴. Kat. No. 11 dışında, pulların üzerindeki betimlerin hepsini de kabartma nokta dizisi çevirir. Bir çok yayında¹⁹⁵ bu tür eserler “aplik” olarak nitelendirilmesine rağmen, aynı fikirde olmadığımızı belirtmek isterim. Çünkü, aplik denilince akla bir yere monte edilen anlamı gelmektedir. Bu eserlerin iskeletlerin ağzından ele geçmiş olması da aplik olarak kullanılmadığını göstermektedir.

Grekler inanışları gereği, ölen kişilerin ağzına bir “obolos” (bir drahminin altıda biri) bırakmak zorundaydılar¹⁹⁶. Aksi takdirde, yer altı ülkesine giden ölülerin ruhları, Akheron'un bataklık sularından geçip, ölümler ırmağının karşı kıyısına ulaşamazdı. Bu işi yapması için,

¹⁸⁹ Higgins 1961, Res. 47 c.

¹⁹⁰ Hoffmann - Davidson 1965, 106, Res. 26; Dusenbery 1998, 187, 189, Res. S 123-4, S 124-3.

¹⁹¹ Özkan 1990, 114, Res. 7.

¹⁹² Vickers - Kakhidze 2003, 25.

¹⁹³ Başaran 2006, 188; 2006 (2), 37, Res. 5; Başaran - Tavukçu - Aydın Tavukçu - Ful - Temur 2006, 5, Res. 6; Başaran 2006 (1), 2-3, Res. 23, 27.

¹⁹⁴ Başaran 2005, 108.

¹⁹⁵ Bingöl 1999, 181 vd; Akyay Meriçboyu 2001, 189.

¹⁹⁶ Erhat 1984, 188; Şahin 1996, 165; Grimal 1997, 380.

sandalcı Kharon’a ölünün vermesi amacıyla, ağzına koyulan sikkeler sayesinde ruhlar huzura kavuşuyordu. Ölünün ağzına yerleştirilen bronz sikkelerin yanı sıra altın plakalardan yapılmış, sikke izlenimi veren ‘impression sikkeler’, yalancı sikkeler ‘hayalet paralar’ da kullanılmıştı. Bunlara Atina, Megalapolis, Sicilya, Güney İtalya, Sikyon gibi merkezlerde rastlanması Parion’da taş sandık mezarlardan çıkan sikke benzeri impression sikkelerin de ne amaçla kullanıldıklarını bize açıklamaktadır¹⁹⁷.

TSM 1, 2 ve 3 içindeki iskeletlerin ağzından çıkan tek yönlü impression sikke “altın pul” ya da “dil altı sikkesi” diyebileceğimiz eserler de ancak bu amaçla konulmuş olmalıdır.

Kyme’de bir mezar buluntusu olarak ele geçen bir şerit¹⁹⁸ (kemer) üzerinde de Kat. No. 9, Kat. No. 10, Kat. No. 11 ve Kat. No. 12 ile aynı teknikte yapılmış 28 adet gorgo başının yer aldığı görülmektedir. Parion örneklerinin üçünde görülen nokta dizileri, burada işlenen başların etrafını çevirmektedir. Marshall tarafından İ. Ö. 4. yy. sonu-3. yy. başlarına verilen bu eserin yapım tekniği ve üzerinde işlenen betimin etrafının da nokta dizisi ile sınırlanması, Parion örnekleriyle aynı dönem içinde, ortak yönler taşıması bakımından ilgi çekicidir.

Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesi’nde korunan Kütahya’da ele geçmiş ve “aplik” olarak tanımlanmış, üzerinde gorgo başının yer aldığı bir başka örnek ise, İ. Ö. 2.-1. yy.’a verilmektedir¹⁹⁹.

Yine aynı şekilde Güney Rusya’da bulunmuş ve “altın yüz diski” olarak adlandırılmış eserler de İ. Ö. 1. / İ. S. 1. yy’a verilmiştir²⁰⁰.

Yukarıda bahsettiğimiz benzer eserlere göre erken olduğunu düşündüğümüz Parion impression sikkeleri için de taş sandık mezarlardan çıkan diğer eserlerle paralel olarak İ. Ö. 4. yy. sonları tarihi, uygun bir tarih olarak düşünülebilir.

5- Yüzükler

Hellenistik Dönem’de en çok kullanılan takılar arasında yer alan, genelde üzerleri betimli yüzükler süs ya da mühür amaçlı; bunun yanında özellikle Mısır’da nazar ve büyü için de kullanılmışlardır. Üzeri taşlı bazı yüzüklerin de iyileştirici ve kötülüklerden koruyucu güçlerinin olduğuna inanılmıştır. Örneğin, akik (agat) taşlı bir yüzüğün örümcek ısırmalarına

¹⁹⁷ Kurtz - Boardman 1971, 211; Toynbee 1971, 44.

¹⁹⁸ Marshall 1969, 237, Çiz. 67, Lev. 40, Res. 2097.

¹⁹⁹ Bingöl 1999, 183.

²⁰⁰ Ogden 1982, 162, Res. 10:17 - 10:18.

yada akrep sokmalarına karşı koruduğu, hematitin ise, gözlere ve karaciğere iyi geldiği, hatta nar suyu ile karıştırılırsa kan kusanları iyileştirdiği düşünülmüştür²⁰¹.

Kat. No. 13 (Levha 18, Resim 40)'deki yüzük ise, tekil bir örnektir ve TSM 3'de iskeletin parmağında insitu halde ele geçmiştir²⁰². Yüzük, 2.1 x 2.7 cm. ölçüsünde oval şekilli bir yuvaya sahiptir²⁰³. Kaşı da yassı, üzerinde herhangi bir bezeme bulunmayan, akik²⁰⁴ ten oluşmaktadır. Belki de yüzük kaşı, Roma Dönemi'nde olduğu gibi reçine ya da zift ile yüzüğe tutturulduğu için²⁰⁵, bugün kaş yuvasından kolayca çıkmaktadır. Yüzüğün alt kısmı günümüzde de olduğu gibi parmağa takarken kolaylıkla ayarlanabilsin diye ortadan iki parçalıdır. Benzer yapılı bir örnek Samothrake Nekropolü'nde ele geçmiştir²⁰⁶. Bu yüzükte yassı düz kaş, Parion örneği ile benzerlik içindeyken, yüzüğün altındaki açıklık yılan başları ile sonlanmaktadır.

Yapısal açıdan benzer bir diğer yüzük de Girit'te bulunmuştur²⁰⁷. İ. Ö. 4. - 3. yy.'a verilen bu yüzük de Parion örneğinde olduğu gibi oval kaşlı ve bezemesizdir. Suriye'deki bir mezarda ele geçen ve Higgins'e göre Hellenistik Dönem'e tarihlenen bir başka yüzük²⁰⁸ de örneğimizle üst yapı açısından benzerlik göstermektedir.

6- Giysi Takıları

Kat. No. 14, Kat. No. 15 ve Kat. No. 16 (Levha 18, Resim 41) TSM 1'den çıkarılmış, 5, 6.5 ve 6.9 cm. uzunluğunda dövme tekniğiyle yapılmış altın giysi iğneleridir²⁰⁹. Hellenistik Dönem'de oldukça az olan iğne örnekleri genelde figür başlıklıdır²¹⁰. Düzce, İstilli Köyü'nde ve Samsun'da açılan bir mezardan ele geçen figürlü iğnelere bakılırsa²¹¹; bu iğnelerin, kadınların saçlarını süslediği düşünülmektedir. Anadolu'da İ. Ö. 3. binin 2. yarısında Alacahöyük prens mezarlarında gördüğümüz bu altın iğnelerin²¹² ilk örnekleri topuzludur.

²⁰¹ Konuk - Arslan 2000, 13.

²⁰² Başaran 2006, 188; Başaran - Tavukçu - Aydın Tavukçu - Ful - Temur 2006, 6, Res. 6; Başaran 2006 (1), 3, Res. 25.

²⁰³ Başaran 2005, 108.

²⁰⁴ Kahverengi, sarı, kırmızı gibi farklı renklere sahip ve dalgalı bantları içeren kalsedon çeşidine akik denir. Zıt renklerdeki benekleri ve paralel küçük çizgileriyle özgün bir yapı gösterir.

²⁰⁵ Konuk - Arslan 2000, 13.

²⁰⁶ Dusenbery 1998, 999, Res. S 124-4.

²⁰⁷ Marshall 1907, 119, Lev. 18.

²⁰⁸ Higgins 1961, Res. 53 d.

²⁰⁹ Başaran 2006, 188, 199, Res. 14; 2006 (2), 37, Res. 5; Başaran - Tavukçu - Aydın Tavukçu - Ful - Temur 2006, 5, Res. 6; Başaran 2006 (1), 2, Res. 18.

²¹⁰ Richter 1984, 226.

²¹¹ Akyay Meriçboyu 2001, 189.

²¹² Bingöl 1999, 193-194, Kat. No. 213-215.

Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesi'ndeki aslan başlı iğnede²¹³ olduğu gibi uçlarındaki figürlü süslemeleri gittikçe çeşitlenip artmıştır.

Parion altın iğneleri ise, arkasında bir iplik deliği bulunmasından dolayı giysi için kullanılmış olmalıdır. Burada ele alınması gereken bir nokta; cesedin mezara bırakılmadan önce giydirilip, giydirilmediğidir. Bu konuda arkeolojik kanıtlar yeterli değildir. Ancak, Hellenistik Dönem'den önceki nekropollerde bulunan objeler arasında, metal taç veya diadem ya da buna benzer takılar yoktur²¹⁴. Bunların yerine doğal yaprak, çiçek, ince dallar kullanılmış olabilir. Mezarlarda ele geçen fibula ya da Parion'da olduğu gibi altın iğneler mutlaka cesedin giydirildiğini hatta diadem, taç, kolye, küpe ve yüzük gibi takılarla süslendiğini göstermektedir²¹⁵. Herodotos'un bildirdiğine göre²¹⁶ “Korinth Tyranı Periandros, ölmüş karısı Melissa'nın giysileriyle gömüldüğü halde yakılmaması nedeniyle, öbür dünyada üşüdüğünü düşünmektedir. Onun hatırı için bayram havasında en güzel takılarını takarak süslenen bütün Korinth kadınlarının giysileri bir hendeğe doldurulup, asker gözetiminde yakılmış bu arada Melissa için dualar edilmiştir”. Bu ifadeden yola çıkarak ölülerin giydirildiği düşünülmektedir. Bu nedenle TSM 1'de olduğu gibi giysi iğnelerinin bulunması normaldir.

Taş sandık mezarlardan çıkan Parion kadın takılarının tümü iskeletlerin üzerinde in-situ durumunda ele geçmiştir. İ. Ö. 4.yy'ın sonlarına tarihleyebileceğimiz, yönetici sınıfa ait olması gereken²¹⁷ bu mezarlardan 1 numaralı taş sandık mezar bir kadına ait olmalıdır. Mezardan çıkan çok yapraklı diadem, kolye, küpe gibi takılarla, ayna ve krem kutusu bunu göstermektedir. 2 numaralı taş sandık mezar bir erkeğe aittir. Mezardan çıkan bronz amphora ve bunun içinden çıkan 3 çelenk bu fikri desteklemektedir. 3 numaralı taş sandık mezar ise, yine yetişkin bir kadın mezarı olmalı ki; takılar 1 numaralı taş sandık mezar içinde bulunanlarla benzerdir.

Parion'da ele geçen altın malzemenin nerede yapıldığı sorusuna gelince;

Akamenid Dönemi'nde Anadolu'da iki merkez atölye vardır. Bunlardan biri zengin altın yataklarına sahip olan Lampsakos²¹⁸, diğeri ise; Sard'tır²¹⁹. Lampsakos (Çanakkale/Lapseki) atölyesi ürünlerini daha çok Trakya ve Güney Rusya'ya satarken, Sard Anadolu'ya egemendir. Hellenistik Dönem'e gelindiğinde de Alexandria ve Antiokhia dışında

²¹³ Bingöl 1999, 200, Kat. No. 224.

²¹⁴ Dusenbery 1998, 12.

²¹⁵ Kurtz - Boardman 1971, 144, 207; Toynbee 1971, 44, 46.

²¹⁶ Herodotos, V, 92.

²¹⁷ Başaran 2005, 110; 2006, 188.

²¹⁸ Körpe 1997, 176; Akyay Meriçboyu 2001, 17; Belli 2004, 11.

²¹⁹ Akyay Meriçboyu 2001, 17.

Lampsakos merkez atölye konumunu sürdürür. Çünkü; Akamenid Dönemi'nde faaliyet gösteren Lampsakos atölyesi, hem Pers, hem de İon stilini iyi bilen bir merkezdir. Parion'da 1, 2 ve 3 no'lu taş sandık mezarlardan çıkan eserlere bakılırsa, yukarıda da değinildiği gibi Akamenid etkileri görülmektedir. Bu eserlerin benzerlerine Karadeniz çevresi, Trakya, Ege ve İtalya gibi geniş bir coğrafi alan içerisinde rastlanması Lampsakos atölyesi ürünlerini yurtdışına sattığı fikrini desteklemektedir. Buradan da anlaşıldığı gibi, İ. Ö. 4. ve 3. yy.'larda Lampsakos atölyesi geniş bir pazara sahiptir. Dardanos Tümülüsü'nde bulunan eserlerle Parion eserleri arasındaki paralellikte, altın işçiliğinde dış dünya ile olduğu kadar bölgenin kendi içinde de bir birlikteliğe sahip olduğunu gösterir. Ancak İ. Ö. 3. yy.'ın sonlarından itibaren, Alexandria ve Antiokhia'nın ekonomik, sanatsal ve bilimsel açıdan ileri geçmesi, Güney Rusya'daki Bosphoros Krallığının zayıflaması ile Lampsakos'un kuzey Karadeniz ile olan ticaretinin azalması ve Anadolu'nun siyasi yapısı gibi nedenlerden Lampsakos atölyesi de giderek zayıflamıştır²²⁰.

Atölye konusundaki bu iddialara rağmen, Çanakkale Arkeoloji Müzesi'nde sergilenen Lampsakos buluntusu altın eserlerden; yani çelenk, diadem ve eroslu küpelerden daha güzel işçiliğe sahip olduğu açıkça görülebilen Parion altınlarının atölye sorunu henüz açıklığa kavuşmamıştır. Parion'da gelecek yıllarda yapılacak kazıların bu soruya açıklık getireceğini düşünmekteyiz²²¹.

3.1.2. Bronz

Bakırın kalay ile alaşımından elde edilen bronz İ. Ö. 3500 yılından beri kullanılmaktadır. Anadolu'nun çok zengin bakır yataklarının olduğu bilinmektedir. Brozdan çeşitli araç ve gereç yapmak için, ihtiyaç duyulan kalay ise; Anadolu'ya dışarıdan ithal edilmiştir. Böylece, bronz üretimi de erken evrelerden itibaren başlamış olur. Diğer taraftan bronzun keşfi, madencilik sanatında çeşitli tekniklerin gelişmesini de sağlamıştır²²².

Kat. No. 17 (Levha 19, Resim 42)'deki bronz ve camın birlikteliğinden oluşan, kozmetik kutusu (?) olarak tanımladığımız eser²²³ 1 no'lu TSM'de bulunmuştur. Kadın iskeletinin sol yanında bel hizasında ele geçen bu eserin bronzdan yapılmış olan kapağı,

²²⁰ Akyay Meriçboyu 2001, 192.

²²¹ 2006 yılı kazıları sırasında Akropolün kuzeyinde yüzeyde ele geçen pişmiş topraktan yapılmış bir küçük altın figürin kalıbı; Parion altınlarının atölye sorununa ilk çözüm ışığını yakmıştır. C. Başaran'a göre olasılıkla Parion altınları Parion'un kendi ürünüdür ve dolayısıyla Parion'da oldukça kaliteli altın işleyebilen bir atölye bulunmaktadır.

²²² Belli 2004, 3.

²²³ Başaran 2006, 188; Başaran - Tavukçu - Aydın Tavukçu - Ful - Temur 2006, 5, Res. 8.

11.8x12.2 cm; alttaki cam bölüm (Levha 19, Resim 43) ise, 10.9x11.5 cm. ölçülerindedir. Hemen hemen kare diyebileceğimiz bir şekle sahip kutunun kapağının altındaki cam bölümün ortası hafifçe içe doğru çukurlaştırılarak yuvarlak bir hazne oluşturulmuştur.

Roma’da bir koleksiyonun parçası olan ve ayna olarak tanımlanmış Kat. No. 17’nin kapağına benzer bir obje²²⁴ İ.Ö. 4. yy. veya sonrasına tarihlenir. Kareye yakın olan bu parçanın Parion örneğindeki gibi cam bölümü yoktur.

Girit’te bulunan ve İ. Ö. geç 3. yy. erken 2. yy’a tarihlenen bir örneğin²²⁵, cam haznesi Parion kutusuyla yoğun benzerlik göstermektedir. Fakat “kozmetik kutusu” olarak tanımladığımız Parion eseri TSM 1’de diğer altın takılarla birlikte bulunduğu için, Girit örneğiyle aralarında zaman farkı vardır ve yukarıdaki Roma örneği gibi İ. Ö. 4. yy. sonlarından olmalıdır.

Kat. No. 18 (Levha 20, Resim 44)’de, 17.5 cm. çapında bronz bir aynadır²²⁶. TSM 1’de iskeletin kalçası üzerinde ele geçmiştir. Üzerinde herhangi bir bezeme bulunmayan bronz bir disk şeklindedir.

Arkaik ve Klasik Dönem aynalarına bakılırsa, bronz bir disk ve elle tutmak için bir saptan oluştuğunu görürüz²²⁷. Disk kısımlarının bezemesiz olmasına rağmen, sapları tanrı-tanrıça, kutsal yaratık, insan ve hayvan figürleriyle süslüdür²²⁸. Hellenistik Dönem’e tarihlenen aynalarda ise, kazıma çizgilerle ya da kabartma olarak yapılmış günlük yaşamla ilgili sahneler veya mitolojik sahneler ayna ve muhafazası üzerinde yer alır²²⁹. Disk şeklinde olanların yanı sıra sap kısmını takmak için, altta sivri bir çıkıntı taşıyanlar da görülmektedir²³⁰.

Kıbrıs’tan ele geçen ve “Cesnola Koleksiyonu”nda bulunan Erken Hellenistik Dönem’e tarihlenen bir disk²³¹, formuyla ve bezemesiz oluşuyla Kat. No. 18’e benzerlik gösterir. Bu benzerlik nedeniyle Kat. No. 18’de Kıbrıs örneği ile aynı tarihten olmalıdır, bu tarih Kat. No. 17 ile de uyum içindedir.

Kat. No. 18’e benzer bir ayna da TSM 3’de ele geçmiştir²³². 12. 5 cm. çapında olan Kat. No. 19 (Levha 20, Resim 45), bir önceki örneğimiz Kat. No. 18 ve Kıbrıs²³³ örneğiyle

²²⁴ Comstock -Vermeule 1971, 260, Res. 375.

²²⁵ Weinberg 1992, 96, Res. 45.

²²⁶ Başaran 2006, 188; Başaran - Tavukçu - Aydın Tavukçu – Ful - Temur 2006, 5, Res. 8.

²²⁷ Comstock - Vermeule 1971, 240; Richter 1984, 181, 184; Rolley 1984, 96.

²²⁸ Otto 1950, Lev. 33, Res. 3-4; Rolley 1984, 96.

²²⁹ Comstock - Vermeule 1971, 256 vd.

²³⁰ Comstock - Vermeule 1971, 261 vd.

²³¹ Comstock - Vermeule 1971, 260, Res. 374.

²³² Başaran 2006, 188; Başaran - Tavukçu - Aydın Tavukçu - Ful - Temur 2006, 6.

²³³ Comstock - Vermeule 1971, 260, Res. 374.

kenarlarının yukarıya doğru çıkıntı yapması açısından benzerlik gösterir. Kenarlarının yukarıya doğru yükselmesi içine (cam,?) bir başka parça yerleştirilmiş olabileceğini düşündürür, ancak; mezarda bu nesneye dair hiçbir kalıntı bulunmadığından belki de kalıp nedeniyle bu izleri taşımaktadır.

Kat. No. 18 ve 19'daki aynaların benzerlerine Lampsakos'ta²³⁴ ve Dardanos Tümülüsü'nde²³⁵ rastlanmıştır. Oldukça korozyonlu olduğu görülen, parçalar halinde ele geçmiş bu aynalar, Parion insanının bölgenin diğer kentlerindeki halk ile ne derece uyumlu yaşadığını göstermektedir. Bütün bu örnekler ışığında TSM 1 ve 3 buluntusu olan Kat. No. 18 ve Kat. No. 19'un İ. Ö. 4. yy. sonlarına tarihlenmesi uygundur.

Kat. No. 20 (Çizim 7, Levha 21, Resim 46)'deki bronz amphora 2 no'lu taş sandık mezar içerisinde, iskeletin ayak ucunda devrik bir halde bulunmuştur²³⁶. Kaidesi, kulpları ve dış kapağı ayrı, yerde parçalanmış şekilde ele geçen amphoranın içinden, Kat. No. 2, Kat. No. 3 ve Kat. No. 4'deki altın çelenkler çıkmıştır. Bu çelenkler amphora içerisine yakıldıktan sonra kırılarak doldurulmuş kemiklerin üzerinde ele geçmiştir. Buradan yola çıkarak, mezara urne olarak konulduğunu düşündüğümüz bronz vazoun içerisinde, bir de Kat. No. 12'deki "impression sikke" bulunmuştur. Amphoranın mezar tabanına gelen yan yatmış yüzü zaman içerisinde aşırı nemden erimiştir. Diğer taş sandık mezarlardan çıkan buluntular düşünüldüğünde, üzerindeki yoğun korozyona rağmen, arkeoloji literatüründe erken Hellenistik Dönem'e tarihlenen belki de en güzel vazodur.

16 dilimli bir çiçek rozetin üzerinde halka zincir tutamaklı bir dış, bir de iç kapağı (Levha 24, Resim 55) bulunan kalıba döküm tekniğinde²³⁷ yapılmış amphoranın dışa meyilli dudak kenarında nokta dizileri, yumurta ve aralarında ok uçları yer almaktadır. İç kavisli olan boynun hemen altında profilli bir geçiş vardır, dil motifleriyle süslü omuz profilleri hafif yumuşatılmıştır. Kaideye doğru inildikçe daralan bir gövdeye sahip vazoun bir yüzü büyük oranda eridiği için figürlerden biri yok olmuştur ancak, üzerinde kabartma olarak yapılmış parmak uçlarında uçar gibi danseden 5 figürden gördüğümüz kadarıyla, muhtemelen Dionysos'la ilgili Bakhik bir törene ait sahne taşımaktadır (Levha 22, Resim 47). Çılgınca danseden figürlerin giysilerinde hareketten dolayı uçuşan kıvrımlar vazoun kaideye yakın kısmını dolduracak şekilde yüzeyi kaplamıştır. Hellenistik Dönem heykeltıraşlık eserlerinin giysilerine baktığımızda²³⁸, belli bir hareketten dolayı, giysilerin uçuşurcasına gösterildiğini

²³⁴ Körpe 1997, 190, Res. 17.

²³⁵ Sevinç - Treister 2003, 232, Lev. 9, Res. 81-82.

²³⁶ Başaran 2006, 188; Başaran - Tavukçu - Aydın Tavukçu - Ful - Temur 2006, 5, Res. 7.

²³⁷ Raven-Hart 1958, 87 vd.

²³⁸ Smith 2002, Res. 140-141.

ve kumaşın bacak üzerine yapıştırılarak ıslak bir yapıda verildiğini görürüz (Levha 23, Resim 50,51). Parion bronz amphorası üzerinde de aynı yapı görülmektedir. Sarhoşluktan dolayı figürler kendini bilmez bir şekilde saçları dağınık, kimisinde başlar öne eğik, gösterilmiştir. Dudak omuz arası ters “S” kulplu amphoranın yüzeyinde kabartma figürlerden başka, dekoratif amaçlı oldukça yüzeysel sarmallar veya volütler de göze çarpmaktadır. Aplik olarak yerleştirilmiş iki bölümden oluşan kulpların üzeri oldukça süslüdür. Her iki kulpta, iki adet uzun dil motiflerinin altında bir sıra nokta dizisi ve ionik kyma ve onun altında ayrıntılı işçilikleriyle Eros figürleri dikkati çekmektedir. Erosların göğsünde Kat. No. 7’deki eroslu küpelerde olduğu gibi, çapraz çizgiler bulunmaktadır. Ayrıca her iki eros figürü de “S” duruşlarıyla yürür şekilde verilmişler, sağ ayak geride, sol ayak önde gösterilmişlerdir. Genel duruş şekli dışında birbirlerinden küçük farklarla ayrılan Eroslardan biri, dirsekten hafif bükülerek yukarı kaldırılmış sağ elinde çelenk tutarken; sol elindeki obje yoğun tahribattan dolayı seçilememektedir (Çizim 10, Levha 23, Resim 48). Diğer kulptakinde ise eros; sağ elinde yonca ağızlı oinochoe tutmaktadır, sol elde tuttuğu nesne de diğerinde olduğu gibi anlaşılamamaktadır (Çizim 11, Levha 23, Resim 49). Erosların etrafını kıvrık dallar ve aralarından çıkan palmetler çevirmektedir.

Salonica B mezarında ele geçen bronz bir krater²³⁹, onun çağdaşı olan Salonica A mezarında ele geçen en erken Grek papirusu nedeniyle, İ. Ö. 4. yy.’ın 2. yarısına tarihlenmiştir. Parion bronz amphorasıyla omuzda yer alan dil motifleri ve figürlerdeki giysi kıvrımları açısından büyük bir benzerlik içerisinde olan bu kraterin üzerinde Dionysos ve Ariadne kabartma olarak işlenmiştir.

Yine Derveni’den ele geçen ve İ. Ö. 4. yy. sonlarına tarihlenen gümüş aplikli bronz krater²⁴⁰ üzerinde Dionysos’la ilgili kabartma bir sahnenin yanında 12 hayvan figürünü de içermektedir. Bahsettiğimiz her iki örnek de, Parion’daki gibi içinde bulunduğu mezara urne olarak konulmuştu²⁴¹.

Richter’in yaptığı çalışmada²⁴² Newyork Metropolitan , Berlin Staatliche, Chantilly Conde, Paris Louvre, British ve İstanbul Müzeleri’nde bulunan, İ. Ö. 4. yy.’ın 2. yarısına verilen bronz hydriaların kulplarını çeşitli eros figürlerinin süslediği görülmektedir. Bunlar arasında Eros ve Kore, Eros ve Psyche grupları olduğu gibi yalnız Eros figürleri de izlenmektedir. Bu değişik tipler arasında şu anda Newyork Metropolitan Müzesi’nde bulunan

²³⁹ Vanderpool 1962, 390, Res. Lev. 107. 2.

²⁴⁰ Ninou 1979, 62, Res. 184; Richter 1984, 188; Rolley 1984, 172; Pedley 2002, 286, Res. 9.1; Boardman 2005, 185, Res. 180.

²⁴¹ Vanderpool 1962, 390, Res. Lev. 107. 2; Ninou 1979, 62, Res. 184; Boardman 2005, 185, Res. 180.

²⁴² Richter 1946, Lev. 22-28.

örnek tek duran Eros'un hareketi ve sağ elinde oinochoe tutmasıyla Parion bronz amphorasıyla benzerdir. Ayrıca yukarıda saydığımız bütün örneklerin dudak kenarlarını dil motifleri, kaidelerini lesbos kymationu süslemektedir.

Virginia, Güzel Sanatlar Müzesi'nde bulunan hydrianın²⁴³ da dudak kenarını dil motifleri çevrelerken, kaidesini lesbos kymationu süsler. Smyrna'dan satın alma yoluyla Warren Koleksiyonu'na kazandırılan ve İ. Ö. 4. yy.'a verilen bir başka hydrianın²⁴⁴ kaidesini lesbos kymationu süslemektedir. Buradan anladığımız kadarıyla bir genelleme yapacak olursak, Hellenistik Dönem'e tarihlenen bronz vazoların karakteristik özelliklerinin Parion amphorasında da görüldüğünü söyleyebiliriz.

Kat. No. 21 (Levha 25, Resim 56)'deki iki halka yüzük ve Kat. No. 22 (Levha 25, Resim 57)'deki tek taş bronz yüzük, E4 b açmasında 5 numaralı mezarda bulunmuştur²⁴⁵. Kullanımları çok geniş bir zaman dilimine yayılan bu yüzüklerin yapım tekniği açısından benzerlerini Argos Heraionu²⁴⁶, Samothrake Nekropolü²⁴⁷ ve Assos²⁴⁸'da bulmak mümkündür. Kat. No. 21 ve Kat. No. 22'nin aynı açmada yaklaşık olarak benzer seviyelerde ortaya çıkarılan M 12 mezarı ve buluntuları yardımıyla, İ. Ö. geç 1. yy. ve İ. S. erken 1. yy.'a yani Augustus Çağına verilmesi uygun olmalıdır.

Kat. No. 23 (Levha 25, Resim 58)'de 3.4 cm. boyutunda bronz bir erkek büstü görülmektedir²⁴⁹. Oldukça yüzeysel ve gelişi güzel işlenen yüzünde derin çizgiler ile ayrıntılar verilmeye çalışılmıştır. Başında ucu sivri sonlanan külah şekilli bir başlık ve omuzlarında 'V' yakalı bir giysi ya da pelerin taşımaktadır. Üzeri kazıma bezeli 'V' yakalı giysinin ucundan yuvarlak bir kabartı aşağıya doğru sarkmaktadır. Başında şapkası ve giysi ayrıntılarıyla "doğulu" bir tipi anımsatmaktadır.

Bazı araştırmacılar²⁵⁰ bu şekildeki büstleri el kantarlarının dengede durmasını sağlamak için kullandıklarını düşünürler. Ancak ağır olmaması, içinin boş olması nedeniyle bu fikir akla yatkın gelmemektedir. Arka yüzünün sanki bir yere monte edilecekmiş gibi kesik olarak bırakılması aplik olarak kullanılabileceğini düşündürmektedir.

Nitekim Delos Müzesi'nde korunan ve İ. S. 1. yy. sonlarına tarihlenmiş bronz bir Silen büstü²⁵¹, gösterdiği duruş şekli nedeniyle aplik olarak nitelendirilmiştir.

²⁴³ Mitten - Doeringer 1968, 113.

²⁴⁴ Comstock - Vermeule 1971, 301, Res. 427.

²⁴⁵ Başaran - Tavukçu - Aydın Tavukçu - Ful - Temur 2006, 4.

²⁴⁶ Comstock - Vermeule 1971, 211-212, Res. 281-282.

²⁴⁷ Dusenbery 1998, 469, Res. H 25-2.

²⁴⁸ Comstock - Vermeule 1971, 216, Res. 293.

²⁴⁹ Başaran 2006, 188, 197, Res. 10; Başaran - Tavukçu - Aydın Tavukçu - Ful - Temur 2006, 5.

²⁵⁰ Comstock - Vermeule 1971, 437-439, Res. 641-643.

²⁵¹ Rolley 1984, 185.

Yüz özellikleri oldukça yüzeysel olan Parion örneğinin tam olarak benzerini bulamasak da eserimize benzer bronz büstler, antik çağ boyunca ahşap sandıklar yada mobilyalar üzerinde aplik olarak kullanım görmüştür²⁵². Bu nedenle M 32 içinden çıkan diğer buluntular Kat. No. 111, Kat. No. 112, Kat. No. 128, Kat. No. 129, Kat. No. 170, Kat. No. 194, Kat. No. 195, Kat. No. 196, Kat. No. 197, Kat. No. 226 yardımıyla İ. S. 2. yy. tarihine vermek uygun olacaktır.

3.1.3. Kurşun

Kat. No. 24 (Levha 25, Resim 59)'deki iki parça kalıp tekniği ile yapılmış ve 2 no'lu taş sandık mezarda ele geçen kurşun amphoriskos²⁵³, mezar sahibinin ayak ucundaki kemik yığınının üzerinde bulunmuştur. Üzerinde yoğun patina gözlenen, iki parça kalıptan yapılmış olduğu görülen sivri dipli amphoriskos belki de denizi simgeliyordu. Yüksekliği 6.1 genişliği 2.6 cm. olan amphoriskosun başka merkezlerde örneğine rastlanmaması nedeniyle, taş sandık mezar içindeki diğer buluntularla birlikte İ. Ö. 4. yy. sonlarına tarihlenmiştir.

Kat. No. 25 (Levha 25, Resim 60)'de 1 no'lu taş sandık mezarda, mezar sahibinin kalça hizasında ele geçmiştir²⁵⁴. Bir önceki eserle aynı teknikte, iki parça kalıp şeklinde yapılan kurşun alabastronun ağız kısmı daire biçiminde, kısa ve dar olan silindirik boyuna geçirilmiştir. Üzerinde yoğun patina izleri görülen bu eser, taş sandık mezar buluntusu olduğu için aynı tarihe ait olmalıdır.

²⁵² Rolley 1984, 188-189, Res. 170-171.

²⁵³ Başaran 2006, 188; Başaran - Tavukçu - Aydın Tavukçu - Ful - Temur 2006, 5.

²⁵⁴ Başaran 2006, 188; Başaran - Tavukçu - Aydın Tavukçu - Ful - Temur 2006, 5, Res. 8.

3.2. PİŞMİŞ TOPRAK FİGÜRİNLER

3.2.1. Tanım ve Tipler

İtalyanca Terra (=Toprak) ve Kotta (=Pişmiş) kelimelerinden türetilmiş terrakotta, çömlek çamurundan üretilerek, yüksek dereceli fırında pişirilmiş her türlü eşyaya verilen genel addır²⁵⁵. Fakat daha çok pişmiş topraktan yapılmış figürinler için kullanılmaktadır²⁵⁶.

Parion Nekropolü terrakotta figürinleri temelde beş tip gösterirler. Bunları;

- a- Tanrılar
- b- Tanrıçalar
- c- İnsanlar
- Kadınlar
- Erkekler
- d- İnsan ve Hayvanlar
- e- Hayvanlar grubu olarak sıralayabiliriz.

3.3.2. Yapım Teknikleri

Anadolu'da Neolitik Dönem'e kadar giden terrakotta yapım geleneği²⁵⁷ Troas Bölgesi'nde de İ. Ö. 1. binden sonra kesintisiz bir gelişim göstermiştir²⁵⁸. Plinius'a göre²⁵⁹, "Etruria'da çamurdan model yapma sanatı vardı ve bu gelenek nesiller boyu devam etmişti".

Terrakotta figürinler adından da anlaşıldığı gibi topraktan yapılıyorlardı. Doğada primer ve sekonder olmak üzere iki temel şekilde bulunan kil, dere-çay ve değişik yataklardan elde ediliyordu²⁶⁰. Terrakotta yapmak için, iyi bir kilin; kolayca şekil alma, pişirme sırasında çekmeye dayanıklı olma, nemin buharlaşma ve çekmeye dayanıklı olması için de gözenekli olma gibi, özellikleri bünyesinde barındırması gerekir²⁶¹. Bu yüzden antik çağda her ailenin bir kil yatağı vardı ve buradan elde ettikleri kil ile kendi terrakottalarını kendileri yapardı²⁶². Kil yatağından çıkarılan toprak bir dizi işleminden geçirildikten sonra kullanıma hazır hale getirilmektedir²⁶³.

²⁵⁵ Saltuk 1990, 153.

²⁵⁶ Tavukçu 1999, 18.

²⁵⁷ Baldıran 1990, 40.

²⁵⁸ Tavukçu 1999, 25.

²⁵⁹ Plinius XXXIV, 34; Gülşen 1992, 9.

²⁶⁰ Taşçı 1997, 13; Tavukçu 1999, 25.

²⁶¹ Gülşen 1992, 9. Tavukçu 1999, 25.

²⁶² Higgins 1969, 10.

²⁶³ Başaran 1998, 148 vd.; Tavukçu 1999, 25 vd.

Terrakotta yapımında kullanılan en eski teknik el yapımıdır²⁶⁴. Kolay olan bu teknik uzun süre kullanım görmüştür. Bu teknikte yapılan figürlerin içi doludur ve uzuvlar fırınlanmadan önce çamur yaş iken birleştirilmiştir. Kaba ve orantısız olmalarının yanında buhar delikleri de yoktur²⁶⁵.

El yapımına göre malzeme ve zamandan tasarruf sağlayan çark yapımında, eserler içi boş olarak yapılmış, uzuvlar da elde veya çarkta yapılarak ana gövdeye eklenmiştir. Üretimin hızlanmasına neden olan bu teknikte yapılan figürinlerin çoğunu hayvan figürinleri oluşturmaktadır²⁶⁶.

Grek sanatına İ. Ö. 700'lerde giren kalıp tekniğinde, Dedalik Dönem'le birlikte kalıpla yapılan baş, elle şekillendirilen gövdelere ekleniyordu. Dönem ilerledikçe, kalıp sadece başın ön yüzünde kullanılmaya başlanmış, arkası elle kaba bir şekilde işlenmiştir²⁶⁷. İ. Ö. 6. yy.'da gelişen bu tekniğin kullanımı İ. Ö. 5.yy.'da yaygınlaşmıştır²⁶⁸. Klasik Dönem'in neredeyse tek yöntemi haline gelen kalıp tekniğinde yenilikler, Hellenistik Dönem'le birlikte gelmiştir²⁶⁹. Bu dönemde figürler hareket serbestliği kazanmıştır. Roma Dönemi'nde ise, Hellenistik Dönem'de artan kalıp sayısı giderek azalmış, figürinlerde baş tekrar eski gelenekteki gibi gövdeyle birlikte kalıplanmaya başlanmıştır.

Kalıpla figürin yapımında kullanılan en eski ve en basit yöntem, elde hazırlanıp yüksek ısıda pişirilmiş ve sert bir yapı kazandırılmış kalıbın yaş kil üzerine bastırılması sonucu, figürinin çıkarılmasıdır. Kalıp kullanımının erken aşamalarında uygulanan bir başka yöntem ise; önceden hazırlanmış bir modelden alınan yüksek ısıda fırınlanmış kalıpların içlerine yaş kil doldurulmasıyla içi dolu figürinlerin elde edilmesidir. Kalıplamayla, içi dolu teknikte eser üretmede kullanılan kalıpların dış yüzeylerine çizilen çizgiler birbirine denk getirilerek kalıbın içine sulandırılmış kil dökülür ve kuruması beklenirdi. Daha sonra kuruyan figürin kalıplardan ayrılarak çıkarılır ve kalıp birleşim yerlerini koroplast, aletleriyle düzeltirdi. Parion buluntusu olan terrakotta figürinlerin bir çoğunda kalıp izleri ayrıntılı bir şekilde görülmektedir. Kalıp yapımında en yoğun kullanılan içi boş üretimde ise; ahşap, balmumu ve terrakottadan hazırlanan bir model üzerinden kalıp almak gerekir²⁷⁰.

²⁶⁴ Higgins 1969, 10; Baldiran 1990, 40; Gülşen 1992, 13; Tavukçu 1999, 25.

²⁶⁵ Özyiğit 1988, 420.

²⁶⁶ Chesterman 1974, 32; Richter 1977, 233; Başaran 1998, 150-151; Tavukçu 1999, 27.

²⁶⁷ Higgins 1969, 14; Richter 1977, 233; Besques 1985, 17; Tavukçu 1999, 27.

²⁶⁸ Baldiran 1990, 40.

²⁶⁹ Hellenistik Dönem'de aynı kalıbın defalarca kullanılmasının yanında, hem kadın hem de erkek figürinleri aynı kalıptan çıkarılıp ayrıntılar sonradan eklenebiliyordu. Tavukçu 1999, 29.

²⁷⁰ Gülşen 1992, 11; Burr-Thompson 1939, 284 vd.; Tavukçu 1999, 28.

Parion figürinleri içerisinde, Kat. No. 39-Kat. No. 40, Kat. No. 44, Kat. No. 45, Kat. No. 46 ve Kat. No. 47, Kat. No. 49-Kat. No. 50 ile Kat. No. 61, Kat. No. 62 ve Kat. No. 63 aralarında küçük farklılıklar olmasına rağmen, aynı kalıp ürünü olmalıdırlar.

Esere buhar deliği ve kaide eklendikten sonra üzeri astarlanır ve fırınlanır²⁷¹. Fırındandıktan sonra gerekli yerlere boyası sürülürdü²⁷². Zamanla boya izleri kaybolursa bile, ele geçen figürinler üzerinde beyaz astar belli olmaktadır.

Son parlak dönemini İ. S. 1. yy.'da yaşayan terrakotta sanatı, bu tarihten sonra hızlı bir düşüş gösterir. İ. S. 2. yy.'da da terrakottalar artık yavaş yavaş ortadan kalkar²⁷³.

Parion'da ele geçen terrakotta figürinler değerlendirilirken; her biri farklı gruplar halinde en erken örnekten başlamak üzere yani kronolojik olarak incelenmiştir. Bunlar içerisinde en çok Kadın ve Aphrodite figürinlerinin bulunduğu ve hayvan figürinleri de dahil olmak üzere bir çok örnekte pembe boyanın kullanıldığı dikkat çekmiştir. Yalnızca Kat. No. 37'deki örnekte pembenin yanı sıra sarı ve mavi renkli boya da kullanılmıştır.

Pişirme sırasında figürinin içerisinde kalan suyun buharlaşarak kolayca dışarı çıkabilmesi amacıyla, genellikle figürinlerin arka kısımlarına açılan deliklere "pişirme" ya da "buhar deliği" adı verilmektedir. Arka kısımlarına açılan bu buhar deliklerine ek olarak bir de eserin alt kısımlarının açık olması yine aynı amaca yöneliktir. Sirtında buhar deliği olmayıp, ayak tabanı da açık olmayan örneklerde sırtta bir bıçak darbesi veya iğne-biz deliği bulunmaktadır. Bunlar eserin ezilme, patlama ve şekil bozukluklarını önlemeye yönelik olarak yapılmışlardır. Genelde yuvarlak ve dikine olan buhar delikleri²⁷⁴ eserlerin arka yüzünde, bazılarının ise, altında yer almaktadır.

Parion terrakotta figürinleri için belirlenen bir diğer ortak özellik kaidedir. Genellikle Geç Hellenistik Dönem'de Myrina, Troia, Pergamon, Priene, Patara ve diğer kentlerde ele geçen atölyelerde örneklerde rastlanan oval yada dikdörtgen şekilli kaideler²⁷⁵, Parion'da da tercih edilmiştir. Boeotia geleneğindeki²⁷⁶ yassı bir plaka biçimindeki kaide, Kat. No. 48-51'de yer alan oturan kadın figürinlerinde izlenmektedir. Kat. No. 30 oval profilli kaideye sahipken; Kat. No. 59'un kaidesi oval biçimli ancak profilsizdir. Kat. No. 29, Kat. No. 33, Kat. No. 34, Kat. No. 35, Kat. No. 36, Kat. No. 37, Kat. No. 42, Kat. No. 44, Kat. No. 45,

²⁷¹ Richter 1977, 233.

²⁷² Antik dönemde geniş bir renkkatalogu vardır. Siyah, kırmızı, sarı, mavi, yeşil kullanılan önemli renkler arasındadır. Ancak bu dönemde tüm terrakottalar renklendirilmemiştir, boyalı olanların ise çok azı günümüze ulaşmıştır. Higgins 1969, 11; Özyiğit 1988, 421.

²⁷³ Özyiğit 1988, 424.

²⁷⁴ Daha geniş bilgi için Bkz. Özyiğit 1988, 420; 1989, 247; Baldiran 1990, 41; Köse 1993, 9; Işın 1998, 19; Tavukçu 1999, 15, 30.

²⁷⁵ Burr 1934, 20; Töpperwein 1976, Lev. 44,47; Leyenaar-Plaisier 1979, C. III; Işın 1998, 20.

²⁷⁶ Işın 1998, 20.

Kat. No. 46, Kat. No. 47, Kat. No. 52, Kat. No. 57, Kat. No. 61, Kat. No. 62, Kat. No. 65,'deki örneklerde kaide profilsiz dikdörtgen şeklindeyken, Kat. No. 26, Kat. No. 28, Kat. No. 31, Kat. No. 32, Kat. No. 43, Kat. No. 58, Kat. No. 60, Kat. No. 64'deki örneklerde profilli dikdörtgen kaideler görülmektedir. Kat. No. 63'de, Kat. No. 61 ve Kat. No. 62 gibi yüksek dikdörtgen bir altlık üzerinde olması gerekir. Kat. No. 27'de ise, kaide kısmı eksik olduğu için, fikir belirtmek mümkün değildir. G. Işın'a göre²⁷⁷ Myrina, Pergamon, Priene gibi merkezlerde izlenen ve genel olarak İonia geleneğine bağlanan tamamen kaidesiz giysili kadın figürleri, Parion'da Kat. No. 39, Kat. No. 40 ve Kat. No. 41 nolu üç eserle temsil edilmektedir. Parion'un Geç Hellenistik-Erken Roma Dönemi kaidelerinde daha önce Myrina, Pergamon, Priene, Troia, Patara gibi merkezlerde de gözlenmiş olan belirgin bir yükselme izlenmektedir²⁷⁸. Burr²⁷⁹,a göre bu özellik, Diphilos Atölyesi'nin ürün verdiği dönemde daha da belirginleşmiştir ve yukarıda adı geçen merkezler başta olmak üzere bir çok merkezde eş zamanlı olarak yayılmıştır.

3.3.3. Kullanım Biçimleri

Tapınaklar, kutsal alanlar, mezarlar, evler, atölyeler ve kırsal alanlarda sıklıkla terrakotta figürinlere rastlanmıştır.

Tapınak ve kutsal alanlarda daha çok kırık olarak ele geçen tanrı veya tanrıça figürinleri, tapınım adacı olarak kullanım görmüştür²⁸⁰. Kırık olarak ele geçmesinin nedeni ise, uzun yıllar biriken eserlerin yeni adaklara yer açmak için, rahipler tarafından topluca bothroslara atılması olmalıdır.

Sağlam ele geçen eserlerin çoğu, mezarlardan ele geçenlerdir. Parion nekropol buluntuları da bu düşüncemizi desteklemektedir. Mezarlarda bulunan figürinlerin çoğunlukla tanrı ve tanrıçalar olması bunların mezarlara dinsel amaçlı konulduğunu göstermektedir. Öbür dünyaya olan inanç sonucunda ölüleri korumak ve ölünün yaşamını devam ettireceği için konulduğu da düşünülmektedir. Çocuk mezarlarında rastlanan oyuncaklar ölünün yaşamını devam ettireceği düşüncesiyle, bu amaca yönelik olarak konulmuş olmalıdır.

Günlük tapınım gereksinimi için ucuz olan ve bol çeşit arz eden terrakotta figürinlerin kolayca taşınabilmesi de evlerde tercih edilme nedenlerinden olmalıdır. Tapınak ve kutsal alanlarda bulunan eserlerle, mezarlarda ve evlerde ele geçenler birbirleri ile paralellik

²⁷⁷ Işın 1998, 20.

²⁷⁸ Töpperwein 1976, 7 vd.

²⁷⁹ Burr 1934, 20; Işın 1998, 21.

²⁸⁰ Higgins 1967, xlix; Tavukçu 1999, 36.

gösterirler²⁸¹. Dolayısıyla günlük hayatta tapınım için kullanılan terrakotta figürinler kişi öldükten sonra öbür dünyada da kutsal işlevlerine yönelik olarak ölünün yanına bırakılmaktadır.

Parion Nekropolü'ndeki çalışmalar sonucunda yukarıda da değindiğimiz gibi terrakotta figürinler temelde beş tip gösterirler. Bunlardan ilki tanrılardır.

a- Tanrılar

Figürinler içerisinde üç örnekle temsil edilen Kat. No. 26 (Levha 26, Resim 61) ve Kat. No. 28 (Levha 26, Resim 63)'deki Hermes Herme'si²⁸² dikdörtgen bir gövde üzerinde oturan bir baş ve 'ithyphallik' durumda gösterilmiş cinsel bir organdan oluşmaktadır²⁸³. Kat. No. 26'daki F4 a açmasında urne mezar 7'nin doğusunda -108 cm. derinde ele geçen bu eser ile, F3 c açmasında -80 cm. derinde M 25'de ele geçen Kat. No. 28, yol gösterici ve haberci tanrı olan Hermes'e özel bir görev daha yüklemektedir. O da, ölümlerin ruhlarını ölümler diyarı Hades'e götürmektir²⁸⁴. Bu özel görevden dolayı tanrıya "Hermes-Psykhopompos" ünvanı verilmiştir²⁸⁵. Diğer tanrılar için de Herme yapılmasına rağmen²⁸⁶; en ünlüsü Hermes Herme'sidir.

Gövdenin üst ve alt kısmı kırık olarak ele geçen ve sonradan restore edilen Kat. No. 26 ve sağlam olarak ele geçen Kat. No. 28'de, alt ve üst kenarları dışa taşkın profilli, tabana doğru genişleyen kesik piramidal altlık üzerinde dikdörtgen blok şeklinde bir gövde ve bu gövdenin omuz hizasında kolları simgeleyen küçük çıkıntılar vardır. Alında ikiye ayrık, taranmış saçlar, her iki yanda omuzlara dökülen dalgalı saçlar ve kıvrıkcık uzun sakallar, dikdörtgen gövdenin ortasına yakın bir yerde belirtilen cinsel organla, herme şeması tamamlanmıştır. İki parça kalıpla yapılan her iki eserde de kalıp birleşim yerleri, koroplast tarafından düzeltilmiştir. Başı üzerinde yarık şeklinde buhar deliği olan Kat. No. 28'in ayrıntılarının, Kat. No. 26'ya göre biraz daha silik olduğu görülür.

Kat. No. 27 (Levha 26, Resim 62) ise, gövdesindeki bir çok kırık ve eksik parçaya rağmen, diğer iki örnekten giyimli olması ile farklıdır²⁸⁷. Başında çizgi desenli geniş bir şapka bulunan Herme'nin üstünde omuzlarından geriye doğru sarkan pelerini kesik hatlı ucu gibi

²⁸¹ Higgins 1967, I; Tavukçu 1999, 37.

²⁸² Winter 1903, 231-232; Lexicon, V, 1990, 298, Res. 97.

²⁸³ Başaran - Tavukçu - Aydın Tavukçu - Ful - Temur 2006, 9, Res. 10.

²⁸⁴ Işın 1998, 107.

²⁸⁵ Şahin 1996, 165; Grimal 1997, 287; Karaosmanoğlu 2005, 124.

²⁸⁶ Higgins 1969, Res. 14.

²⁸⁷ Başaran - Tavukçu - Aydın Tavukçu - Ful - Temur 2006, 9.

kolları simgeleyen çıkıntıları örtmektedir. Sakalsız olarak gösterilen eserde, saçlar dalgalı lüleler halinde iki yandan omuzlara dökülmektedir. Kat. No. 26 ve Kat. No. 28'deki gibi abartılı işlenmeyen cinsel organ gövdenin ortalarına yakın bir yerde verilmiştir. Dikdörtgen blok şeklindeki gövdenin alt yarısı kırık olduğu için altlık hakkında herhangi bir fikrimiz yoktur ancak sırta yerleştirilen buhar deliği yuvarlaktır.

Kat. No. 26'nın üzerinde yer yer beyaz astar ve pembe boyanın varlığı dikkat çekerken, Kat. No. 27 ve Kat. No. 28'de boyaya dair herhangi bir iz görülmemektedir. Troas Bölgesi'nde İ. Ö. 5. yy.'dan beri süregelen bir geleneğin²⁸⁸ devamı olarak niteleyebileceğimiz UM 7 ve M 25'den çıkarılan bu eserler, İ.Ö. geç 1. yy.-İ. S. erken 1. yy'a tarihlendirilebilirler.

Kat. No. 29 (Levha 26, Resim 64) ise, yine UM 7' den ele geçmiştir²⁸⁹ ve öpüşen iki Eros'u göstermektedir. Dikdörtgen bir altlık üzerinde ayakta duran ve yanlarda birer kanada sahip olan iki figür öpüşürken gösterilmiştir. Soldaki Eros'un sağ bacağı arkada, soldaki bacak hafif önde gösterilmiş, sağ eliyle sol yanındaki Eros'u sol yanağından tutup kendine çekerek dudağından öpmektedir. Soldaki Eros'da sağ bacak, sol bacağın üzerine çapraz atılmış ve sol kola dolanan pelerin, iki Eros'un arasında sırttan ayağa kadar indirilmiştir. Kanadı ise, aşağıya dönüktür. Yüzdeki ayrıntılarının fazla belli olmadığı figürlerde saçlar kısa, kıvrıkcık ve ortadan ayrılarak yanlara doğru taralı gösterilmiştir.

Özensiz ve ayrıntısız yapılan arka yüzde, her iki figürün ortasına denk gelecek şekilde yuvarlak bir buhar deliği vardır ve taban açık bırakılmıştır. Genelde aşk tanrısı Eros'u²⁹⁰ Hellenistik Dönem içinde Troas²⁹¹, Tanagra²⁹² ve Myrina'da²⁹³ kanatlı uçar vaziyette ya da Psyke²⁹⁴ ile birlikte görmemize rağmen, Parion'daki öpüşen Eros'ların duruş olarak en yakın benzerlerine Malibu Getty Müzesi'nde²⁹⁵ rastlıyoruz, ancak buradaki figürinler iki Eros değil, Eros ve Psyke'dir. Burada Kat. No. 29'daki Parion örneğinde olduğu gibi figürlerde tek kanat birleştiğinde bir çift kanadı oluşturmaktadır, çıplak olan Parion eserinin aksine, Malibu Psyke'sinin üzerindeki giysi, vücudunu çapraz sarmaktadır. Kanatlı ve öpüşen iki figürü göstermesi açısından Kat. No. 29'a, giysili ve öpüşen Eros – Psyke birlikteliğini göstermesi açısından da Kat. No. 30'a benzeyen Malibu örneği, İ. Ö. geç 1. yy. - İ. S. erken 1. yy'a verilmiştir. Ayrıca Kat. No. 29, Kat. No. 26 ve Kat. No. 27'deki Hermes Herme'leri ile birlikte UM 7'nin doğusunda ele geçtiği için onlarla aynı tarihten olmalıdır.

²⁸⁸ Tavukçu 1999, 134 vd.

²⁸⁹ Başaran - Tavukçu - Aydın Tavukçu - Ful - Temur 2006, 9.

²⁹⁰ Grimal 1997, 182.

²⁹¹ Tavukçu 1999, 141 vd., Lev. 28-29.

²⁹² Higgins 1986, 156, Res. 191.

²⁹³ Burr 1934, 38, Lev. 7 vd; Leyenaar-Plaisier 1979, 268, Lev. 100.

²⁹⁴ Burr 1934, 36, Lev. 6; Kassab 1988, Lev. 38, Res. 186; Tavukçu 1999, 148, Lev. 29, Kat. No. 114.

²⁹⁵ Lexicon 1986, 630, Res. 413 b.

Kat. No. 30 (Levha 26, Resim 65) yukarıdaki Malibu Getty Müzesi örneğinde²⁹⁶ sözünü ettiğimiz Eros ve Psyke birlikteliğini doğrular nitelikte M 25’de ele geçmiştir²⁹⁷. Profilli oval kaide üzerinde, Eros ve Psyke öpüşür vaziyettedir. Sağdaki Psyke’nin saçları arkada topuz yapılmış, yarı çıplak bir şekilde, gövdesi 4/3 döndürülmüş halde Eros’la sarmaş dolaş gösterilmiştir. Tamamen çıplak, Eros’un ‘S’ hareketini yansıtan gövdesi cepheden, başı ise; profilden işlenmiştir. Eros’un sağ ayağı geride sol ayağı önde verilmiş, kolları ise, Psyke’nin omuzlarındadır. Psyke’nin gövdenin alt bölümünü örten giysisine baktığımızda; katlanan giysi kıvrımlarının kalçanın duruşundan dolayı kalça ve sol bacak üzerine yığıldığı, aynı zamanda öne atılan sağ bacak üzerinde şeffaf kıvrım yapısının işlendiği görülmektedir. İki bacak arasında boru şekilli kıvrımlar yoğunlaşmıştır. Sol bacağının üzerinde ise; koroplastın şekillendirme aletiyle yaptığı düzeltme, sanki dilimlenmiş bir hava uyandıran, önden arkaya doğru enine çekilen, birbirine paralel çizgiler oldukça abartılıdır. İki parça kalıp tekniğiyle yapılmış, eserin iki yanındaki düzeltme izleri tam olarak kaybolmamıştır. Arka cephe ise kullanım şekline bağlı olarak, diğer figürinlerde de olduğu gibi, fazla dikkate alınmamış; buhar deliğine de yer verilmemiş, buna karşı figürinin tabanı açık bırakılmıştır.

Roma Capitoline Müzesi’nde sergilenen ve İ.Ö. 150-100 tarihlerine verilen bir heykelin²⁹⁸ kopyasına baktığımızda, Kat. No. 30’da yeralan Eros ve Psyke ikilisinin duruş ve giysi açısından benzer yönler taşıdığı görülmektedir. Malibu Getty Müzesi’nde bulunan ve İ. Ö. geç 1. yy. - İ. S. erken 1. yy’a tarihlenen Eros ve Psyke ikilisi²⁹⁹ duruş açısından Kat. No. 30 ile ortak yönler taşırken; Myrina’da³⁰⁰ bulunan Eros ve Psyke ikilisine baktığımızda, duruş ve giysinin belde toplanması açısından Kat. No. 30 ile aralarında büyük bir benzerlik olduğu görülmektedir. Şekil olarak büyük ölçüde benzer, fakat; giysi kıvrımları Myrina örneğini daha erkene götürür. Kuzey Lydia’da bulunan ve İ. Ö. 1. yy. sonları ile İ. S. 1. yy. başlarına tarihlenen bir sandık mezar içerisinde ele geçen Eros ve Psyke³⁰¹ figürünü ise giysi kıvrımları ve duruş özellikleri ile ortak yönler taşımaktadır. Parion’dan Eros ve Psyke ikilisinin M 25 içindeki Kat. No. 34, Kat. No. 35, Kat. No. 36, Kat. No. 81, Kat. No. 209 ve Kat. No. 228 birlikte düşünüldüğünde Kat. No. 30’un İ. Ö. geç 1. yy.-İ. S. erken 1. yy’a tarihlendirilmesi uygundur.

²⁹⁶ Lexicon 1986, 630, Res. 413 b.

²⁹⁷ Başaran - Tavukçu - Aydın Tavukçu - Ful - Temur 2006, 7, Res. 10.

²⁹⁸ Pedley 2002, 361, Res. 10.34.

²⁹⁹ Lexicon 1986, 630, Res. 413 b.

³⁰⁰ Kassab 1988, Lev. 38, Res. 185-186.

³⁰¹ Dedeoğlu - Malay 1994, 134, Lev. 24, Res. 19.

b- Tanrıçalar

Parion 2005 Nekropol buluntuları içerisinde tanrıça betimlerinin hepsini Aphrodite figürinleri oluşturmaktadır. Değişik tiplerle birbirinden ayrılan Aphrodite'ler çıplak veya giyinik işlenmişlerdir.

Çıplak olarak işlenen ve yanında kuğu (kaz ?) figürü bulunan Kat. No. 31 (Levha 27, Resim 66) ve Kat. No. 32 (Levha 27, Resim 67), M 11'den ele geçmiştir³⁰². Profilli dikdörtgen kaide üzerinde ayakta duran Aphrodite figürini sanki arkadaki bir fon önünde yarı kabartma olarak işlenmiştir. Aşınmadan dolayı çok fazla ayrıntının seçilemediği figürinlerde, sağ el omuz üzerinde bükülmüş, arkasındaki himationu tutmakta, sol el ise; yana doğru açılarak kuğu figürünün üzerinde durmaktadır. Dik tutulan sağ ayak geride, sol bacak da dizden hafif bükülerek öne doğru getirilmiştir.

Kat. No. 31 ile aynı duruştaki Kat. No. 32'nin kaidesi üzerinde kırık ve bazı parçaların eksik olmasına rağmen; Aphrodite'nin küçük bir buruna, küçük yuvarlak göğüslerle hafif şişkin bir karına sahip olduğu görülmektedir. Bu nedenle Kat. No. 32'nin bir öncekinden daha ayrıntılı işçiliğe sahip olduğunu söyleyebiliriz. Üzerinin zamanında beyaz astar ile boyalı olduğu figürinin çeşitli yerlerindeki kalıntılardan anlaşılmaktadır. Kat. No. 31 ve Kat. No. 32'nin yüksekliklerindeki farklılığa rağmen, aynı kalıp ürünü oldukları aşınmış oldukları göz önünde bulundurularak söylenebilir.

Myrina'da³⁰³ İ. Ö. 1. yy.'da Aphrodite'nin yanındaki kazla birlikte ayakta duran örneklerini bulmak mümkündür. Bu örnekte Aphrodite çıplak bir şekilde, her iki eliyle arkasındaki himationu tutmaktadır. Başında yüksek bir stephane ile gösterilen tanrıçanın göğsünde kabartma şeklinde bantlar vardır.

Amphipolis³⁰⁴ örneğinde de yunus balığı ile birlikte verilen Aphrodite, Parion örneğindeki gibi bir levha önünde sanki yüksek kabartma şeklinde yapılmıştır. Dikdörtgen altlık üzerinde ayakta duran figürin Kat. No. 31 ve Kat. No. 32'de olduğu gibi bir elini omuz hizasında yukarı kaldırmıştır. Bütün bu örnekler ışığında ve mezar içindeki diğer buluntular olan Kat. No. 33, Kat. No. 38, Kat. No. 48, Kat. No. 49, Kat. No. 50, Kat. No. 51, Kat. No. 52, Kat. No. 59, Kat. No. 80, Kat. No. 95 birlikte değerlendirildiğinde, İ. Ö. 1. yy. sonları Kat. No. 31 ve Kat. No. 32 için uygun bir tarih olacaktır.

³⁰² Başaran - Tavukçu - Aydın Tavukçu - Ful - Temur 2006, 5, Res. 5.

³⁰³ Burr 1934, 31, Lev. 2. 1.

³⁰⁴ Leyenaar-Plaisier 1979, 113, Lev. 40, Res. 228.

Plinius'tan aktarıldığına göre gemicilerin Praxiteles'in Alexandria'lı Phryne'yi model olarak yaptığı ve tanrıça Aphrodite'yi ilk kez tümüyle çıplak gösteren heykeli görmek için teknelerini Knidos'a sürdükleri pek çok kaynakta belirtilmiştir³⁰⁵. Knidos'ta kentin her yerinden kolayca görülebilecek biçimde dikilen heykel, çok kısa zamanda ünlenir. Heykelin ününü duyan Bithynia Kralı II. Nikomedes (İ. Ö. 90-74) heykeli Knidoslular'ın borçlarına karşılık olarak istemesine karşın, Knidoslular buna fırsat vermeden hemen borçlarını öderler³⁰⁶. Sonuç olarak İ. Ö. 1. yy.'da bütün Anadolu'da yaygınlaşan Knidoslu Aphrodite'nin yeri, ancak Anadolu'nun değişik kentlerinde minyatürlerinin yapılmasıyla doldurulmuştur.

İ. Ö. 340 yılında Praxiteles'in yaptığı Knidos'lu Aphrodite³⁰⁷ tipini sergileyen üç örneğimizden ilki olan Kat. No. 33, M 11'den; diğer ikisi, Kat. No. 34 ve Kat. No. 35, M 25'den ele geçmiştir³⁰⁸.

Gövdenin alt kısmında ve kaidesinde kırıklar bulunan ve restore edilen Kat. No. 33 (Levha 27, Resim 68)'deki sağ yanında amphora bulunan Aphrodite figürünü, kenarları profilsiz yüksek bir altlık üzerinde çıplak olarak ayakta durmaktadır. Sağa eğilmiş başta, önden ikiye ayrılmış, yanlara taralı saçlar ve küçük yüz hatları belirgindir. Sağa yaylanmış vücutta, küçük ve ayrıık göğüsler kabarık belirtilmiş, göbek ve silik göbek deliği, birbirinden ayrıık bacaklar, bele dayalı sol el görülen özelliklerdir. Baş ve sol kolu üzerinde görülen şalın devamı sağ ayak yanındaki amphoranın da üzerini örtmektedir. İki parça kalıpla yapılan figürünün özensiz yapılan arka yüzünde buhar deliğine yer verilmemiş, taban açık bırakılmıştır. Myrina³⁰⁹, Smyrna³¹⁰ ve Dardanos³¹¹ da olduğu gibi Parion'da da İ. Ö. geç 1. yy. - İ. S. erken 1. yy'da sevilerek kullanılan tiplerden olan Knidos'lu Aphrodite tipli terrakottaların bulunması, kentin diğer merkezlerden geri kalmadığını göstermektedir. Ancak bu sözünü ettiğimiz merkezlerdeki figürinlerin Kat. No. 33'e oranla bir elini yukarı kaldırarak diğer elini önde tutmasıyla biraz daha hareket serbestliği kazandığını söyleyebiliriz. Tüm bu özelliklere bakılarak ve M 11 içindeki diğer buluntular Kat. No. 38, Kat. No. 48, Kat. No. 49, Kat. No. 50, Kat. No. 51, Kat. No. 52, Kat. No. 59, Kat. No. 80, Kat. No. 95 birlikte düşünüldüğünde Kat. No. 33'ün İ. Ö. 1. yy. sonlarına verilmesi uygundur.

³⁰⁵ Bieber 1967, 18,19; Richter 1977, 15 vd.; Başaran 1998, 228.

³⁰⁶ Bieber 1967, 18,19; Richter 1977, 15 vd.; Başaran 1998, 228.

³⁰⁷ Otto 1950, Lev. 83, Res. 3; Fuchs 1969, 217, Res. 234; Lexicon II 1984, 38, Res. 404; Smith 1991, Res. 98.1, 98.2; Akurgal 1993, 483, Lev. 15 b; Başaran 1998, 227; Pedley 2002, 309, Res. 9.32; Karaosmanoğlu 2005, 98, Res. 320.

³⁰⁸ Başaran 2006, 188, 196, Res. 9; Başaran - Tavukçu - Aydın Tavukçu - Ful - Temur 2006, 7, Res. 10.

³⁰⁹ Winter II, 1903, 116, Çiz. 2; Burr 1934, 12, Res. 2; Higgins 1967, 115-116; Leyenaar-Plaisier 1979, 253, Lev. 93, Res. 669; Kassab 1988, Lev. 10, Res. 48-49.

³¹⁰ Winter II 1903, 116, Çiz. 4.

³¹¹ Tavukçu 1999, 87, Lev. 12, Kat. No. 47.

Hellenistik Dönem'in sonlarında oldukça çok sevilen Knidos'lu Aphrodite'nin terrakotta kopyalarına, M 25'de de rastlanmıştır³¹². Kat. No. 34 (Levha 27, Resim 69) ve Kat. No. 35 (Levha 27, Resim 70), Kat. No. 33'e göre daha kısa ve geniş tutulan profilsiz dikdörtgen kaide üzerinde yer alırlar. Fakat Kat. No. 34'de kaidenin ön yarısı ele geçmemiştir. Yanlarında tuttıkları amphoraları ile bu iki eser, Kat. No. 33'den ancak özde küçük farklılıklarla birbirlerinden ayrılırlar. İlk farklılık saç işlenişinde dikkati çekmektedir. Kat. No. 34 ve Kat. No. 35'in ortadan ikiye ayrık, alın üzerinde kabartılmış, omuzlara dökülen uzun saçları vardır. Her ikisinde baş, farklı yönlerde bakmaktadır. Kat. No. 34 başını soluna çevirmişken; Kat. No. 35'in başı ve sol kolu kırık olarak ele geçmiş ve sonradan birleştirilen baş ise, sağ elinde tuttuğu aynaya bakıyor olmalıdır.

Genel olarak yukarıda bahsedilen merkezlerde ele geçen Knidos'lu Aphrodite tipinde yapılmış terrakottalara bakılırsa, sol kolu üzerinde tuttuğu kumaşın amphoranın üzerine döküldüğü ve sağ eliyle de hamamda yıkanırken yakalanmış olmanın verdiği utanç sebebiyle Kat. No. 34'deki gibi önünü kapatmaya çalıştığı görülür. Küçük kabarık göğüsler ve hafif göbekli işlenen eserde, sağ kol üzerine alınan kumaş parçası gövdeyle birleşik gösterilmiştir. Myrina'da bulunmuş yüksek kaide üzerinde ayakta duran Aphrodite³¹³, yine aynı merkezden ele geçmiş İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nde bulunan bir başka örnek³¹⁴, Aydın-Ayaklıdere'den bir başkası³¹⁵, Myrina'da bu tipin oldukça fazla üretildiğini ve Anadolu'nun diğer merkezlerine kaynaklık ettiğini göstermektedir. Geç Hellenistik Dönem'e tarihlenen Myrina ve Smyrna³¹⁶ örneklerini incelediğimizde figür ve onun sağında duran amphoranın birbirinden bağımsız olduğunu görürüz. Burada birbirine bitişik olmasından dolayı yarı-kabartma fikrini tekrar düşündürmektedir. Ayrıca amphoranın altında fazla yüksek olmayan ince bir kaide de görülmektedir. Figürlerde bir ayak gerideyken, diğer ayak dizden bükülerek 'S' hareketi oluşturulmuş ve figüre hareket serbestliği kazandırılmıştır. Küçük yuvarlak kabartılar şeklinde küpeleri olan Kat. No. 35'de sol kol kırıktır, ancak sağ elin ayna tutması, bizi Kat. No. 36'ya götürecektir ve böylece figürün kendi etrafında alan oluşturmaya kaynaklık edecektir. Her iki eserin arka yüzüne baktığımızda sanki yüksek bir altlık ya da kaya benzeri bir yere oturduğunu izliyoruz. Bundan dolayı da figürinlerde bel çukuru ve kalçaların dolgun işleniş dikkati çekmektedir. Kat. No. 34'ün arkasındaki kayanın ortasında dikine buhar deliği işlenmişken; diğerinde olmaması dikkat çekicidir, fakat ikisinin de tabanı

³¹² Başaran 2006, 188, 196, Res. 9; Başaran - Tavukçu - Aydın Tavukçu - Ful - Temur 2006, 7, Res. 10.

³¹³ Leyenaar-Plaisier 1979, 253, Lev. 93, Res. 669.

³¹⁴ Mendel 1908, 285, Lev. 7, 2.

³¹⁵ Mendel 1908, 285, Lev. 13, 4.

³¹⁶ Bkz. Dipnot, 309, 310.

açıktır. Kat. No. 34’de görmememize rağmen; Kat. No. 35’in sağ kolundan aşağı sarkan kumaş üzerinde, oldukça hafif bir şekilde pembe boya izleri belli olmaktadır.

35. 2 cm. yüksekliği ile dikkat çeken Kat. No. 36 (Levha 27, Resim 71) da, M 25’den ele geçmiştir³¹⁷. Knidos’lu Aphrodite tipinde yapılan Kat. No. 34 ve Kat. No. 35’de olduğu gibi profilsiz dikdörtgen bir kaide üzerinde ayakta duran eserimiz, bahsedilen iki örnekte olduğu gibi ortadan ayrık kabartı şeklinde yükseltilerek yanlara taranmış ve burğu şeklinde kıvrılarak omuzlar üzerine dökülen saç işlenişiyile dönem özelliğini yansıtmaktadır. Üçgen alın, yuvarlak gözler, sivri burun, dolgun ve bükük dudaklar şeklinde gösterilen yüz hatlarının oldukça belirgin olduğu eserde, onlardan farklı bir özellik vardır; o da Aphrodite’nin giyimli olmasıdır. ‘V’ yakalı khiton giyen Aphrodite, yüzeysel işlenen sağ elinde ayna, parmakları ayrıntılı verilen sol elinde, nar tutmaktadır. Sol bacak dik dururken, sağ bacak dizden bükülerek vücudun sola doğru esnemesine yol açmıştır. Her iki bacağın açık verilmesinden dolayı bacaklar arasında uzun boru şekilli geniş tek bir kıvrım yanlarda bölümlenmiştir. Buna ek olarak, sağ kolun yana açılmasından dolayı giysi kıvrımlarında da yelpaze şeklinde açılma olmuş, diğer kolun da bele doğru çekilmesinden dolayı elbisenin omuz ve sol kol altındaki kıvrımlarında bir yığılma meydana gelmiştir. Sadece uçlarını görebildiğimiz ayaklarından sağdaki, ucuna basarak topuğu içe döndürülmüş soldaki ise, yere tam basarken, biraz öne alınmıştır.

Ön yüz bu kadar ayrıntılı yapılmasına rağmen arka yüz oldukça kaba işçilik göstermektedir. Bu yüzde sadece figürün ortasında dikine yerleştirilmiş buhar deliği ve kaidenin alt kısmında koroplast ya da atölye ismine işaret eden yazıt (KAAΛ) az da olsa belirgindir. Eserin diğer taraflarında boya izine rastlanmazken, yana açtığı (restore edilen) sağ kolunun altında çok küçük pembe boya izi korunmuştur.

Myrina’da³¹⁸ ele geçen Aphrodite figürinine bakılırsa, altlık dışında saç işleniş, iki elinde de birer nesne tutması, duruşu ve khiton üzerindeki kıvrımlar açısından Kat. No. 36’nın birebir örtüştüğü gözlenmektedir. Çanakkale Arkeoloji Müzesi’nde korunan Troas Bölgesi’nden İ. Ö. 1.yy. sonlarına verilen bir başka Aphrodite³¹⁹ ile, khitonun karın üzerinde iç içe kıvrım oluşturmaları ve sol koldan sarkan kıvrımlar yönüyle benzerlik kurmak mümkündür. Bu açıdan Kat. No. 36’nın İ. Ö. geç 1. yy. - İ. S. erken 1. yy’a tarihlenmesi uygun olacaktır.

³¹⁷ Başaran 2006, 188, 196, Res. 9; Başaran - Tavukçu - Aydın Tavukçu - Ful - Temur 2006, 7, Res. 10.

³¹⁸ Kassab 1988, Lev. 14, Res. 70.

³¹⁹ Tavukçu 1999, 93, Lev. 13, Kat. No. 49.

2005 yılı nekropol çalışmalarının en renkli ve belki de bu yüzden en güzel eseri olmayı hak eden Aphrodite figürü M 4 mezarı buluntusu olan Kat. No. 37 (Levha 28, Resim 72)'dir³²⁰. Giyimli Aphrodite figürleri arasında en popüler tip³²¹ olan “Venüs Genetrix” yani “Bahçelerde Aphrodite”³²², İ. Ö. 5. yy.’ın sonlarında Alkamenes³²³ tarafından yapılan bir heykeldir.

Dikdörtgen bir altlık üzerinde ayakta duran Aphrodite figürü, sol elinde elma tutarken, dirsekten bükerek yukarı kaldırdığı sağ eliyle de göğüsten çapraz geçerek sol göğsü açıkta bırakan khitonu sağ omzu üzerinden çekmektedir. Tek göğsü açıkta bırakan khiton ayak ucuna kadar uzanmaktadır. Sol bacağını yere dimdik basan Aphrodite figürü, destek için sağ ayağının parmak uçlarını kullanmış, sağ ayak topuğunu içeri doğru çekerken, sağ dizini öne çıkarmıştır. Aynı duruşla bir önceki eser olan Kat. No. 36 ile benzerlik göstermektedir. Bu hareketinden dolayı vücudu sola yaylanmış olan figürün üzerinde giysi olmasına karşın alttan vücudun ‘S’ hareketi hissedilmektedir. Pembe giysi sol göğsü açıkta bırakmış, göğsü çapraz geçen giysi kenarı gergin bir yapıda belirtilmiştir. Sağ göğüs üzerinde ve belde bollaşıp, katlanan giysi ayırık tutulan bacaklar arasına doğru kayarken, sağ bacak üzerinde ıslak bir yapı kazanmıştır. Bu açıdan Kat. No. 36 ile benzetebileceğimiz eser, saç işlenişi, yukarı kaldırdığı sağ kolunun altından sarkan kıvrımlar ve sağ ayak üzerine atılan kıvrımlar açısından daha gerçekçidir. Kat. No. 34, Kat. No. 35 ve Kat. No. 36’da görülen alnın tam ortasında ikiye ayrılarak yukarı doğru taranmasıyla kabarık bir yapı gösteren saç işlenişinin biraz daha itinalı olduğu görülmektedir. Kiremit kırmızısı rengine boyanan saçlar geriye ve yanlara taranarak dalgalı şekilde omuzlara dökülmekte, arkada ise; topuz yapılarak tamamlanmaktadır. Figürinde açık gösterilen vücut uzuvlarında ten rengi sarıya boyanmıştır. Sol omuz hizasında mavi renkli giysi apliği ya da iğnesi bulunmaktadır. Ön yüzünün ayrıntılı işçiliğine rağmen, M 25’den çıkan diğer figürinlerde olduğu gibi arkası yüzeysel bırakılan eserde ovale yakın şekilli buhar deliği bulunmaktadır.

Perkote’de bulunmuş ve İ.Ö. 5. yy. sonuna verilen İstanbul Arkeoloji Müzeleri’nde korunan Troas örneği³²⁴, ayrıca Myrina’da ele geçen ve Boston Güzel Sanatlar Müzesi’nde bulunan ve Julius Claudiuslar Dönemi’ne tarihlenen Venüs Genetrix³²⁵ tipli terrakotta

³²⁰ Başaran 2006, 188, 196, Res. 9; Başaran - Tavukçu - Aydın Tavukçu - Ful - Temur 2006, 4, Res. 3.

³²¹ Higgins 1967, 115, Lev. 54 B.

³²² Lexicon II 1984, Res. 225-227.

³²³ Otto 1950, 168, Lev. 60, Res. 4; Fuchs 1969, 209, Res. 224; Başaran 1998, 224.

³²⁴ Tavukçu 1999, 77, Lev. 10, Kat. No. 40.

³²⁵ Burr 1934, 15, Res. 10; Kassab 1988, Lev. 10, Res. 50.

figürinlerin erken ve geç dönem örnekleri oldukça fazladır³²⁶. Bu tip, ‘Augustus Klasizmine dönüş’³²⁷ amacıyla Roma Çağı’nda da özellikle de Julius Claudiuslar Dönemi’nde “Aphrodite Frejus” adıyla kullanım görmüştür³²⁸. Bütün bunlardan sonra M 4’de ele geçen Kat. No. 37 için İ. S. 1. yy.’ın ilk yarısı uygun bir tarih olmalıdır.

Kolsuz Aphrodite’ler içinde değerlendirdiğimiz Kat. No. 38 (Levha 28, Resim 73), M 11’den ele geçmiştir³²⁹. Sağ dizi üzerinden kırık olan eserde, kollar özellikle yapılmamış hatta kolların olması gereken yerler koroplast tarafından kapatılmıştır. Aphrodite’nin hafif öne eğik başında, saçlar; alnın ortasında ikiye ayrılmış ve yanlara doğru dalgalı bir şekilde devam edip, omuzlarına dökülmüştür. Yüzeysel çukurlar şeklinde verilen gözler, sivri burun ve küçük dudaklardan oluşan silik yüz hatlarına sahip Aphrodite’nin üzerinde ‘V’ yakalı bir khiton bulunmaktadır. Çapraz ve dik kıvrımlardan oluşan göğüs bölümünün altında sıkı bir kuşakla bu bölüm ile neredeyse çıplak izlenimi veren karın bölgesi arasındaki ilişki kesilmiş gibidir. Bu kısımda göbek deliği çukurluk şeklinde verilmiştir. Oturacak hiçbir yer olmasa da oturur durumda verilen Aphrodite’nin pozisyonu³³⁰ düşünülerek giysi altından görünen bacakları ve bu bacaklar arasında yoğunlaşan dikey kıvrımlara sahip elbisesi eserin dikkat çekici özellikleridir. Ancak sağ diz üzerinden kırık ve çoğunluğu sonradan birleştirilen eserimizin sol ayak ucundan görüldüğü kadarıyla giysisi ayak ucuna kadar inmektedir. Kaba işçiliğe sahip Aphrodite’nin sırtında dikine bırakılan bir buhar deliği bulunmaktadır.

İ. Ö. 1. yy.’da Aphrodite alışık olduğumuz tarzın dışında “Oriental Aphrodite” yani “Doğulu Aphrodite” kimliğiyle karşımıza çıkar³³¹. Higgins’e³³² göre ilk defa Pottier ve ardından Mollard-Besques tarafından da kullanılan bu terim, Elderkin³³³ tarafından araştırılmıştır. Ona göre “kukla bebek” olarak isimlendirilen bu figürinler, minyatür tiyatro figürini olarak kullanılmıştır. Elderkin’e³³⁴ göre kökeni Mısır’a kadar giden ve Miken Çağı’nda da örnekleri bulunan bu tür eserlerin benzerlerini Anadolu’da, Troia, Assos,

³²⁶ Winter 1903, 214, Çiz. 5; Mendel 1908, Lev. 13, 9; Leyenaar-Plaisier 1979, 254, 412, 413, Lev. 93, Res. 670, Lev. 148, Res. 1143; Kassab 1988, Lev. 10, Res. 50, Lev. 27, Res. 138, Lev. 35, Res. 173; Tavukçu 1999, 93, Lev. 13, Kat. No. 49.

³²⁷ Tavukçu 1999, 78.

³²⁸ Higgins 1967, 115, Lev. 54 B; Leyenaar-Plaisier 1979, 254, 412, 413, Lev. 93, Res. 670, Lev. 148, Res. 1143; Tavukçu 1999, 77; Boardman 2005, Res. 197.

³²⁹ Başaran - Tavukçu - Aydın Tavukçu - Ful - Temur 2006, 5, Res. 5.

³³⁰ Mezarlara konulmak için bir sefere mahsus yapılmamışlar, aynı zamanda evlerde, tapınaklarda ve kutsal alanlarda kullanıldıktan sonra kişi ölünce mezarına bırakılmış olmalıdır. Bu nedenle günlük kullanımda üzeri düzgün raf, pencere kenarı yada masa üzeri gibi yerlerde oturtuldukları için oturur şekilde yapılmış oldukları düşünülmektedir.

³³¹ Higgins 1967, 115.

³³² Higgins 1967, 115.

³³³ Elderkin 1930, 469.

³³⁴ Elderkin 1930, 456 vd.

Pergamon, Myrina, Smyrna, Kyme, Priene, Ainos gibi çeşitli merkezlerde ve ayrıca Delos Adası'nda bulmak mümkündür³³⁵.

İ. Ö. erken 1. yy.'a verilen Delos³³⁶ örneğine bakacak olursak, oturur durumda verilen Aphrodite 'V' yakalı khiton giymiş ve Parion örneğindeki gibi göğüslerin hemen altından bağlayıp, belini sıkıca kavrayan ve böylece ince görünmesini sağlayan bir kemer kullanmıştır. Geniş kalça ve birbirinden ayrı tutulan bacaklar eserin en belirgin özellikleridir. Göğüs altından başlayan birbirine paralel dikine kıvrımlar ayak ucuna kadar uzanan giysinin her yerine eşit olarak dağılmıştır. Hellenistik Dönem içine tarihlenen Myrina³³⁷ örneğinde ise, aynı özelliklerin devam ettiğini ancak, giysi üzerinde görülen boğucu ve tekdüze kıvrımların arındırılarak daha gerçekçi ve yalın bir hal aldığını söylemek mümkündür.

Yukarıda saydığımız bütün merkezlerde ele geçen Aphrodite figürinlerinin başında görülen yüksek bir stephane, boynunda gerdanlık, 'V' yakalı khitonun göğsünde kabarık bir kopça ya da büyük bir fiyonk, ayaklarında kothornos, Oriental Aphrodite'nin en belirgin özellikleridir³³⁸. Kolsuz ve khiton giyimli Parion Aphrodite'sinin yukarıda sözünü ettiğimiz bir çok özelliği barındırmadığı ortadadır. Bu açıdan tekil bir örnek olarak değerlendirebileceğimiz eserimiz mezar içindeki diğer figürinler gibi İ.Ö. 1. yy'ın sonlarına ait olmalıdır.

Kat. No. 39 (Levha 28, Resim 74), Kat. No. 40 (Levha 28, Resim 75), Kat. No. 41 (Levha 28, Resim 76) ve Kat. No. 42 (Levha 28, Resim 77) F3 c açmasının doğu kesitine paralel, -105 cm. kodunda iki grup halinde ele geçmiştir³³⁹. Güneydeki grubun etrafındaki metal çivilerden anlaşıldığına göre bunlar 30x25 cm.lik bir ahşap kutu içerisinde yer almış olmalıydı.

1. adak grubundan 9 adet pişmiş toprak figürin çıkarılmıştır. Kolsuz Aphrodite'ler grubunda değerlendirdiğimiz Kat. No. 39 ve Kat. No. 40, oturur pozisyonda ve giyimli olarak yapılmıştır. İri gözler, büyük burun ve dolgun dudaklar şimdiye kadar gördüğümüz figürinler içerisinde en ayrıntılı yüz özellikleridir. Alnın ortasında ikiye ayrılan ve yukarı doğru kabartılan saçlar, ensede saç bandıyla toplanmıştır. Sanki altında bir altlık varmış gibi oturur durumda yapılmış kısa kollu Aphrodite'nin üzerindeki giysi, aynı grubun içinden çıkan Kat. No. 44, Kat. No. 45, Kat. No. 46, Kat. No. 47'de göreceğimiz 'V' yakalı khitonun

³³⁵ Bauchhenss 1973, 6.

³³⁶ Higgins 1967, 112, Lev. 50 A.

³³⁷ Higgins 1967, 112, 116, Lev. 56 A.

³³⁸ Elderkin 1930, 470, Res. 20; Mollard-Besques 1963, 87, Lev. 25.2; Higgins 1967, 112, Lev. 50 vd.; Bauchhenss 1973, 9, Res. 4 ,5; Töpperwein 1976, 216, Lev. 38; Leyenaar-Plaisier 1979, 265, Lev. 99, Res. 691; Köse 1993, 14, Lev. 1-23; Tavukçu 1999, 62 vd., Lev. 6 vd.

³³⁹ Başaran - Tavukçu - Aydın Tavukçu - Ful - Temur 2006, 8.

sadeleştirilmiş bir görüntüsüyle ortaya çıkar. Göğüslerin hemen altında ince bir kuşak ile belin iyice sıkıldığını izlemekteyiz. Kat. No. 39 ve Kat. No. 40, Delos³⁴⁰, Myrina³⁴¹, Pergamon³⁴² örneklerinde olduğu gibi ayrıntılı değil, genelde tekdüze bir görüntü sergilemektedir. Karın, göbek ve bacaklar ise, neredeyse üzerinde hiç giysi yokmuş gibi belirgindir. Fakat kasık bölgesinde iki bacak arasında fark edilebilen kıvrımlar, bacakların hafif aralık bırakılmasından dolayı bu kısımda yoğunluk göstererek aşağıya doğru inmiş ve doğrudan bol kumaşla ayakların üstüne dökülmüştür. Bu kısımda sadece ayakların ucu görünmektedir. Tabanı açık olan eserin arka yüzünde oldukça basit dikey çizgiler ile belirtilen etek uçlarının yanında sırtta yuvarlak bir buhar deliği bulunmaktadır. Kat. No. 40'ın sol koltuk altında ve etek ucunda az da olsa pembe boya izleri seçilebilmektedir. Kat. No. 39 ve Kat. No. 40'ın aralarındaki yükseklik farkına rağmen aşınmış olabilecekleri göz önünde bulundurularak aynı kalıp olduklarını söylemek mümkündür.

Parion'da M 25'den çıkan Kat. No. 35 ve Kat. No. 36'daki örnekler ile Smyrna³⁴³ örneklerinde olduğu gibi Augustus Dönemi özelliği gösteren alın üzerinde kabartılan saç ve Smyrna örneğiyle yüz işlenişi açısından benzerlik kurabileceğimiz Kat. No. 39 ve Kat. No. 40'ın saçları, Kat. No. 35 ve 36'da olduğu gibi omuzlarına dökülmemiş, ensede toplanmıştır. Ayrıca kulaklarında Kat. No. 35'deki gibi yuvarlak küpeler bulunmaktadır. Bu özelliklere dayanarak ve üzerinde giysi olup da, yokmuşcasına başarılı verilen bu eser ve grup içindeki diğer buluntulara bakarak İ.Ö. 1. yy.sonları ile İ.S. 1. yy. başları tarih olarak uygun olmalıdır.

Kat. No. 38 gibi Doğulu Aphrodite tipini sergileyen Kat. No. 41, F3 c açmasının doğru kesitine paralel – 105 cm. derinlikte ele geçmiştir³⁴⁴. İki metal çividen anlaşıldığı kadarıyla ahşap bir kutu içinde iki pişmiş toprak figürin, bir skyphos ve bir kandil ile birlikte bulunmuştur.

Kat. No. 39 ve Kat. No. 40 ile alın üzerinde dikine taranarak yükseltilmiş ortadan ikiye ayrık saç yapısının devam ettiğini gördüğümüz Kat. No. 41'de, Parion terrakotta figürinlerinde sahip olunan en yüksek saçla karşılaşılır. Yanlarda geriye doğru taranan saç, arkada küçük bir topuzla son bulmuştur. Silik yüz hatları içinde fark edilen yalnızca hokka gibi bir burundur. Küçük baş kalın bir boyunla gövdeye bağlanır. 'V' yakalı khiton giyen tanrıçanın göğsünde yuvarlak bir kabartma şeklinde bir kopça ya da düğme vardır. Göğüslerin altında ince bir bant ya da kemer yardımıyla sıkılarak oluşturulan ve bir düğme ile süslenen

³⁴⁰ Higgins 1967, 112, Lev. 50 A.

³⁴¹ Leyenaar-Plaisier 1979, 265, Lev. 99, Res. 691

³⁴² Töpperwein 1976, 216, Lev. 37- 38.

³⁴³ Leyenaar-Plaisier 1979, 171-172, Lev. 65, Res. 395.

³⁴⁴ Başaran - Tavukçu - Aydın Tavukçu - Ful - Temur 2006, 8.

ince bel yapısını, İ.Ö. 1. yy.'a tarihlenen Myrina³⁴⁵, Delos³⁴⁶, Dardanos³⁴⁷ ve Pergamon³⁴⁸ örneklerinde bulmak mümkündür. Oturur durumda verilen tanrıçanın vücudunda belirgin şişkin bir göbek işlenmiştir. Üzerinde giysi olmasına rağmen yarı şeffaf yapıda gösterilmek istenen giysi, birbirine bitişik bacaklar üzerinden kayarak oturduğu yere dökülmüş ve buradan sadece ayak uçlarını gösterecek şekilde düz olarak bırakılmıştır. Eserin bacakları üzerinde ve ayak uçlarında görülen pembe boya izleri, 1. adak grubunda ele geçen eserlerde olduğu kadar, M 11 hariç, M 4, M 25 ve UM 7'den ele geçen figürinler üzerinde az da olsa korunmuştur. Yanlarda birbirine paralel dikine kıvrımlar oluşturan giysinin ayrıntılarını, bazı parçaları kırık olan eserin arkasında bulmak mümkün değildir. Bu kısımda figürün sırtında yer alan yuvarlak bir buhar deliği vardır. Kat. No. 41'in saç ve giysi açısından yukarıda saydığımız bazı ortak yönlerinin olması ve 1. adak grubuyla aynı açmada, eş derinlikte ve birbirine yakın yerlerde ele geçmesi yüzünden aynı zaman dilimini paylaştığını düşünmekteyiz. Bu yüzden Kat. No. 41 için de İ.Ö. 1. yy.sonları ile İ.S. 1. yy. başları uygun bir tarih olmalıdır.

Kat. No. 41 ile aynı yerde bulunan Kat. No. 42'deki çıplak betimlenmiş Aphrodite figürü, kolsuz Aphrodite'lerden kollu ve çıplak olmasıyla ayrılır. Elimizdeki tek örnek olan çıplak tanrıça, arkalıksız, yüksek bir zemin üzerinde oturur gösterilmiştir.

Hafif sağa eğik başta, iri burun ve dolgun dudaklar görülen yüz ayrıntılarıdır. Ortadan ikiye ayrık ve dalgalı bir şekilde omuzlara dökülen saçlar Kat. No. 31 le başlayan bir geleneğin devamı olarak Kat. No. 42'de yeniden ortaya çıkar. Bazılarında alın üzerinde yukarı doğru kaldırılan saçlar, bazılarında ensede topuz yapılır, bunda ise dalgalı saçlar düz bir şekilde omuzlara dökülmektedir. Kat. No. 38 ve Kat. No. 41'deki gibi kalın boyun Kat. No. 42'de de görülmektedir. Sağ eli yana açılmış ve sol eli göğüs üzerinde bulunan Aphrodite, oturduğu yerde sağa yaylanmış, dizler hafifçe öne doğru bükülmüş bir vaziyettedir. Bu da eserin geneline baktığımızda ters bir 'S' hareketi izlememize neden olmaktadır. Praxiteles'in eserlerinde görülen bu özellik³⁴⁹ terrakotta figürinlerde de kullanılmıştır. Sağa eğik baştan göğse, oradan sağa yaylanmış bele, öne çıkık sol dizden öndeki sağ ayağa izlenen 5 noktalı bir ters 'S' hareketidir. Bu dalgalı hareket tanrıçanın sırtında da izlenmektedir. Hafif aralık verilen bacaklar, biri önde diğeri arkada ayaklar görülürken, uçlarında ayak parmakları işlenmemiştir. Tanrıçanın üzerinde durduğu dikdörtgen altlık, arkadaki taht ile birleşmiş bir görünüm sergilemektedir. Yüksek bir zemin (kayalık ?) üzerinde oturan Aphrodite'ye arkadan

³⁴⁵ Burr 1934, 29, Lev. 1; Leyenaar-Plaisier 1979, 265, Lev. 99, Res. 691.

³⁴⁶ Higgins 1967, 112, Lev. 50 A.

³⁴⁷ Tavukçu 1999, 63, Lev. 6, Kat. No. 23.

³⁴⁸ Töpperwein 1976, 217, Lev. 38.

³⁴⁹ Richter 1984, 117 vd; Başaran 1998, 227.

bakıldığında M 25'den ele geçen, Kat. No. 34 ve 35'de olduğu gibi dolgun vücut yapısı dikkat çekmektedir. Birçok parçaya ayrılmış, sonradan birleştirilen eserde yer yer beyaz astar görülmektedir.

Çanakkale Arkeoloji Müzesi'nde bulunan ve Troas Bölgesi'nin Çan-Dumanköy³⁵⁰, Yenice-Aşağıcavuş³⁵¹, Skepsis³⁵² gibi değişik merkezlerinde bulunmuş birçok çıplak Aphrodite kolsuz ve oturduğu yerin olmaması, ayrıca; başında yüksek bir stephanenin olması açısından Kat. No. 42'den ayrılırlar. Bunlara Samothrake³⁵³, Thasos³⁵⁴, Delos³⁵⁵, Samos³⁵⁶, Myrina³⁵⁷, Smyrna³⁵⁸ ve Pergamon³⁵⁹ örneklerini de eklemek mümkündür. Tüm bu saydığımız merkezlerde ele geçen çıplak Aphrodite figürinlerini incelediğimizde; kollu ve yüksek bir arkalıksız taht üzerinde oturması ile Kat. No. 42'nin saydığımız bu örneklerden ayrıldığı görülür. Kat. No. 42, F3 c açması içinde 2. adak grubunda ele geçtiği için ve bu grubun da 1. grubun paralelinde olduğunu düşünmemiz nedeniyle aynı tarihlerdendir diyoruz.

Kat. No. 43 (Levha 29, Resim 78) yüksek, kavisli bir taht üzerinde, oturur vaziyette işlenmiş Aphrodite figürinidir. Tanrıçanın üzerine bastığı kenarları profilli ayaklı, dikdörtgen kaide ise, bağımsız değil, taht ile birlikte düşünülmüştür. Giyimli olarak işlenmiş tanrıça üzerinde oturduğu taht ile adeta bütünleşmiş bir şekilde yapılmıştır. Tanrıçanın ortadan ikiye ayrılmış saçları alın üzerinde kabartılmış ve kulak hizasına kadar arkaya taralı olarak takip edilebilmektedir. Küçük burun ve dudaklardan başka yüzdeki ayrıntıları yok denecek kadar azdır. Kalın ve kısa tutulan boyun ile geçilen gövdede, göğüslerin altından bağlı bir kuşakla zenginleştirilen 'V' yakalı khiton giyinen tanrıça, sol elini tahtın profilli kenarına sol dizinin yanına koyarken, sağ eliyle de tahtın kenarını tutmaktadır. Göğüs ve karın hizasında kıvrımlarla zenginleştirilen giysi, Kat. No. 39 ve Kat. No. 40'da olduğu gibi iki göğüs arasında dikey bir kıvrıma sahiptir. Ayrıca göğüslerin hemen altından bağlanan kuşak açısından Kat. No. 39 ve 40'ın yanı sıra, Kat. No. 41 ile de benzerlik kurabileceğimiz bu eser, 1. adak grubundan ele geçmiştir³⁶⁰. Kat. No. 41 ile belin üst kısmından bağlanan kuşak başka benzer bir yönü daha vardır, o da oturur durumda verilen Aphrodite'nin bitişik bacakları üzerindeki şeffaf yapıdır. Bacakların üzerinde görülmeyen kıvrımlar tahtın her iki yanına

³⁵⁰ Tavukçu 1999, 65, Lev. 7, Kat. No. 25, 26.

³⁵¹ Tavukçu 1999, 66, Lev. 7, Kat. No. 27.

³⁵² Başaran-Tavukçu-Tombul 1997, 580, Res. 25; Tavukçu 1999, 67, Lev. 7, 8, Kat. No. 28-31.

³⁵³ Higgins 1967, 116-117.

³⁵⁴ Higgins 1967, 116-117.

³⁵⁵ Higgins 1967, 116, Lev. 50 B.

³⁵⁶ Leyenaar-Plaisier 1979, 124, Lev. 44.

³⁵⁷ Leyenaar-Plaisier 1979, 266-267, Lev. 99, Res. 692, 694.

³⁵⁸ Leyenaar-Plaisier 1979, 134, Lev. 47, Res. 282.

³⁵⁹ Töpperwein 1976, 216, Lev. 37, Res. 223.

³⁶⁰ Başaran - Tavukçu - Aydın Tavukçu - Ful - Temur 2006, 8.

boyu boyunca uzanırken, ayak uçlarını açıkta bırakmıştır. Kat. No. 43’ün gösterdiği saç ve giysi özellikleri açısından Kat. No. 38, Kat. No. 39, Kat. No. 40, ayrıca oturuşundan kaynaklanan giysi kıvrımlarının bacakların her iki yanında toplanması ile de Kat. No. 41 ile benzerliği açıktır³⁶¹. Bütün bu değerlendirmeler ışığında Kat. No. 43 için, İ. Ö. 1. yy. sonları – İ. S. 1. yy. başları uygun bir tarih olmalıdır.

Kat. No. 43 ile aynı yerden ele geçen fakat farklı bir tip olan “Kazlı Aphrodite”yi Kat. No 44 (Levha 29, Resim 79), Kat. No. 45 (Levha 29, Resim 80) ve Kat. No. 46 (Levha 29, Resim 81) sergilerken; aynı tipi F3 c açmasında 2. adak grubu içinde bulunan Kat. No 47 (Levha 29, Resim 82) de temsil etmektedir. Böylece Kat. No. 47 ile 1. ve 2. adak grubunun çağdaş olduğu bir kez daha belgelenmektedir.

Kat. No. 44, Kat. No. 45, Kat. No. 46 ve Kat. No. 47’de arkalıksız bir taht ya da taburede oturan Aphrodite’ler, dikdörtgen bir altlık üzerine ayaklarını basarken, sol ellerini oturdukları yere dayamış sağ ellerinde bir kaz tutmaktadırlar. Başları hafif sağa dönük ve giyimlidirler. Yuvarlak ve minyon yüz hatlarının belirgin olduğu eserlerde saçlar, arkaya taranarak ensede bir bağla tutturulmuştur. Hepsinin de kulaklarında yer alan yuvarlak küpeler dikkat çekmektedir. Baş ve arka yüzünde boyun ve omuz kısmı kırık olan Kat. No. 44 ve göğüs altından kırık olan Kat. No. 47 sonradan restore edilmiştir. ‘V’ yakalı khiton Kat. No. 38’den gelen bir özellik olsa da daha çok Kat. No. 39 ve Kat. No. 40 ile uyumludur. Çünkü iki göğüs arasında görülen dikey kıvrım ve göğüslerin altından bağlanan düz kuşak açısından benzerlik gösteren eserler, aynı grup yani 1. grubun bir üyesidir. Özellikle karın bölgesinde yoğunlaşan giysi kıvrımları dalgalı uçlarıyla kalça hizasına kadar inmektedir. Ayrık tutulan bacaklar üzerinde şeffaf bir yapı gösteren bu giysi, bacaklar arasında iki boru şekilli, uçları gittikçe genişleyen dikey kıvrıma dönüşmüştür. Yanlarda ise, yapı olarak aynı kıvrımların sayıca çoğaldığı görülmektedir. Ayrıca oturduğu yerin üzerine de sanki bir kumaş parçası atılmış gibi özellikle sağ yanda çapraz kıvrımlar yüzeyi kaplamıştır. Oldukça uzun olan giysinin altından yüzeysel bırakılan ayak uçları azda olsa görünmektedir. İki parça kalıptan yapılarak birleşme yerleri sonradan koroplast tarafından rötuşlanan eserlerin ön yüzü kadar özenli olmayan arka yüzleri düz bırakılmıştır. Bu kısımda figürlerin sırtında büyük yuvarlak bir buhar deliği görülmektedir. Kat. No. 44’ün sol etek ucunda görülen pembe boya izleri diğer örneklerde görülmemektedir. Kat. No. 44, Kat. No. 45, Kat. No. 46 ve Kat. No. 47 aynı kalıptan üretilmiş olmalarına karşılık, boylarındaki küçük farklılıklar aşırı aşınmadan veya tabanlarının farklı kesilmesinden kaynaklanıyor olmalıdır.

³⁶¹ Bkz. Dn. 345-348.

Myrina'dan şu anda Paris Louvre Müzesi'nde bulunan bir Aphrodite figürünü³⁶² yüksek arkalıksız bir taburede otururken sağ elinde güvercin tutmaktadır. Parion örneklerinde ise, sağ eliyle alttan kavradığı hayvanın güvercinden büyük oluşu ve gagasının da geniş olması nedeniyle kaz olmalıdır. İ. Ö. 1. yy.'da sadece Parion örneğindeki elinde kaz tutan Aphrodite figürinleri değil, bu tipin değişik uygulamalarından olan kaz üzerinde oturan ya da yanında kaz figürü ile birlikte işlenen Aphrodite figürlerini Çanakkale Arkeoloji Müzesi'nde³⁶³ görmek mümkündür. Üstelik bu tipin örneklerini Myrina'da kentin en erken koroplastlarından biri olarak kabul edilen Aglaophon³⁶⁴ imzasıyla görürüz. Parion'daki kaz tutan Aphrodite figürinleri Kat. No. 44, Kat. No. 45, Kat. No. 46 ve Kat. No. 47, 1. ve 2. adak grubunda ele geçtiği için, grubun içinde bulunan diğer eserlerle birlikte İ. Ö. 1. yy.sonları ile İ. S. 1. yy. başlarından olmalıdır.

c) İnsanlar

Tanrıçalar ile ilgili figürinleri bitirdikten sonra sıra insanlar başlığı altında değerlendirdiğimiz kadın figürlerine geldi.

Kat. No. 48 (Levha 29, Resim 83), Kat. No. 49 (Levha 30, Resim 84), Kat. No. 50 (Levha 30, Resim 85), Kat. No. 51 (Levha 30, Resim 86) ve Kat. No. 52 (Levha 30, Resim 87) de gösterilen örnekler, oturan kadın grubunda değerlendirilmişlerdir. Çünkü arkalıklı bir taht ya da arkalıksız bir taburede oturan tanrıça (Kybele) olduklarını gösteren başlarında bir polos; ya da Aphrodite olduklarını gösteren herhangi bir atribütleri (nar, elma, kaz) yoktur. Ayrıca Aphrodite gibi yarı çıplak veya çıplak değil, aksine khiton üzerine himation giyimli bir şekilde karşımıza çıkarlar. Bu nedenle oturan kadın olarak tanımlanan Kat. No. 48 ve Kat. No. 52 arkasında omuzlarına kadar yükselen bir taht üzerinde oturur vaziyette yapılmışlardır. Ortadan ikiye ayırık saçları dalgalı bir şekilde kulak üstlerine kadar inerken, ensede toplanarak at kuyruğu yapılmıştır. Küçük ayrıntılarla belirtilmiş, kaş, göz, burun ve ağız minyon yüz hatları içine gizlenmiştir. Kat. No. 48, Kat. No. 49, Kat. No. 50 ve Kat. No. 51'deki khiton giyimli oturan kadın figürinleri, sağ ellerini omuzdan gelen himationa sararak, sol omuz üzerine götürmüşlerdir. Sol kol ise, figürün yanında tahtın kolları üzerinde yer alır. Birbirinden oldukça ayırık yapılan bacaklar, oturuş pozisyonundan kaynaklanan bir şekilde yay çizen kıvrımlarla çevrelenmişlerdir. Kollarla beraber tüm vücudun örtülerek, gövdeden

³⁶² Winter 1903, 73, Çiz. 8; Lexicon 1984, 92, Res. 842.

³⁶³ Tavukçu 1999, 94, Lev. 13, Kat. No. 50, 95, Lev. 14, Kat. No. 53

³⁶⁴ Burr 1934, 8-9, Res. 2.

önce giysi kıvrımlarının ön plana çıktığı figürinlerin kullanımı İ. Ö. 2. yy.'dan itibaren İon mezar kabartmalarında yaygınlaşmaya başlamış³⁶⁵, ve İ. Ö. 1. yy.'da mezar tipolojisi içindeki kullanımları giderek artmıştır³⁶⁶. Latince'de "ıffet, alçakgönüllülük" anlamına gelen Pudicitia ismi ve tipi Roma sikkeleri üzerinde de uygulanmıştır³⁶⁷. Romalılar bu tipi mezarlarında soylu hanımları onurlandırma amacıyla İ. Ö. 1. yy.'dan İ. S. 1 yy. içlerine kadar ayakta duran yada oturan kompozisyonlar içinde kullanmışlardır³⁶⁸. Sol dizden sağ ayak üzerine esneyen kıvrımlar yassı dikdörtgen altlık üzerinde duran ayaklar üzerinde kısalarak devam ederler. Kat. No. 48'in diğer dört örneğe göre ayrıntıları daha fazla seçilmektedir. Bütün figürinler arasında sadece Kat. No. 48'de koroplastın kişisel belirteci ya da atölyenin adı olan "KAAAIΓ YA" yazıtı okunmaktadır. Kat. No. 49'un ise, eteğinin sol alt köşesinde, pembe boya izleri görünmektedir. Kat. No. 49 ve Kat. No. 50, aynı kalıp kullanılarak üretilmiş olmalıdır.

Kat. No. 52'de kadının, üzerinde oturduğu tahtın, içe doğru biraz daha kavisli olduğunu görürüz. Diğer oturan figürinlerle paralellik gösteren yüz ayrıntılarının, giysiye gelindiğinde farklılaştığı izlenmektedir. Duruş olarak da farklılıklar gösteren eserde, sağ kol kucakta sol kol ise, sol omuzdan anlaşıldığı kadarıyla giysinin sola doğru bükülen parçası altından kucağa inmiş olmalıdır. Bacaklar ise, ayrık fakat; ikisi öne doğru eşit uzatılmış; bu durumdan kaynaklanan arada derin kanallı bir kıvrım topuklara kadar inmektedir. Sadece uçları belli olan ayaklar ise, dikdörtgen bir altlık üzerinde durmaktadır. Eserlerin arka yüzleri, tahtın arka yüzünü gösteren, düz bir satır şeklinde biçimlendirilmiş; bu kısma, ovale yakın dikine bir buhar deliği yerleştirilmiştir.

Kat. No. 48, Kat. No. 49, Kat. No. 50 ve Kat. No. 51'in en yakın benzerleriyle Güney İtalya örneklerinde³⁶⁹ karşılaştırılır. Ancak; buradaki örnek arkalıksız bir taht üzerinde oturması ile Parion'da bulunanlardan farklıdır. Bununla birlikte, oturuşundan kaynaklanan giysi kıvrımları ve sağ elini giydiği himationa dolayarak sol omzuna götürmesi açısından büyük bir benzerlik göstermektedir. Ayrıca bulunuş yeri bilinmeyen bir başka örnekte³⁷⁰, aynı duruşu sergilemektedir. Leyenaar-Plaisier³⁷¹'e göre Hellenistik Dönem içine tarihlenen oturan kadınlar, Parion örneği ile büyük bir paralellik içindedir. Bizim örneklerimiz, M 11'den ele geçmeleri nedeniyle İ. Ö. 1. yy. sonlarına tarihlenmeleri uygun görünmektedir.

³⁶⁵ Pfuhl-Möbius 1979, 138-139, Kat. No. 413, 414, 415, 416 vd.; Şahin 2000, 61.

³⁶⁶ Pfuhl-Möbius 1979, 138-139, Kat. No. 420, 422, 425, 426, 433; Şahin 2000, 61.

³⁶⁷ Işın 1998, 24; Şahin 2000, 61.

³⁶⁸ Pfuhl-Möbius 1979, 138-139, Kat. No. 882, 884, 885, 888, 890; Şahin 2000, 59 vd.

³⁶⁹ Leyenaar-Plaisier 1979, 513, Lev. 191, Res. 1498.

³⁷⁰ Leyenaar-Plaisier 1979, 537, Lev. 202, Res. 1591.

³⁷¹ Leyenaar-Plaisier 1979, 513, Lev. 191, Res. 1498; 537, Lev. 202, Res. 1561.

Parion Nekropolü 2005 yılı kazısında ele geçen insanlar figürinlerini de, kadın ve erkek olmak üzere ikiye ayırmayı uygun bulduk.

Elimizdeki iki adet savaşçı erkek figürini F4 a açması içinde ortaya çıkarılan TM 1’de bulunmuştur³⁷². Kat. No. 53 (Levha 30, Resim 88) ve Kat. No. 54 (Levha 30, Resim 89)’ün sadece gövdelerinin üst yarısı işlenmiş ve alt kısımlarında Kat. No. 55 ve Kat. No. 56’daki gibi portatif bacaklar kullanılmış olmalıydı. Bunları özellikle kukla figürinlerin arka kısımlarında bulunan deliklerden anlamak mümkündür. Thompson³⁷³,a göre, Anadolu ve Yunanistan’da ilk kez İ.Ö. 3. yy.’da görülen bu savaşçı tipi, Galatlar’dan etkilenilerek ortaya konulmuş doğulu bir tiptir. Gerçekten de Smyrna³⁷⁴ ve Troas Bölgesi³⁷⁵ dışında başka bir yerde benzerine rastlamadığımız “tiyatro figürini”³⁷⁶ olarak kullanılan bu savaşçı tipi, Roma Dönemi’nde özellikle Parion³⁷⁷,da sıklıkla ortaya çıkmaktadır.

Kat. No. 53’ün başı üzerinde bulunan ve “Doğulu tip” olduğunun adeta kanıtı niteliğinde ki “sivri külah”ın uç kısımları, kulakları kapatarak omuzlara kadar inmektedir. Başlığın altından görülen gür saçlar, üçgen alnın etrafını çevreleyerek kulak hizasında sonlanmaktadır. Yüzde yansıtılan şişkin gözler, iri burun ve aralık bırakılan dudaklar cinsiyeti vurgulamaktadır. Sol omuzdan sağ koltuk altına çapraz bağlanan khylamis, açıkta bıraktığı sağ omuz ve göğsünün çıplak olmasından dolayı savaşçı olarak değerlendirdiğimiz figürin, Burr-Thompson³⁷⁸,a göre bir Amazon’dur. Troia örneğinin ince yüz hatları ve belirgin sağ göğsünden dolayı Amazon olarak tanımlanması kabul edilebilir. Ancak, Parion örneğinin erkeksi yüz hatlarından dolayı Amazon olması mümkün değildir. Kalçaya yapışık sağ eldeki delikten anlaşıldığı kadarıyla mızrak tutmaktadır. Sol kol ise, omuz ve kalça arasına yerleştirilen çift profilli, dışı konkav yuvarlak bir kalkanı tutmaktadır. Üzerinde Gorgo başının yer aldığı Troia örneğinden farklı olan savaşçı kalkanlarından Kat. No. 53’dekinde tam ortada küçük bir kabartma yer alır. Smyrna³⁷⁹ örneği ile neredeyse bire bir aynı özellikleri taşıyan Parion savaşçısı, sadece kalkanın ortasındaki bu kabartma ile ayrılır. Arka yüzü ise, diğer terrakotta figürinlerinde olduğu gibi kullanım amacına yönelik olarak, tamamen işçiliksiz değil, fakat ön yüze göre yüzeysel bırakılmıştır.

Parçalar halinde ele geçmiş sonradan birleştirilmiş Kat. No. 54’ün başında bulunan üçgen alınlıklı sorguçlu Korinth miğferinin yanlarında delik bulunur. Çeneden itibaren yüzü

³⁷² Başaran - Tavukçu - Aydın Tavukçu - Ful - Temur 2006, 8.

³⁷³ Thompson 1936, 174-175, Lev. 20 P.

³⁷⁴ Winter 1903, 173, Çiz. 4; Chesterman 1974, 77, Res. 96.

³⁷⁵ Burr-Thompson 1963, 122, Res. 138.

³⁷⁶ Burr-Thompson 1963, 122.

³⁷⁷ Tavukçu 1999, 181, Lev. 41, Kat. No. 164, 182, Lev. 42, Kat. No. 165.

³⁷⁸ Burr-Thompson 1963, 122, Res. 138.

³⁷⁹ Winter 1903, 173, Çiz. 4.

kapatan miğferin alt kısmı yüzü korumaya yönelik olarak yapılmış olmalıdır. Giysi kıvrımları açısından da Kat. No. 53' e göre biraz daha şematize edilen Kat. No. 54 küçük farklarla diğer savaşı figürininden ayrılmaktadır.

Çanakkale Arkeoloji Müzesi'nde bulunan ve İ. S. 2. ve 3. yy'a verilen örneklerden³⁸⁰, Roma Dönemi'nde yaygın bir kullanım gördüğü ortadadır. Ayrıca TM 1'den elde edilen şamdan tipli cam unguentariumlar olan Kat. No. 230 ve Kat. No. 231'den de anlaşıldığı kadarıyla, Kat. No. 53 ve Kat. No. 54, İ. S. 2. yy'dan olmalıdır.

Kat. No. 55 (Levha 31, Resim 90) ve Kat. No. 56 (Levha 31, Resim 91) ise, üst kısmında kalçaya bağlanması için, birer delik bulunan tiyatro figürinlerine ait kukla bacaklarıdır. Kullanılış şekli ile ilgili olarak Troia³⁸¹ ve Pergamon³⁸² örneğine bakmamız yeterlidir. Ayrıntısız işçiliğe sahip bu bacaklardan Kat. No. 55'in ayak ucu, diğerinin gövde ile birleşme yeri olan üstteki deliğe yakın kısmı kırıktır. Kat. No. 55, E4 c açmasında ele geçerken, Kat. No. 56 TM 1'de bulunmuştur³⁸³. Kat. No. 56 açık kiremit renkli hamurundan ve buluntu grubundan anladığımız kadarıyla Kat. No. 54'e ait olabilir. Bu nedenle Kat. No. 55, İ. Ö. 1. yy. sonlarından; Kat. No. 56, TM 1'de bulunmuş olmasıyla İ. S. 2. yy.'dan olmalıdır.

d- İnsan ve Hayvanlar

Parion 2005 yılı nekropol buluntuları içinde insan ve hayvan birlikteliğini gösteren terrakotta figürinler dördüncü grubu oluşturmaktadır. Elimizde iki örneği bulunan figürinlerden ilki, Kat. No. 57 (Levha 31, Resim 92); F3 c açmasının doğu duvarına paralel – 105 cm. derinlikte 1. adak grubu içinde ele geçmiştir. Burada küçük bir erkek çocuğu ile bir horozun mücadelesini³⁸⁴ yansıtan Kat. No. 57'de, figürin dikdörtgen bir altlık üzerinde durmaktadır. Üzerine atılan horozdan korunmak için sağ ayağının dizden bükülerek öne doğru hamle yaptığı izlenen erkek çocuğu, sağ kolunu horozun kanadı üzerinde tutarak ona engel olmaya çalışmaktadır. Burada horoz, çocuğun kafasını didikler vaziyette verilmiştir. Figürinde sağ kolu üzerine yatık başta, alın üzerinde geniş aralıklarla taralı çizgiler şeklinde verilen saçların, başın arkasında ense üzerinde arkadan toplu olarak gösterilmesi oldukça ilginçtir. Daha önce aynı grup içindeki Aphrodite'lerde ve M 11'de oturan kadın

³⁸⁰ Tavukçu 1999, 181, Lev. 41, Kat. No. 164, 182, Lev. 42, Kat. No. 165.

³⁸¹ Burr-Thompson 1963, 122, Res. 138.

³⁸² Leyenaar-Plaisier 1979, 380, Lev. 135, Res. 1053.

³⁸³ Başaran - Tavukçu - Aydın Tavukçu - Ful - Temur 2006, 8.

³⁸⁴ Winter 1903, 277, Çiz. 4.

figürinlerinde gördüğümüz bu özelliğin erkek çocuk figürininde de görülmesi konusunda düşündüğümüzde; ancak dönem özelliği ile ilgili bir bağlantı kurulabilir. Horozun ibik ve kuyruğunda görülen çizgiler ise, çocuğun saçlarında görüldüğü gibi, geniş aralıklarla taralıdır. Çıplak olarak gösterilen erkek çocuğun yüzünde iri bir burun, gövdesinde ise; şişkin karın üzerinde nokta şeklinde küçük bir göbek deliği ve cinsel organ belirtilmiştir. Dengede durması için birbirinden ayrı tutulan bacakların ikisi de dizden bükülmüştür. Horozun iri ve kuvvetli izlenimi veren sağ ayağı ise, çocuğun sol bacağı üzerinde durmaktadır. Figürinde bacakların arası ise, perde şeklinde doldurulmuştur. Yani, heykel gibi tam bağımsız değil, yarı kabartma gibidir. Erkek çocuğunun boynu altından ve horozun gövdesinden enine kırık, sonradan yapıştırılan figürinde, arka yüz tamamen düz bırakılmış; çocuk ve horoz arasına yuvarlak kocaman bir buhar deliği açılmıştır. Grup içinde Kat. No. 39, Kat. No. 43 ve Kat. No. 44'de görülen pembe boya izleri Kat. No. 57'de, sadece horozun ibiğinde korunmuştur. Kat. No. 57, 1. adak grubunda ele geçtiğinden grup içindeki diğer eserlerle birlikte İ. Ö. 1. yy. sonları ile İ. S. 1. yy. başlarından olmalıdır.

Kat. No. 58 (Levha 31, Resim 93)de profilli dikdörtgen bir altlık üzerinde duran köpek ve çocuk grubu izlenmektedir. Ayrıntının çok fazla seçilemediği eser, yoğun olarak beyaz astar ve patina tabakası ile kaplıdır. Yüzey buluntusu olan bu eserde, ana hatlarıyla sağ ayağını önde tutan erkek çocuğu sağ elini de başına götürmüştür. Yanındaki köpek figürünü ise, çocuğun yukarı kaldırdığı eline doğru yönelmiştir. Köpeğin kuyruğu sırtına bitişik kıvrık bir şekilde verilmiştir. Düz, ayrıntısız yapılan arka yüzde dikine oval şekilli bir buhar deliği bulunmaktadır.

İ. S. 2. yy.'a tarihlenen Tunus örneğinde³⁸⁵ tek bir köpek figürünü olup, yanında herhangi bir figür bulunmamaktadır. Profilli dikdörtgen kaide üzerinde duran bu figürünün kuyruğu sırt ile bütünleşmiş durumda ve kıvrık verilmiştir. Bu eserde de ayrıntı fazla belli olmamaktadır. Ancak genel hatlarıyla gövde, ayak ve kuyruk işlenişindeki benzerlik, Kat. No. 58 ile çağdaş olduklarını düşündürmektedir.

e- Hayvanlar

Beşinci grupta incelediğimiz, terrakotta hayvan figürinleri içerisinde oldukça sevilerek kullanılan güvercin figürinleri özellikle mezar buluntuları arasında karşımıza çıkmışlardır. Antik çağda güvercin özellikle Aphrodite ile ilişkilendirilmesine rağmen, Arkaik Dönem'de

³⁸⁵ Leyenaar-Plaisier 1979, 535, Lev. 201, Res. 1556.

bir çok yerde karşımıza çıkmaktadır. Ancak; güvercinin özellikle Hellenistik Dönem ile birlikte Aphrodite kültü içinde ayrı bir önem taşıdığı, Aphrodite'nin Sicilya'daki kült merkezi olan Eryx'de gökyüzünde izlenen güvercin göçleriyle ilgili olarak tanrıça onuruna düzenlenmiş festivallerle bilinmektedir³⁸⁶. Bunun yanı sıra güvercin, günlük yaşamda da insanlara yakın oluşundan dolayı ayrı bir öneme sahip olmalıdır.

Kat. No. 59 (Levha 32, Resim 94), E4 c açmasında ortaya çıkan M 11 içinde sağlam olarak ele geçmiştir³⁸⁷. Buradaki güvercin oval bir altlık üzerinde, sağa yönelik olarak yapılmıştır. Sivri gaga, küçük baş ve yüzeysel olarak işlenmiş kanat yapısı ve iri kuyruk figürünün en belirgin özellikleridir. Gagası ve ayakları üzerinde bazı kısımlarda hala beyaz astar izleri korunmaktadır. Yüzeysel işlenen arka yüzde yuvarlak buhar deliği görülürken; taban açık bırakılmıştır. Aynı mezar içinde bulunan diğer buluntularla ortak bir tarihi paylaşması yani İ. Ö. 1. yy. sonlarından olması gerektiğini düşünmekteyiz.

Kat. No. 60 (Levha 32, Resim 95) ise; F3 c açmasında 1. grup içerisinde ele geçmiştir³⁸⁸. Profilli dikdörtgen bir kaide üzerinde duran güvercinin başı kayıptır. Kat. No. 59'a göre daha ayrıntılı işçiliğe sahip figüründe, kanat ve kuyruk Kat. No. 57'de çocuğun saçlarında ve horozun kuyruğunda olduğu gibi kazıma çizgilerle belirtilmiştir. Bir önceki örnekte olduğu gibi arka yüzde buhar deliği yapılmış, taban ise açık bırakılmıştır. Atina³⁸⁹, Tenedos³⁹⁰, Assos³⁹¹ gibi merkezlerde ve İonya³⁹²'de İ.Ö. 5.yy.'dan beri kullanım gören güvercin figürlerinin devamı niteliğinde olan Kat. No. 59 ve Kat. No. 60, Geç Hellenistik ve Erken Roma Dönemi'nde üretilmiş Parion tipleridir. Güney İonya³⁹³'da ele geçen iki ve Pergamon³⁹⁴'daki bir örnek Hellenistik Dönem'e tarihlenmiştir. Sözünü ettiğimiz örnekler yüzeysel işlenişleri ve dairesel kanatları ile şematik bir yapı gösteren Kat. No. 59'la daha çok yakınlık gösterirken; 1. adak grubundan olan Kat. No. 60'dan uzaktırlar. Çünkü Kat. No. 60, kaidesiz Güney İonya örneklerine göre, daha ayrıntılı ve özenlidir. Bu açıdan Kat. No. 60 için, İ. Ö. 1. yy. sonları - İ. S. 1. yy. başları uygun olmalıdır.

Kat. No. 61 (Levha 32, Resim 96), Kat. No. 62 (Levha 32, Resim 97)'de yer alan horoz figürleri ise; dikdörtgen yüksek bir altlık üzerinde durmaktadırlar. Kat. No. 63 (Levha 32, Resim 98)'ün de kaidesi kırık olmasına karşın diğerleriyle aynı olduğunu söyleyebiliriz. Kat.

³⁸⁶ Işın 1998, 109.

³⁸⁷ Başaran - Tavukçu - Aydın Tavukçu - Ful - Temur 2006, 5, Res. 5.

³⁸⁸ Başaran - Tavukçu - Aydın Tavukçu - Ful - Temur 2006, 8.

³⁸⁹ Goldman 1940, 186, 476, Res. 69-70.

³⁹⁰ Özkan 1993, 117, Lev 135, Res. 319.

³⁹¹ Stupperich 1990, 17-18, Lev. 9, Res. 6, 7; Tavukçu 1999, 232, Lev. 60, Kat. No. 237 a-d.

³⁹² Leyenaar-Plaisier 1979, 73-74, Lev. 25, Res. 145.

³⁹³ Leyenaar-Plaisier 1979, 497, Lev. 183, Res. 1440-1441.

³⁹⁴ Töpperwein 1976, 137, 84, Res. 576.

No. 62 ve 63 parçalar halinde ele geçmiştir ve sonradan restore edilmiştir, hatta Kat. No. 63'ün kuyruk ve kaidesinde bazı eksiklikler bulunmaktadır. UM 7'nin doğusunda – 108 cm.'de ele geçen horoz figürinlerinin³⁹⁵ korunan yüksekliklerinin birbirine eşit veya yakın olması ayrıca birbirlerinin birebir benzeri olması, nedeniyle aynı kalıbın ürünü diyebiliriz. Horozlarda gövde profilden verilirken, baş sağa doğru döndürülmüştür. Ucu küt, belirgin bir ibik yapısı vardır. Bunun yanında, kanadın başlangıcı ve kuyruk sonu dairesel hatlarla çevrilidir, yüzeysel olmasına rağmen dolgun bir özellik göstermektedir. Sağ ayak önde sol geridedir. Ayakların arası ve ön kısmı perde şeklinde dolu yapılmıştır. Bu açıdan figürinin alt gövdesini yarı-kabartma olarak tanımlayabiliriz. Tabanları açık olan figürlerin düz bırakılan arka yüzlerinde küçük yuvarlak birer buhar deliği bulunmaktadır.

Geç Arkaik Dönem'den itibaren mezar stellerinde³⁹⁶ görülmeye başlanan horozların, özellikle Demeter ve Kore³⁹⁷ kültüyle ilgili olan mezar stellerinde de izlenmesi, genç yaşta ölenler için hayatın devamlılığına yönelik mezarlara ölü hediyesi olarak konulmuş olduğunu düşündürmektedir³⁹⁸. Bu düşüncüyü destekleyecek bir başka kanıt da Parion'da ortaya çıkar. M 11, M 25, F3 c açmasında 1. ve 2. grup ile UM 7'nin doğusunda ele geçen terrakotta figürinlere baktığımızda herhangi bir tam iskelet ya da bunun gibi bir kalıntıya rastlanmamıştır. Bunlarla ilgili bir görüş, çocuk mezarları olduğu için iskelet erimiş ve herhangi bir kemik kalıntısına rastlanmamış olabilir. Ya da ikinci bir ihtimal, sadece ahşap sandıklar içine adak eşyaları konulmuş olabilir. Ama bence birinci ihtimal daha güçlü olmalı, çünkü İ. S. 2. yy.'a ait olduğu anlaşılan TM 1'de de iki yetişkin ve bir çocuk iskeletine ait çok çeşitli mezar hediyelerine rastlanması, toplumda özellikle çocukların erken kaybedilmesinden duydukları acıyı, ona çeşitli hediyeler sunmakla hafiflettiklerini düşündürmektedir. Buradan yola çıkarak, çocuk ölümlerine özel bir hassasiyet gösterildiği ve özenli bir gömü töreni yapıldığı düşünülebilir.

Rodos³⁹⁹, İonya⁴⁰⁰ ve Çanakkale Arkeoloji Müzesi⁴⁰¹'ndeki İ. Ö. 5. yy.'a tarihli tamamen plastik örnekler yanında, Korinth⁴⁰² ve Melos⁴⁰³ da yarı-kabartma biçiminde horoz figürlerinin yapıldığına tanık olmaktadır.

³⁹⁵ Başaran - Tavukçu - Aydın Tavukçu - Ful - Temur 2006, 9.

³⁹⁶ Charbonneaux-Martin-Villard 1969, 149, Res. 183.

³⁹⁷ Higgins 1967, 89, Lev. 38 C, D; Tavukçu 1999, 231.

³⁹⁸ Tavukçu 1999, 231.

³⁹⁹ Higgins 1969, 78-91, Res. 187-190.

⁴⁰⁰ Leyenaar-Plaisier 1979, 73, Lev. 25, Res. 144.

⁴⁰¹ Tavukçu 1999, 231, Lev. 59, Kat. No. 235, 236.

⁴⁰² Higgins 1967, 83, Lev. 36 A; 1969, 252, Res. 917.

⁴⁰³ Breitenstein 1941, 26, Lev. 25, Res. 246.

Bell⁴⁰⁴'e göre geç Hellenistik Dönem'e tarihlenen bir horoza ait baş yapısında ve Atina⁴⁰⁵'dan bir başka horozda; kabarık verilen alt ve üst ibik, güçlü gaga yapısı, kalın boyun ve şişkin göğsü ile Parion örneklerine göre daha ayrıntılı işlenmiştir. Samothrake Nekropolü'nde S 114 numaralı mezarda bulunan horoz figürünü⁴⁰⁶ profilli yuvarlak bir altlık üzerinde Parion horozlarından farklı olarak sağa yönelik işlenmiştir. İ. Ö. 1. yy.'ın son çeyreğine tarihlenen bu mezarda bulunan horozun göğüs, kanat, kuyruk ve buhar deliğinin işleniş Kat. No. 61, Kat. No. 62 ve Kat. No. 63 ile örtüşmektedir.

Anadolu'dan bir örnekte⁴⁰⁷, sivri gaga ve öne doğru çıkık göğüs yapısıyla Parion horozlarına göre biraz farklı olsa da, çizgisel verilen kanat ve kuyruk tüyleri, ayrıca ayak aralarının perde şeklinde olması açısından Parion örnekleriyle benzer yönler taşımaktadır. Roma Dönemi'ne tarihlenen son örnek⁴⁰⁸, kuyruğun gövdeyle bir bütün olarak düşünülmesiyle Parion örneklerinden ayrılır. Bu nedenle Parion örnekleri için tarih olarak Augustus Dönemi uygun bir tarih olarak düşünülebilir.

Kat. No. 64 (Levha 32, Resim 99) ve Kat. No. 65 (Levha 32, Resim 100) numaralı örnekler, UM 7 ile 1. adak grubundan ele geçen köpek figürinleridir⁴⁰⁹. Çoğunluğu oyuncak olarak kullanılan bu tür figürinlerin mezarlara bırakılması, cehennem köpeği Kerberos'u sembolize etmiş olabileceğini de düşündürmektedir. Kat. No. 64, profilli dikdörtgen bir altlık üzerinde öne doğru hamle yapar vaziyette ayakta durmaktadır. Sivri baş, pembe boyalı kabarık yeleler, kaslı vücut yapısı ve kırık kuyruk gördüğümüz ayrıntılardır.

İkinci örneğimizde küçük farklarla birincisinden ayrılır. Profilsiz dikdörtgen kaide üzerinde diğeriyle aynı şema içinde görülen eserimizde küçük sivri baş, dalgalı yeleler, diğeriye göre daha dolgun işlenen vücut yapısı ve kabarık kuyruk belirgin yanlarıdır. Ayaktaki pençeler ise, az da olsa işlenmiştir.

Güney İonya⁴¹⁰'da ele geçen ve Hellenistik Dönem içerisine tarihlenen plastik bir şekilde yapılmış köpek figürinlerinden, altlık üzerinde yer alması, boynundaki yele dışında gövdesinde tüyün gösterilmemesi ve yarı-kabartma olarak yapılmasıyla bazı farklılıklar gösteren Kat. No. 64 ve Kat. No. 65, İ. Ö. geç 1. yy - İ. S. erken 1. yy.'dan olmalıdır.

⁴⁰⁴ Bell 1981, 227, Lev. 134, Res. 888.

⁴⁰⁵ Breitenstein 1941, 63, Lev. 73, Res. 600.

⁴⁰⁶ Dusenbery 1998, 244, S 144-HH.

⁴⁰⁷ Leyenaar-Plaisier 1979, 548, Lev. 208, Res. 1588.

⁴⁰⁸ Leyenaar-Plaisier 1979, 548, Lev. 208, Res. 1588.

⁴⁰⁹ Başaran - Tavukçu - Aydın Tavukçu - Ful - Temur 2006, 9.

⁴¹⁰ Leyenaar-Plaisier 1979, 492-493, Lev. 181, Res. 1418-1423.

3.3. SERAMİKLER

3.3.1. Tanım ve Tipler

Yunanca “Keramos-Kil ve Kerameus-çömlekçi toprağı” anlamına gelen seramik insanların ilk çağlardan beri gereksinimlerini karşılamak amacıyla, çoğunlukla topraktan şekillendirerek pişirdikleri kap, çanak-çömlek gibi ürünlerin bütününe verilen genel bir addır⁴¹¹. 2005 yılı kazı sezonunda Parion Nekropolü’nde ortaya çıkarılan seramikler, kırık seramik parçaları hariç, sayıca çok olmaları nedeniyle ayrı bir bölümde incelenen unguentariumlarla birlikte on değişik tip sergilemektedirler.

A. Seramik parçaları

Kat. No. 66 ile Kat. No. 74 arasındaki dokuz parçayı kapsayan ve seramiklerin ilk grubunu oluşturan bu grup, herhangi bir mezara ait olmayan ve açmalar içinde rastgele bir şekilde bulunan⁴¹² çok küçük parçalardan meydana gelmektedir. İçlerinde krater, oinochoe, kylix, skyphos, kase ve fincan türü kaplara ait olabilecek parçalar; değişik evrelerin ve farklı merkezlerin üretimlerini kapsamaktadır. Parçalar, Parion’un erken yerleşimi hakkında önemli ipuçları verirken; antik çağ seramik ticareti hakkında da bilgi sahibi olmamızı sağlamaktadır. Böylece Parion limanının da antik çağ boyunca oldukça faal bir şekilde işlediği ortaya çıkmaktadır.

B. Pyxis

Değişik gövde yapıları içeren, form olarak kapaklı, kulpsuz, silindirik bir kaptır. Genelde kısa ayakları üzerine otururlar. Kadınların takılarını, kozmetik ve diğer süslerini koymak için kullandıkları kutu biçimli bir kaptır⁴¹³. Elimizde bu tipe ait bir tek örnek bulunmaktadır. Kat. No. 75’deki bu örnek, TSM 1 içinde kırık olarak ele geçmiştir⁴¹⁴.

⁴¹¹ Başaran 1998, 142; Ökse 1999, 1.

⁴¹² Başaran - Tavukçu - Aydın Tavukçu - Ful - Temur 2006, 3.

⁴¹³ Başaran 1998, 160; Er 2004, 292.

⁴¹⁴ Başaran - Tavukçu - Aydın Tavukçu - Ful - Temur 2006, 5, Res. 8.

C. Bodur Lekythos

Huni biçimli ağza sahip, dar boyunlu ve tek kulpludur. İki farklı tipten biri, ince silindirik gövdeli, diğeri basık ve yuvarlak gövdeli, alçak kaidelidir. Koku veya parfüm şişesi olarak da kullanılan lekythoslarda iç hacim oldukça küçüktür⁴¹⁵. Ayrıca beyaz lekythoslar, Attika'da İ. Ö. 5. yy.'ın ortalarında yeni bir kullanım alanı bulmuşlar ve mezarlara da konulmuşlardır⁴¹⁶. Taş sandık mezarlar ile taş döşeli yol arasında – 2. 55 cm. kodunda bulunan Kat. No. 76'daki bodur lekythos, kırmızı figür tekniğiyle yapılmış ve eserlerimiz içerisinde tekil bir örnektir.

D. Kase

Tek bir örnek ile temsil edilen bu tip, Kat. No. 77, yuvarlak dudak kenarına sahip, çukur iç hacimli düz dipli ve yayvandır.

E. Lagynos

Kısa basık, ancak çoğu zaman yuvarlak, köşeli hatta dikdörtgene yakın gövdelidir. Dar uzun boyunlu, kalın dudaklı ve dikey kulplu, halka tabanlıdır⁴¹⁷. Alexandria'da ele geçen bir örneğin omzu üzerindeki yazıttan şarap kabı olduğu anlaşılmıştır⁴¹⁸. Thompson'un aktardığına göre, Doğu Yunan kökenli bu kabın Leroux tarafından İ. Ö. 3. yy.'da yapılmaya başlandığı iddia edilmiştir⁴¹⁹. Bu tarihten sonra çok uzun yıllar kullanıldığını da Parion'da bulunan lagynoslar belgelemiştir. Leroux ve Westholm'e göre, lagynosların gövdeleri kronolojik bir sıralama için herhangi bir ipucu vermezken; ağız ve boyun tipleri az bir öneme sahip olabilir⁴²⁰. Bu fikir bizim için de oldukça mantıklıdır. Parion seramikleri içinde en fazla görülen ikinci tip olan Kat. No. 78 – Kat. No. 93 ile gösterilmiştir. Dikdörtgene yakın gövde, düz taban ve tek kulplu formuyla lagynoslardan farklı fakat onlarla aynı amaçla mezara konulan Kat. No. 94, ayrıcalıklı formuyla lagynoslardan sonra tek olarak ele alınmıştır.

⁴¹⁵ Başaran 1998, 160; Er 2004, 211.

⁴¹⁶ Solon tarafından mermerin daha sınırlı kullanılmasına yönelik olan ve 60 yıl kadar süren bu yasakla beyaz lekythoslar, mezar stellerine bir alternatif olarak kullanılmıştır. Bkz. Şahin 1996, 143.

⁴¹⁷ Schafer 1968, 101 vd.

⁴¹⁸ Üzerlerinde işlenen müzik aletleri, çelenklerin yanı sıra, ΜΗΘΣΙΟΝ ve ΚΩΜΟΣ yazıtları nedeniyle bu şarap kaplarının Dionysos ile ilgili törenlerde kullanıldığı düşünülmektedir. Bkz. Thompson 1934, 450; Haspels 1946, 237; Hellström 1965, 18.

⁴¹⁹ Thompson 1934, 450-451.

⁴²⁰ Thompson 1934, 450; Hellström 1965, 18; Schafer 1968, 102.

F. Kupa

Geniş ağızlı, aşağıya doğru daralan gövdeye sahiptir. Halka ya da düz tabanlı olan bu örneklerin üzeri bezemeli veya düz olabilir. Ortaya çıkarılan mezarlarda bu tipe ait iki örnek bulunmuştur⁴²¹. Kat. No. 95 ve Kat. No. 96 bu gruba girer. Kupaların mezarlara bırakılma amacı ise, Orphik inanca dayanmaktadır. Ölülerin susuz olması ve yeryüzünde kendilerine yeni bir beden bulmadan önce yeraltında gördüklerini unutmaları gerektiğinden; Hades'te bulunan Lethe (Unutma Irmağı) ve Mnemosyne (Hatırlama Irmağı) gibi nehirlerden su içmeleri için mezarlara bırakılmıştır⁴²².

G. Kantharos

İnce dudaklı, dörtgen gövdeli, halka tabanlı olan kap, makara kulplara sahiptir. Kat. No. 97'de görülmektedir.

H. Urne

Değişik malzemedен çeşitli şekil ve boyda yapılmış, kremasyonda kullanılan kap. Elimizdeki tek örnek olan, Kat. No. 98 pişmiş topraktır.

İ. Tek Kulplu Kap

Yüksek dudaklı, oval gövdeli, tabanı düz ya da kısa ayak yapısına sahip bu örnekler tek kulpludur. Kat. No. 99, Kat. No. 100, Kat. No. 101 ve Kat. No. 102 katalog numaralı örnekler bu gruba girer.

J. Çift Kulplu Kap

Krater benzeri kap, yüksek dudaklı, oval gövdeli düz diplidir. Dudak ve karın arası çift kulpa sahiptir. Bu gruba giren tek örneğimiz Kat. No. 103'dür.

Seramikleri bu şekilde gruplandırdıktan sonra onları incelemeye geçebiliriz.

⁴²¹ Başaran - Tavukçu - Aydın Tavukçu - Ful - Temur 2006, 5, Res. 5.

⁴²² Kurtz - Boardman 1971, 209, 210; Grimal 1997, 442; Soydaş 2002, 11.

A. Seramik Parçaları

İ.Ö. 8. yy. sonlarından İ.Ö. 6. yy.'ın sonlarına kadar yaklaşık iki yüz yıllık bir süreç içinde uygulanan ve “hayvan figürlü seramik” olarak bilinen⁴²³ Korinth seramiğinin iki güzel örneğine ait parçalar, Kat. No. 66 ve Kat. No. 71’de gösterilmiştir. Bunlar erken ve geç dönem özellikleri yansıtmaktadır. Korinth seramiğinin en başarılı olduğu dönem Orta Korinth Dönemi’dir. Geç Korinth Dönemi’ne gelindiğinde ise, asıl biçimlerini kaybetmiş, uzun gövdeli hayvan figürleri resmedilmeye başlanmıştır ki; bunu Kat. No. 71’de de rahatlıkla izleyebiliyoruz.

E4 a açmasında bulunan Kat. No. 66 (Çizim 12, Levha 33, Resim 101) geniş ağızlı bir kratere ait olmalıdır, ince ve geniş tutulan dudak kenarı üzerinde meanderlere yer verilmiştir. Dudak kenarının hemen altında, iki ince çizgi bant arasında dil motifleri bulunmaktadır. Kulplar hizasında siyaha boyanan vazo, hamurun kendi renginde yani kiremit renginde bırakılmıştır. Yandaki kırık kulptan sonra üstteki dil motifleri ve alttaki ince bantlar arasına alınan friz kuşağı içerisinde, polikrom teknikle yapılmış oturan bir sfenksin arka yarısı görülmektedir. Sfenksin kanadından ve başındaki polostan çok az bir kısım, kırık olan parçanın solunda korunmuştur. Arka ayakları üzerinde oturur pozisyonundaki sfenks, muhtemelen ön ayakları üzerine dik olarak basmaktaydı. Gövdenin arka ayaklara geçiş ve kuyruk başlangıcında, kazıma çizgiyle ayrıntıların verildiğine tanık olduğumuz sfenks figüründe, kuyruk havada ve kalçaya doğru kıvrıktır. Figürden geriye kalan kısımlarda aralara yerleştirilen içleri kazıma çizgilerle dörde ya da daha fazlaya bölünen çiçek rozetler, Korinth seramiğinin karakteristik doldurma motifleridir.

Sfenksin oturuşu açısından benzer bir örneği, Paris Louvre Müzesi’nde bulunan bir krater⁴²⁴ üzerinde görmek mümkündür. Gövdedeki kazıma çizgileri ve kuyruğun havaya kaldırılarak kıvrılması ile de uyumlu olan bu figürün etrafı doldurma motifleriyle çevrilidir.

Aynı bezekleri, Zürich Ressamı’nın yaptığı bilinen olpeye ait bir parça⁴²⁵ üzerinde de görmekteyiz. Ana sahnede aslan ve oturur durumda sfenks figürü resmedilmiştir. Buradaki sfenks Kat. No. 66’da olduğu gibi oturur pozisyonunda işlenmiştir. Kanatlarındaki kazıma çizgileri ve polikrom boyanın da etkisiyle oldukça canlı bir yapıda olan işlenişin sergilendiği bu parça ile bizim eserimiz arasında, farklılıklar olmasının yanında, sfenksin oturuş tarzı ve kuyruğunun kıvrık olarak işlenmesiyle benzer yönler taşımaktadır.

⁴²³ Bakır 1982, 4; Akurgal 1997, 14.

⁴²⁴ Walter-Karydi 1970, 13, Lev. 9. 7.

⁴²⁵ Bakır 1982, 37, Lev. 29, As 86.

Bakır tarafından Erken Korinth Dönemi'ne tarihlenen⁴²⁶ bu parça yardımıyla, Kat. No. 66'daki krater parçası, İ. Ö. 625 - 600'lere verilebilir.

Grekler'in doğu etkisi almaları sonucu geometrik örgelerin yerine doğal motifler kullanılmaya başlanmış ve böylece, Orientalizan Evre seramiğinin ilk adımları atılmıştır⁴²⁷. Batı Anadolu ve Ege adalarında bu dönemde "Yaban Keçisi Stili"nin varlığına tanık oluyoruz. Başlangıç aşamalarında bu stilin Kuzey İonia'daki yerleşmelerde pek rağbet görmediği; ancak, Samos ve Milet'in stil konusunda öncü durumda bulunduğu anlaşılmaktadır⁴²⁸.

Geometrik Dönem'in aksine vazo yüzeyinin parlak fildişi veya krem rengi astar ile kaplı olan yaban keçisi stilinin en önemli özelliği, durağan biçimde otlayan geyikler ve koşan köpekler yanında keçi, aslan, grifon gibi diğer hayvanların da işlenmesiydi⁴²⁹. Sanatçılar genel bezeme anlayışı olarak hayvan figürleri arasına boşluk bırakmadan bol miktarda bitkisel ya da geometrik doldurma motifleri yerleştirilmişlerdir.

Deve tüyü renkli hamurdan yapılan Kat. No. 67 (Çizim 13, Levha 33, Resim 102) ise, E4 b açmasında bulunmuş olup, yaban keçisi stilini yansıtan güzel bir örnektir. Bir oinochoenin omuz kısmına ait olduğunu düşündüğümüz bu kırık parça üzerinde, ağırlıklı bir şekilde çizgisel bezemeler görülmektedir. Ortadaki bitkisel örge lotusun sağında ve solunda, korunan parçadan anlaşıldığı kadarıyla başları aşağıda otlayan ince uzun gövdeli yaban keçilerine yer verilmiştir. Vazonun boynuna ait çok küçük bir yükseltinin korunduğu kısımda muhtemelen saç örgüsü bandı yer almaktadır.

Orientalizan Dönem'de yaban keçisi stilinde yapılan oinochoeler, Batı Anadolu'da bir çok merkezde yapılan kazılarda ortaya çıkarılmıştır. Bu örneklerle Pithane, Smyrna ve Erythrai'de rastlamak mümkündür⁴³⁰. Özkan tarafından İ. Ö. 7. yy. sonlarına tarihlenen bu oinochoelere bakacak olursak; hepsinin de boynunda görülen saç örgüsü bandını omuz kuşağı üzerindeki dil motifleri takip etmektedir. Omuzda bu dil motiflerinin altındaki ilk bezeme kuşağında, aslan, kuğu, sfenks, otlayan yaban keçileri büyük bir titizlikle işlenmişlerdir. Figürler arasındaki doldurma motifleri vazo yüzeyinde hiç boşluk bırakmamacasına yerleştirilirken, vazoların son kuşağını şualar ya da açık ve kapalı lotus çiçekleri süslemektedir.

⁴²⁶ Bakır 1982, 37, Lev. 29, As 86.

⁴²⁷ Başaran 1998, 192.

⁴²⁸ Özkan 1999, 39.

⁴²⁹ Özkan 1999, 40.

⁴³⁰ Özkan 1999, 49-51.

Rodos'ta bulunan bir oinochoe⁴³¹, boyundaki saç bandı ve altındaki dil motifleri ile gövde üzerindeki ilk bezeme kuşağını oluşturan frizdeki lotus çiçeği bezemesi ve frizlerden sarkan ters ve düz üçgenler açısından Parion'da bulunan parça ile büyük benzerlik göstermektedir.

Kameiros'ta bulunan bir başka oinochoe⁴³² ise, Kopenhag Milli Müzesi'nde sergilenmektedir. Parion'da ele geçen oinochoe parçası ile Kameiros oinochoesi arasında birçok ortak nokta görülmektedir. Kat. No. 67'nin üst yarısı kırık olan boynunda sadece alt çizgileri izlenen saç örgüsü bandının tamamı Kameiros örneğinde izlenmektedir. Ayrıca bu motifin altındaki dikine çizgileri Parion örneğinde de görebiliyoruz. Kameiros'da frizlerin üst çizgisinden sarkan içleri taralı küçük üçgenler de, bizim eserimizde; sağdaki keçinin boynuzunun üstünde görülmektedir.

Bu açıdan Kat. No. 67'nin de tarihi belirlenmiş diğer örneklerle gösterdiği birliktelik nedeniyle onlarla aynı tarihten olması gerektiği düşüncesindeyiz.

Aynı stili takip eden Kat. No. 68 (Çizim 14, Levha 34, Resim 103), E4 b açmasında bulunmuş ve açık kırmızımsı kiremit renkli bir hamura sahip, alabastron (?) parçasıdır. Çamurun kendi renginde bırakılan vazo yüzeyinde, başını geriye doğru çevirmiş, sivri sakallı, koşan bir yaban keçisine yer verilmiştir. Keçi figürünün dış hatları belirlenerek polikrom teknikte boyanmıştır. Burada da bir önceki örnekte olduğu gibi, figürün etrafını doldurma motifleri çevrelemektedir. Bu motifler daha çok, merkezdeki bir noktanın etrafını çevreleyen birbirlerine bağlı noktalar şeklindedir. Yaban keçisinin başı üzerinde ve göğsü hizasında görülen birbirine paralel üç şerit, bize figürün frizle sınırlandırıldığını düşündürmektedir.

Smyrna'da 1969 yılı kazılarında tapınakta ele geçen ve şu anda İzmir Arkeoloji Müzesi'nde bulunan skyphos parçası⁴³³ üzerinde, Kat. No. 68 ile benzerlik gösteren bir yaban keçisi figürüyle karşılaşılır. Smyrna örneği baş işlenişiyle bizim eserimize oldukça yakındır. Dış hatlarının boya ile belirlendiği başta, göz tek bir yuvarlaktan, gözbebeği ise sadece bir noktadan ibarettir. Üstelik gözün badem şeklindeki ucu ise, bir çizgi ile dışa doğru sivriltilmiştir. Kulağın reserve teknikle verildiği bu örnek, friz çizgisinden sarkan şeritler ve nokta rozetler açısından da uyumludur.

⁴³¹ Walter-Karydi 1973, 132, Lev. 63, Res. 523.

⁴³² Haspels 1946, 53-54, Lev. 9, Res. 5.

⁴³³ Akurgal 1993, 123, Lev. 115, b.

Akurgal⁴³⁴ tarafından Orta Orientalizan Dönemi'ne verilen bu eserin Parion'da bulunan Kat. No. 68 ile birlikte gösterdiği özellikler nedeniyle, çağdaş olduğunu söylemek yanlış olmayacaktır. Dolayısıyla İ. Ö. 600 - 575'lere verilmesi uygundur.

Aynı açmada bulunan bir başka parça, kiremit renkli hamura sahiptir. Kat. No. 69 (Çizim 15, Levha 34, Resim 104)'da bir önceki Kat. No. 68'de olduğu gibi, üst çizgiden sarkan küçük şeritler nedeniyle frize ait bir parça olmalıdır. Bu da alabastrona ait kırık bir parça yönündeki fikrimizi güçlendirmektedir. Üzerinde profilden verilen sfenksin ön yarısına ait bezemenin korunduğu bu eserde, kazıma çizgilerinin bolca kullanılmasıyla figürün ayrıntılarının belirtildiğini görüyoruz. Alındaki kazıma çizgileri boynun gerisinden aşağıya doğru inerken, gözler badem şeklinde uçları çekiktir. Kürek kemiğinin ve pençelerin de aynı şekilde belirtildiği eserde tam ve yarım doldurma motifleri, figürün etrafında ve friz çizgisi üzerinde yer almaktadır. Ayrıntılarda kazıma çizginin yanı sıra, vişne rengi boyanın da kürek kemiğinde ve nokta şeklinde de dudaklarda kullanıldığını görüyoruz.

Smyrna'da ele geçen ve olasılıkla skyphosa ait olan bir parça⁴³⁵ üzerinde, çeşitli hayvan figürleri arasında, Kat. No. 69'daki gibi daire merkezli nokta rozetler ve friz çizgisine bitişik yarım olarak yapılmış çift dairenin etrafında dizilmiş nokta rozetlerin bulunmasıyla benzerlik görülmektedir. Smyrna örneği Akurgal tarafından Kat. No. 68 ile aynı tarihe verilmiştir. Doldurma motiflerinden yola çıkarak, Kat. No. 69'un da aynı tarihlerden olması gerektiğini düşünmekteyiz.

İ. Ö. 7. yy.'ın ortalarında yaygınlaşan siyah figür tekniğiyle seramik sanatında, hayvan figürleri ve mitolojik konuların yanı sıra, günlük yaşamdan alınmış sahneler de yer verilen sanat anlayışıyla Attikalı çömlekçiler tarafından yeni bir çılgır açılır. Bu tekniğin özelliği, figürlerin siyah, vazunun ise, çamurunun kendi özel renginde kırmızımsı olmasıdır. Atina'daki kil yataklarında demir oranı yüksek olduğu için, yüksek ısıda fırınlama sonucu kil, portakal kırmızısı bir renk almaktadır⁴³⁶. Figürlerdeki ayrıntılar da kazıma çizgiler ve ek boyalarla belirtilmiştir⁴³⁷.

Siyah figür tekniğiyle yapılan Kat. No. 70 (Çizim 16, Levha 34, Resim 105), düz olan dudak kenarından anlaşıldığı kadarıyla bir kylix'e ait olmalıdır. Kiremit renkli hamurdan yapılan kylixin dudak kenarında siyah bir bant kuşağı ve alttaki geniş alanda kanatları açık kuğu figürleri görülmektedir. Gözleri kazıma çizgiyle yuvarlak şekilde belirtilen kuğuların oldukça uzun boyunları dikkati çekmektedir. Yanlara doğru açılmış kanatlarında vişne rengi

⁴³⁴ Akurgal 1993, 123, Lev. 115, b.

⁴³⁵ Akurgal 1993, 123, Lev. 116.

⁴³⁶ Özkan 1999, 76.

⁴³⁷ Başaran 1998, 152.

boya kazıma çizginin yanı sıra ayrıntıları pekiştirmek için kullanılmıştır. Kanat uçlarındaki tüylerin kazıma çizgiyle belirtilmesi de oldukça başarılıdır. Kanatların yanı sıra, göğüs ve kanat ayrımında da kazıma çizgi kullanılmıştır.

Araştırdığımız kaynaklarda Kat. No. 70'in birebir benzeri bulunamamıştır; ancak, en yakın benzerine E grubuna ait olan bir karınlı amphora⁴³⁸ üzerinde rastlanmıştır. Herakles ve stymphalos kuşlarının işlendiği amphora üzerinde kuşların boyunları buradaki gibi kıvrık verilmiştir. Ayrıca gözlerde ve kanat uçlarında da Kat. No. 70'de olduğu gibi kazıma çizgiler kullanılmıştır. Kanatlarda görülen vişne rengi boya stymphalos kuşlarının kanatlarında da uygulanmıştır.

E grubuna verilen amphora ile Kat. No. 70'in benzerliğinden dolayı İ. Ö. 6. yy.'ın ortalarına ya da biraz sonrasına tarihlenmenin doğru olacağı kanısındayız.

Kat. No. 71 (Çizim 17, Levha 35, Resim 106), bir skyphos parçasıdır. E4 b açmasında bulunan bu eserin, dudak kenarında ince bir bant içerisinde çizgisel bezeme uygulanmıştır. Gövde üzerindeki ana bezeme kuşağı, ince uzun gövdesiyle formu bozulmuş bir aslan figürü taşımaktadır. Bu aslan figürü Erken Korinth Dönemi'nde görülen ve titizlikle yapılan aslan figürlerinden biraz farklıdır. O döneme ait olan eserlerde gördüğümüz güçlü ve heybetli aslan stilin dışında gelişi güzel ve özensiz yapısıyla geç dönem örneği olduğunu göstermektedir. Gövdesindeki kazıma çizgilerinin sayıca çoğalmış olması da bunu desteklemektedir. Karın alt bölgesin de kazıma çizginin yere paralel bir şekilde gösterilmesi ve aslanın arka ayakları üzerindeki birbirine paralel iç içe verilen çizgiler de aslanın ayrıntılarını göstermektedir. Figürde görülen bu bozulma işaretlerini çiçek rozetlerde de görmek mümkündür. Birer leke şeklini alan bu motifler, ilk örneğimiz Kat. No. 66'dan oldukça bozulmuş bir yapıya ulaşmıştır.

Dr. Busch koleksiyonunda bulunan bir alabastron⁴³⁹ üzerinde betimlenen aslan figürünü, Kat. No. 71'de olduğu gibi ince uzun bir yapıda verilmesinin yanında gövdeyi dilimlenmiş bir yapıda gösteren birbirine paralel kavisli çizgilerle gelişi güzel doldurulmuştur. Kat. No. 71'de aslanın ayağı, oldukça abartılı bir şekilde işlenmiştir. Birer leke haline dönüşmüş noktalar ve sadece kazıma çizgiyi kullanmış olmak için yapılan, gelişi güzel çizgiler, doldurma motiflerindeki bozulmayı gösterirken; alabastron üzerinde izlenenden daha ileri aşamadır.

⁴³⁸ Boardman 2003, Res. 95.

⁴³⁹ Bakır 1982, 55, Lev. 52, As 150.

Korinth'de ele geçmiş bir skyphos⁴⁴⁰, üzerindeki formu bozuk aslan yapısı ve doldurma motifleri ile geç döneme tarihlenmiştir. Bu skyphosun gösterdiği özelliklere göre, Parion'da bulunan parçanın oldukça benzer olduğu açıktır. Bu nedenle alabastrondan daha geç bir tarihten, fakat Korinth skyphosu ile yaklaşık aynı tarihten yani Geç Korinth Dönemi'nden olmalıdır.

İ. Ö. 5. yy.'ın ortalarında ilk kez Atina'da ortaya çıkan siyah firnisli seramik üzerine kazıma ve baskı tekniği ile yapılan palmetler, Klasik Dönem'de oldukça popüler bir seramik bezeme çeşididir⁴⁴¹. Rulet bezemesi de denilen bu teknikte⁴⁴², Kat. No. 72 (Çizim 18, Levha 35, Resim 107)'de görüldüğü gibi merkezde yumurtalardan oluşan bir halka rozet etrafında baskı tekniğiyle yapılan alttaki volütlerin yükselttiği palmetler ve onların etrafını kazıma çizgiler çevrelemektedir⁴⁴³.

Tekniğin kökeni Atina olduğu için, özellikle Atina Agorası⁴⁴⁴,nda ve Eretria⁴⁴⁵,da bulunan bir çok örnekle, Parion Nekropolü'nde E4 b açmasında bulunan kabın iç kısmına ait olan bu parçayı karşılaştırabiliriz. Bezemenin özünde aynı düşünce olmasına karşın neredeyse her bir parçanın farklı tarzda yapıldığına tanık olunur. Ayrıntılar da bunu gösteriyor. Işınlar, dairesel çizgiler, meanderler, iç içe halkalar, çoklu çizgisel rozetler, palmetler arasındaki bağlar bu ayrıntılardan bazılarıdır⁴⁴⁶.

Kat. No. 72'ye benzer örneklerin en önemlisini yine Atina Agorası⁴⁴⁷,nda buluyoruz. Buradaki örnekte de ortada yumurtalardan oluşan bir rozetin etrafını pergelle yapılmış oldukça silik bir daire çevirmektedir. Palmetler ise, altlarındaki volütlerle yükseltilmişlerdir. En dışta kazıma olarak yapılmış çizgi bezeme görülür. Sparkes-Talcott tarafından İ. Ö. 380 - 70 tarihlerine⁴⁴⁸ verilen bu örnek yardımıyla biz de Kat. No. 72 için aynı tarihi verebiliyoruz.

"Batı Yamacı" tekniğinde⁴⁴⁹ yapılan Kat. No. 73 (Çizim 19, Levha 35, Resim 108), gövdesinde birçok parçası eksik olan bir fincanın boyun parçasıdır. Gövdesinin alt yarısını ince ince yivlerin süslediği düşünülen bu fincanın dudak kenarında bitkisel bir süsleme yer alır. Beyaz boya ve inceltirilmiş kil ile oluşturulan batı yamacı tekniğinde iki tür bezeme

⁴⁴⁰ Blegen-Palmer-Young 1964, 175, Lev. 83, Res. 2.

⁴⁴¹ Hellström 1965, 12.

⁴⁴² Sparkes-Talcott 1970, 30; Atik 2003, 301.

⁴⁴³ Tölle-Kastenbein 1974, 151-152, Res. 242-244.

⁴⁴⁴ Thompson 1934, 431, Çiz. 115.

⁴⁴⁵ Metzger 1969, 14 vd., Lev. 1-4.

⁴⁴⁶ Thompson 1934, 431, Çiz. 115; Schafer 1968, 40 vd., Lev. 7-8; Metzger 1969, 41, Lev. 33; Tuchelt 1971, 68-69; Lev. 9.

⁴⁴⁷ Sparkes-Talcott 1970, 279, Lev. 55, Res. 610.

⁴⁴⁸ Sparkes-Talcott 1970, 279.

⁴⁴⁹ İ.Ö. 4. yy.'ın sonlarına doğru kırmızı figürün bozulmasıyla Atina'lı seramikçiler tarafından ortaya çıkarılan bu seramiğe ait olan "Batı Yamacı" terimi, üretim yeri göz önünde bulundurularak ilk kez C. Watzinger tarafından kullanılmıştır. Bkz. Thompson 1934, 438; Haspels 1946, 239; Hellström 1965, 16, Dn. 1.

kullanılmıştır. Bitkisel ve geometrik olarak ayrılan bu tekniklerden ilkinde; sarmaşık yaprakları, asma yaprakları ve üzümler, boyunda pendentifler, defne çelenkleri; ikincisinde ise, çaprazlar, dama motifleri ve çizgisel desenler kullanılmıştır. Amphora, skyphos ve kantharos gibi seramik türlerinin dış kısımlarında genelde üst bölümleri kuşatan bu stilin temel bezeme anlayışı renk kontrastlığına dayalıdır. Bu tekniğin kökeni Atina olmasına rağmen, Batı Anadolu’da Pergamon ve Doğu Akdeniz’de Alexandria gibi merkezlerde de çok geçmeden taklitleri uygulanmıştır⁴⁵⁰.

E4 b açmasında bulunan Kat. No. 73’ün hamuru kiremit renklidir ve dudak kenarındaki bezeme de beyaz boyayla yapılmıştır. Birbiri içinden çıkan yapraklarla zincir şeklindeki bezeme boynun tamamını kuşatmıştır. Kaynaklarda form olarak tam bir benzerine rastlayamadığımız Kat. No. 73’ün dudak kenarındaki bezemesinin benzerini⁴⁵¹, Bergama’da ele geçen kırık bir parça⁴⁵² üzerinde bulduk. Buradan Kat. No. 73 için de Hellenistik Dönem içini İ. Ö. 3. yy. sonlarını önerebiliriz⁴⁵³.

Deve tüyü renginde hamura sahip olan siyah firnisli Kat. No. 74 (Çizim 20, Levha 35, Resim 109), bir “Megara Kasesi”dir. İ. Ö. 3. yy.’ın ortalarında Atinalı çömlekçiler tarafından ortaya konulan yarım küre şeklinde bir gövdeye ve kaidesiz bir dibe sahip olan bu kabartmalı kaselerin taklitleri, çok zaman geçmeden, Sparta, Pergamon, Olbia ve Antiochia gibi bir çok merkezde üretilmiştir. İ. Ö. 1. yy.’ın ortalarında herhangi bir yerde ele geçtiği belirtilmediği için üretimlerinin sonuna geldiği düşünülen bu kaseler, üzerinde bir çok kabartma desen taşır. Tabanda merkezi bir rozet etrafından çıkan yapraklar, birbiri üzerinden çıkan kozalak şeklindeki yapraklar⁴⁵⁴, gövde üzerinde kabartma olarak işlenirken; dudak kenarları dik ve bezemesiz; dudağın hemen altını çiçek rozetler ya da yumurta dizileri süslemektedir⁴⁵⁵.

Kat. No. 74’de de, dudak kenarı düz, bezemesiz bırakılmıştır. Dudak altına yumurta dizileri (ionik kyma) ve kare şekilli küçük kabartmalar ya da bir başka deyişle diş sırası (geisipodes) işlenmiştir. Hellström⁴⁵⁶ ve Thompson⁴⁵⁷ buradaki bezemeyi “uzun taç yapraklı” bir bezeme şeklinde tanımlarken; bizce bu bezeme şekli dil motiflerinden oluşmaktadır. Dil motiflerinin altında dikine kesik çizgi dizileri yer almaktadır.

⁴⁵⁰ Hellström 1965, 16.

⁴⁵¹ Isler 1978, 117-118, Lev. 58, Res. 291.

⁴⁵² Schafer 1968, 45 vd., Lev. 12, Res. D 14; Behr 1988, 150-151, Res. 58.

⁴⁵³ Seramikler içinde ayrı bir grupta değerlendirilen batı yamacı tekniğinde yapılmış olan Kat. No. 75’i burada parçalar arasında değil, aşağıda ayrıntılı olarak inceleyeceğiz.

⁴⁵⁴ Edwards 1975, 155 vd, Lev. 65 vd; Hausmann 1996, 88-89, Lev. 36-37.

⁴⁵⁵ Goldman 1950, 163, Isler 1978, 120-130, Lev. 59-61; Atik 2003, 300.

⁴⁵⁶ Hellström 1965, 64, Lev. 11 Res. 146.

⁴⁵⁷ Thompson 1934, 404-410.

Hellström⁴⁵⁸ seramikler üzerinde bu tür dekorasyonun Atina'da İ. Ö. 2. yy.'ın ortalarında başladığını belirtmektedir.

Eretria⁴⁵⁹ ve Didyma⁴⁶⁰'da bulunan megara kaselerine ait bir grup parça, dudak kenarında yumurta dizileri ve bunların altında kare şekilli kabartma bezemeler ya da dış sıraları taşımaktadır. Bir başka kırık seramik parçası⁴⁶¹ üzerinde de dil motiflerinin araları nokta dizileri ile süslüdür. İ. Ö. 2. yy. ortalarına verilen bu parçayla gösterdiği benzerlikler nedeniyle Kat. No. 74' de, İ. Ö. 2. yy. ortalarından olmalıdır.

Kırık ele geçmiş seramik parçalarını bu şekilde değerlendirdikten sonra, elimizdeki nitelikli seramikler içinde en erken tarihli örnek olan , Kat. No. 75'i incelemeye geçebiliriz.

B. Pyxis

Kat. No. 75 (Çizim 21, Levha 36, Resim 110), 1 numaralı taş sandık mezar içerisinde, büyük oranda kırık⁴⁶² olarak ele geçmiş⁴⁶³ bir pyxis'dir. Batı yamacı tekniğinin⁴⁶⁴ özelliklerini taşıyan pyxis, kapaklı bir kutu formundadır. Kapağı (Çizim 21, Levha 36, Resim 111) üzerindeyken, içe doğru gösterdiği kavisle, silindirik bir yapı yansıtır. Kiremit kırmızısı rengindeki hamurun dış yüzeyi metalik siyah firnisle kaplıdır. Aşağıya doğru daralan yuvarlak kapakta, ortada iç içe iki kazıma çizginin arasında beyaz boya ile oluşturulan nokta dizisi bulunur. Bu merkezdeki motifin etrafını sarmaşık yaprakları ve kıvrık dallarla yapılan bitkisel bezeme çevirirken, beyaz boya ile yapılan dalgalı çizgiler ve nokta bezemelerle bezeme zenginleştirilmiştir. Pyxis kapağının dış hatlarını, merkezde işlenen motifin tekrarı çevrelemektedir. Gövdede ise, ağız ve tabana yakın olan alt ve üst bölümde birbirine paralel iki ince çizgi bant arasında, inceltilmiş kil ile oluşturulmuş askı bezemesi (çelenk süsleme) yapılmıştır⁴⁶⁵.

Atina Agorası'nda bulunan bir oinochoe ile bezeme açısından Kat. No. 75 ile benzerlikler görülmektedir. Üzerinde batı yamacı tekniğinde yapılan sarmaşık yapraklı

⁴⁵⁸ Hellström 1965, 22.

⁴⁵⁹ Metzger 1969, 64, Lev. 41.

⁴⁶⁰ Tuchelt 1971, 72, Lev. 11-12.

⁴⁶¹ Metzger 1969, 64, Lev. 41.

⁴⁶² Pyxis'in kırık parçası taş sandık mezar içinde ele geçmemiştir. Bu da acaba kırılarak mı atıldı ? gibi bir soruyu akla getirmektedir. Bu gelenek, Kurtz - Boardman ve Dusenbery tarafından libasyon kaplarının sunu yapıldıktan sonra elde kalan son kapların kırılarak mezar içine atılması şeklinde açıklanmıştır. Bu kap libasyon kabı olmamakla birlikte aynı gelenek çerçevesinde mezara konulmuş olabilir. Bkz. Kurtz -Boardman 1971, 204, Dusenbery 1998, 15.

⁴⁶³ Başaran 2006, 188, Res. 12; Başaran - Tavukçu - Aydın Tavukçu - Ful - Temur 2006, 5, Res. Res. 8.

⁴⁶⁴ Behr 1988, 101 vd.

⁴⁶⁵ Thompson 1934, 339-375; Behr 1988, 125, Res. 18.

bezemeler taşıyan oinochoe, Sparkes-Talcott⁴⁶⁶ tarafından İ. Ö. geç 4. yy.'a tarihlenmiştir. Bu tarih, taş sandık mezarlar içerisinde ele geçen ve yukarıda incelenen altın malzeme ile de uyum sağlamaktadır.

C. Bodur Lekythos

E4 c açmasında, taş sandık mezarlar ile taş döşeli yol arasında – 2. 55 cm. derinlikte bulunan⁴⁶⁷ Kat. No. 76 (Çizim 22, Levha 36, Resim 112), bodur bir lekythos'dur. Huni şeklindeki ağzın altında kısa ve silindirik bir boyun taşıyan lekythosun gövdesinde en geniş bölümü omuzlar oluşturmaktadır. Omuz boyun arası dikey bir kulba sahip Kat. No. 76, halka şeklinde kısa bir ayakla sonlanmaktadır. Üzeri metalik siyah firnisle kaplı lekythosun gövdesinde kırmızı figür tekniğinde yapılan palmet motifi yer alır.

Troas Bölgesi'nin değişik yerlerinde ele geçen bir çok bodur lekythos⁴⁶⁸, Hellenistik Dönem'de bölgede oldukça sevilerek kullanılan bir form olarak karşımıza çıkmaktadır. Assos, Yenice, Dardanos, Chrysa⁴⁶⁹, Tenedos⁴⁷⁰ ve Kat. No. 76 ile de Parion'da bulunan bu eserlerin, tipleri buluntu yerlerine göre farklılık gösterir.

Korint'de İ.Ö. 5. ve 4. yy.'a tarihli mezar kontekslerinde bulunan palmet bezemeli lekythoslar⁴⁷¹, bu tipin Grek dünyasında uzun yıllar boyunca kullanıldığını belgelemektedir.

Korinth benzeri bir çok örneği, Tenedos Nekropolü⁴⁷²,nde de buluruz. Huni ağızlı, kısa silindirik boyunlu olan bu örnekler, şişkin gövdeleri ile düz taban üzerine otururlar. Üzerlerinde kırmızı figür tekniği ile yapılan palmet motifleri taşıyan bodur lekythoslar, Özkan tarafından İ.Ö. geç 5. yy – erken 4. yy.'a tarihlenmişlerdir⁴⁷³. Sevinç tarafından 1993 yılında yapılan Tenedos Nekropolü Kurtarma Kazısı'nda, 2 numaralı mezarda ortaya çıkarılan ayaksız kylixler, phiale, bronz yüzük buluntularının arasında bir de bodur lekythos⁴⁷⁴ vardır. Siyah firnisli bodur lekythosun gövdesinin ön yarısında görülen palmet motifi, Parion'da bulunan lekythosunki ile aynıdır.

⁴⁶⁶ Sparkes-Talcott 1970, 245, Lev. 7, Res. 136.

⁴⁶⁷ Başaran - Tavukçu - Aydın Tavukçu - Ful - Temur 2006, 5.

⁴⁶⁸ Taşçı 1997, 25.

⁴⁶⁹ Taşçı 1997, 25.

⁴⁷⁰ Özkan 1993, 151, Lev. 89-90, Res. 106-113; Sevinç 1994, 125, Res. 16.

⁴⁷¹ Blegen-Palmer-Young 1964, 277, Lev. 73, 97.

⁴⁷² Özkan 1993, 151, Lev. 89-90, Res. 106-113.

⁴⁷³ Özkan 1993, 151, Lev. 89-90, Res. 106-113.

⁴⁷⁴ Sevinç 1994, 125, Res. 16.

İ. Ö. 4. ve 3. yy'a tarihlenen Assos örnekleri⁴⁷⁵, Kat. No. 76'yla konik ağızları, uzun silindirik boyunları ve geç döneme göre daha yüksek olan halka tabanlarıyla, oldukça benzerlik gösterirken, "Hellenistik tipi" tam olarak yansıtmaktadırlar. Dolayısıyla Kat. No. 76, sözü edilen bu örneklerle tarih olarak daha yakındır.

D. Kase

Kat. No. 77 (Çizim 23, Levha 36, Resim 113), E4 c açmasında 1 ve 2 nolu taş sandık mezarlar üzerinde – 2. 40 cm. derinlikte ele geçmiştir⁴⁷⁶. Dışarıya doğru çok fazla dönük olmayan yuvarlatılmış⁴⁷⁷ dudak kenarı üzerinde küçük bir kırık bulunmaktadır. Küçük bir kase formu gösteren eserin tabanı düzdür. Taş sandık mezarlar üzerinde ele geçtiği için onlara ait olmadığını düşünmekteyiz. Kaynaklarda da tam olarak bir benzerine ulaşamadığımız bu örneğin en yakın benzeri⁴⁷⁸ Samothrake Nekropolü'nde S 143 numaralı mezarda bulunmuştur. İ. Ö. 1. yy.'ın son çeyreğine verilen bu örnek form olarak Kat. No. 77'ye benzemesine karşın, tabanında üç delik taşıması ile örneğimizden farklılık göstermektedir. Ancak bizce yaklaşık olarak aynı derinlikte ele geçen üçgen burunlu ve volütlü; üzerinde dil motifleri bulunan bir kandil İ. Ö. 1. yy. sonları ile İ. S. 1. yy. başlarına ait olduğundan Kat. No. 77 için de aynı tarihler önerilebilir.

E. Lagynos

Alçak ve keskin profilli gövdeleri, gövdeden aniden yükselen ince uzun ve yüksek boyunları ile keskin köşe yapan kulplarıyla kendilerine özgü bir karakter gösteren lagynoslar, İ. Ö. 3. yy.'ın ikinci yarısında ortaya çıkmış⁴⁷⁹ ve sadece Hellenistik Dönem'de değil, Parion Nekropolü'nde ortaya çıkarılan mezarlardan elde edilen örneklerle bakılırsa; Roma Dönemi'nde de sevilerek kullanılmışlardır. Kil yapılarındaki ve üzerlerindeki bezemelerde görülen farklılıklar bu tür kapların değişik merkezlerde üretildiklerini gösterirken, bazı yöresel üretimlerde yüzey sadece astarlanmış olup, herhangi bir bezemeye yer verilmemiştir⁴⁸⁰.

⁴⁷⁵ Taşçı 1997, 25, Lev. 5 a-c.

⁴⁷⁶ Başaran - Tavukçu - Aydın Tavukçu - Ful - Temur 2006, 5.

⁴⁷⁷ Rotroff 1997, Çiz. 2.

⁴⁷⁸ Dusenbery 1998, 232, Res. S 143-17.

⁴⁷⁹ Thompson 1934, 450-451.

⁴⁸⁰ Taşçı 1997, 22.

Kat. No. 78 (Çizim 24, Levha 37, Resim 114) F3 c açması 14 numaralı mezarda bulunmuştur⁴⁸¹. Dudak kenarı ince bir şekilde dışa doğru döndürülmüş eserde, dudak altında şişkinlik yapan boyun, gövdeye doğru indikçe daralmıştır. Yuvarlak gövdenin hafif köşeli yapısı, aynı mezarı paylaşan Kat. No. 79'da da görülmektedir. Boyun omuz arası kulplu olan örneğimiz, halka⁴⁸² şekilli bir kaideyle sonlanmaktadır.

Atina Agorası'nda bulunan çengel kulplu kap⁴⁸³, yassı gövdesi ile Kat. No. 78'in çağdaşı olduğunu düşündürmektedir. Aşağıya doğru genişleyen boyun yapısıyla bizim örneğimizden farklılık gösteren bu lagynos, Robinson tarafından İ. Ö. 1. yy.'a tarihlenmekle birlikte Robinson'a göre aynı forma sahip lagynoslar, İ. S. 1. yy.'da da görülmektedir⁴⁸⁴.

Aynı mezarda bulunduğunu belirttiğimiz Kat. No. 79 (Çizim 25, Levha 37, Resim 115) ağız boyun ve kulpta büyük oranda eksikleri olan kap, Kat. No. 78 ile gövde ve taban yapısı açısından aynı özellikleri ortaya koymaktadır.

Hayes, ince dudaklı, aşağıya doğru incelen silindirik boyunlu ve yuvarlak gövdeli ve halka tabanlı bir örneği⁴⁸⁵, İ. Ö. geç 1. yy.'a vermiştir. Bu örneğin bizim eserimizden tek farkı, omuzlarının keskin profil sergilemesidir. Dusenbery, Samothrake Nekropolü'nde S 192 numaralı mezarda ele geçen bir örneği⁴⁸⁶, İ. Ö. 1. yy.'ın son çeyreğine tarihlemiştir. Köşeli, yassı gövde ve halka tabana sahip olan bu örnek ile Kat. No. 79'un büyük oranda benzerliği açıktır. Ağız ve boyundaki eksik parçalarına rağmen yine de silindirik bir boyun yapısının olduğunu düşündüğümüz lagynosun kulbu ise, Samotrake örneğinden farklı olarak omuzdaki birleşme yerine doğru çengel şeklinde kıvrıktır.

Her iki lagynos M 14 buluntusudur. Bu mezarın, içerisinde İ. Ö. 1. yy. sonlarının özelliğini gösteren, kırlangıç kuyruğu şekilli buruna sahip bir kandili barındıran M 13'e oldukça yakın olması sebebiyle, onunla çağdaş olduğunu düşünebiliriz.

M 11 mezarında, bir adet kupa ve kemik bir toka yanında, oturan kadın ve değişik tipler sergileyen Aphrodite figürinleri ile birlikte ele geçen⁴⁸⁷ Kat. No. 80 (Çizim 26, Levha 37, Resim 116), ince dışa dönük dudaklı, aşağıya doğru daralan silindirik boyunlu ve torba şeklinde sarkık, keskin profilli bir gövdeye sahiptir. Halka şeklinde ayağı bulunan lagynosun en geniş yeri, gövdenin altında tabana yakındır. Boyun omuz arasında yer alan kulp, çengel şeklindedir.

⁴⁸¹ Başaran - Tavukçu - Aydın Tavukçu - Ful - Temur 2006, 7.

⁴⁸² Rotroff 1997, Çiz. 1. 4.

⁴⁸³ Robinson 1959, 15, Lev. 1, Res. F 45.

⁴⁸⁴ Robinson 1959, 15, Lev. 1, Res. F 45.

⁴⁸⁵ Hayes 1976, 91, Lev. 6, Res. 85.

⁴⁸⁶ Dusenbery 1998, 325, Res. S 192-1.

⁴⁸⁷ Başaran - Tavukçu - Aydın Tavukçu - Ful - Temur 2006, 5, Res. 5.

Kat. No. 80, gövdenin tabana doğru sarkmış yapısıyla, Kourion'da 4 numaralı mezarda bulunan bir lagynos⁴⁸⁸ ile oldukça benzerdir. Taban ve kulp yapısıyla da uyumlu olan bu eser, boynunun Kat. No. 80'den daha uzun ve ince oluşuyla ayrılır. İ. Ö. 1. yy. sonlarına verilen Kourion örneğiyle, omuzlar üzerinde basık bir yapı sergileyen Kat. No. 80 ayrılan boyun yapısına rağmen, yaklaşık aynı dönemden olmalıdır. Ayrıca mezar içindeki, terrakotta oturan kadın ve Aphrodite figürinleri de bize İ. Ö. 1. yy. sonları tarihini vermektedir.

Kat. No. 81 (Çizim 27, Levha 37, Resim 117), F3 c açmasında M 25 mezarı içinde ele geçmiştir⁴⁸⁹. Kat. No. 80'e göre daha kalın olan dudak kenarında yiv bulunan lagynosun boynu gövde ile birleşme yerine doğru daralmaktadır. Kat. No. 80'deki basık gövde yapısının devam ettiğini gördüğümüz örnekte de, gövde tabana doğru daha da yayvanlaşan yapısıyla halka taban üzerine oturmaktadır. Burgu şekilli kulp ise, daha önceki örneklerde olduğu gibi, boyun omuz arasını birleştirmektedir.

Belirtilen form özellikleri ile, Kat. No. 80'den çok fazla ayrılmadığını sadece, yayvan gövdenin bir derece daha ileri giderek, bütün özelliklerinin yerine oturduğunu, yani gövde elemanları arasındaki ilişkinin herhangi bir şekilde gözü rahatsız etmeden sindirildiğini söyleyebiliriz. Bu nedenle İ. Ö. 1. yy. sonları – İ. S. 1. yy. başlarına tarihleyebileceğimiz Kat. No. 81 ile terrakotta Aphrodite figürinleri de içerisinde barındıran M 25'in tarihi de doğrulanmış olmaktadır.

Kat. No. 82 (Çizim 28, Levha 38, Resim 118) M 4 buluntusudur⁴⁹⁰. Tek kulplu bir kap, kemik bir kaşık, soğan gövdeli unguentariumlar, yuvarlak burunlu iki kandil ve Venüs Genetrix tipinde Aphrodite figürini ile birlikte aynı mezar içinde ele geçmiştir. Yanmış kafatasından ve mezar içindeki yanık izlerinden de anlaşıldığı üzere, kremasyon gömü yapılan mezarın içinden çıktığı için, üzerinde yanık izleri taşıyan lagynosun dudak kenarı hafif bir şekilde dışa dönüktür. Boyun ise, düz ve silindirik bir şekilde omuzla birleşmektedir. Kendinden önceki örneklerin eğik olan omuzlarından farklı, az da olsa düz bir şekilde devam eden omuzlardan sonra, yassı ve geniş gövde, neredeyse eserin yüksekliğiyle eşit durumdadır. Halka tabanla sonlanan kabın, küçük ve eğri kulbu, boyun ile omuz arasındadır.

⁴⁸⁸ Mc Fadden 1946, 476, Lev. 41, Res. 50.

⁴⁸⁹ Başaran - Tavukçu - Aydın Tavukçu - Ful - Temur 2006, 7, Res. 10.

⁴⁹⁰ Başaran - Tavukçu - Aydın Tavukçu - Ful - Temur 2006, 4, Res. 3.

Kıbrıs'ta ele geçen ve Ottawa'daki Kanada Ulusal Müzesi'nde bulunan silindirik boyun ve yassı gövde yapısı açısından Kat. No. 82 ile benzerlik taşıyan bir eser⁴⁹¹, Hayes tarafından İ. Ö. 50 – İ. S. 50 gibi geniş bir zaman dilimine tarihlenmiştir.

Yine Hayes, Royal Ontario Müzesi'nde bulunan tek kulplu sürahi olarak nitelendirdiği yassı gövdeli bir örneği⁴⁹², İ. S. 1. yy.'a tarihlendirmiştir. Bu örnek ve Parion buluntusu olan Kat. No. 82 arasında, basık gövde ve halka taban yönü ile bağlantı kurabiliriz.

M 4 mezarında bulunan iki yuvarlak burunlu kandil ve soğan gövdeli unguentariumlar da İ. S. 1. yy. tarihini verirken; Venüs Genetrix tipinde yapılan Kat. No. 37'de daha dar bir zaman dilimine Tiberius Çağı'na işaret etmektedir. Bütün bu eserler birlikte değerlendirildiğinde Kat. No. 82 için İ. S. 14-37 tarihi en uygun tarih olarak görülmektedir.

Kat. No. 83 (Çizim 29, Levha 38, Resim 119) M 16 mezarında ele geçmiştir⁴⁹³. Kat. No. 82'den farklı olarak lagynosun üzeri, kiremit kırmızısı boya ile kaplanmıştır. Ayrıca yanık izlerinin de görüldüğü kabın yuvarlatılmış dudak kenarı, dışa taşkındır. Kısa silindirik boyun altında görülen yuvarlak gövde, yüksek bir halka tabanla sonlanır. Kat. No. 82'ye göre dikleşmiş çengel şeklindeki şerit kulp ise, boyun ve omuz arasını birleştirmektedir.

Kat. No. 83 ile benzer özelliklere sahip lagynosları, Kourion⁴⁹⁴ ve Kudüs⁴⁹⁵ örneklerinde de izleyebiliyoruz. Yuvarlak gövdeleri ile aynı gelişim çizgisini takip eden bu örnekler, halka biçimli tabanlarıyla yere otururlar. Kat. No. 83'den ayrılan tek yönleri boyunlarının daha uzun olmasıdır. Ancak her iki örnekte İ. S. 1. yy.'ın ortalarına tarihlenmektedir.

Kat. No. 83'ün, İ. S. 1. yy. ortalarından olması gerektiğini düşündüğümüz, uzun boyunlu, armudi gövdeli unguentariumlar, Kat. No. 116, Kat. No. 117, Kat. No. 118, Kat. No. 119 ve Kat. No. 120 ve volüt destekli U burunlu üzerinde biga ve sürücüsünün işlendiği bir kandil olan, Kat. No. 216 ile aynı mezarda bulunmasının yanı sıra, buna ek olarak aynı tarihlere verilen Kourion ve Kudüs'de bulunan lagynoslar ile ortak noktalara sahip olmasıyla da, onlarla çağdaş olduğunu düşünebiliriz. Böylece değişik bulgularla desteklenen M 16 mezarı için, sağlam bir kronoloji ortaya çıkmış olmaktadır.

Kat. No. 84 (Çizim 30, Levha 38, Resim 120) bir kase ve armudi gövdeli bir unguentariumla birlikte, M 31 içinde ele geçmiştir⁴⁹⁶. M 25 mezarında bulunan Kat. No. 81'de olduğu gibi, yivli dudak yapısına sahiptir. Boyun ise, gövde ile birleşme yerine doğru,

⁴⁹¹ Hayes 1976, 35, Lev. 20, Res. 164.

⁴⁹² Hayes 1976, 12, Lev. 5, Res. 50.

⁴⁹³ Başaran - Tavukçu - Aydın Tavukçu - Ful - Temur 2006, 7.

⁴⁹⁴ Mc Fadden 1946, 477, Lev. 41, Res. 51.

⁴⁹⁵ Hayes 1976, 105, Lev. 20, Res. 168.

⁴⁹⁶ Başaran - Tavukçu - Aydın Tavukçu - Ful - Temur 2006, 5.

gittikçe daralmaktadır. Çengel şeklinde yapılan şerit kulp, boyun ile omuz arasında yer alırken, yaklaşık olarak kulbun başlangıç ve boyun bitiminde kazıma şeklinde çift çizgiden oluşan yivler bulunmaktadır. Oldukça şişkin olan yuvarlak gövde ve halka taban, Kat. No. 83'ün devamı niteliğindedir.

Yuvarlak gövde açısından Kourion⁴⁹⁷ ve Kudüs⁴⁹⁸ örnekleriyle de bağlantı kurabileceğimiz Kat. No. 84, daralan boyun yapısı ile onlardan ayrılmaktadır. Ancak genel olarak, Kat. No. 83'ün gelişim çizgisinde olduğu için, onlarla çağdaş olmalıdır. Ayrıca mezar konteksi de bunu doğrulamaktadır.

Dudak kenarında bir parçası eksik olan Kat. No. 85 (Çizim 31, Levha 38, Resim 121) M 33 mezarından çıkarılmıştır. Dışa döndürülmüş dudak altında, gövdeye doğru inildikçe daralan bir boyuna sahiptir. Balon şeklinde şişkin ve yayvan gövdesi halka taban üzerinde yükselir. Boyun omuz arası burma kulba sahip eserin, kulp üzerinde ve boyun bitiminde aynı Kat. No. 84'de görüldüğü gibi, çark izlerinden oluşan boyun süslemesi bulunmaktadır.

Yy.ın başlarına tarihlediğimiz M 25 mezarı buluntusu olan Kat. No. 81 ile gövde yönünden benzer özelliklere sahip olmasına rağmen, dudak, boyun ve kulp açısından farklılıklar gösteren Kat. No. 85, Kat. No. 81'den daha geç tarihli olmalıdır. Kat. No. 85'in, yy.ın ortalarına tarihlediğimiz aynı açmada bulunan M 36 mezarı ile yaklaşık aynı seviyelerde ortaya çıkmasından dolayı, M 33'ü ve içerisinde de ele geçen Kat. No. 85'i İ.S. 1. yy.'ın ortalarına vermek doğru olacaktır.

Lagynoslar içinde üzerindeki bezeme açısından oldukça kaliteli ve ince bir işçiliğe sahip Kat. No. 86 (Çizim 32, Levha 39, Resim 122), dışa dönük dudaklı, ince ve uzun boyunlu zarif bir örnektir. Boynu sonradan restore edilen ve gövdesinin alt yarısı korunmayan bu parçada keskin hatlı boyunda başlayan şerit kulp omuza bastırılarak yapıştırılmıştır. Boyun bitiminde görülen iki yiv altında nokta dizileri yer alır. Kulp bitimine yakın yerde de birbirinden bağımsız 'S' motifleri ince bir bant içerisinde gösterilmişlerdir. Gövde üzerinde barbotin tekniğinde⁴⁹⁹, bütün ayrıntısıyla gösterilmiş, ağızlarında yılan tutan su kuşlarına (Levha 39, Resim 123) yer verilmiştir. İnce uzun boyun yapısına sahip olan su kuşunun gözleri konsantrik dairelerle doldurulmuştur. Gagası açık ve uzun bacaklı bir şekilde tasvir edilen su kuşu figüründe, kanatlar kabarık kuyruk ile gövde altındaki tüyler de aralıklı işlenmiştir.

⁴⁹⁷ Mc Fadden 1946, 477, Lev. 41, Res. 51.

⁴⁹⁸ Hayes 1976, 105, Lev. 20, Res. 168.

⁴⁹⁹ Goldman 1950, 188; Vessberg - Westholm 1956, 67.

Colchester’da bulunmuş olan kırmızı sırı kaplı bir vazo⁵⁰⁰, Kat. No. 86 ile oldukça benzerlik gösterir. Üzerinin kırmızı sırlı olması ve kabartma olarak işlenen sarmaşık dalları arasında kaz figürlerinin yerleştirilmesi ile Roma Dönemi’ne aittir. Bu örnekten yola çıkarak, Kat. No. 86’nın da, aynı mezar içinde bulunan üzerinde quadriga ve sürücüsünün de yer aldığı volütlü ve yuvarlak burunlu bir kandil olan Kat. No. 215’den dolayı İ. S. 1. yy. ortalarından olduğu düşüncesindeyiz.

Kat. No. 87 (Çizim 33, Levha 39, Resim 124), M 36 mezarından ele geçmiştir⁵⁰¹. Kalın dudaklı ve aşağıya doğru daralan boyunlu lagynos, sarkık torba şeklinde karın yapısına sahiptir. Boyun omuz arası çengel kulba sahip kap, yüksek halka şeklinde tabanla yere oturmaktadır.

Kat. No. 87, İ. S. 1. yy.’ın ortalarına verilen Kat. No. 85 ile benzer yapısını koruduğu için, onun gelişim çizgisini takip etmektedir. Daralan boyun yapısı, sarkık torba karnı ile ortak noktalar taşımasına rağmen, dudak yapısının kalınlaşması ve çengel kulp açısından farklılıklar yansıtmaktadır. Buna ek olarak M 36 buluntusu olan yuvarlak ve ‘U’ burunlu üç kandil, Kat. No. 213, Kat. No. 214 ve Kat. No. 221, mezarın tarihinin İ. S. 1. yy. ortaları olduğunu göstermektedir. Bunu kısa ve kalın boyunlu sarkık üçgensel gövdeli unguentariumlar olan Kat. No. 181, Kat. No. 182 ve Kat. No. 183’de desteklemektedir. Ayrıca M 36’nın aynı açma içindeki birbirine yakın seviyelerde M 33’le birlikte ortaya çıkarılması, bizi bu tarihe götürmektedir.

Kat. No. 88 (Çizim 34, Levha 39, Resim 125), M 37 mezarında ele geçirilmiştir. Dip kısmında siyah firnis taşıyan ve pişirmeden kaynaklanan renk tonları gösteren kabın üzeri, yer yer patinayla kaplıdır. Ağızda bir parçası eksik olan ve sonradan restore edilen bu lagynosun dudak kenarı, dışa dönük ve kalındır. Kat. No. 87 ile aynı döneme tarihlenen mezarlarda bulunmasına karşın; ondan farklı bir form sergilediği açıktır. Demek ki, unguentariumlarda olduğu gibi aynı dönem içinde bile olsa, lagynoslar için form açısından belli bir kriter yoktur ve farklı formlar uygulanmaktadır. Bu da Leroux ve Westholm⁵⁰²’ün aynı yöndeki düşüncelerinde haklı olduklarını doğrulamaktadır. Boyun bir önceki örnekten farklı olarak düz ve silindirik bir şekilde yuvarlak gövdenin üzerinde yükselmektedir. Ancak gövde tam olarak yuvarlak profilli değil, az da olsa yuvarlatılmış hat içerisinde köşeli gövde hissedilmektedir. Ayak ise, yüksek halka şekillidir. Boyun omuz arasını birbirine şerit kulp

⁵⁰⁰ Walters 1908, 390, Çiz. 234.

⁵⁰¹ Başaran - Tavukçu - Aydın Tavukçu - Ful - Temur 2006, 6, Res. 9.

⁵⁰² Thompson 1934, 450; Hellström 1965, 18.

bağlarken, bu kulbun başlangıcında ve boyun bitiminde Kat. No. 84, Kat. No. 85, Kat. No. 86 ve Kat. No. 87'de olduğu gibi yivli bir bezeme oluşturulmak istenmiştir.

Araştırdığımız kaynaklarda tam olarak benzerine rastlayamadık fakat, Kat. No. 88'in M 37 mezarında bulunduğunu yukarıda belirtmiştik. Bu mezarın konteksi M 36 mezar konteksine oldukça benzemektedir. Özellikle, kısa ve geniş boyunlu yayvan gövdeleri ile her iki mezarda ele geçen unguentariumlar, aynı form özelliklerini taşırlar. Ayrıca M28 mezarında ele geçen uzun boyunlu ve küçük gövdeli bir unguentarium da, M 37 buluntusu olan bir başka unguentarium ile çok yakın özelliklere sahiptir. Bu nedenle her üç mezarın da kontekslerine bakarak yapılan değerlendirmede, aynı tarihlerden olması gerektiğini düşünebiliriz. Dolayısıyla, Kat. No. 88 de İ. S. 1. yy.'ın ortalarına ait olmalıdır.

Kat. No. 89 (Çizim 35, Levha 40, Resim 126) ve Kat. No. 90 (Çizim 36, Levha 40, Resim 127) M 8 mezarı buluntusudur. İlk kez öncekilerden farklı bir dudak yapısıyla, Kat. No. 89'da karşılaşılır. Bu örnekte, dışa doğru kıvrık ve meyilli dudağın altında bir önceki örnek olan Kat. No. 88'deki gibi, kalın bir boyun izlenmektedir. Boyun altında ince bir yiv taşıyan kabın yuvarlağa yakın şişkin gövdesinin altında da bir yiv bulunmaktadır ve bu gövde halka bir tabanla yere oturmaktadır.

Aynı mezarda ele geçen⁵⁰³ bir başka lagynos Kat. No. 90'dır. Parçalar halinde bulunan ve gövdesinde bir parçası eksik olan kap, sonradan tamamlanmıştır. Kat. No. 87'den gelen kalın dudak özelliğini devam ettiren bu eser, Kat. No. 89'dan farklı olarak, kısa tutulan boynunun ortasında hafif bir bombeye sahiptir. Gövdesinde de farklı bir yapı izlenmektedir. Sarkık üçgenimsi bir halde olan gövdesi halka taban üzerine yığılmıştır. Bu haliyle İ. Ö. 1. yy. sonlarından olan Kat. No. 80'le başlayan bu geleneğin, yy.ın başlarında Kat. No. 81 ile ortalarında Kat. No. 85 ve ortalarından sonra Kat. No. 90 ile aynı gövde yapısını izlediğimiz form özelliklerinin bu eserlerden sonra Kat. No. 91 ve Kat. No. 92 ile sürdürüldüğünü rahatlıkla söyleyebiliriz.

M 8 konteksinde bulunan ince uzun boyunlu ve yayvan gövdeli bir unguentarium olan Kat. No. 187 ve geniş üçgen burunlu, diskusunda erotik sahnenin işlendiği, İ. S. 1. yy.'ın ortalarından sonraya tarihlenmesi gerektiğini düşündüğümüz Kat. No. 222, Kat. No. 89 ve Kat. No. 90 ile aynı mezarı paylaşırlar. Bu iki lagynosun açma içindeki seviyelerinin, yy.ın sonlarına yakın olması gereken Kat. No. 91 ve Kat. No. 92'ye yakın olması nedeniyle İ. S. 1. yy.'ın üçüncü çeyreğinden olmaları gerektiği düşüncesindeyiz.

⁵⁰³ Başaran - Tavukçu - Aydın Tavukçu - Ful - Temur 2006, 7.

M 8 buluntusu olan Kat. No. 89 ve Kat. No. 90 aynı dönem içinde, aynı mezarda bile olsa farklı formlar sergilemektedirler. Bu demektir ki, lagynoslarda form için belli bir kriter yoktur ve aynı dönem içinde, dudak, boyun ve gövdeler farklı şekiller gösterebilmektedir. Aynı mezarda bulunan bu iki örnekle Leroux ve Westholm' ün fikri⁵⁰⁴ bir kez daha doğrulanmaktadır.

Kat. No. 90'ın gelişim çizgisini takip eden Kat. No. 91(Çizim 37, Levha 40, Resim 128), ve Kat. No. 92 (Çizim 38, Levha 40, Resim 129), F4 a açmasında bulunmuşlardır⁵⁰⁵. Kat. No. 91, açma ortasındaki urne mezar 5'in doğusunda – 95 cm. derinlikte ele geçerken; Kat. No. 92, açmanın batı duvarı ortasında – 100 cm. derinde ortaya çıkarılmıştır.

Kat. No. 91'in yüzeyi kalın bir patina tabakası ile kaplıdır. Kat. No. 92'de ise, kiremit renkli hamurunun üzeri, boyundan ve gövde altına kadar inen kızıl kahve firnis ile kaplıdır. Boynu sonradan birleştirilen ve kulbu eksik olan Kat. No. 91'in dudak kenarı ortadan ikiye bölünmüş ince bir bant şeklindedir. Boyun ise, Kat. No. 90'ın devamı şeklinde bombelidir. Kat. No. 92'de de ince düz bir bant şeklinde olan dudağın altında aşağıya doğru daralan boynun devamında, Kat. No. 91 ile aynı özellikler gösteren gövde ve taban izlenir. Her iki eser de Kat. No. 90'ın gelişim çizgisine devam ederek, şişkin gövdeleriyle yayvan bir şekilde halka taban üzerine yığılmıştır. Gösterdiği bu form özellikleri dolayısıyla Kat. No. 91 ve Kat. No. 92'nin aynı açma içindeki, üçgen gövdeli uzun boyunlu cam unguentariumlar, savaşçı figürinleri ve küçük yuvarlak burunlu kandil yardımıyla, İ. S. 2. yy.'a tarihlenen toplu mezara yakın bir seviyede ortaya çıkarılmaları nedeniyle, M 8 mezarından daha sonraki bir tarihe, İ. S. 1. yy. sonlarına verilmesi düşünülebilir.

UM 2'nin güneyinde – 80 cm. derinde bulunan⁵⁰⁶ Kat. No. 93 (Çizim 39, Levha 41, Resim 130)de yüksek ve dışa taşkın olan dudak kenarının altında aşağıya doğru genişleyen boyun uzanmaktadır. Boynun altında gittikçe genişleyen gövde tam ortada keskin profille daralmakta ve aşağıya doğru hafif şişkinleşen karın, halka kaideyle son bulmaktadır. Kabın kalın kulbu, boyunla omuz arasını birleştirmektedir. Şimdiye kadar gördüğümüz lagynoslar içinde keskin karın profili ile ayrıcalıklı bir forma sahip olan Kat. No. 93, şamdan tipli cam ve şişe formlu pişmiş toprak unguentariumlar ile İ. S. 2. yy.'a verilen urne mezar 2'nin güneyinde ele geçtiğinden İ. S. 2. yy. tarihi önerilebilir.

M 28 buluntusu olan Kat. No. 94 (Çizim 40, Levha 41, Resim 131), alışlagelen lagynos formunun dışında bir formla karşımıza çıkar. Dışa dönük iki kademeli bir dudak

⁵⁰⁴ Thompson 1934, 450; Hellström 1965, 18.

⁵⁰⁵ Başaran - Tavukçu - Aydın Tavukçu - Ful - Temur 2006, 9.

⁵⁰⁶ Başaran - Tavukçu - Aydın Tavukçu - Ful - Temur 2006, 9.

yapısına sahip eserin boynu oldukça kısa tutulmuştur. Boyun bitiminde dudaktaki yivli yapının tekrarını gördüğümüz kabın omuzları karından geniştir. Dikdörtgensî gövde daralarak tabana doğru inerken; taban köşelerden yukarı doğru kavis yapmaktadır. Boyun omuz arası yerleştirilen kulp, bant şeklindedir.

Atina Agorası'nda İ. S. 2. ve 4. yy.'a tarihlenen geç dönem örnekleri⁵⁰⁷ çok fazla karşımıza çıkmasına karşın, Kat. No. 94, M 36 ile aynı açmada birbirine yakın seviyelerde ortaya çıkması nedeniyle; ayrıca üzerinde horoz betimi bulunan volütlü ve 'U'burunlu bir kandil olan Kat. No. 212 yardımıyla en geç İ. S. 1. yy.'ın ortalarına tarihlenebilir.

F. Kupa

Elimizdeki kupalardan ilki olan Kat. No. 95 (Çizim 41, Levha 41, Resim 132) M 11 mezarında bulunmuştur⁵⁰⁸. Siyah firnisli kupanın üzerinde enine yerleştirilmiş kabartma tohumlar ve yapraklardan oluşan bitkisel bezeme bandı yer almaktadır. Kupanın geniş olan ağız kenarının da hemen altında iki ince çizgiyle dar bir profil oluşturulmuştur. Taban ise, karın genişliğinin yaklaşık yarısı kadardır ve halka şeklindedir. Mezar içerisinde bir lagynos, oturan kadın ve Aphrodite figürinleri ile birlikte ele geçen Kat. No. 95 için de yaklaşık diğer buluntuların tarihi olan Hellenistik Dönem'in son örneklerinden olmalıdır ki, terrakotta figürinler ile lagynos için de İ. Ö. 1. yy. sonları uygun bir tarih olarak karşımıza çıkmaktadır.

Kat. No. 96 (Çizim 42, Levha 41, Resim 133), M 32 mezarında, uzun boyunlu ve yuvarlak gövdeli unguentariumlar ile geç dönem özelliği gösteren şişe tipli unguentariumlar ve bronz bir büst ile birlikte bulunmuştur⁵⁰⁹. Geniş ağız çapına sahip kupanın, dudak kenarında içe doğru çok ince bir profil gözlenmektedir. Kabın aşağıya doğru gittikçe daralan gövdesi, düz bir tabanla son bulmaktadır.

Kat. No. 95'ten özensiz yapısıyla ayrılan Kat. No. 96 üzerinde bezeme bulunmamaktadır. M 32'nin konteksi birlikte düşünüldüğünde şişe formu unguentariumlar bize, İ. S. 2. yy. tarihini vermektedir. Bu nedenle Kat. No. 95'de onlarla aynı tarihi paylaşmalıdır.

⁵⁰⁷ Robinson 1959, 79, 92, 105, Lev. 17, 21, 27, Res. L 46, M 83, M 228.

⁵⁰⁸ Başaran - Tavukçu - Aydın Tavukçu - Ful - Temur 2006, 5, Res. 5.

⁵⁰⁹ Başaran - Tavukçu - Aydın Tavukçu - Ful - Temur 2006, 5.

G. Kantharos

Kat. No. 97 (Çizim 43, Levha 42, Resim 134), F3 c açmasının güneyinde – 105 cm. derinde üç terrakotta figürin ve bir kandil ile birlikte, 2. adak grubu içinde ele geçmiştir. Gövdesinde makara şeklinde iki kulba sahip kantharosun dudak kenarı, ince bir şekilde çok hafif dışa çıkıktır. Köşeli gövde üzerinde, “Batı Yamacı Stili”nde yapılmış birbiri içinden çıkan yapraklar bir dizi oluşturmaktadır. Bu bitkisel örge, siyah firnis üstüne beyaz boya ile yapılmıştır. Keskin profilli gövde, halka tabanla son bulmaktadır.

Aynı bitkisel motif, İzmir Müzesi’nde korunan ve Hellenistik Dönem’e tarihlenen pyxis⁵¹⁰ ile Bergama’da ele geçen bir kantharosun⁵¹¹ gövdesi üzerinde de görülür. Kat. No. 97, F3 c açmasında ikinci adak grubunda bulunan Kat. No. 41, Kat. No. 42 ve Kat. No. 47’deki terrakotta figürinler ve üçgen şeklinde sivri buruna sahip üzeri bitkisel bezemeli Kat. No. 202’deki kandil de göz önüne alınarak Geç Hellenistik Dönem’e tarihlenebilir.

J. Urne

Kat. No. 98 (Çizim 44, Levha 42, Resim 135), UM 7 urne mezar olarak kullanılmıştır. F4 açmasında – 107 cm. derinlikte ortaya çıkarılan bu urnenin üzeri bir kapakla (Levha 42, Resim 136) örtülü durumdaydı⁵¹². Konik bir forma sahip olan kapağın üst kısmından tutmak için belirgin bir tutamaç kısmı oluşturulmuştu. Bu kapak profilli dudak kenarı olan urnenin ağzına değil, tam içine denk gelecek şekilde kilitlenerek kapatılmıştı. Yüksek dudak kenarı ve geniş gövdesi ile yuvarlak şekilli bir tabana oturmaktadır. Omuzlar üzerinde sonradan kırılmış iki kulbu bulunmaktadır.

Yanındaki buluntularla aynı döneme tarihlenmesi gereken Kat. No. 98’in kapağı ile benzerlik gösteren bir örnek⁵¹³, Korinth’de bulunmuştur. Erken Roma Dönemi’ne tarihlenen 503 numaralı mezarda ele geçen kaptan ziyade üstündeki kapağı, UM 7’nin kapağı ile oldukça benzerdir. Atina Agorası’nda bulunan kapların kapakları⁵¹⁴ da buradaki gibi konik formudur. İ. S. 1. yy.’ın ilk yarısına tarihlenen bu kapaklar, yüksek tutamaca sahiptir. UM 7’nin kapağı ise, onlar kadar yüksek değil, biraz yüzeyseldir. Bu nedenle, UM 7 olasılıkla İ. Ö. 1. yy. sonları – İ. S. 1. yy. başlarından olmalıdır.

⁵¹⁰ Özkan 1999, 95, Res. 190.

⁵¹¹ Schafer 1968, 45 vd., Lev. 10, Res. D 31.

⁵¹² Başaran - Tavukçu - Aydın Tavukçu - Ful - Temur 2006, 9.

⁵¹³ Blegen-Palmer-Young 1964, 294, Lev. 78, Res. 503.

⁵¹⁴ Robinson 1959, 30-35, Lev. 6, Res. G 83- 122.

H. Tek Kulplu Kap

Kat. No. 99 (Çizim 45, Levha 42, Resim 137), dikey dudaklı, geniş ağızlı, oval gövdeli, düz tabanlı omuz üzerinde tek kulba sahip bir kaptır.

Atina Agorası'nda bulunan ve İ. Ö. geç 4. yy.'a tarihlenen, Kat. No. 99 ile form özellikleri yönüyle benzer bir örnek⁵¹⁵, dışarıya çıkık ağzının altında konik şekilde genişleyen gövdesi düz olan tabana doğru daralarak ilerlemektedir. Kulp ise, dudak kenarı ile gövde arasında yer almaktadır. Kat. No. 99 ile aynı forma sahip Atina Agorası'nda bulunan ve Robinson tarafından İ. S. 9. ve 10. yy.lara tarihlenen 14. tabakada ele geçirilen örnekle⁵¹⁶ Kat. No. 99 arasında şekilsel açıdan benzerlikler olmasına karşın, Atina örneği Parion kabına göre daha kaba işçilik yansıtmaktadır.

M 4 mezarında bir çok kap ve figürinle birlikte ele geçen Kat. No. 99, oldukça geniş bir zaman diliminde bir çok örneği görülen tek kulplu kapların⁵¹⁷ Roma Dönemi uygulaması olmalıdır.

Kat. No. 100 (Çizim 46, Levha 42, Resim 138) ve Kat. No. 101 (Çizim 47, Levha 43, Resim 139), tek kulplu kaplar olup, M 36 mezarından ele geçmiştir⁵¹⁸. Keskin ve dışa doğru yükselen dudaklı ve küresel gövdeli bu kaplar, hafifçe belirgin yuvarlak tabanlarıyla yere otururlar. Bant şeklindeki kulpları dudak kenarından başlayarak gövde ortasında son bulur.

Kıbrıs'ta bulunan ve Vessberg - Westholm tarafından pişirme kapları grubuna dahil edilerek İ. S. 1. yy.'ın ortalarına tarihlenen bir örnek⁵¹⁹, Kat. No. 100 ve Kat. No. 101 ile benzer form özellikleri taşımaktadır.

Atina Agorası'nda iki örnekte⁵²⁰ görüldüğü gibi, yüksek ve keskin dudaklı, küresel gövdeli alçak halka tabanlı ve tek kulplu bir çok örnek bulunmuştur⁵²¹. İ. S. 1. yy. - 3. yy. arasına tarihlenen ve G, J ve M gruplarına dahil edilen Atina Agorası örnekleri, Kat. No. 100 ve Kat. No. 101 ile büyük bir paralellik gösterirler. Gece doğru gidildikçe kaba işçilikleri göze çarpan bu örnekler Roma Dönemi'nde oldukça fazla kullanım görmüşlerdir.

M 36 buluntusu olan Kat. No. 100 ve Kat. No. 101 ise, mezar konteksine bakılarak İ. S. 1. yy.'ın ortalarına tarihlenebilirler.

⁵¹⁵ Sparkes-Talcott 1970, 372, Lev. 93, Res. 1940.

⁵¹⁶ Robinson 1959, 120, Lev. 34, Res. M 386.

⁵¹⁷ Robinson 1959, 120, Lev. 34, Res. M 386; Sparkes-Talcott 1970, 372, Lev. 93, Res. 1940.

⁵¹⁸ Başaran - Tavukçu - Aydın Tavukçu - Ful - Temur 2006, 6, Res. 9.

⁵¹⁹ Vessberg - Westholm 1956, 69, Çiz. 31.17.

⁵²⁰ Robinson 1959, 120, Lev. 34, Res. M 386; Sparkes-Talcott 1970, 372, Lev. 93, Res. 1940.

⁵²¹ Robinson 1959, 32 -92, Lev. 7, 9, 21, Res. G 117, G 182, J10, M 70.

Kat. No. 102 (Çizim 48, Levha 43, Resim 140), M 32 mezarında ele geçmiş tek kulplu bir kaptır⁵²². Kat. No. 100 ve Kat. No. 101'den farklı olarak, yanlara doğru genişleyen dudak kenarı oldukça yüksek tutulmuştur. Gövde tabana inildikçe konik bir şekilde genişlerken; gövde altında daralmaya başlamış ve kısa ve ağız çapının yarısı kadar bir genişlikle yere oturmaktadır. Kulp, dudağın gövdeyle birleştiği yivli kısımdan başlayarak gövde ortasında son bulmaktadır.

Tire - Çobanköy'de bulunmuş tek kulplu ince cidarlı kap, İ. S. 1. yy.'ın ikinci yarısına tarihlenmiştir⁵²³. Gürlar, Ege kentlerinde yaygın olan "maşrapa" tipli kapların geç dönemlere kadar kullanıldığını belirtmektedir. Atina Agorası'nda⁵²⁴ İ. S. 1. yy.'ın ilk yarısından başlamak üzere 3. yy.a kadar görülen tipleri olan Kat. No. 102, yukarı doğru genişleyen kalın dudak yapısı ve sarkık gövdesi ile G grubuna verilen ve ikinci tabakada bulunmuş bir örnekle oldukça benzerdir. Bu nedenle, elimizdeki bu örneği, M 32 mezarı içindeki diğer buluntular yardımıyla da İ. S. 2. yy.'a vermek doğru olacaktır.

İ. Çift Kulplu Kap

Kat. No. 103 (Çizim 49, Levha 43, Resim 141), krater tipli çift kulplu bir kaptır. M 37 mezarında ele geçen⁵²⁵ kap, dudak kenarının yüksekçe oluşu ve oval gövdesi ile M 36 buluntuları olan Kat. No. 100 ve Kat. No. 101'e benzerlik gösterir. Tek farkı, çift kulba sahip oluşudur. Dudak kısmı ile kulbunda kırıklar olan ve sonradan restore edilen kraterin mika katkılı, kiremit kırmızısı renginde olan hamurunun üzeri, mat renkli bir astarla gövde altına kadar boyanmıştır. Yüzeyde yanık izleri ve yoğun bir şekilde patina tabakası ile kaplı olan Kat. No. 103, Korinth'de bulunan bir örnekle çift kulba sahip olan geniş ağızlı bir kap⁵²⁶ ile benzerlik gösterir. Roma Dönemi'ne tarihlenen bu kabın benzerlerini, Geç Roma Dönemi'nde Atina Agorası'nda da buluruz. M 36 içinde bulunan kısa ve geniş boyunlu yayvan gövdeli unguentariumların benzerlerinin M 37 içinde de bulunması nedeniyle, Kat. No. 103 aynı tarihten yani İ. S. 1. yy.'ın ortalarından olmalıdır.

⁵²² Başaran - Tavukçu - Aydın Tavukçu - Ful - Temur 2006, 5.

⁵²³ Gürlar 2004, 93, Çiz. 1.

⁵²⁴ Robinson 1959, 32-92, Lev. 7, 9, 21, Res. G 103, G 119, J 43, M 80.

⁵²⁵ Başaran - Tavukçu - Aydın Tavukçu - Ful - Temur 2006, 28. Kazı Sonuçları Toplantısı ve Arkeometri Sempozyumu (Baskıda)

⁵²⁶ Robinson 1959, 91, Lev. 21, Res. M 71.

3.3.2. UNGUENTARIÜMLAR

3.3.2.1. Tanım ve Tipler

Yaşlı Plinius'a göre⁵²⁷, ilk olarak kim tarafından yapıldığı bilinmeyen unguentariumlar arkeolojide “gözyaşı şişeleri” olarak tanınmaktadır. Çağlara göre farklı formlar gösteren unguentariumlar, ortasında bir şişkinliğe sahip küçük boru şeklinde kaba bir çeşit kaptır⁵²⁸. Anderson-Stojanovic tarafından ise; insan eliyle yapılan küçük seramik şişeler olarak adlandırılmışlardır⁵²⁹. Tip olarak 2'ye ayrılırlar.

1- İğ Gövdeliler (Fusiform)

2- Soğan Gövdeliler (Bulbous)

Bunlardan birincisi; dışa dönük dudak, omuz üzerinde incelen boyun, yuvarlak profilli omuz, kısa kalın ayak, konik kaideye sahiptir (Çizim 7). Fusiform olarak da adlandırılan bu tip⁵³⁰ Hellenistik Dönem içinde çok değişik yerlerde⁵³¹ bulunmuştur. Bu kaplar genellikle mezarlarda ölü hediyesi olarak kullanılmış olmalarına karşın, az olmakla birlikte yerleşim alanlarında da ele geçmiştir⁵³².

İkinci tip ise; dışa dönük ağızlı, uzun silindirik boyunlu, oval gövdeli, düz dipli bir forma sahiptir. Sayısal olarak soğan gövdeliler, iğ gövdelilerden daha fazla üretilmişlerdir ve daha çok Geç Hellenistik-Erken Roma dönemlerinde sevilerek kullanılmışlardır.

Birinci tipe ait erken örneklerin⁵³³ İ. Ö. 4. yy.'ın son çeyreğinde Atina Agorası'nda ele geçtiğini düşünürsek; İ. Ö. 44 yılından hemen sonra Korinth'de ele geçen soğan gövdeli unguentariumların iğ gövdelilerin yerini alması en azından iki yy.ı bulmuştur⁵³⁴.

Unguentariumların killeri de her dönemde bölgesel değişiklikler gösterir. Kazı raporları ve yayınlanmış örneklerden edindiğimiz bir takım bilgilere göre, Atina formlarının hamurunda mika, kum ve kireç taneleri olmamasına karşın, Anadolu'da ve Doğu'da bazı merkezlerde bulunan unguentariumların hamurunda miktarı bölgelere göre değişen mika, kum ve kireç taneleri bulunmaktadır. Kil dışında astar boyalarının da farklı renklerde oldukları gözlenmiştir. Bunun sonucunda, kapların sadece belli merkezlerde değil yerel atölyelerde de üretildiklerini söylemek mümkündür⁵³⁵.

⁵²⁷ Plinius XIII, 2-3.

⁵²⁸ Saltuk 1990, 81; Er 2004; 369. Bu terim Lokmarium ve Balsamariuma da karşılık gelmektedir.

⁵²⁹ Anderson - Stojanovic 1992, 81.

⁵³⁰ Kurtz - Boardman 1971, 156, Res. 41.

⁵³¹ Hellström 1965, 23.

⁵³² Thompson 1934, 472; Hellström 1965, 23.

⁵³³ Thompson 1934, 473.

⁵³⁴ Thompson 1934, 473; Dusenbery 1998, 798-800.

⁵³⁵ Baldiran 1999, 337.

3.3.2.2. Kullanım Biçimleri

Adı ilk kez 20. yy. başlarında Kartaca'da kazı yapan arkeologlar tarafından kullanılan unguentarium⁵³⁶, Hellenistik ve Erken Roma yerleşmelerinde, özellikle de bütün Akdeniz'deki genel mezarlıklarda ele geçmiştir⁵³⁷.

Ortaya çıkış yeri ve tarihi konusunda kesin bir bulguya rastlanmayan unguentariumun kökeni konusu da henüz açıklık kazanmış değildir⁵³⁸. Aristophanes, mezarlara ölü hediyesi olarak bırakılan lekythoslardan söz eder⁵³⁹. Bilindiği gibi lekythoslar İ. Ö. 4. yy. sonlarına kadar önemli mezar hediyeleri olarak kullanılmışlardır⁵⁴⁰. Kurtz - Boardman'ın belirttiğine göre⁵⁴¹, Athenaeos bir bölümde, klasik lekythosların ortadan kalkmasından sonra "lekythos" olarak adlandırılan şişelerin varlığından bahseder. Gerek lekythosları, gerekse unguentariumları, buluntu yerleri ve kullanım amaçları bakımından düşündüğümüzde, aralarında bir bağlantı kurmak mümkündür. Lekythoslar ve erken dönem unguentariumları buluntu yerleri ve form açısından karşılaştırıldığında, dudak açısından büyük bir benzerlik gösterirler. En erken örneklerin karınlarının oldukça geniş, yumurta biçimli formları, boyundan karına geçişin keskin bir profille gerçekleştirilmesi, kaidenin yayvan şekli bu benzerliği sağlayan en önemli unsurlardır. Ancak unguentariumlar kulbun olmaması ve üzerinde bezemenin bulunmaması açısından lekythoslardan ayrılırlar.

Dusenbery'nin belirttiğine göre⁵⁴² "plump" yani "tıknaç" olarak tanımlanan unguentariumların kökeni, Talcott tarafından⁵⁴³ Kıbrıs'a dayandırılır. Ona göre bunlar tek kulplu amphoralarının kulpsuz yapılmış minyatür tipleridir.

L. Forti, unguentariumların İspanya-Ampurias kökenli olduğunu savunurken⁵⁴⁴, burada ortaya çıkarılan örneklerde kulbun olması ve Ampurias dışındaki merkezlerde örneklerine rastlanmaması oldukça düşündürücüdür.

Thompson ise, Dura'da ele geçen bir unguentariuma dayanarak unguentarium formunun kökenini İskenderiye'ye bağlar⁵⁴⁵.

⁵³⁶ Hellström 1965, 24.

⁵³⁷ Anderson-Stajanovic 1992, 81.

⁵³⁸ Dusenbery 1998, 798.

⁵³⁹ Şahin 1996, 144.

⁵⁴⁰ Kurtz - Boardman 1971, 209.

⁵⁴¹ Kurtz - Boardman 1971, 209.

⁵⁴² Dusenbery 1998, 798, Bkz. Dn. 18.

⁵⁴³ Sparkes - Talcott 1970, 191-192.

⁵⁴⁴ Baldiran 1999, 336; Günay Tuluk 1999, 128.

⁵⁴⁵ Thompson 1934, 474; Hellström 1965, 25.

Unguentariumlar, yıllardır cenaze törenlerinde ölünün akrabalarının, kiralık yas tutan insanların gözyaşlarını içinde topladığı ve mezarlara ölü hediyesi olarak bıraktığı şişeler olarak biliniyordu⁵⁴⁶. Oysa unguentariumlar güzel kokular kadar, yağ, sıvı baharatlar, bal, sirke gibi yiyeceklerin konulmasına da yarıyordu⁵⁴⁷.

Ampulla ve strigilis, Roma palestralarında Plautus ve Cicero tarafından kullanılan iki alettir. “Ampulla” Hellenistik Dönem’de kullanılan yağ kabının Roma Dönemi’ndeki adı olabilir⁵⁴⁸.

Yaşlı Plinius’a göre bu kap Persler tarafından bulunarak “parfüm şişesi” olarak kullanılmıştır. Misafire parfüm sunma geleneği, Mısır Firavunları zamanında, özellikle dini törenlerde görülürdü⁵⁴⁹. Yakın doğuda da bu gelenek ön plandaydı⁵⁵⁰. Yunanlılar ise Fenikeliler aracılığıyla Miken Dönemi’nde vücudun günahlardan arınması amacıyla “Ambrosia” adını verdikleri parfümü kullanırlardı. Ayrıca evin güzel kokmasını sağlamak için ve evdeki zararlı hayvanlardan korunmak için kokulu zeytinyağı kullanılıyordu⁵⁵¹.

Korinthli’ler Suriyeli işçilerin hem parfüm üretmelerine hem de bunların konulduğu kapların yapıldığı seramik atölyelerini kurmalarına izin vermelerine karşılık; Spartalı’lar bunu zeytinyağının ziyan edilmesi olarak gördükleri için kullanmıyorlardı. Solon Kanunları da bu tür üretimin yapılmasını ve satılmasını yasaklamaktaydı⁵⁵².

Plinius’a göre, şehir halkı zaman zaman evlerindeki banyoların duvarlarını bile parfümle yıkıyorlardı⁵⁵³. Romalılar’ın verdikleri ziyafetlerde köleler, konukların ayaklarına parfüm, su karışımı bir sıvı sürüyorlardı⁵⁵⁴. Publius Licinius Crassus ve Lucius Iulius Caesar, yabancı parfüm satışını bir kanunla yasaklamış ancak, uzun süre⁵⁵⁵ geçerli olmamıştır. Roma Dönemi’nde parfüm kullanımı bu derece ilerlemişti, dinsel açıdan yasak olmasına rağmen Hristiyanlık bile bu tüketimi engelleyememiştir⁵⁵⁶.

⁵⁴⁶ Hellström 1965, 24.

⁵⁴⁷ Hellström 1965, 24.

⁵⁴⁸ Hellström 1965, 24; Er 2004, 25.

⁵⁴⁹ Plinius, XIII, 2-3.

⁵⁵⁰ Plinius, XIII, 2-3.

⁵⁵¹ Daremberg-Saglio 1896, 591.

⁵⁵² Daremberg-Saglio 1896, 592.

⁵⁵³ Plinius XIII, 24; Daremberg-Saglio 1896, 593.

⁵⁵⁴ Plinius XIII, 2-3.

⁵⁵⁵ Plinius XIII, 24.

⁵⁵⁶ Plinius XIII, 24.

Homeros zamanından önce ölü, yıkandıktan sonra parfümleniyordu. İleriki dönemlerde de devam eden bu gelenek, Romalılar tarafından cenazenin etrafının parfüm şişeleriyle çevrilmesine kadar ileri gitmiştir⁵⁵⁷.

Şahin'in anlattığına göre, Platon “Bunların içine parfüm konup, klinenin yanına bırakılıyor ve ölüden yayılacak pis kokuların bir ölçüde azaltılması amaçlanıyordu” demektedir⁵⁵⁸.

Unguentariumlar parfümün olduğu kadar, özellikle bayanların güzellik amacıyla yüzlerine sürdükleri kremlerin konulmasına da yaramaktaydı. Kadınlar tarafından ağızlarının küçük olması nedeniyle spatula ya da ince bir fırça yardımıyla kullanılan bu kremler, erkekler için sadece öldükten sonra yüzlerine sürülüyordu. Bir tek güzellik amacıyla kullanılan kremlerle kalmayıp, tıp alanında sağlık için faydalanan ve çeşitli otlardan yapılan kremler de bu kaplarda saklanıyordu⁵⁵⁹.

Pişmiş topraktan yapılan unguentariumlar yanında cam⁵⁶⁰, gümüş, altın, alabaster, onyx, kurşun olanlar da vardır⁵⁶¹.

Unguentariumların satıldığı yere “Unguentaria Taberna”, parfüm üreticisine, “Unguentarius”, parfümlerin saklandığı yere “Unguentaria Cella”, parfüm konan şişelerin yerleştirildiği özel kaplara “Unguentarium Scrinicum”; tıpta kullanılan çeşitli bitkilerden elde edilen krem ya da sıvı ürüne ve bitkiye “Unguentum”, kokulu bitkilere ise, “Unguenta” adı verilmektedir⁵⁶².

Unguentarium kelimesinin bu terimlerle olan benzerliği kullanım biçimlerine az da olsa bir açıklık getirmektedir.

Parion Nekropolü'nde 2005 sezonunda açılan mezarlar içerisinde oldukça fazla sayıda ele geçirilen unguentariumların, seramikler içinde değerlendirilmesi gerekirken; bunlara daha geniş yer vermeyi ve bir alt başlıkta incelemeyi uygun bulduk.

Parion 2005 yılı kazı sezonunda nekropolde açılan mezarlarda, ele geçen bütün eserler göz önünde bulundurularak değerlendirildiğinde, her bir mezar için bir tarih belirlenmiştir. Ancak; iç gövdeliler ve soğan gövdeliler olarak temelde iki farklı tipe ayrılan unguentariumların aynı dönem içinde, aynı mezarda bile olsa, birden fazla tip sergiledikleri

⁵⁵⁷ Romalılar tarafından cenazenin etrafı parfüm şişeleriyle çevrilirken, belki de bu kap cenaze ile birlikte mezara gömülüyordu. Çünkü kazılarda mezar buluntularının büyük bir kısmını oluşturan bu kaplara mezar stelleri üzerinde de rastlanmıştır. Bkz. Pfuhl- Möbius 1977, C. I, Lev. 80, Res. 507; C. II, Lev. 232, Res. 1597, Lev. 324, Res. 2303.

⁵⁵⁸ Şahin 1996, 150.

⁵⁵⁹ Şahin 1996, 150.

⁵⁶⁰ Cam unguentariumlar için Bkz. Lightfoot - Aslan 1992, 79-90; Özet 1998, 56-90.

⁵⁶¹ Hellström 1965, 24.

⁵⁶² Günay Tuluk 1999, 128.

görülmüştür⁵⁶³. Bu açıdan en erken tarihli mezarlardan, en geç tarihli mezarlara doğru bir gelişim çizgisi belirlendikten sonra, tip olarak farklılıklar gösteren bu unguentariumlar Kat. No. 104 - Kat.No. 197 arasında, ayrı gruplar altında incelenmiştir.

Parion 2005 yılı kazı sezonunda ele geçen en erken tarihli unguentarium Kat. No. 104 (Çizim 50, Levha 44, Resim 142), TSM 1 taş sandık mezarı içindeki kadın iskeletinin kalça hizasına yakın bir yerde ele geçmiştir⁵⁶⁴. Ağzındaki pişmiş topraktan yapılmış tıpa ile birlikte in-situ ele geçmesiyle, diğerlerinden ayrı yapısı olan iç gövdeli Kat. No. 104, unguentariumların kullanım biçimine de açıklık getirmesi açısından önemlidir.

Yüksekliğin 9. 9 cm. olduğu kaptı, oldukça zarif bir yapı göze çarpmaktadır. Hafif dışa taşkın dudağa sahip ince ve uzun boyun, az da olsa keskin profil gösteren omuzlara kadar akıcı bir şekilde daralarak devam etmektedir. Eserin en geniş kısmı karın bölgesidir. Boyundan daha kısa ve kalın olduğu görülen ayak ise; dışa taşkın profilli, ince halka şeklinde kaideye sahiptir. Ağzında kapak görevi yapan bir “tıpa” bulunduğu için, cidarını almanın mümkün olmadığı eserde, muhtemelen Çanakkale⁵⁶⁵, İzmir⁵⁶⁶, Eretria⁵⁶⁷, Stratonikeia⁵⁶⁸, Korinth⁵⁶⁹, Keramaikos⁵⁷⁰, Eridanos⁵⁷¹ gibi merkezlerde ele geçen unguentariumlarda olduğu gibi ayak doludur ve bu yüzden eserin iç hacmi dardır.

Yukarıdaki adı geçen merkezlerde ele geçen unguentariumlar, dışa dönük dudakları, şişkin karınları, kısa ve kalın tutulan ayağa doğru daralan gövdeleriyle İ. Ö. 4. yy.’ın sonlarına verilmişlerdir. Ayrıca TSM 1 içinde bulunan ve yukarıda ayrıntılıca değerlendirilen altın eserlerin de, Erken Hellenistik Dönem’e yani, İ. Ö. 4. yy.’ın sonlarına ait olduğunu belirtmiştik. Bu açıdan diğer merkezlerle tarih açısından unguentariumlar için de bir uyum söz konusudur.

Kat. No. 104 ile birlikte aynı grupta düşünülmesi gereken, Kat. No. 105 (Çizim 51, Levha 44, Resim 143)’de iç gövdeli bir başka unguentariumdur. F4 a açmasında ele geçen bu örnek, form açısından Kat. No. 104’e yoğun benzerlik göstermektedir. Ancak ondan bazı noktalarda farklılıklar da bulunmaktadır. Kat. No. 104’e göre boyunun uzadığı görülen Kat.

⁵⁶³ Aynı dönem içinde ve hatta aynı mezarda görülen unguentarium tiplerinin ustaların müşteriye çeşitli alternatifler sunabilmek amacıyla, aynı usta tarafından farklı tiplerde yapıldıkları yada bu malzemelerin ticaretini yapan ve son tüketiciye sunanların ellerinde değişik tipleri bulundurdıkları söylenebilir. Dolayısıyla belli bir dönemde tek tip değil, çok değişik tipler kullanılmıştır.

⁵⁶⁴ Başaran - Tavukçu - Aydın Tavukçu - Ful - Temur 2006, 5, Res. 8.

⁵⁶⁵ Aydın 2000, 19, Çiz. 1 c, Lev. 1 c.

⁵⁶⁶ Günay Tuluk 1999, 143, Kat. No. 2.

⁵⁶⁷ Metzger 1969, 66, Lev. 43, Res. 7.2.

⁵⁶⁸ Balıran 1999, 338.

⁵⁶⁹ Edwards 1975, 99, Lev. 20, Çiz. 584.

⁵⁷⁰ Knigge 1976, 158, Lev. 67, Res. 355.

⁵⁷¹ Schlörb-Vierneisel 1966, 108 vd., Lev. 59, Res. 1. 170.2.

No. 105, dışa dönük dudaklı, uzun boyunlu, yuvarlak omuzlu, şişkin karınlı bir gövdeye sahiptir. Eserde en geniş bölüm karındır ve yüksekliğe oranı 1/3'tür. Cıdarı ise, 4 mm.'dir. Boyun, omuz ve ayak kesintisiz bir profil çizmektedir. Bir önceki örneğe göre yüksekliği artan Kat. No. 105'in gövde profili yumuşamış; dudak ve taban çapının birbirine çok yakın olduğu eserde, ayak boyu da uzamıştır. Kaide ise, dışa taşkın değil, yuvarlaktır. Kat. No. 105 omzunda hafif bir profil izlenen bir önceki esere göre, yumuşak gövde geçişleriyle daha rahat bir görünüm kazanmıştır. Görülen bu ileri özelliklere ek olarak, ayak boyunun da uzamış olmasıyla Kat. No. 104'den bir adım önde olduğu düşünülen Kat. No. 105'in Çanakkale⁵⁷², İzmir⁵⁷³ ve Keramaikos⁵⁷⁴ örneklerine yakın olması nedeniyle, İ. Ö. 3. yy. başlarına verilmesi uygun gözükmektedir.

Kat. No. 106, Kat. No. 107 ve Kat. No. 108, iç gövdeli unguentariumlar içinde, silindir şeklinde uzun boyunları, topaç şeklinde küçük gövdeleri, kaideye doğru daralan uzun, silindirik ayakları ile ikinci grubu oluşturmaktadırlar.

Kat. No. 106 (Çizim 52, Levha 44, Resim 144), E4 b açması – 120 cm. derinlikte dolgu toprak içinde ele geçmiştir. Dışa meyilli dudak kenarı, silindirik uzun boyun, omuzlar hizasında ve devamındaki karın altında hissedilen keskin profil, kalın ve uzun ayak yapısı, kısa konik kaide kabın belirgin özellikleridir. Üzerinde pişirmeden kaynaklanan farklı renk tonları görülmektedir. Kat. No. 107 ve Kat. No. 108'e göre, uzun boyun ve kalın ayağın olması, aynı zamanda omuz başlangıcı ve karın bitiminde az da olsa hissedilen keskin profil açısından daha erken tarihli olmalıdır.

Eridanos Nekropolü'nde ele geçen iç gövdeli bir unguentarium⁵⁷⁵, İ. Ö. 2. yy.'ın ilk yarısına tarihlenir. Dışa taşkın dudak, ince uzun boyun, keskin profilli omuzlar, ayağa doğru daralan gövde, uzun ayak ve kısa konik kaide açısından Kat. No. 106 ile yakınlık içerisinde. Fakat boyun, omuz ve karında birbirine paralel beyaz çizgiler olması yönüyle ondan ayrılır.

Dardanos Nekropolü 5 no'lu mezarda bulunan ve İ. Ö. 2.yy. ortalarına verilen bir unguentarium⁵⁷⁶, dışa dönük dudak, ince boyun ve aşağıya doğru daralan gövdesiyle Kat. No. 106 ile benzerlik göstermektedir.

Thasiennes Nekropolü'nde bulunan bir grup unguentarium⁵⁷⁷ boyun, karın ve ayaktan kaideye geçiş yapısıyla Kat. No. 106 ile benzerken; aynı özellikleri Stratonikeia Nekropolü,

⁵⁷² Aydın 2000, 22, Çiz. 2 d, Lev. 2 d.

⁵⁷³ Günay 1989, 12, Lev. 3 c.

⁵⁷⁴ Knigge 1976, 186, Lev. 96, Res. E 93, 2, E 94, 1, E 96, 2.

⁵⁷⁵ Schlöörb-Vierneisel 1966, 108 vd., Lev. 61, Res. 8. 199.

⁵⁷⁶ Aydın 2000, 29, Çiz. 7 a, Lev. 5 c.

STR97 M 41 mezarında ele geçen unguentariumda⁵⁷⁸ da izleyebiliriz. Kat. No. 106 ile form açısından uyumlu diğer örnekler Patara⁵⁷⁹ ve Gordion⁵⁸⁰ da bulunmuştur.

Bütün bu örnekler ışığında Kat. No. 106 için İ. Ö. 2. yy. ortalarına yakın bir dönemi tarih olarak önerebiliriz.

Aynı grup içinde değerlendirebileceğimiz, Kat. No. 107 (Çizim 53, Levha 44, Resim 145); F4 a açmasında ele geçmiştir. Dışa dönük dudaklı, ince uzun silindirik boyunlu, yuvarlak omuzlu ve oval gövdeli unguentariumda, boyun benzeri silindirik ayak bulunmaktadır. Boyuna göre daha kısa olan ayak yuvarlak kaideyle sonlanmaktadır. En geniş bölüm olan karnın, yüksekliğe oranı 1/3'den fazladır. Boyun ve gövde içerisinde 4-5 mm. kalınlığında olan cidar, ayağa doğru kalınlaşmış ve ayağın içi dolmuştur, böylece iç hacim küçülmüştür.

Kat. No. 106'ya göre, boyun ve ayağın daha ince ve zarif bir görünüm aldığı Kat. No. 107'nin karın bölgesinde yuvarlak hatlar göze çarpmaktadır.

Bergama'da 1961 yılında yapılan şehir içi kazılarında C mezarında tam bir kandil ve bronz parçaları ile birlikte ele geçen iki unguentarium⁵⁸¹ İ. Ö. 2. yy.'ın ikinci yarısına tarihlendirilmişlerdir⁵⁸². Bergama örneklerine göre gövde öğeleri arasında yumuşak geçişlere sahip örneğimiz, daha geç tarihli olmalıdır. Kat. No. 106'ya göre ileri aşama form özelliklerine sahip, iç gövdeli unguentariumlara Atina⁵⁸³, Keramaikos⁵⁸⁴ ve Tarsus⁵⁸⁵ İnceğiz-Maltepe Nekropolü⁵⁸⁶ ve Lagina⁵⁸⁷ da da rastlanır. Ayrıca Hellenistik bir yerleşim olan Tell Anafa⁵⁸⁸ da ve Kudüs⁵⁸⁹ te bulunan örnekler, Hellenistik Dönem içinde geniş bir coğrafi alanda bu tip kapların kullanım gördüklerini göstermektedir .

Boyun ve ayağın ince uzun olmasıyla Parion örneğine daha yakın olduğunu düşündüğümüz bu örnekler, İ. Ö. 2. yy. sonları – İ. Ö. 1. yy. başlarına verilmişlerdir. Bu tarih Kat. No. 107 için de uygun olmalıdır.

Bu grubun son örneği Kat. No. 108 (Çizim 54, Levha 44, Resim 146), E4 b açması M 12 mezarında bulundu. Dışa meyilli dudak yapısı, ince uzun bir boyun, yuvarlak gövde ve

⁵⁷⁷ Ghali-Kahil 1954, 243, Çiz. 31, 48.

⁵⁷⁸ Boysal-Kadioğlu 1998, 226, Res. 4, Çiz. 12.

⁵⁷⁹ Işık 1996, 209, Çiz. 8, U 17; Demirer 1997, 42, Res. 20.

⁵⁸⁰ Edwards 1959, 267, Lev. 68, Res. 21.

⁵⁸¹ Kunisch 1972, 101, Res. 7.

⁵⁸² Kunisch 1972, 101.

⁵⁸³ Thompson 1934, 368, Res. 52.

⁵⁸⁴ Knigge 1976, 188, Lev. 98, E 108.

⁵⁸⁵ Goldman 1950, 230, Res. 135. 234.

⁵⁸⁶ Pasinli-Gökyıldırım-Birgili-Düzgüner 1993, 355, Res. 7.

⁵⁸⁷ Tırpan 1996, 336, Res. 19.

⁵⁸⁸ Weinberg 1971, 103, Lev. 16 a.

⁵⁸⁹ Kahane 1952, 131, Lev. 7 c.

kaideyle sonlanan ince uzun ayak yapısıyla kendinden önceki iki örneğin devamı niteliğinde olsa da; onlardan daha ileri aşamadır. Şöyle ki, aşağıya doğru daralan uzun boyun ile gövde biraz daha küçülmüş, iç hacim gittikçe daralmıştır. Boyuna göre daha kalın cidarlı olan karına sahip kabın ayağı tamamen incelmış, neredeyse boyunla eşit yüksekliğe ulaşmıştır.

Keramaikos'ta bronz bir strigilis ile birlikte bulunan unguentarium⁵⁹⁰ sadece boyun ve ayak oranıyla değil, aynı zamanda ayağa doğru daralan oval gövdesi bakımından da Kat. No. 108'e benzemektedir.

1995 yılında Skepsis Aşağı Kent ve Nekropolü'nde yapılan kazılarda ele geçen altı unguentarium⁵⁹¹ silindirik boyunlarının altında ilerleyen köşeli gövdeleri ve silindirik ayaklarıyla Geç Hellenistik-Erken Roma özellikleri taşımaktadırlar.

Kourion 8 numaralı mezarda bulunanlar⁵⁹² ise, uzun silindirik ayak yapılarının neredeyse buyunla eşit yüksekliğe erişmesinden dolayı İ. Ö. 1. yy.'a verilmişlerdir.

Kat. No. 107'ye göre ileri özellikler gösteren Kat. No. 108'i, Keramaikos, Skepsis ve Kourion örnekleriyle olan benzerliklerine dayanarak İ. Ö. 1. yy. sonlarına tarihleyebiliriz.

İğ gövdeli aynı zamanda bu tip içinde üçüncü gruba dahil edilen Kat. No. 109 (Çizim 55, Levha 44, Resim 147) ve Kat. No. 110 (Çizim 56, Levha 45, Resim 148), E3 d açması, - 30 cm. derinlikte ele geçmiştir. Bu iki eserde cidar başlangıçta ince tutulmuş, karın ve sonrasında kalınlaşarak ayağın içini doldurmuştur.

Dışa dönük dudak, ince, uzun boyun, yanlara doğru genişleyen yuvarlak profilli omuzlar ve kaideye doğru daralan gövde ve konik ayak yapısıyla farklı bir tip sergileyen Kat. No. 109 ve Kat. No. 110'da, en geniş bölüm karındır. Diğerinden daha yüksek yapılan Kat. No. 110'un gövdesinde çark ve onarım izleri görülmektedir. Ağız çapının taban çapına eşit olduğu bu iki eserde, pişirmeden kaynaklanan renk tonları da dikkati çekmektedir.

Gövdesinde çok keskin profil çizgileri bulunmayan Kat. No. 109 ve Kat. No. 110'un bir benzerini Gümüşler Nekropolü'nde ele geçen bir örnekte⁵⁹³ bulmaktayız. Boynu bizim eserimizde olduğu gibi ince uzun olan Gümüşler örneğinin, omuzlardan başlayan şişkin bir karın profili vardır. İnce bir ayak bölümünden sonra çan biçiminde genişleyen kaidesine geçişte, Parion örneklerine göre biraz yüksek tutulmuş ve ince bir boğumla kaideye geçilmiştir.

⁵⁹⁰ Knigge 1976, 188, Lev. 98, E 109.

⁵⁹¹ Başaran-Tavukçu-Tombul 1997, 579, Res. 23.

⁵⁹² Mc Fadden 1946, 474, Lev. 38, Res. 25-27.

⁵⁹³ Karabay 1998, 300, Res. 11.

Çanakkale Arkeoloji Müzesi'nde bulunan bir unguentariuma⁵⁹⁴ baktığımızda; Kat. No. 109 ve Kat. No. 110'a göre yüksekliğinin daha az olmasından dolayı basık bir yapı göstermektedir. Çanakkale örneğinin kısa gövdesi ve kaidesiyle, Kat. No. 109 ve Kat. No. 110'dan ayrılan bazı kısımları açıkça belli olur. Ancak dışa taşkın dudak, ince uzun boyun, geniş omuzlar, şişkin karın ve daralan gövde yapısıyla benzer yönleri de bulunmaktadır. Bu nedenle, Kat. No. 109 ve Kat. No. 110'un Gümüşler ve Çanakkale örneklerinden tarih bakımından çok fazla ayrılmaması gerektiği düşüncesiyle, İ. Ö. 1.yy. sonlarının her iki eser için uygun dönem olduğu kanısındayız.

Daha önce gördüğümüz örneklerden tamamen farklı bir tip sergileyen Kat. No. 111 (Çizim 57, Levha 45, Resim 149) ve Kat. No. 112 (Çizim 58, Levha 45, Resim 150), E4 b açması M 32 mezarında ele geçmiştir⁵⁹⁵. Birbirinden küçük farklarla ayrılan bu iki eser, iğ gövdeli unguentariumlar içinde dördüncü gruba dahil edilmiştir. Bu iki örneğin cidarları 4-5 mm. arasında değişmektedir.

Kat. No. 111'in genel özelliklerine bakarsak; dışa taşkın ince dudağın altından başlayan hafif boğumlu, uzun silindirik boyun, omuz başlangıcında bir yiv görülmektedir. Omuzdan başlayarak genişleyen oval şekilli karın, ayağa doğru daralmaktadır. Bu özgün form, yüksek konik bir kaideyle son bulmaktadır. Gri renkli, hamura sahip eserin toplam yüksekliği 24.8 cm. dir. Ağız ve taban çapının hemen hemen birbirine eşit olduğu eserde, gövdede çark izleri izlenmektedir.

Kat. No. 112'nin yassı dudak kenarı bir öncekine göre daha geniştir. Kat. No. 111'de görülen aşağıya doğru daralan boyun, burada tam tersi omuza doğru genişlemektedir. Boyun omuz arası profilsiz bir geçişe sahip kapta, yumurta biçiminde olan gövdenin en geniş bölümü tabana doğru sarkmıştır. Gövdenin incelendiği yerde bir önceki kadar yüksek olmayan kısa konik bir kaide başlamaktadır.

Yayınlarda çok fazla örneğine rastlamadığımız dördüncü gruba ait unguentariumların benzerlerine Çorum Kuşsaray Sondajı'nda, İzmir ve Çanakkale Arkeoloji Müzeleri'nde rastlanmıştır.

Koşay tarafından Greco-Romen Dönemi'ne verilen, Çorum Kuşsaray Sondajı'nda bulunan örnek⁵⁹⁶, uzun silindirik boyunlu, boyundan aşağı genişleyen ve gövdenin tam ortasında aniden daralan yüksek konik kaideli bir örnektir.

⁵⁹⁴ Aydın 2000, 41, Çiz. 15 a, Çiz. 11 c.

⁵⁹⁵ Başaran - Tavukçu - Aydın Tavukçu - Ful - Temur 2006, 5.

⁵⁹⁶ Koşay 1968, 89, Res. 4.

İzmir Arkeoloji Müzesi⁵⁹⁷,’nde bulunan toplam onyedii unguentariumun neredeyse boy ile gövde uzunluğu eşitlenmiştir. Uzun boyun, sarkık gövde ve içi boş konik kaideleriyle Geç Hellenistik Dönem’e, yani İ.Ö. 1. yy.’ın sonlarına tarihlenmişlerdir.

Çanakkale Arkeoloji Müzesi’nde korunan iki unguentarium⁵⁹⁸ ise, İzmir örneklerine dayanılarak, iğ gövdeli unguentariumlardan soğan gövdelilere (=bulbous) geçiş aşamasındaki son örnekler olabileceği düşünülerek İ.Ö. 1. yy.’a tarihlenmişti. Ancak E4 b açmasındaki M 32 mezarının içinde bulunan diğer buluntuları düşündüğümüzde, şişe tipli unguentariumlar ve küçük yuvarlak bir buruna sahip bir kandil nedeniyle, mezarın tarihi İ.S. 2. yy. olmalıdır. Bu nedenle Kat. No. 111 ve Kat. No. 112’nin bu tarihlerden olması gerekir. Bu fikrimizi 2006 yılında nekropolde D4 d açmasında yaptığımız çalışmalar sırasında ortaya çıkarılan kaideli unguentariumlar ile burun yapısına göre geç dönem özelliği gösteren kandillerin aynı mezar konteksinde bulunmaları da desteklemiştir.

İğ gövdeli unguentariumları dört grup altında inceledikten sonra soğan gövdeli unguentariumların ilk grubu Kat. No. 113 ve Kat. No. 129 arasında yer almaktadır. Bu grubun form özellikleri genel olarak, dışa dönük dudak, uzun silindirik boyun, oval gövde ve düz tabandır. Cidarları 3-4 mm. arasında değişen bu grup unguentariumların bazılarında cidarın, başlangıçta ince iken, tabana yaklaştıkça kalınlaştığı görülür.

İlk soğan gövdeli örnek olan Kat. No. 113 (Çizim 59, Levha 45, Resim 151), F4 a açması M 35 mezarında ele geçmiştir⁵⁹⁹. Deve tüyü renginde hamurdan yapılan kapta, dışa dönük ince dudak, aşağıya doğru daralan uzun boyun, tabana doğru genişleyen yuvarlak karın ve düz dip belirgin özelliklerdir. Boyun omuz geçişinde herhangi bir profil bulunmayan eserin boynunda yarından aşağıya kadar kıvılc kahve boya yanında yanık ve patina izleri de görülür.

Eridanos Nekropolü’nde bir mezarda bulunan soğan gövdeli unguentarium⁶⁰⁰, Kat. No. 113 ile omuza doğru inildikçe daralan uzun boyun, yuvarlak gövde ve düz dipli olmasıyla benzer yönler taşımaktadır. Geç Hellenistik-Erken Roma Dönemi’ne tarihlenen Eridanos unguentariumun da⁶⁰¹ Parion örneğinde olduğu gibi toplam yüksekliğin yarısından fazlasını gövde oluşturmaktadır.

Eridanos Nekropolü örneğine dayanarak ve M 35 mezarı içindeki üçgen burunlu Efes tipli kandil ve diğer unguentariumlar olan Kat. No. 130, Kat. No. 140, Kat. No. 142 göz

⁵⁹⁷ Günay Tuluk 1999, 135.

⁵⁹⁸ Aydın 2000, 41, Çiz. 14 a-b, Lev. 11 a-b.

⁵⁹⁹ Başaran - Tavukçu - Aydın Tavukçu - Ful - Timur 2006, 10.

⁶⁰⁰ Schlörb-Vierneisel 1966, 111, Lev. 62, Res. 203. 1.

⁶⁰¹ Schlörb-Vierneisel 1966, 111, Lev. 62, Res. 203. 1.

önüne alındığında İ. Ö. 1. yy. sonları ile İ. S. 1. yy. başları Kat. No. 113 için uygun bir tarih olarak ortaya çıkmaktadır.

F4 a açmasında ele geçen Kat. No. 114 (Çizim 60, Levha 45, Resim 152), uzun boyunlu, geniş karınlı ve düz dipli olmasıyla aynı grup içinde, soğangövdeli unguentariumların birinci grubunda değerlendirilmiştir. Buna rağmen bazı küçük farklılıkları olan unguentarium, dışa kıvrık dudağa, omuza doğru daralan boyuna ve yuvarlak hatlara sahiptir. Dudak kıvrımının hemen altında görülen hafif içe girintinin yanında, boyun omuz geçişi belirsizdir. Bu şekilde düz dibe sahip unguentariumlarda taban çapı artık daha geniş, iç gövdelilerde olduğu gibi eşit değildir. Kat. No. 113'e göre gövdenin öğeleri arasında kesin çizgileri olmayan, yumuşak hatlara, yuvarlak yapıya sahip, Kat. No. 114, Kat. No. 115'e geçişte köprü görevi gördüğü için Augustus Dönemi'ne yerleştirilmesi uygun görülmüştür.

İkinci tip birinci gruptan olan, Kat. No. 115 (Çizim 61, Levha 45, Resim 153), E4 b açması, M 31 mezarından çıkmıştır⁶⁰². Dışa dönük dudaklı, aşağıya doğru daralan uzun bir boyuna sahiptir. Karına doğru genişleyen ve tabana düz bir şekilde oturan gövdesiyle, Kat. No. 114'ün devamı gibidir. En geniş bölüm olan karnın yüksekliğe oranı, ½'den fazladır.

1997 yılında Stratonikeia'da M 34/3 buluntusu olan bir unguentarium⁶⁰³, dışa dönük dudağı, aşağıya doğru daralan gövdesi ve şişkin karnı ile biçim olarak Kat. No. 115 ile uyum sağlamaktadır. İ. S. 1.yy.'ın ilk yarısına tarihlenen bu mezar, Parion M 31 mezarı için belirlenen zaman dilimine de uygundur, zira aynı mezar içinde bulunan cam kase de en geç İ. S. 1. yy.'ın ortalarına tarihlenmektedir.

F3 c açması M 16 mezarında ele geçen⁶⁰⁴ Kat. No. 116 (Çizim 62, Levha 46, Resim 154), Kat. No. 117 (Çizim 63, Levha 46, Resim 155), Kat. No. 118 (Çizim 64, Levha 46, Resim 156), Kat. No. 119 (Çizim 65, Levha 46, Resim 157), dışa dönük dudaklı, ince uzun boyunlu ve tabana doğru sarkan oval gövdeleriyle aynı tipi gösterir. Yükseklikleri 14 ile 11. 8 cm. arasında değişen bu dört unguentariumun tabanı düzdür. Gövde elemanları arasında herhangi bir keskin hat bulunmazken, karın alt bölgesinde bir yığılma sezilmektedir. Gövdenin boyundan daha uzun olduğu bu örneklerde oran, aynı mezarda bulunan Kat. No. 120 (Çizim 66, Levha 46, Resim 158)'de boyun gövdeye göre daha da uzun yapılmıştır. Diğer dört örneğe göre, özellikle gövde de, daha yuvarlak hatlara sahip olan bu eser, tabanda 2. 2 cm. gibi dar bir alanla yere oturmaktadır. Mezar içindeki diğer unguentariumlar gibi bunun da karın alt bölgesinde bir yığılma fark edilmektedir.

⁶⁰² Başaran - Tavukçu - Aydın Tavukçu - Ful - Temur 2006, 5.

⁶⁰³ Boysal-Kadioğlu 1998, 225, Res. 1, Çiz. 2.

⁶⁰⁴ Başaran - Tavukçu - Aydın Tavukçu - Ful - Temur 2006, 7.

Kanada Royal Ontario Müzesi⁶⁰⁵,nde ve Çanakkale Arkeoloji Müzesi⁶⁰⁶,nde bulunan iki örnek, dışa dönük dudağı, ince uzun boynu ve oval gövdesinin düz bir şekilde tabana oturmasıyla bizim örneğimizle yakınlık gösterir.

Ayrıca Patara'da 1995 yılında yapılan kazılarda 4 numaralı oygu-mezarda çıkarılan bir unguentarium⁶⁰⁷ ve Stobi⁶⁰⁸,de bulunan bir başka örnek, form açısından Kat. No. 116, Kat. No. 117, Kat. No. 118 ve Kat. No. 119 ile yakın paralellik gösterir.

Tüm bu saydığımız örnekler, İ. S. 1.yy. ortalarına ya da ikinci yarısına tarihlenmiştir⁶⁰⁹. M 16 mezarının genel olarak konteksine baktığımızda, aynı dönem içinde farklı tiplerde unguentariumlar yapılabildiği için daha çok unguentariumların yanında diğer buluntularla isabetli bir kronoloji oluşturulmaya çalışılmıştır. Bu açıdan daha çok İ. S. 1. yy'ın ilk yarısında görülen volüt destekli üçgen burunlu kandillerden sonra İ. S. 1. yy'ın ikinci yarısında görülen völütlü ve yuvarlak burunlu kandil olan Kat. No. 216'nın da yardımıyla Kat. No. 116, Kat. No. 117, Kat. No. 118 ve Kat. No. 119 buluntularını veren M 16 mezarı için, İ. S. 1. yy.'ın ortaları gibi bir tarih belirlenebilir. Kat. No. 120, form olarak küçük farklarla Kat. No. 116, Kat. No. 117, Kat. No. 118 ve Kat. No. 119'dan ayrılrsa da, aynı mezarda ele geçtiği için aynı zaman dilimine ait olmalıdır.

Kat. No. 121 (Çizim 67, Levha 46, Resim 159), F4 a açması M 47 mezarında ele geçmiştir⁶¹⁰. Dışa devrik dudaklı, omuza doğru daralan ince uzun boyunlu, torba karınlı düz dipli bir form gösterir. Dudak ve boynunda siyah firnis görülen kabın, karın çapının yüksekliğe oranı 1/2'dir. Ağız ve taban çapının yaklaşık olarak birbirine eşit olduğu Kat. No. 121, M 47 içinde iki unguentariumla birlikte ele geçti.

Kat. No. 121'e göre daha ince form gösteren Kat. No. 123 ve Kat. No. 124'e geçiş yansıtan Kat. No. 122 (Çizim 68, Levha 47, Resim 160)'de F4 a açmasında bulunmuştur. Kat. No. 121 gibi Kat. No. 122'de de boynun 3/4'ü siyah firnis ile kaplıdır. Boyundan gövdeye geçişte herhangi bir keskin hat görülmeyen kabın, taban çapı ağız çapından daha geniştir. Gövdeden tabana doğru iniş profilinin yumuşaklığı nedeniyle Kat. No. 122'nin, Kat. No. 123 ve 124'e geçişte yer alması gerektiğini düşünmek yanlış olmayacaktır.

⁶⁰⁵ Hayes 1976, 33, Lev. 20, Res. 157.

⁶⁰⁶ Aydın 2000, 47, Çiz. 17 c, Lev. 13 c.

⁶⁰⁷ Işık 1996, 209, Çiz. 8, U 68.

⁶⁰⁸ Anderson - Stajanovic 1992, 84, Lev. 70. 584.

⁶⁰⁹ Hayes 1976, 33, Lev. 20, Res. 157; Anderson - Stajanovic 1992, 84, Lev. 70. 584; Işık 1996, 209, Çiz. 8, U 68; Aydın 2000, 47, Çiz. 17 c, Lev. 13 c.

⁶¹⁰ Başaran - Tavukçu - Aydın Tavukçu - Ful - Temur 2006, 10.

Kat. No. 123 (Çizim 69, Levha 47, Resim 161) ve Kat. No. 124 (Çizim 70, Levha 47, Resim 162) ise; Kat. No. 121 gibi M 47 mezarı içinde ele geçmiş⁶¹¹ olmasına karşın, karın çaplarının yüksekliğe oranının $\frac{1}{2}$ 'den daha az olması nedeniyle, uzun ince bir formla karşımıza çıkarlar. Kat. No. 123'ün boynunda kızıl-kahve firnis görülürken; Kat. No. 124'de firnis siyahtır. Ağız çapları ile taban çapları, 05 ile 1 cm. arasında değişen bu iki örnek, oval gövdeleriyle Kat. No. 122'nin devamı niteliğindedir.

Atina Agorası'nda bulunan ve İ. S. 1. yy. ortalarına verilerek M grubuna dahil edilen bir unguentarium⁶¹² ayrıca Stobi'de ele geçen ve Anderson-Stajanovic tarafından C grubuna verilen unguentarium⁶¹³, uzun boyunlu ve oval gövdeli formlarıyla M 47'den çıkan kaplara oldukça benzemektedir.

Patara'da oygu-mezar 4'de ele geçen bir başka örnek de⁶¹⁴ omuza doğru daralan boynu ile aynı formu göstermektedir.

Çanakkale Arkeoloji Müzesi⁶¹⁵'nde bulunan örnek ise, torba gövdenin aşağıya doğru ovalleşmesi açısından Parion örnekleriyle oldukça benzerdir. Batı Anadolu ve Akdeniz merkezli bu eserlerle paralellik gösterdikleri için, Kat. No. 121, Kat. No. 122, Kat. No. 123 ve Kat. No. 124 onlarla çağdaş olmalıdır.

E4 b açması M 37 mezarında ele geçen⁶¹⁶ Kat. No. 125 (Çizim 71, Levha 47, Resim 163) ve Kat. No. 126 (Çizim 72, Levha 47, Resim 164) birbirine çok yakın olan ölçüleriyle, soğan gövdeli tiplerin aynı grubunda yer almışlardır. Dışa dönük dudaklı olan bu örneklerin silindirik boynu aşağıya doğru daralmaktadır ve ağız çapları ile aralarında yaklaşık olarak 1 cm.lik bir fark bulunmaktadır. Şişkin karınlarıyla tabana doğru sarkan bu örnekler, ağız çaplarıyla eşit olan tabanlarıyla yere oturmaktadırlar.

Kat. No. 125 ve 126 numaralı örnekler, Kat. No. 119, Kat. No. 121 ve Kat. No. 122'de görülen kap formunun tekrarı olduğu için, yaklaşık onlarla aynı tarihlerden olmalıdır.

Kat. No. 127 (Çizim 73, Levha 47, Resim 165), F3 c açmasında M 41 mezarında ele geçmiştir⁶¹⁷. Soğan gövdeli tipin birinci grubunda yer alan bu unguentarium, dışa dönük dudaklı, uzun silindirik boyunludur. Karın çapının yüksekliğe oranının $\frac{1}{2}$ 'den az olmasıyla sarkık torba şeklinde küçük bir karına sahip olan eserimiz, düz dipli olmasıyla da bu serinin devamıdır.

⁶¹¹ Başaran - Tavukçu - Aydın Tavukçu - Ful - Temur 2006, 10.

⁶¹² Robinson 1959, 85, Lev. 18, M 6.

⁶¹³ Anderson - Stajanovic 1992, 84, Lev. 70. 588.

⁶¹⁴ Işık 1996, 209, Çiz. 8, U 49.

⁶¹⁵ Aydın 2000, 47, Çiz. 17 c, Lev. 13 c.

⁶¹⁶ Başaran - Tavukçu - Aydın Tavukçu - Ful - Temur 2006, 10.

⁶¹⁷ Başaran - Tavukçu - Aydın Tavukçu - Ful - Temur 2006, 8.

Hayes'e göre silindirik uzun boyunlu ve yuvarlak karınlı unguentariumlar⁶¹⁸ İ. S. 1. yy.'ın ikinci yarısına tarihlenirken, Korinth⁶¹⁹'de aynı tarihli bir mezarda ortaya çıkarılan unguentariumlar ve İzmir Arkeoloji Müzesi örnekleriyle⁶²⁰, Kat. No. 127 aynı form özelliklerini göstermektedir. Bu veriler ışığında, Kat. No. 127 için, en geç İ. S. 1. yy.'ın ortaları tarih olarak önerilebilir.

Kat. No. 128 (Çizim 74, Levha 48, Resim 166) ve Kat. No. 129 (Çizim 75, Levha 48, Resim 167) E4 b açması M 32 mezarında ortaya çıkarılmışlardır⁶²¹. Dışa taşkın ince dudaklı kaplar, uzun silindirik boynun devamında görülen torba şeklinde şişkin karın ve düz tabanla yere oturmaktadırlar. Ağız ve taban çapının birbirine eşit olduğu her iki eserde, karın çapının yüksekliğe oranı $\frac{1}{2}$ 'den fazladır.

Uzun boyun ve yuvarlak karın yapısıyla, İ. S. 1. yy.'ın ikinci yarısında görülen form özelliklerine sahip Kat. No. 128 ve Kat. No. 129, Kat. No. 114'le başlayan yeni yapıyı devam ettirmişlerdir. M 32 mezarında ele geçen, yuvarlak burunlu bir kandil ve şişe formlu unguentariumlar İ. S. 2. yy. karakteri gösterirler. Dolayısıyla İ. S. 2. yy.'a verilen mezarın içinde, erken tarihli olması gerektiğini düşündüğümüz Kat. No. 128 ve Kat. No. 129, muhtemelen İ. S. 1. yy.'ın ikinci yarısında yapıp, uzun süreli bir kullanımdan sonra mezar içine bırakıldı.

Soğan gövdeli unguentariumlar içinde ikinci grupta incelediğimiz Kat. No. 130, Kat. No. 131, Kat. No. 132, Kat. No. 133, Kat. No. 134, Kat. No. 135, Kat. No. 136, Kat. No. 137, Kat. No. 138 ve Kat. No. 139 numaralı örneklerimiz, dışa dönük yüksek dudaklı, kısa ve kalın boyun yapısına sahiptirler. Dışa dönük dudak yapısının altında ince bir girinti bulunan bu örneklerin boyun ortalarında hafif bombeli bir yapı göze çarpmaktadır. Çok da keskin olmayan boyun omuz geçişinden sonra, genişleyen gövde tabana doğru aniden daralmaktadır ve karın alt bölgesinde bir şişkinlik yaratmaktadır. Bütün örnekler, ağız genişliğinden daha fazla olan bir tabanla yere düz bir şekilde yere oturmaktadır. Bu grubun bütün örneklerinde cidar 4-5 mm. arasında değişirken, başlangıçta ince tabana inildikçe kalınlaşmaktadır.

Kat. No. 130 (Çizim 76, Levha 48, Resim 168) F4 a açmasında ortaya çıkarılan M 35 mezarında ele geçmiştir⁶²². Kat. No. 132 (Çizim 78, Levha 48, Resim 170), F3 c açması; Kat. No. 133 (Çizim 79, Levha 48, Resim 171) ise; yüzey buluntusudur. Diğer örneklerimiz, Kat. No. 131 (Çizim 77, Levha 48, Resim 169), Kat. No. 134 (Çizim 80, Levha 49, Resim 172),

⁶¹⁸ Hayes 1976, 122, Lev. 37,

⁶¹⁹ Blegen-Palmer-Young 1964, 294, Lev. 78, Res. 503.

⁶²⁰ Günay Tuluk 1999, 152, Lev. 8 d.

⁶²¹ Başaran - Tavukçu - Aydın Tavukçu - Ful - Temur 2006, 5.

⁶²² Başaran - Tavukçu - Aydın Tavukçu - Ful - Temur 2006, 10.

Kat. No. 135 (Çizim 81, Levha 49, Resim 173), Kat. No. 136 (Çizim 82, Levha 49, Resim 174), Kat. No. 137 (Çizim 83, Levha 49, Resim 175), Kat. No. 138 (Çizim 84, Levha 49, Resim 176) ve Kat. No. 139 (Çizim 85, Levha 49, Resim 177) E4 a açması, M 4 mezarında ele geçmiştir⁶²³.

Kat. No. 130 numaralı örneğimiz, arazinin eğimi ve mezar seviyesi de düşünülerek, bu grup içinde en erken tarihli buluntumuz olmalı. Zira bu mezar, İ. Ö. 1. yy. sonları - İ. S. 1. yy. başlarına verilmişti. Augustus Dönemi'ne ait olduğu düşünülen M 35'in kontekslerine baktığımızda; soğan gövdeli tipin birinci grubunu oluşturan Kat. No. 114'deki unguentarium ve mızrak uçlu bir kandil de bu tarihi doğrulamaktadır.

E4 a açması M 4 buluntuları olan kısa ve kalın boyunlu, geniş karınlı örnekler, Kat. No. 134'den itibaren grup içindeki diğer üyelere göre, yüksek olan gövdelerinin ovalleşmeye başlamasıyla dikkat çekerler. Kat. No. 139'daki örneğimiz ise, kendinden önceki örneklerde olduğu gibi, kısa ve kalın boyunlu ve gövdesinin yüksek olması açısından benzerlik gösterir. Ancak karın bölgesindeki şişkinliğin daha da aşağıya çekilmesiyle biraz daha gelişkin olmalı. M 4 buluntuları, mezar içindeki Venüs Genetrix tipini sergileyen Kat. No. 37'deki Aphrodite figürünü ile kandiller nedeniyle Augustus Dönemi'nden biraz daha gelişkin olduğu düşüncesiyle, Tiberius Çağı'na tarihlenmiştir. Kat. No. 132 ve 133'ünde M 4 buluntularına yakın olduğu gerekçesiyle araya alınması, yanlış olmayacaktır. Bu fikrimizi Atina Agorası'nda bulunan ve Robinson tarafından İ. S. 1. yy.'ın ilk yarısına tarihlenen G grubuna verilen bir unguentarium⁶²⁴ ve aynı zaman diliminden olan Keramaikos örneği⁶²⁵ ile şu anda Çanakkale Arkeoloji Müzesi'nde korunan bir unguentarium⁶²⁶ da desteklemektedir.

Kat. No. 140, Kat. No. 141, Kat. No. 142, Kat. No. 143, Kat. No. 144, Kat. No. 145, Kat. No. 146, Kat. No. 147, Kat. No. 148 katalog numaralı örneklerimiz soğan gövdeliler içinde, ince, uzun boyunları ve küçük yuvarlak gövdeleri ile üçüncü gruba girerler. Eserlerde 2, 3 ve 4 mm. arasında değişen cidar, tabana doğru inildikçe kalınlaşır.

Grup içindeki en erken tarihli örneğimiz, F4a açması M 35 mezarı buluntusudur⁶²⁷. Kat. No. 140 (Çizim 86, Levha 50, Resim 178), dışa dönük ince dudaklı, uzun silindirik boyunlu, şişkin karınlı ve düz tabanlıdır. Üzerinde yanık izleri görülen eserimiz, az da olsa bir önceki grubun form özelliklerini kendi içinde eritmeyi başarmıştır. Şöyle ki; bir önceki grupta kısa kalın boyun, uzamış ve silindirik bir hal almıştır. Köşeli karın da yuvarlak bir hat

⁶²³ Başaran - Tavukçu - Aydın Tavukçu - Ful - Temur 2006, 4, Res. 3.

⁶²⁴ Robinson 1959, 31, Lev. 5, G 97.

⁶²⁵ Kunigge 1976, 118, Lev. 98, E 117, A 2.

⁶²⁶ Aydın 2000, 45, Çiz. 16 d, Lev. 12 d.

⁶²⁷ Başaran - Tavukçu - Aydın Tavukçu - Ful - Temur 2006, 10.

üzerindedir. Boyu kısa olmasına rağmen, aynı form özelliklerini F3 c açmasında bulunan Kat. No. 141 (Çizim 87, Levha 50, Resim 179)'de de görmek mümkündür. Kat. No. 141, Kat. No. 140'ın gelişim çizgisini takip etmektedir.

Kat. No. 140 ile aynı mezardan çıkan Kat. No. 142 (Çizim 88, Levha 50, Resim 180), ondan biraz daha gelişkin olan armudi gövdeye sahiptir.

Hayes tarafından, İ. Ö. geç 1. yy – İ. S. erken 1. yy.'a tarihlenen bir unguentarium⁶²⁸, uzun boyun ve küçük oval gövdesiyle dikkat çeker. Aynı yapısal özellikler, Robinson'a göre, Atina Agorası'nda ele geçen boynu kırık bir başka unguentariumun⁶²⁹ gövdesi için de geçerlidir.

Stratonikeia'da İ. Ö. 1. yy - İ. S. 1. yy.'a tarihlenen ve STR97 34 mezarında bulunan bir unguentariuma⁶³⁰ bakılacak olursa; silindirik boyun ve torba karınlı yapı, kolayca izlenir.

Bütün bu örnekler M 35 mezarı buluntularının birlikte tarihlenmesine uygundur. Çünkü, ucu nokta şeklinde sonlanan üçgen burunlu Kat. No. 201 kandilinden yola çıkarak, M 35'in yaklaşık olarak Augustus Dönemi'ne tarihlenmesi gerektiğini yukarıda da belirtmiştik. Diğer buluntular da göz önüne alındığında Kat. No. 141'in de aynı dönemden olduğunu düşünebiliriz.

Kat. No. 143 (Çizim 89, Levha 50, Resim 181) ve Kat. No. 144 (Çizim 90, Levha 50, Resim 182), F4 a açması M 34 mezarı buluntusudur⁶³¹. Kap, ağız ve boynunda kiremit kırmızısı renkli bir firnisle kaplıdır. Dışa devrik dudağının altında omuza doğru incelen boyun, grup içinde ilk kez bu örnekte kendini göstermiştir. Boynun devamında ise, tabana doğru gittikçe genişleyen karın tabana yakınlaşınca birden daralmış ve düz bir şekilde tabanı oluşturmuştur.

Kat. No. 144'de dudak kenarı ve aşağıya doğru daralan boyun yapısı ile Kat. No. 143'e benzerken, küçük bir ayrıntıyla ondan ayrılır. Kat. No. 144'de gövde daha kısa tutulmuş ve armudi bir yapıdadır. Karın çapının gövde yüksekliğine oranının ½'den daha az olduğu iki kapta ağız çapı, taban çapından daha geniştir.

Kat. No. 143 ve Kat. No. 144, Keramaikos'da mezar buluntusu olarak ele geçen ve İ. S. 1. yy.'a tarihlenen unguentariumlar⁶³² ile Atina'da Lenormant Caddesi'nde bulunan M mezarında ele geçen unguentariumlarla⁶³³ benzerlik göstermektedir. Buna ek olarak, Priene

⁶²⁸ Hayes 1976, 12, Lev. 5 Res. 47.

⁶²⁹ Robinson 1959, 15, Lev 2, F 50.

⁶³⁰ Boysal-Kadioğlu 1998, 225, Res. 1.

⁶³¹ Başaran - Tavukçu - Aydın Tavukçu - Ful - Temur 2006, 10.

⁶³² Knigge 1976, 188, Lev. 98, E 117; 195, Lev. 100, Pr. 17.

⁶³³ Boulter 1963, 128, Lev. 46.

Yukarı Gymnasium'daki kazılarda bir Augustus sikkesi ile birlikte ele geçmiş olan unguentariumlarla⁶³⁴ da benzerlik kurulabilir.

Atina Agorası⁶³⁵ ve Royal Ontario Müzesi⁶³⁶'ndeki örneklerle ortak yönlerini kaybetmeyen Kat. No. 143 ve Kat. No. 144'ün, M 34 buluntularının, M 35 ile aynı açmanın içinde, birbirine çok yakın bir seviyede ele geçtikleri de göz önüne alındığında Augustus Dönemi'ne tarihlenmesi yerinde olacaktır.

Kat. No. 145 (Çizim 91, Levha 50, Resim 183), M 16 mezarından ele geçmiştir⁶³⁷. İnce ve geniş bir dudağa sahip olan kap, aşağıya doğru daralan bir boyun yapısı gösterir. Gövde elemanları arasında oldukça yumuşak geçişlerin olduğu eserde karın torba şeklinde taban üzerine yığılmıştır. Üzerinde yanık ve patina izlerinin olduğu eserde, karın çapının yüksekliğe oranı $\frac{1}{2}$ 'den azdır.

Üçüncü grup eserlerinde görülen tipolojiyle, boyun kısalmış ve karın genişliği azalarak, ince uzun bir forma ulaşılmıştır. Boynun incelmesi sonucu gövde ile boyun yaklaşık eşit yüksekliğe gelmiştir. Gövde yuvarlak biçimden, aşağıya doğru genişleyen sarkık torba şekline bürünmüştür. Bu nedenle, Hayes'in İ. S. erken 1. yy.'a tarihlediği bir unguentariumdan⁶³⁸ Kat. No. 145'in daha ileri bir aşamada olduğunu düşünmekteyiz. Ağız çapının taban çapından geniş olduğu Kat. No. 145, İzmir Müzesi'nde bulunan bir örnekle⁶³⁹ de yakın benzerlik içindedir. Günay Tuluk bu eseri İ. S. 1. yy'ın 2. yarısına tarihlendirmiştir⁶⁴⁰. Ayrıca M 16 içinde ele geçen ve İ. S. 1. yy. ortalarının özelliklerini gösteren kandil, lagynos ve diğer unguentariumlar göz önünde bulundurulduğunda, İ. S. 1. yy. ortaları Kat. No. 145 için de uygun bir tarih olarak gözükmektedir.

Bu grubun son üç örneği, F3 c açması 8 numaralı mezarda ele geçmiştir⁶⁴¹. Bunlardan ilki olan Kat. No. 146 (Çizim 92, Levha 51, Resim 184), şişkin gövdesi nedeniyle, ikinci grubun özelliklerini taşıyor gibi görünse de uzun silindirik boynu ile, Kat. No. 140 ve Kat. No. 141'e daha yakındır.

Dışa dönük ince dudağa sahip Kat. No. 147 (Çizim 93, Levha 51, Resim 185) ise; Kat. No. 143, Kat. No. 144 ve Kat. No. 145'deki gibi gövdeye doğru daralan boyun ve tabana doğru sarkık torba şeklindeki gövde yapısıyla, onlardan aldığı tipolojik gelişimi devam ettirmektedir. Taban çapından daha geniş olan ağız yapısı, bu örnek için de geçerlidir.

⁶³⁴ Wiegand-Schrader 1904, 278-280, Lev. 290.

⁶³⁵ Robinson 1959, 15, Lev 2, F 50.

⁶³⁶ Hayes 1976, 12, Lev. 5 Res. 47.

⁶³⁷ Başaran - Tavukçu - Aydın Tavukçu - Ful - Temur 2006, 7.

⁶³⁸ Hayes 1976, 33, Lev. 19 Res. 156.

⁶³⁹ Günay Tuluk 1999, 152, Lev. 8 d.

⁶⁴⁰ Günay Tuluk 1999, 152, Lev. 8 d.

⁶⁴¹ Başaran - Tavukçu - Aydın Tavukçu - Ful - Temur 2006, 7.

Grup içinde ki en son örnek, Kat. No. 148 (Çizim 94, Levha 51, Resim 186)'dir. Üzeri patinalı kabin, boynunu tamamen kaplayacak şekilde kiremit kırmızısı firnis bulunmaktadır.

Grup eserleri, daralan boyun ve sarkık gövde yapısıyla, İzmir Arkeoloji Müzesi'nde bulunan bir örnekle⁶⁴² oldukça benzer yapıdadırlar. İ. S. 1. yy.'ın ikinci yarısına verilen⁶⁴³ bu örneğin gövdesi, boynuna göre daha yüksek yapılmıştır. Ancak soğan gövdeli unguentariumların üçüncü tipini oluşturan Parion eserleri, gövde ve boyun yüksekliğinin neredeyse eşit duruma gelmesi ile ondan bir adım daha ileri olmalıdır.

M 8 mezarı buluntuları topluca değerlendirildiğinde Kat. No. 146, Kat. No. 147 ve Kat. No. 148 için İ. S. 1. yy.'ın ikinci yarısı önerilebilir. Hatta daha dar bir zaman dilimi vermek gerekirse; İ. S. 1. yy.'ın 3. çeyreği de düşünülebilir.

Kat. No. 149 ve Kat. No. 163 arasında yer alan dördüncü grup, dışa dönük dudaklı, aşağıya doğru incelen boyunlu, armudi gövdeli, düz tabanlı unguentariumlardan oluşur. Eserlerde cidarlar 2-5 mm. arasında değişirken genelde tabana doğru inildikçe kalınlaşmaktadır.

Kat. No. 149 ve Kat. No. 150 soğan gövdeli unguentariumlar olup; dördüncü grubun ilk örnekleridir. İki örneğimiz de F4 a açmasında ele geçmiştir⁶⁴⁴. Kat. No. 149 (Çizim 95, Levha 51, Resim 187)'daki eserimiz, M 26 mezarı buluntusudur. Ağız çapının, boyun çapından daha geniş olduğu Kat. No. 149'da, omuza doğru inildikçe daralan bir boyun ve devamında armudi yapıyla düz bir tabana oturan gövde dikkati çekmektedir.

İ. S. 2. yy. buluntuları gösteren TM 1'e yakın olmasına rağmen, unguentariumların erken özellik göstermesi sonucunda İ. Ö. geç 1. yy - İ. S. erken 1. yy'dan yani Augustus Dönemi'nden olmalıdır. Bu tarihi Keramaikos'da ortaya çıkarılan A 9 mezarı buluntusu bir unguentarium⁶⁴⁵ da desteklemektedir.

Aynı açmada ele geçen Kat. No. 150 (Çizim 96, Levha 51, Resim 188), bir önceki örnekte olduğu gibi uzun silindirik fakat aşağıya doğru daralan boyun izlenmektedir. Karın çapının yüksekliğe oranının 1/2'den daha az olduğu Kat. No. 150'de, dolgun karın yapısı ve geniş tabanı Kat. No. 149'dan farklıdır. Bu nedenle, Kat. No. 150'nin, Kat. No. 149 ile aynı dönem içinde biraz daha geç olduğu düşünülebilir.

Kourion'daki Ayios Ermoyenis Nekropolü'nde 5 numaralı mezarda bulunan bir unguentariumla⁶⁴⁶, silindirik boyun ve armudi gövde açısından Kat. No. 150 ile arasında

⁶⁴² Günay Tuluk 1999, 153, Lev. 8 f.

⁶⁴³ Günay Tuluk 1999, 153, Lev. 8 f.

⁶⁴⁴ Başaran - Tavukçu - Aydın Tavukçu - Ful - Temur 2006, 9.

⁶⁴⁵ Knigge 1976, 188, Lev. 98, E 111.

⁶⁴⁶ Mc Fadden 1946, 480, Lev. 42, Res. 74.

paralellik kurulabilir. Mc Fadden⁶⁴⁷, “İ. Ö. 55’den sonraki bir zamanda Kıbrıs’da ilk olarak ortaya çıkan bu tip unguentariumlar, ince cam şişelerin bir taklidi olabilir” derken, Mc Fadden’e göre⁶⁴⁸ Westholm, Soli’de bu tür camların erken örneklerinin bulunduğunu bildirir. Ancak Kıbrıs’taki mezarlarda Augustus Dönemi’nden önce ne cam örnek, ne de soğan gövdeli pişmiş toprak unguentarium bulunamamıştır.

Kat. No. 151-163 arasındaki örnekler, dördüncü grubun içinde M 33, M 22 ve M 37 mezar buluntularıdır⁶⁴⁹. Örneklerin hepsi de aynı grubun ilk iki üyesi Kat. No. 149 ve 150’nin devamı niteliğinde, uzun boyunlu ve ve sarkık küçük gövdelidirler. Uzunlukları, 16. 3 cm. ile 11. 5 cm. arasında değişen bu örnekler, birbirlerinden küçük farklarla ayrılırlar.

Kat. No. 151 (Çizim 97, Levha 51, Resim 189)’de, dışa dönük dudaklı olan kabın boynu silindirik ve uzundur. Bu grubun bütün örneklerinde boyun omuz geçişleri oldukça yumuşaktır ve herhangi bir keskin hat da içermez. Aşağıya doğru genişleyen sarkık gövde, düz bir tabanla yere oturur.

Aynı özelliklerin devam ettiğini gördüğümüz Kat. No. 152 (Çizim 98, Levha 52, Resim 190)’de yükseklik azalmış olmasına rağmen, silindirik boyun ve torba gövde bir öncekinin devamı şeklindedir. Farklılık sadece dışa çekik dudak kenarındadır. Kat. No. 152, F4 a ile E4 b açmalarının birleştiği yerde M 37 mezarına yakın bir yerde bulunmuştur⁶⁵⁰.

Kat. No. 153 (Çizim 99, Levha 52, Resim 191) E4 d açması içinde bulunmuştur. Dudak kenarının kalın bir band gibi dışa kıvrık olduğu kabın boynu silindiriktir. Armudi olan gövde ise, düz bir tabanla yere oturmaktadır.

Bant şeklinde dışa kıvrık dudak ve silindirik boyun yapısı ile armudi gövdeyi, Kat. No. 154 (Çizim 100, Levha 52, Resim 192)’de de görmek mümkündür.

Kat. No. 152’den beri süregelen dudak – taban çaplarının hemen hemen birbirine eşit olduğu oranların Kat. No. 155’de bozulmaya başladığını ve taban çapının dudağa göre daha geniş yapılmaya başlandığını izliyoruz. M 33 mezarı buluntusu olan Kat. No. 155’te (Çizim 101, Levha 52, Resim 193), dudak kenarının band şeklinde dışa kıvrılması devam ederken, gövde damla şeklinde tabana doğru indirilmiştir. Grup elemanlarının hepsinde görülen ortak özellik olan, karın çapının yüksekliğe oranı Kat. No. 155’te de ½’den azdır.

M 33 mezarında bulunan⁶⁵¹ Kat. No. 156 (Çizim 102, Levha 52, Resim 194) ile M 22’de ele geçen⁶⁵² Kat. No. 157 (Çizim 103, Levha 52, Resim 195) iki mezarın çağdaş

⁶⁴⁷ Mc Fadden 1946, 480.

⁶⁴⁸ Mc Fadden 1946, 480.

⁶⁴⁹ Başaran - Tavukçu - Aydın Tavukçu - Ful - Temur 2006, 6, 10.

⁶⁵⁰ Başaran - Tavukçu - Aydın Tavukçu - Ful - Temur 2006, 10.

⁶⁵¹ Başaran - Tavukçu - Aydın Tavukçu - Ful - Temur 2006, 6.

olduğunu göstermektedir. İki unguentarium da, dışa dönük ince dudaklı ve uzun silindirik boyunludur. Gövde üzerindeki çark izleri nedeniyle gövdeleri köşeli bir izlenim içerisinde olan kaplar, ağız çaplarından daha geniş olan kesik bir tabanla yere oturmaktadırlar.

Kat. No. 158 (Çizim 104, Levha 53, Resim 196) ise; Kat. No. 157 ile aynı mezarda ele geçmiştir⁶⁵³. Kat. No. 157'den aşağıya doğru daralan boynu ve gövdedeki en geniş yerin karın altına çekilmesiyle farklılık gösteren Kat. No. 158'in gövdesi üzerinde çark izleri daha belirgin görülmektedir.

Kat. No. 159 (Çizim 105, Levha 53, Resim 197), M 22 mezarı buluntusudur⁶⁵⁴. Grup içindeki en yüksek kap olan Kat. No. 159; Kat. No. 156'dan beri incelenerek gelen, dışa dönük ince dudak yapısına sahiptir. Uzun silindirik boyun, yüksek olan gövdeden daha kısadır. Uzun armudi biçimli gövde, ağız çapından daha geniş olan tabanla sonlanmaktadır. Aynı mezar buluntusu Kat. No. 160 (Çizim 106, Levha 53, Resim 198), grubun en kısa boylu örneğidir. Dışa dönük ince dudağın altında gittikçe daralan içe kavisli bir boyun bulunmaktadır. Uzun armudi gövde, yaklaşık olarak boyunla aynı seviyededir. Kabin en geniş bölümü, karın altı bölgesidir. Ağız çapı ve taban çapı, ilk kez bu örnekte eşitlenmiştir.

Kat. No. 161 (Çizim 107, Levha 53, Resim 199), M 28 numaralı mezarda bir lagynos ve bir kandil ile birlikte ele geçmiştir⁶⁵⁵. Kabin dudak kenarı ince ve dışa dönüktür. Kat. No. 160'da da gördüğümüz, uzun, fakat içe kavisli boyun ve kesintisiz devam eden gövde, düz bir tabanla sonlanmaktadır. Boyun ve gövde yükseklikleri birbirine eşit olan kabin, ağız çapı tabandan daha geniştir. Bir önceki örnekten çok da farklı olmayan ölçüleri, unguentariumun biraz daha yüksek olmasından dolayı ince uzun bir yapı göstermesine neden olmuştur.

Kat. No. 162 (Çizim 108, Levha 53, Resim 200) ve Kat. No. 163 (Çizim 109, Levha 5, Resim 201), M 37 mezarı buluntusudur⁶⁵⁶. Dışa dönük ince dudakları taban çapından daha geniştir. Omuza doğru daralan silindirik boyunlarının altında daha yüksek olan uzun armudi gövdeleri, yere paralel bir tabana oturmaktadır. Kat. No. 162'nin gövdesinde yumuşak hatlar izlenirken, Kat. No. 163'ün gövde altında şişkin bir yapı göze çarpmaktadır.

Bu grubun genel form özelliklerinin, omuzlara doğru daralan uzun boyun ve armudi gövde olduğunu yukarıda belirledikten sonra, aynı forma sahip Atina Agorası'nda ele geçen bir unguentarium⁶⁵⁷ ile benzerlik kurabiliriz. M grubuna dahil edilerek, Robinson tarafından,

⁶⁵² Başaran - Tavukçu - Aydın Tavukçu - Ful - Temur 2006, 6.

⁶⁵³ Başaran - Tavukçu - Aydın Tavukçu - Ful - Temur 2006, 6.

⁶⁵⁴ Başaran - Tavukçu - Aydın Tavukçu - Ful - Temur 2006, 6.

⁶⁵⁵ Başaran - Tavukçu - Aydın Tavukçu - Ful - Temur 2006, 6.

⁶⁵⁶ Başaran - Tavukçu - Aydın Tavukçu - Ful - Temur 2006, 10.

⁶⁵⁷ Robinson 1959, 85, Lev 18, M 6.

İ. S. 1. yy.'ın ortalarına tarihlenen unguentariumun benzerleri Korinth⁶⁵⁸'de de görülür. Blegen - Palmer ve Young bu kapları aynı döneme tarihlemişlerdir⁶⁵⁹. Boulter tarafından İ. S. 1. yy. ortalarına tarihlendirilen form olarak benzer bir başka unguentarium⁶⁶⁰ da Atina Lenormant Caddesi'nde yapılan kazılarda P mezarında ele geçmiştir.

Parion Kat. No. 151 ile başlayan ve Kat. No. 163'e kadar devam eden örneklerin tarihlendirilmesinde, Royal Ontario⁶⁶¹, Çanakkale⁶⁶² ve İzmir⁶⁶³ Arkeoloji Müzeleri'nde korunan örnekler de büyük oranda yardımcı olur. Sözü edilen bütün örnekler, İ. S. 1.yy.'ın ortalarına tarihlenmektedir.

Parion örneklerinin de İ. S. 1. yy.'ın ortalarına tarihlenmeleri gerekmektedir. Çünkü, M 22 ve M 33, E4 d açmasında -160 ve - 170 cm. derinlikte yani birbirlerine çok yakın bir seviyede ortaya çıkmışlardır. M 36 mezarı ile aynı açmada birbirlerine oldukça yakın seviyelerde ortaya çıkan M 33 ve M 22 mezarı yaklaşık aynı tarihlerden olmalıdır. M 36'da ele geçen kısa boyunlu ve yayvan gövdeli unguentariumlar ile F3 c ile F4 a açmalarının kesiştiği noktada ortaya çıkarılan M 37 mezarı içinde bulunan unguentariumların form olarak benzerliği de dikkatten kaçmaz.

Kısa boyunlu ve geniş gövdeli olmasıyla soğan gövdeliler içinde beşinci grupta incelediğimiz Kat. No. 164 ve Kat. No. 170 arası örnekler, uzun boyunları ve yayvan gövdeleriyle öncekilerden farklı bir yapı gösterir. Grubu oluşturan örneklerde öncekilerde olduğu gibi dışa doğru döndürülmüş, ya da band gibi kalın bir şekilde kıvrılmış dudaklardan ziyade, silik-belli belirsiz ince dudak yapısı dikkat çekmektedir. Eserlerde cidar kalınlığı 2-4 mm. arasında değişirken, bazı örneklerde taban kalın, bazılarında ince bırakılmıştır. Çok fazla benzer örnek bulamadığımız bu grup eserlerini mezar kontekslerine bakarak değerlendirmeye çalışacağız:

M 12; mezarı buluntuları gruba üç eserle katılmaktadır. Kat. No. 164 (Çizim 110, Levha 54, Resim 202) ve Kat. No. 165, form olarak birbirinden çok farklı değildir. Çünkü ikisi de ince; silik, dışa doğru çıkıntılı dudak yapısına sahiptir. Ayrıca ikisinde de boynunda omuza doğru daralma görülürken; Kat. No. 165 (Çizim 111, Levha 54, Resim 203)'de bu özellik biraz belirgindir. Gövdeler ise, boyundan itibaren genişlemeye başlamış ve genişleme neredeyse tabana kadar indirilmiştir. Bu açıdan baktığımızda, karnın en geniş kısmı, tabana çok yakındır.

⁶⁵⁸ Blegen-Palmer-Young 1964, 295, Lev. 76, Res. 505.3.

⁶⁵⁹ Blegen-Palmer-Young 1964, 295.

⁶⁶⁰ Boulter 1963, 128, Lev. 46. P1.

⁶⁶¹ Hayes 1976, 62, Lev. 20, Res. 157; Lev. 37, Res. 336.

⁶⁶² Aydın 2000, 46, Çiz. 17 b, Lev. 13 b.

⁶⁶³ Günay 1989, 28, Çiz. 23 b, Lev. 21 c.

Kat. No. 166 (Çizim 112, Levha 54, Resim 204), gruptaki M 12 buluntularına göre en kısa boyludur. Form olarak da diğerlerinden bazı farklılıklar gösterir. İnce silik dudak yapısı dışa dönük olan kabın, boynu kısa ve silindirik. Gövde ise; yuvarlak bir forma sahiptir. Diğer iki eserde taban daha geniş yapılmışken, burada ağız genişliği tabandan daha fazladır. Görülüyor ki, aynı mezar içinde bile olsa, formlarda birliktelik yoktur ve aynı dönem içinde bile kaplar küçük farklılıklarla yapılmışlardır.

Keramaikos'da ele geçen örnek⁶⁶⁴, ince ve uzun boynu ve aynı zamanda yayvan uzun armudi gövdesiyle Kat. No. 164 ve Kat. No. 165 ile büyük bir benzerlik içindedirler. Kunigge, Keramaikos buluntusunu İ. Ö. 1. yy.'ın sonu - İ. S. 1. yy.'ın başına vermiştir⁶⁶⁵. Bu tarih, M 12 buluntuları için de uygundur.

Kat. No. 167 (Çizim 113, Levha 54, Resim 205), M 37 mezarı buluntusudur⁶⁶⁶. 9. 5 cm. yüksekliğe sahip kapta ince silik dudak biraz dışarı taşkındır. Uzun silindirik boyun da, şişkin torba karına bağlanmaktadır. Kesik düz taban, ağız çapından az da olsa dardır. Bu grubun örneklerinde karın çapının yüksekliğe oranı $\frac{1}{2}$ 'den fazladır. Hayes, Kat. No. 167'ye göre kalın boyunlu olan fakat, şişkin torba karın açısından benzerlik kurabileceğimiz bir örneği⁶⁶⁷, İ. S. 1. yy.'ın ortalarına tarihlemiştir. M 36 ile çağdaş olan M 37'de yy.ın ortalarından olan geniş boyunlu, yayvan gövdeli unguentariumları bünyesinde barındırdığı için, İ. S. 1. yy.'ın ortalarına verilmesi gerektiğinden bu eser de İ. S. 1. yy.'ın ortalarından olmalıdır.

Kat. No. 168 (Çizim 114, Levha 54, Resim 206), M 8 mezarında bulunmuştur. Grup içindeki diğer eserlerde görülen ince ve silik dudak, burada da karşımıza çıkar. Diğer eserlerde görülen boyun altındaki içe girinti, bu örnekte yok denecek kadar azdır. Dışa kıvrık dudaklardan aşağıya doğru daralarak inen boyun, karın alt bölgesine kadar genişleyerek inen karına bağlanmıştır. Düz bir şekilde sonlanan taban ağız çapı ile eşittir.

Keramaikos'da bulunan bir unguentariumu⁶⁶⁸, Kat. No. 168 ile karşılaştırabiliriz. İnce ve geniş dudak yapısı iki örnekte benzer yapıdayken; kalın, kısa boyun Parion örneğimizde olduğu gibi Keramaikos'da da aşağıya doğru gittikçe daralmaktadır. Tabana inildikçe genişleyen gövdesi Kat. No. 168'deki gibi düz bir şekilde sonlanmaktadır. Bu yapısıyla Keramaikos örneği, Kunigge⁶⁶⁹ tarafından İ. S. 1. yy.'ın içlerine tarihlenmiştir.

⁶⁶⁴ Kunigge 1976, 188, Lev. 98, E 114.

⁶⁶⁵ Kunigge 1976, 188.

⁶⁶⁶ Başaran - Tavukçu - Aydın Tavukçu - Ful - Temur 2006, 10.

⁶⁶⁷ Hayes 1976, 62, Lev. 37, Res. 337.

⁶⁶⁸ Kunigge 1976, 189, Lev. 98, E 119.

⁶⁶⁹ Kunigge 1976, 189.

M 8'in içinde ele geçen geniş volütlü üçgen burunlu bir kandil ve yayvan tabanlı bir unguentarium yardımıyla İ. S. 1. yy.'ın üçüncü çeyreğine tarihlendirmiştik. Kat. No. 168'de onlarla aynı mezarı paylaştığı için Keramaikos örneği ile çağdaş yada ondan biraz daha geç olmalıdır.

5. 8 cm. lik yüksekliğiyle grup içindeki en minyatür unguentarium olan Kat. No. 169 (Çizim 115, Levha 54, Resim 207), F3 c ile F4 a açması arasında, - 83 cm. derinlikte ele geçmiştir. Kat. No. 164, Kat. No. 165, Kat. No. 166 ve Kat. No. 167'nin ortak özelliği olan silik ve ince dudak yapısının altında içe girintili kısa boyun, silindirik bir yapı göstermektedir. Boynun altında genişleyerek devam eden gövde, kesik bir tabanla son bulur. Kat. No. 169, keskin hatlı gövdesiyle, Kat. No. 168 ve Kat. No. 170'in arasında bir yerde olmalıdır.

Kat. No. 170 (Çizim 116, Levha 55, Resim 208), de, grubun son örneğidir. M 32 mezarı buluntusu olan kabın ağız, biraz değişikliğe uğrayarak hafifçe dışarıya döndürülmüş, böylece ince bir ağız yapısı oluşmuştur. Kabın boyun kısmı, dudak altında küçük bir girinti yaptıktan sonra aşağıya doğru incelererek devam etmektedir. Kat. No. 169'da gördüğümüz köşeli karın yapısının bir gelişmiş şekli, burada karşımıza çıkmaktadır. Eserde en geniş kısım karın altında görülür. Ağız çapı ile taban çapının eşit olduğu kaptan, karın çapının yüksekliğe oranı $\frac{1}{2}$ 'den fazladır. Kat. No. 170 bulunduğu konteks nedeniyle İ. S. 2. yy.'a tarihlenebilir. Bu açıdan soğan gövdeliler içinde beşinci grubun geldiği en son noktayı gösterir.

Soğan gövdelilerin altıncı grubuna gelindiğinde ilk olarak Kat. No. 171 karşımıza çıkar: Kat. No. 171 (Çizim 117, Levha 55, Resim 209), oldukça fazla yüksekliğe sahip olmasına karşın, gövdesinde görülen orantısızlıklar nedeniyle bu grup içerisinde değerlendirilmiştir. İlk bakışta üretim hatası gibi bir izlenim veren kap, M 34 mezarında bulunmuştur⁶⁷⁰. Kabın dudağı bir önceki gruptaki örneklerde olduğu gibi oldukça siliktir. Boyun kısa ve ince tutulmuştur. 8. 9 cm. yüksekliğe sahip olmasına rağmen, karın çapının yüksekliğe oranı $\frac{1}{2}$ 'den fazladır. Balonu anımsatırcasına şişirilen gövdenin yüksekliği ise, boynun iki katından daha fazladır. Ağız çapından daha geniş olan düz bir tabanla yere oturan kabın geneline patina tabakası hakimdir.

Aizonai kazısında ele geçen bir örnek⁶⁷¹ Kat. No. 171'de olduğu gibi alışılmışın dışında bir form göstermektedir. Ancak gövdesinin boyundan itibaren genişleyerek uzun armudi bir form oluşturmasıyla bizim örneğimizden ayrılır. Biçimsel olarak çok yakın benzerine rastlayamadığımız Kat. No. 171, M 34 mezarında uzun boyunlu ve armudi gövdeli iki unguentarium, üçüncü gruptan Kat. No. 142 ve Kat. No. 143 ile birlikte bulunmuş

⁶⁷⁰ Başaran - Tavukçu - Aydın Tavukçu - Ful - Temur 2006, 10.

⁶⁷¹ Naumann 1984, 517, Res. 58. 72.

olmasıyla Augustus Dönemi'nden olmalıdır. Çünkü, M 34 ve M 35 aynı açma içinde birbirlerine yakın bir seviyede ortaya çıkarılmışlardır. Ayrıca M 35'in konteksinde, bir kandil ile İ. Ö. geç 1. yy.- İ. S. erken 1. yy. özellikleri gösteren silindirik boyunlu ve torba karınlı unguentariumlar da vardı.

Kat. No. 172 (Çizim 118, Levha 55, Resim 210), F4 a açmasında bulunmuştur. Kat. No. 171'de olduğu gibi burada da ince ve silik dudak yapısının altında kısa silindirik boyun yer almaktadır. Uzun armudi şekilli olan gövde, tabana doğru genişlerken, karın alt bölgesinde, tabana yakın bir yerde daralmaya başlamış ve bir süre bu şekilde devam etmiştir. Düz bir tabanla sonlanan unguentariumda taban çapı ağız çapından daha geniş yapılmıştır. Kat. No. 171'de gövdenin en geniş yeri karın bölgesindeyken; Kat. No. 172 ile birlikte gövdenin en geniş yeri karın alt bölgesine çekilmiştir.

Royal Ontario Müzesi'nde korunan bir unguentariumla⁶⁷² Kat. No. 172 arasında; ince silik dudak açısından benzerlikler kurabiliriz. Bu kapta kısa boyun, dudak altında içe doğru bir girinti ile başlarken tabana kadar genişleyerek devam eden gövdenin de başlangıcı olmuştur. Kat. No. 172'den farkı gövdenin neredeyse en geniş bölümünden aşağıya düz bir çizgiyle kesilmiş ve kesik taban görüntüsü almış olmasıdır. Royal Ontario Müzesi örneği Hayes tarafından gerekçe gösterilmeden İ. Ö. geç 1. yy.'a tarihlenmiştir⁶⁷³. Kat. No. 172'yi, Kat. No. 171'le olan bağlantısını da göz önünde tutarak, İ. S. 1. yy.'ın ilk yarısı içine tarihleyebiliriz.

M 43 mezarının doğusunda – 45 cm. derinlikte ele geçen Kat. No. 173 (Çizim 119, Levha 55, Resim 211) ince ve silik dudak yapısının altında, kısa bir boyun taşırken, kabın en belirgin özelliği oldukça geniş ve gittikçe büyüyen karın yapısı göstermesidir. Taban ve ağız çaplarının birbirine çok yakın olduğu Kat. No. 173'de karın çapı o kadar fazladır ki, neredeyse yüksekliğe yakındır. Bu açıdan soğan gövdeli unguentariumların yy.ın ortalarında yeni bir arayış içine girerek, uzun boyunlu ve yuvarlak gövdelilerden yayvan karınlılara geçiş aşamasındaki arayışlar olarak Kat. No. 173'ü gösterebiliriz.

Kat. No. 174 (Çizim 120, Levha 55, Resim 212) ise; F4 a açmasında bulunmuştur. Kabın dudak yapısı oldukça incedir. Kat. No. 171'den gelen bir gelenekle, içe doğru daralan kalın boyun tabana doğru genişleyen gövde ile bütünleşmiştir. Düz bir şekilde sonlanan eserde, taban çapı ağız çapından daha geniştir. Kat. No. 174, tabana doğru yayvanlaşan gövdesiyle, Kat. No. 175'e kaynaklık etmektedir.

⁶⁷² Hayes 1976, 63, Lev. 37, 346.

⁶⁷³ Hayes 1976, 63.

F3 c ile F4 a açmasının kesiştiği, M 30 mezarı yakınlarında – 60 cm. derinlikte ele geçen Kat. No. 175 (Çizim 121, Levha 55, Resim 213), gruptaki ilk dört örneğe göre farklılıklar gösterir. Kat. No. 175'te, Kat. No. 171, Kat. No. 172, Kat. No. 173 ve Kat. No. 174'de görülen dudak kenarının silik olması özelliğini kaybetmiş; belirginleşen fakat ince olan dudak kenarı, dışa çıkıntılı gösterilmiştir. Kalın ve kısa olan boyun, gövdeyle birleştiği yere doğru iyice daralmaktadır. Boynun bittiği yerde tabana kadar genişleyerek devam eden, taban üzerine yığılmış yayvan gövde, yaklaşık olarak ağız çapı kadar olan düz tabanla sona ermektedir. Karın çapı o kadar geniştir ki; neredeyse boyunla eş ölçüdedir.

Kat. No. 175'i Atina Agorası'nda bulunarak, M grubu içinde değerlendirilen ve Robinson tarafından İ. S. 1. yy.'ın başlarına tarihlenen bir örnek ile karşılaştırabiliriz. Bu örnek, şişkin gövde açısından benzerlik gösterirken; Kat. No. 175 kadar yayvan bir gövde yansıtmamaktadır.

Kat. No. 175 ile yapısal benzerlik gösteren bir diğer örnek İzmir Arkeoloji Müzesi'nde bulunur. Dışa dönük ağız kenarı, kısa boyun ve şişkin gövdenin düz diple sonlandığı bu örnek⁶⁷⁴ Günay Tuluk tarafından İ. S. 1. yy.'ın ilk yarısına tarihlendirilmiştir.

Hayes⁶⁷⁵ ise, Parion örneğine biçimsel yönden ortak noktalar taşıyan dışa devrik dudaklı, omuza doğru daralan boyunlu yayvan gövdeli bir örneği, İ. S. 1. yy.'ın ortalarına tarihlendirmiştir.

Kat. No. 175, bütün bu örnekler ışığında; İ.S. 1. yy'ın ilk yarısı içinden, ortalarına yakın bir tarihten olmalıdır.

Kat. No. 176 (Çizim 122, Levha 55, Resim 214), F3 c açması M 8 mezarından ele geçmiştir⁶⁷⁶. Unguentariumda bir önceki örnekte olduğu gibi dışa devrik dudak dikkati çekmektedir. Yine bir önceki örnekte görülen kalın boyun yapısının biraz daha inceldiğini gördüğümüz Kat. No. 176'da, omuzdan karına doğru giden akıcı bir eğim fark edilmektedir. Taban çapı ağız çapından daha geniştir.

Kat. No. 175 ile benzerlik kurduğumuz Royal Ontario Müzesi örneği⁶⁷⁷, omuza doğru daralan boynu, tabana inildikçe genişleyen gövdesi ile, Kat. No. 176 ile de benzer; ancak, geçişlerin daha yumuşak olması Kat. No. 176'yı, biraz daha geçe götürmelidir. Bu fikrimizi, M 8 mezarı içinde bulunan diğer unguentariumlar ve kandiller de desteklemektedir. Bu yüzden M 8 mezarı buluntuları için, İ.S. 1. yy.'ın üçüncü çeyreği uygun bir tarih olarak görülmektedir.

⁶⁷⁴ Günay Tuluk 1999, 150, Çiz. 12 c.

⁶⁷⁵ Hayes 1976, 34, Lev. 19, Res. 158.

⁶⁷⁶ Başaran - Tavukçu - Aydın Tavukçu - Ful - Temur 2006, 6-7.

⁶⁷⁷ Hayes 1976, 34, Lev. 19, Res. 158.

Yedinci grupta incelenen örnek Kat. No. 177 ile Kat. No. 185 arasını kapsamaktadır. İlk iki örnek boyun açısından bu özellikte olmamakla birlikte; bu grupta incelenen kapların, kısa ve kalın boyunları aşağıya doğru daralmaktadır. Gövdeleri ise; uzun armudi şekilleriyle tabana kadar genişlemektedir. 3-4 mm. arasında değişiklik gösteren cidarlar, tabanda kalınlaşmaktadır.

Grubun ilk iki örneği Kat. No. 177 (Çizim 123, Levha 56, Resim 215) ve Kat. No. 178 (Çizim 124, Levha 56, Resim 216), E4 d açmasında, -120 cm. derinlikte dolgu toprak içinde ele geçmiştir. 2004 yılında Çanakkale Arkeoloji Müzesi tarafından gerçekleştirilen kurtarma kazısı sırasında açılan açmaların tekrar doldurulması sonucu, 2005 yılı kazıları uzun süre devam eden temizlik işlemi ile başlamıştır. Bu sırada herhangi bir mezara ait olmadan arada ele geçen bazı eserler de olmuştur. Ya da nekropolde, ölü hediyesi olarak unguentariumların çok fazla kullanılmasından dolayı çok sayıda unguentarium ele geçtiği için bazı eserlerin geride bırakılmış olduğu da düşünülmüştür. Bu nedenle herhangi bir mezara dahil olmayan, dolgu toprak içinde bulunan bu eser, soğan gövdeli unguentariumlar içinde dudak kenarının ince ve keskin olması, aşağıya doğru gittikçe daralan uzun boynun, dudak altında içe girintili olması açısından farklı bir tiptedir. 14 cm. ve 15. 5 cm. yüksekliğinde olan bu eserlerde gövde ise, çan şeklinde ve tabana doğru genişler.

Gösterdikleri tip açısından çok yakın benzerine rastlayamadığımız bu kaplar, Keramaikos buluntusu bir örnekle⁶⁷⁸ uzun boynun daralması ve uzun armudi gövdeyle yakınlık gösterir. Keramaikos örneği, İ. Ö. 1. yy. sonları – İ. S. 1. yy. başlarına tarihlenmiştir. 2005 buluntuları içinde unguentariumlar göz önüne alındığında soğan gövdeliler içinde en fazla tipin bu dönemde yani Augustus Dönemi'nde yapıldığı ortaya çıkmıştır. Ancak bu şekilde uzun armudi biçimli gövdenin de en erken, yy.ın ilk yarısı içinden olabileceğini düşünmekteyiz.

Gruptaki üçüncü örneğimiz, yüzey buluntusudur. Kat. No. 179 (Çizim 125, Levha 56, Resim 217)'da ince ve keskin kenarlı dudak, dışa taşkındır. Boyun aşağıya doğru daralarak devam ederken, gövde ile arasında ince bir hat oluşmuştur. Gövdenin en geniş yeri karın alt bölgesindedir. Çok kısa bir bölümde daralarak taban oluşturulmuştur. Özellikle gövde altında yanık izleri görülür. Bu yanık izleri, kabın kremasyon öncesi cesedin yanına bırakıldığını ve kabın alt bölümünün ateşten fazla etkilendiğini gösterir.

⁶⁷⁸ Knigge 1976, 195, Lev. 100, Pr 16.

Hayes form açısından Kat. No. 179'a benzer bir örneği⁶⁷⁹, İ. S. 1. yy.'ın ilk yarısına tarihlenmiştir. Ancak, Kat. No. 179'da tabana doğru biraz daha yığılma görülse de, bu tarih bizim kabımız için de uygun bir tarihtir.

Bu fikrimizi İzmir Arkeoloji Müzesi'nde bulunan, dışa dönük dudaklı, kısa boyunlu ve şişkin gövdeli, düz dipli bir unguentarium⁶⁸⁰ da desteklemektedir.

Kat. No. 180 (Çizim 126, Levha 56, Resim 218), M 43 mezarı üzerinde -20 cm. derinlikte ele geçmiştir⁶⁸¹. Unguentariumun genel özellikleri olarak dışa kıvrık dudak, omuza doğru daralan boyun ve yayvan gövde sıralanabilir. Kabın yüksekliği, 8. 3 cm. dir. Karın çapının yüksekliğe oranı ½'den daha fazladır. Boyun gövde geçişinde herhangi bir iz bulunmayan unguentariumun üzerinde omuzlara kadar kahverengi firnis ve ayrıca pişirmeden kaynaklanan renk tonları görülmektedir.

Kat. 179 ile benzerlik kurduğumuz, İzmir Arkeoloji Müzesi örneği⁶⁸² ile Kat. No. 180'in de yakın benzerliği bulunmaktadır. Form açısından birbirine oldukça paralel olan bu iki örnekle, Kat. No. 180 için de İ. S. 1. yy.'ın ilk yarısı önerilebilir. Ancak bu eserin ele geçtiği yerin, nekropolün F3 c açmasında bulunan ve içindeki mezar buluntuları birlikte düşünüldüğünde, İ.S. 1. yy.'ın ortalarına verilen M 41 mezarıyla çok yakın ve yaklaşık aynı seviyelerde bulunmuş olması nedeniyle, Kat. No. 180'in İ. S. 1. yy.'ın ortaları daha uygun bir tarih olarak gözükmektedir.

Kat. No. 181, Kat. No. 182 ve Kat. No. 183, E4 d açması M 36 mezarında ele geçmiştir⁶⁸³. Bu üç örnekten ilki form bakımından diğer ikisine göre değişiklikler göstermektedir.

Kat. No. 181 (Çizim 127, Levha 56, Resim 219), dışa dönük dudaklı, kalın, kısa ve silindirik boyunludur. Dudak altında çok ince bir yiv varken, boyun bitiminde izlenen silik boğum Kat. No. 182'de de görülmektedir. Gövdesi ise, şişkin armudi şekillidir. Gövdenin en geniş bölümü karnın hemen alt kısmıdır. Ağız çapından daha dar olan taban ise, düz bir şekilde sonlanmaktadır.

Kunigge tarafından İ. S. 1. yy.'a verilen Keramaikos örnekleri⁶⁸⁴ gövdenin uzun armudi şekilli olmasıyla Kat. No. 181'le benzerlik gösterirken, boyunlarının uzun olması açısından bizim örneğimizden ayrılırlar.

⁶⁷⁹ Hayes 1976, 122, Lev. 37, Res. 337.

⁶⁸⁰ Günay Tuluk 1999, 17, Çiz. 12, Kat. Nr. 69.

⁶⁸¹ Başaran - Tavukçu - Aydın Tavukçu - Ful - Temur 2006, 8.

⁶⁸² Günay Tuluk 1999, 17, Çiz. 12, Kat. Nr. 69.

⁶⁸³ Başaran - Tavukçu - Aydın Tavukçu - Ful - Temur 2006, 6, Res. 9.

⁶⁸⁴ Knigge 1976, 195, Lev. 100, Pr 17.3.

Hayes ise; Kat. No. 181'e benzer bir örneği⁶⁸⁵, İ. S. 1. yy.'ın ortalarına tarihlemiştir. Ancak bu eserde, Kat. No. 181'e göre boyun biraz daha ince ve uzun, gövdenin taban üzerine yığılması Parion örneğinden farklıdır.

Bütün bu örnekler ışığında nekropoldeki mezarlar ve seviyeleri düşünüldüğünde, en önemlisi içindeki konteksleri de ele alınarak; Kat. No. 181'in de dahil olduğu M 36 mezarı buluntularının İ. S. 1. yy. ortalarına tarihlenmesi gerekir.

Aynı mezarda bulunan Kat. No. 182 (Çizim 128, Levha 56, Resim 220) ve Kat. No. 183 (Çizim 129, Levha 57, Resim 221), dışa dönük ince dudaklı ve silindirik boyunludur. Fakat, Kat. No. 182'nin aşağıya doğru daralan boyun bitiminde içe doğru bir girinti bulunmaktadır. Uzun armudi gövdeye sahip iki örnekten Kat. No. 183'de omzuna kadar inen kızıl kahve firnis görülmektedir.

Denizli'de Beylerbeyi 1 no'lu tümülüste, Karabay tarafından 1993 yılında yapılan kurtarma kazısında bulunan ve mezarın ikinci kez kullanıldığına işaret eden buluntular içinde kısa boyunlu ve konik gövdeli unguentariumlar⁶⁸⁶ da vardır. M 36 mezarı içinde ele geçen unguentariumlarla büyük oranda yakınlık gösteren bu eserler, genel olarak İ. S. 1. yy.'a tarihlenmişlerdir⁶⁸⁷. Knidos⁶⁸⁸ ve Tarsus-Gözlükule⁶⁸⁹ unguentariumlarıyla ortak yönlere sahip, Kat. No. 182 ve Kat. No. 183'ün benzerlerini Çanakkale Arkeoloji Müzesi⁶⁹⁰'nde de bulmak mümkündür. Atina Agorası⁶⁹¹'nda Korinth Güney Stoası⁶⁹²'nde ve Kudüs⁶⁹³'de bulunan örneklerle paralellik gösteren Kat. No. 182 ve Kat. No. 183, İ. S. 1. yy'ın ortalarından olmalıdır.

F3 c ile F4 a açmaları arasında M 37 mezarı içinde ele geçen⁶⁹⁴ Kat. No. 184 (Çizim 130, Levha 57, Resim 222) ve Kat. No. 185 (Çizim 131, Levha 57, Resim 223), M 36 mezarı buluntuları olan Kat. No. 182 ve Kat. No. 183'ün gelişim çizgisini takip etmektedir. Bu iki eser, dışa dönük ince dudakları, kısa ve kalın boyunları, uzun armudi gövdelerinin de başlangıcını oluşturur. Her iki eserde çok ince bir daralmayla boyun gövde ile birleşme yerine yakınlaşırken, damla şeklinde olan gövde konikleşmiştir. Boyun yüksekliğine göre gövdenin

⁶⁸⁵ Hayes 1976, 62, Lev. 37, Res. 339.

⁶⁸⁶ Karabay 1994, 232, Res. 15.

⁶⁸⁷ Karabay 1994, 232.

⁶⁸⁸ Özgan 1993, 168, Res. 5.

⁶⁸⁹ Goldman 1950, 270, Lev. 159, Res. 734.

⁶⁹⁰ Aydın 2000, 51, Çiz. 21 a, Lev. 15 c.

⁶⁹¹ Robinson 1959, 85, Lev. 18, M 8.

⁶⁹² Hayes 1973, 467, Lev. 81d, Res. 242.

⁶⁹³ Tzaferis 1970, 20, Lev. 10 b.

⁶⁹⁴ Başaran - Tavukçu - Aydın Tavukçu - Ful - Temur 2006, 10.

daha uzun olduğu iki eserde, karın çapının yüksekliğe oranı $\frac{1}{2}$ 'den fazladır. Gövdenin en geniş noktası, tabana yakın olan karın alt bölümüdür.

Sonuç olarak, gösterdikleri form özellikleri nedeniyle, Kat. No. 184 ve Kat. No. 185, Kat. No. 182 ve 183'ün gelişim çizgisini takip etmektedir. Bunun sonucunda yukarıda Beylerbeyi, Knidos, Tarsus-Gözlükule, Çanakkale Arkeoloji Müzesi, Atina Agorası ve Korinth Güney Stoası örnekleriyle karşılaştırılarak ayrıntılıca değerlendirilen M 36'nın buluntularıyla M 37'nin dolayısıyla da Kat. No. 184 ve Kat. No. 185'in çağdaş olduğunu söyleyebiliriz.

Soğan gövdeli unguentariumlar içerisinde sekizinci grubu oluşturan Kat. No. 186, Kat. No. 187 ve Kat. No. 188, gövdelerinin taban üzerine yığılmasıyla farklı bir tipi sergilemektedirler. Yükseklikleri 11.9 ile 16.5 arasında değişen bu üç örnek, dışa dönük ince bant şeklindeki dudak yapıları, ince uzun boyun ve damla şekilli gövdeleriyle şimdiye kadar incelenen gruplardan ayrılırlar. Üç kaptı da cidar kalınlığı, boyun ve gövdede görülenin yaklaşık iki ya da üç katı artmıştır.

Kat. No. 186 (Çizim 132, Levha 57, Resim 224)'da dışa dönük ince bir bant şeklinde kıvrılmış dudak kenarından sonra, ince uzun bir boyunla torba şeklinde sarkmış gövdeye geçilir. Ağız çapının tabandan daha geniş olduğu kaptı, sanki boyundan aşağıya bastırılarak yoğunluğun yuvarlak gövdeye sıkıştırıldığı görülür.

Bergama Kazıları'nda ele geçen üç unguentarium⁶⁹⁵, uzun boyunları ve torba karınlı gövdeleri ile, taban üzerinde yığılmaktadırlar. Gösterdiği yapısal özellikleri nedeniyle Kat. No. 186'ya yakın olan Bergama örnekleri⁶⁹⁶ Kunisch tarafından İ.S. 1. yy.'ın ortalarına tarihlenmişlerdir.

Biga'dan satın alma yoluyla Çanakkale Arkeoloji Müzesi'ne kazandırılan açık turuncu renkli hamurdan yapılmış bir unguentarium⁶⁹⁷ dışa dönük dudak yapısının aşağıya kıvrılması ile bu grubun dudak yapısına uymaktadır. Uzun silindirik boyununun devamında yuvarlak karın taşımasıyla Kat. No. 186 ile benzerlik kurduğumuz bu örneği 2000 yılı çalışmamızda⁶⁹⁸ İ. S. 1. yy.'ın ortalarına tarihlendirmiştik. Bu tarih bizim gelişim çizgimiz için de uygundur.

Kat. No. 186, uzun boynu ve yuvarlak gövdesiyle Kat. No. 187 ve Kat. No. 188'e kaynaklık etmesi nedeniyle, Bergama ve Çanakkale örnekleri ile de yakınlığını düşünürsek, İ. S. 1. yy.'ın ortalarına tarihleyebiliriz.

⁶⁹⁵ Kunisch 1972, 103, Res. 9.

⁶⁹⁶ Kunisch 1972, 103.

⁶⁹⁷ Aydın 2000, 103, Çiz. 17 d, Lev. 13 d.

⁶⁹⁸ Aydın 2000, 103.

Kat. No. 186'dan boyun ve karın yapısıyla daha gelişkin olan Kat. No. 187 ve Kat. No. 188, ince boyun yapılarının altında tabana doğru yaklaşık 45 ° lik açıyla genişleyen gövdeleriyle dikkat çekmektedirler.

Kat. No. 187 (Çizim 133, Levha 57, Resim 225) ve Kat. No. 188 (Çizim 134, Levha 57, Resim 226), F3 c açmasında ele geçmiş iki örnektir⁶⁹⁹. M 8 mezarının güneydoğu ucu mezar plakası üzerinde – 50 cm. derinlikte ele geçen Kat. No. 187'nin dudak kenarı korunmamıştır. Ancak ince boynunun Kat. No. 186 ve Kat. No. 188'deki gibi olduğunu düşünmekteyiz. Uzun boyundan sonra devam eden konikleşmiş gövde, tabana doğru inildikçe yayvanlaşır. Bu nedenle gövdenin en geniş yeri, tabana çok yakındır.

Kat. No. 188'in dudak kenarından da bir parça eksiktir. Kat. No. 186'nın dudak yapısını devam ettiren Kat. No. 188, uzun boyundan sonra damla şekilli gövdesiyle, düz taban üzerine oturur. Karın çapının yüksekliğe oranı ½'den fazladır. Boyun ve gövde yüksekliğinin birbirine yakın olduğu eserin yüzeyinde yanık izleri dikkat çekmektedir.

Kat. No. 187 ve Kat. No. 188'i ilkin Korinth örneği⁷⁰⁰ ile karşılaştıralım: Karın profili açısından benzerlik gösteren bu örnek, ince bir şekilde kıvrık dudak ve boynunun aşağıya doğru daralmasıyla bizim eserlerimizden ayrılır.

Hayes, uzun boynu ve yayvan gövdesi ile benzer forma sahip bir unguentariumu⁷⁰¹ İ. S. 1. yy.'ın ortalarına tarihlemiştir.

Dışa dönük yuvarlak ağız kenarı, ince uzun silindirik boynu ve sarkık gövdesi ile bir başka eser⁷⁰² de İzmir Arkeoloji Müzesi'nde bulunmaktadır. Bu kap da Günay Tuluk tarafından İ. S. 1. yy.'ın ikinci yarısına tarihlenmiştir.

Bu değerlendirmeler ışığında, Kat. No. 187, İ. S. 1. yy.'ın 3. çeyreğine verilen M 8 yakınlarında bulunduğu için, İ. S. 1. yy.'ın ortalarından sonraki bir tarihten, İ. S. 1. yy.'ın üçüncü çeyreğinden olmalıdır. Ayrıca aynı gelişim çizgisinde bulunan Kat. No. 188 de aynı tarihlerdendir.

Dokuzuncu tipi ortaya koyan Kat. No. 189 (Çizim 135, Levha 58, Resim 227), elimizde tekildir. F4 a açması M 19'da – 95 cm. derinde ele geçen⁷⁰³, 17. 1 cm. yüksekliğindeki kabın ince ve dışa taşkın dudak yapısının altında, uzun silindirik bir boyun görülmektedir. Gövde ise, boynun hemen bitimindeki bir yivle geçilerek, üçgen bir form oluşturmaktadır. Bunu “çan gövde” ya da “konik şekilli” olarak da tanımlamak mümkündür.

⁶⁹⁹ Başaran - Tavukçu - Aydın Tavukçu - Ful - Temur 2006, 7.

⁷⁰⁰ Blegen-Palmer-Young 1964, 309, Lev. 99, Res. D. 40 a.

⁷⁰¹ Hayes 1976, 62, Lev. 37, Res. 336.

⁷⁰² Günay Tuluk 1989, 71, Çiz. 23 a, Lev. 21 g.

⁷⁰³ Başaran - Tavukçu - Aydın Tavukçu - Ful - Temur 2006, 9.

Karın çapının iki katından daha fazla yüksekliğe sahip olan unguentariumun cidarı, genişlemeden dibe kadar devam etmektedir.

1992 yılında Ksanthos-Letoon'da bulunan bir unguentarium⁷⁰⁴, Parion örneğine göre daha kalın ve kısa boyun yapısına sahiptir. Ama bizim örneğimizde olduğu gibi boyundan gövdeye geçişte bir daralma söz konusudur.

Enez'deki Taşaltı Nekropolü'nde 12 numaralı mezarda bulunmuş bir cam unguentarium⁷⁰⁵ Kat. No. 189 ile uzun boyunlu ve üçgen gövdeli olmasıyla benzerlik gösterirken; gövdesinin oldukça yayvan olmasıyla bizim örneğimizden ayrılır.

Atina Lenormant Caddesi'ndeki T 2 mezarında da yüksek üçgen gövdeye sahip bir unguentarium⁷⁰⁶ bulunmuştur; ancak ağız ve boyun korunmamıştır. Samothrake Nekropolü'nde bulunan bir unguentarium⁷⁰⁷, dışa dönük yassı dudak, uzun boyun ve onun altındaki üçgen gövdesi ile İ. S. 1. yy. sonlarına tarihlenmiştir.

Milet'te bulunan bir cam unguentariumda⁷⁰⁸ da uzun boyun ve üçgen gövde ile aynı tip sergilenmiştir.

Belki de bu forma sahip pişmiş toprak unguentariumlar cama öykünme sonucunda cam taklidi olarak yapılmıştır⁷⁰⁹.

Form açısından benzer örnekler İzmir⁷¹⁰ ve Çanakkale⁷¹¹ Arkeoloji Müzeleri'nde de rastlamak mümkündür. Dışa dönük ağız kenarlı, uzun boyunlu, sarkık gövdeli, düz tabanlı bu unguentariumlar İ. S. 1. yy. sonları – 2. yy. başlarına tarihlenmişlerdir.

Bütün bu örneklerle gözlenen yoğun form ilişkisi, bizi Kat. No. 189'un tarihi konusunda İ. S. 1. yy. sonları – 2. yy. başlarına götürmektedir.

Daha önce tanımlanan uzun silindirik boyunlu, aşağıya doğru genişleyen sarkık üçgenimsi karın yapısı kaybolmuş, bunun yerine özgün bir form ortaya çıkmıştır. Onuncu grup eserlerimizi, kısa kalın ve silindirik boyunları, uzun konik gövdeleri, düz tabanlarıyla şişe formunda olan Kat. No. 190 ve Kat. No. 197 arası örnekler oluşturmaktadır. Grup içindeki unguentariumların yükseklikleri 11. 8 -17. 5 cm. arasında değişmektedir⁷¹². Karın çapları, yüksekliğin 1/3'ü ya da daha fazladır. 3-5 mm. arasında değişen cidar kalınlıkları bazı örneklerde tabanda artmaktadır.

⁷⁰⁴ Le Roy 1993, 322, Res. 5.

⁷⁰⁵ Erzen 1993, 468, Res. 14.

⁷⁰⁶ Boulter 1963, 129, Lev. 45.

⁷⁰⁷ Dusenbery 1998, 801, Res. XS 197.

⁷⁰⁸ Müller-Wiener-Henninger-Koenigs-Kossatz-Philipp 1979, Lev. 56.1.

⁷⁰⁹ Dusenbery 1998, 801.

⁷¹⁰ Günay Tuluk 1999, 155, Kat. Nr. 116.

⁷¹¹ Aydın 2000, 53, Çiz. 22b, Lev. 16 b.

⁷¹² Kırık olan örnekler göz önünde bulundurulmamıştır.

Kat. No. 190 (Çizim 136, Levha 58, Resim 228) yüzeyde bulunmuştur. Dışa dönük olarak yapılan dudakta aşağıya doğru bir eğim görülmektedir. Gövdeden daha az yüksekliğe sahip boyun kısa ve silindiriktir. Boyun gövde geçişinde az da olsa bir yiv görülmektedir.

Kat. No. 191 (Çizim 137, Levha 58, Resim 229) ise, F4 a açması 2 numaralı urnenin batısında – 50 cm. derinlikte ele geçmiştir⁷¹³. Hamuru kiremit renginde olan unguentariumun boyundan yukarısı kırıktır. Grup örneklerinin tümünde görüldüğü gibi burada da boyundan gövdeye geçişte bir daralma vardır.

UM 2 mezarında bulunan Kat. No. 192 (Çizim 138, Levha 58, Resim 230)'nin hamuru kiremit renginde olmasına rağmen gövdesinin üst kısmının kiremit kırmızısı firnisle boyandığı görülür. Aynı özelliği M 29'un doğusunda – 50 cm. derinlikte ele geçen Kat. No. 193 (Çizim 139, Levha 58, Resim 231)'te de görürüz. Bir parça eksik olan dudak kısmının ince bir şekilde dışa döndürüldüğü eserin boyun gövde geçişinde bir daralma mevcuttur.

Kat. No. 194 – Kat. No. 197 arası örnekler, M 32 mezarı içinde ele geçmiştir⁷¹⁴. Bu dört örneğin de dudak kenarı, ince ve keskin bir şekilde dışa taşınılıdır. İlk iki örneğin boyun gövde geçişlerindeki daralma nedeniyle boğumlu bir yapının oluşmasına neden olmuş, ancak son iki örnekte böyle bir daralma yerine, düz ve gövde öğeleri arasında belirsiz bir akış oluşmuştur. Kat. No. 194 (Çizim 140, Levha 58, Resim 232) gri, Kat. No. 195 (Çizim 141, Levha 59, Resim 233) kiremit kırmızısı, Kat. No. 196 (Çizim 142, Levha 59, Resim 234) kiremit ve Kat. No. 197 (Çizim 143, Levha 59, Resim 235) deve tüyü renginde hamurdan biçimlendirilmişlerdir. Kat. No. 194'de görülen yanık izlerinin yanında bütün örneklerin üzeri patina ile kaplıdır. Kat. No. 196 ve Kat. No. 197'nin boyunlarını, kızıl kahve ve patlıcan moru firnisler süslemektedir. Kat. No. 194 ve Kat. No. 195'de gövde uzun, üçgenimsi bir haldeyken, Kat. No. 196 ve Kat. No. 197'nin gövdeleri ince uzun dikdörtgenimsi bir hal almıştır. Ayrıca bu iki örnekte de çark izleri az da olsa gövdeyi süslemektedir.

Roma Dönemi seramiğinin çarkta yapım işlemi sırasında parmakla veya bir alet yardımıyla boyun ve gövde üzerinde oluşturulan yivlendirmeler özellikle İ. S. 2. yy.'da görülür. Atina Agorası'nda bulunan G ve M gruplarındaki yivlendirmeler bunun en güzel örnekleridir⁷¹⁵. Buna bozulmanın bir başka boyutu da diyebiliriz. İ. S. 1. yy.'da, çark yapımı sırasında unguentariumların üzerinde oluşan yivler ise, düzeltilmiştir. İ. S. 1. yy. profili gösteren unguentariumların üzerinde yivlere rastlanmaması da bu görüşü desteklemektedir.

⁷¹³ Başaran - Tavukçu - Aydın Tavukçu - Ful - Temur 2006, 9.

⁷¹⁴ Başaran - Tavukçu - Aydın Tavukçu - Ful - Temur 2006, 5.

⁷¹⁵ Robinson 1959, 33, Lev. 8, 23.

Labraunda⁷¹⁶ da ele geçen bir örnek, boyun ve gövdede eksiklikler olmasına rağmen Geç Roma Dönemi'ne tarihlenmiştir ve bu örnek üzerinde birbirine paralel yivler bütün gövdeyi kaplar durumdadır. Hellström, bu tipteki küçük taban üzerinde konik bir şekilde yükselen şişelerin kaynağını çok fazla örnek bulunmasından dolayı Rhodos'a bağlamaktadır⁷¹⁷. Ancak Stratonikeia'da⁷¹⁸ ve Aydın'da⁷¹⁹ Alihan oğlu İsmail Türbesi yanındaki Roma mezarı kurtarma kazısında da bu formu taşıyan örnekler bulunmuştur. Bunun yanı sıra, İzmir⁷²⁰ ve Çanakkale⁷²¹ Arkeoloji Müzeleri'nde de şişe tipli unguentariumlar sergilenmektedir. Bütün bu örnekler ile yapılan karşılaştırmalar sonucu, Kat. No. 194 – Kat. No. 197 arası örneklerin de İ. S. 2. yy.'a ait olduğunu söyleyebiliriz. Bu tarihi M 32 mezarı içinde bulunan diğer eserler de desteklemektedir.

3.3.3. KANDİLLER

3.3.3.1. Tanım

Antik Çağ'daki yaygın kullanımlarından dolayı arkeolojik kazılarda oldukça fazla karşılaşılan kandile, Grekçe'de “λύχνος”, “Lykhnos” (taşınılabılır ışık kaynağı) denilirken; Latince'de kandil “Lychnus” ve “Lucarna” olarak adlandırılmıştır⁷²². Kandil, Latince'de “Candela” aydınlatan, parlayan anlamına gelen “Candere” fiilinden türeyen bir kelimedir⁷²³ ve içine sıvı yağ ile fitil konularak yakılan bir aydınlatma aracı anlamına gelir⁷²⁴.

Kandiller, basit ve taşınabilir olma özellikleri sayesinde aydınlatma gereksinimini sınırlı da olsa karşılamışlar ve günlük yaşamda da tercih edilmişlerdir. Dini törenlerde sunu eşyası olarak kullanım görmelerinin yanı sıra, ölümden sonraki yaşama inancı ve o dünyada da aydınlanmaya ihtiyaç duyulacağı düşüncesiyle mezarlara ölü hediyesi olarak sık sık konulmuşlardır. Bu nedenle, kandiller zaman içinde sürekli bir değişim yaşamış ve dekoratif amaçlı bir yapı da kazanmıştır.

⁷¹⁶ Hellström 1975, 27, Lev. 12, Res. 196.

⁷¹⁷ Hellström 1975, 27, Lev. 12.

⁷¹⁸ Boysal-Kadioğlu 1998, 220, Res. 5; Baldıran 1999, 340-341, Çiz. 45-50.

⁷¹⁹ Yener-Özkan 1997, 230, Res. 17.

⁷²⁰ Günay Tuluk 1999, 154, Res. 16, Kat. Nr. 109.

⁷²¹ Aydın 2000, 55, Çiz. 24 b, Lev. 17 b.

⁷²² Walters 1905, 393; Er 2004, 185.

⁷²³ Eyüboğlu 1988, 188; Er 2004, 185.

⁷²⁴ Daremberg-Saglio 1887, 869; Türk Dil Kurumu 1998, 1186.

3.3.3.2. Yapım Teknikleri

Kulp, gövde ve burunlarına göre değişik tiplere ayrılan kandiller; elde, çarkta ve kalıpta olmak üzere üç farklı teknikte yapılmışlardır⁷²⁵. Elle yapılan kandiller İ. Ö. 7.yy. sonlarına kadar uzanan bir geçmişe sahiptir, bu teknikte yapılan örnekler genelde kaba bir çanak formu gösterirler⁷²⁶.

Çark yapımında ise; kandilin gövdesi çarkta şekillendirildikten sonra kulp ve burun ekleniyordu. Kandilin çarkta yapıldığı; kandilin çarktan alınırken, ip veya tel yardımıyla yapılan kesme sonucu kaideye oluşan izlerden anlaşılmaktadır⁷²⁷.

Kandil yapımında kullanılan üçüncü teknik ise, kalıp yöntemidir⁷²⁸. Bu yöntemde “patris” ve “matris” adı verilen iki kalıp vardır. Patris tam bir kandil formunda ve pozitif olarak hazırlanır. Sertleşinceye kadar pişirilir ve bununla çok sayıda matris hazırlanırdı. Matris ise, kandilin alt ve üst kısımlarını oluşturacak şekilde hazırlanmış pişmiş toprak ya da alçıdan negatif olarak yapılmış bir kalıptır⁷²⁹.

Kalıp yönteminde, kil henüz ıslakken matrislere ayrılır ve iki parça birleştirilerek kurumaya bırakılırdı. Kil kurudukça büzüldüğünden kalıplar kolayca çıkarılır, birleştirme yerlerindeki fazlalıklar tahta bir alet yardımıyla düzeltilir, eksiklikler ıslak kil ile tamamlanırdı. Yağ deliği ve fitil deliği metal aletler kullanılarak sonradan açılır ve kulp eklenirdi⁷³⁰.

Kandil üretiminin bir endüstri halini almasından sonra mevcut olan kalıplar ihtiyaca cevap vermeyince alçı kalıplar da kullanılmış, ancak bu kalıplar dayanıksız olduğu için çok az sayıda ele geçmişlerdir⁷³¹.

Kandillerin bir çoğunda görülen boya ve sır, ısınan yağın kandilin gövdesi tarafından emilmesini önlemek için kullanılmıştır⁷³². Benzer bir uygulama Mısır’da ağaç sakızı suyu ile gerçekleştirilmiştir⁷³³. Sırın daldırma ve fırçanın yanı sıra elle de sürüldüğü ele geçen kandiller üzerindeki parmak izlerinden anlaşılmaktadır⁷³⁴.

⁷²⁵ Bailey 1963, 13.

⁷²⁶ Bailey 1963, 13; Menzel 1969, 9, Res. 1; Hübinge 1993, Lev. 1; Kassab Tezgör - Sezer 1995, 23.

⁷²⁷ Öztürk 2003, 27.

⁷²⁸ Bailey 1963, 13; Öztürk 2003, 27.

⁷²⁹ Bailey 1963, 13.

⁷³⁰ Öztürk 2003, 28. Yağ ve fitil deliğine ek olarak, bir de hava deliği vardır. Bu da kandilin yağ dolumuyla ilişkili veya aşırı derecede yanan fitili dışarı çıkarmak için kullanılmış olmalıdır.

⁷³¹ Bailey 1963, 14.

⁷³² Brooner 1930, 34.

⁷³³ Shier 1978, 6 vd.

⁷³⁴ Bailey 1963, 14.

Sırlanan kandilleri pişirmek için normal fırınlar kullanıldığı gibi, özel fırınlar da vardı. Kandiller yığınlar halinde, birbirine yakın, ya da üst üste tabakalar halinde yerleştirildiğinden Knidos ve Efes kazılarında olduğu gibi birbirine yapışmış halde bir grup kandil de ele geçmiştir⁷³⁵.

Roma Dönemi'nde pişmiş toprak kandillerin yanı sıra bronz ve demirden yapılmış metal kandiller⁷³⁶ ve ilk örnekleri Geç Roma Dönemi'nde görülen cam kandiller de üretilmiştir. Metal kandiller daha dayanıklı olmaları ve üretimindeki zorluklar nedeniyle pahalıya mal oldukları için genelde zenginler tarafından kullanılmıştır⁷³⁷.

Bir kandilin başlıca bölümleri ise; şunlardır (Çizim 8)⁷³⁸.

- 1- Gövde (İnfundibulum) = Yağı barındıran depo.
- 2- Burun (Rostrum, Nasus, Myksus) = İçine fitil konulan öne doğru çıkıntılı bölüm.
- 3- Yağ deliği (Diskus) = Kandilin içine yağ koymaya yarayan delik.
- 4- Omuz (Margo) = Disk olarak bilinen, bazen üzeri bezemeli yassı yuvarlak alan.
- 5- Kulp (Ansa, Manübrium)= Kandili kolayca tutma ve taşıma için yapılmış kısım, ancak zorunlu bir eleman değildir.
- 6- Kaide= Kandilin yere düz bir şekilde oturmasını sağlayan hafif yükseltilmiş bölüm.

Genellikle kandillerde tek burun bulunmasına karşı iki veya daha fazla buruna sahip olan örnekler de vardır⁷³⁹. İki buruna sahip kandillere “Bilychnis” çok burunlulara “Polymyxus” adı verilmektedir⁷⁴⁰. Kandil burnuna konulan fitiller ise “Verbascum” yada “Thryallis” olarak bilinen bir bitkiden yapılırdı⁷⁴¹. Hatta fitil olarak keten, papirus, sıgır kuyruğu, üstüğü, hindistan cevizi lifleri, taş pamuğu ve kükürtün de kullanıldığı bilinmektedir. Yağ ise; zeytin, fındık, susam gibi bitkilerden elde ediliyordu⁷⁴².

⁷³⁵ Walters 1905, 406.

⁷³⁶ Edgar 1904, Lev. 10-12; Loeschecke 1919, 312, Lev. 22-23; Evelein 1928, Lev. XVIII; Menzel 1969, 107, Res. 89.

⁷³⁷ Bailey 1963, 11.

⁷³⁸ Walters 1914, 13.

⁷³⁹ Bkz. Walters 1914, 52, Lev. 9, 66, Lev. 14.

⁷⁴⁰ Walters 1914, 13; Vessberg - Westholm 1956, 126, Çiz. 38.1; Fitch - Goldman 1994, 138, Çiz. 71.

⁷⁴¹ Plinius, XXV, 121; Walters 1914, XIV.

⁷⁴² Walters 1914, XIV; Bailey 1963, 10.

3.3.3.3. Kandilin Kökeni ve Gelişimi

Uygarlık tarihi kadar eski olan kandillerin ilk örnekleri taştan yapılmıştır. Bunlar çanak şeklindedirler ve Paleolitik Çağ'a tarihlenirler⁷⁴³. İnsanların yerleşik hayata geçerek, ilk üretimlerini verdikleri Neolitik Dönem'de ise kandiller, deniz kabuğundan ve ayaklı geniş ağızlı kaplardan yapılmışlardır⁷⁴⁴.

En basit şekliyle bir kandil içine zeytinyağı konmuş normal bir çanakta sarkıtılan bir fitilin yakılması ile kullanılmaya başlanmıştır. Çanağın kandile dönüşmesindeki ilk adım fitilin oturması için bir burun eklenmesiyle atılmıştır. Kandil, Akdeniz Dünyası'nda Mezopotamya'dan sonra Filistin, Suriye ve Kıbrıs'a yayılırken diğer taraftan Mısır, Kuzey Afrika, Yunanistan, Adalar ve İtalya'ya yayılmıştır⁷⁴⁵. Bu saydığımız yerlerde ele geçen ilk örneklerin normal bir çanak şeklinde derin hazneli, kalın cidarlı, ağız kenarı olmayan ancak ön tarafında iki yandan bastırılmak suretiyle ortasında geniş kanallı küçük bir buruna sahip olduğu görülür⁷⁴⁶.

Kandilden ilk kez Homeros'un *Odysseia*'nda Tanrıça Athena elinde altın bir kandil tutarken bahsedilir⁷⁴⁷. Herodotos⁷⁴⁸ ise; Mısır'daki Sais kentinde Çırağ Bayramı'na katılmış ve bu kentte, tuz ve yağ dolu fincanların içindeki fitilin bütün gece yandığını belirtmiştir.

Çanak şeklindeki kandillerde zamanla haznenin derinliği azalmış, altı elle düzeltilerek düzgün olmayan yuvarlak şekilli kaide oluşturulmaya başlanmıştır.

İ. Ö. 7. yy.'a tarihlenen Atina kandilleri sözünü ettiğimiz bu gelişime paralel bir şekilde sığ bir çanak biçimindeyken, çanağın ön kısmı fitilin düzgün durması için öne doğru taşırılmıştır.

Arkaik Dönem'de Atina, Korinth ve Batı Anadolu'da üretilen kandillerde bir değişiklik görülür. Bunlar köprü burunlu ve boru askı deliklidirler. Erken dönem çanak şekilli kandillerin taşınması güç olduğu için, kandilin gövdesi derinleştirilerek üzeri kapatılmıştır. Anadolu kökenli olan bu tip kandillerin örneklerini Larissa, Efes ve Smyrna'da görmek mümkündür⁷⁴⁹.

⁷⁴³ Kassab Tezgör - Sezer 1995, 27.

⁷⁴⁴ Öztürk 2003, 23.

⁷⁴⁵ Kassab Tezgör - Sezer 1995, 27.

⁷⁴⁶ Vessberg - Westholm 1956, 122, Çiz. 37.1

⁷⁴⁷ Homeros, *Odysseia*, XIX, 34.

⁷⁴⁸ Herodotos, II, 62.

⁷⁴⁹ Akurgal 1993, 124, Lev. D, E 1; Kassab Tezgör-Sezer 1995, 43, 44, 51.

İ. Ö. 3.yy.'dan sonra, kalıpla kandil yapımı hız kazanmıştır. Bu dönemin önemli merkezleri arasında Ephesos ve Knidos başta gelir. Kulpları insan başlı ve üzerlerinde değişik hayvan figürleri olan bu kandiller tüm Akdeniz Dünyası'na yayılmıştır⁷⁵⁰.

İ. Ö. 1. ve İ. S. 1.yy.'larda İtalya'da üretilen yeni formların burun uçları köşeli veya yuvarlaktır⁷⁵¹. Ayrıca burun uçlarında volütler vardır. Bazılarında iki ya da daha çok burun görülür. Kulplar üçgen, hilal ya da yaprak formu, bazen kabartma bezemeli ek bir parçaya sahiptir⁷⁵². Çoğunun üzerinde yapımcısının, sahibinin veya adak olarak tahsis edildiğini gösteren işaretler vardır⁷⁵³. Bu yazıtlar Hellenistik Dönem'de görülmezken, İ. Ö. 1. yy.'da İtalya ve Yunanistan örneklerinde dikkati çeker.

İ. S. 1. yy. ortalarında Kuzey İtalya'da bronz örneklerden kopye edildiği düşünülen "Fabrika Kandilleri" ortaya çıkmıştır⁷⁵⁴.

İ. S. 3. ve 4. yy'larda Mısır'da kurbağa formu örnekler yapılır. Bu tip kandillerin üst kısmında kurbağa kabartmaları görülmektedir⁷⁵⁵. Palmet yaprakları ve rozetler kandillere yerleştirilen diğer bezemelerdir⁷⁵⁶.

İ. S. 4-5 ve 6.yy'lara tarihlenen Afrika Kandilleri üzerinde, Hristiyanlık ile ilgili betimler, haçlar ve monogramların işlendiği görülür. Bu tip kandiller özellikle Kuzey Afrika ve Yunanistan'da yaygındır. İ. S. 5. ve 6. yy.'larda Ephesos, Smyrna, Miletos ve Sardeis'te üretilmiş kaliteli kandiller üzerinde de aynı konular yer alır⁷⁵⁷.

Kandiller hakkında verdiğimiz bu kısa bilgilerden sonra gelelim; Parion 2005 Kazısı'nda nekropol alanında ele geçirilen otuz adet kandili incelemeye.

Kandillerden ilk örneğimiz olan Kat. No. 198, "Efes Tipli Kandiller" grubuna girer. Hamur renkleri, şerit kulpları burun ve gövde profilleri ile metal kandillerden esinlenilerek yapıldıkları düşünülen bu tip kandiller, Walters⁷⁵⁸ tarafından "Efes Tipi Kandiller" olarak tanımlanmıştır.

Bu tip kandiller, temelde yuvarlak ve mızrak ucu burunlu kandiller olarak karşımıza çıkmaktadır. Bunların ilki burada gördüğümüz gibi, çift konik gövdeli, oval ve yüksek kaideli ve kesilerek etrafı bir kenarla çerçevelenen yuvarlak fitil deliğine dönüştürülen örneklerdir.

⁷⁵⁰ Öztürk 2003, 26.

⁷⁵¹ Bailey 1963, 18.

⁷⁵² Bkz. Walters 1914, 128, Lev. 26-28.

⁷⁵³ Bailey 1963, 23.

⁷⁵⁴ Perlzweig 1961, 4.

⁷⁵⁵ Shier 1978, 6, Lev. 4, A 5.4.

⁷⁵⁶ Perlzweig 1961, 8, Lev. 10-11.

⁷⁵⁷ Perlzweig 1961, 9, Lev. 10-11.

⁷⁵⁸ Walters 1914, 46 vd.

Kat. No. 198 (Çizim 144, Levha 60, Resim 236), fitil deliğinin etrafı çevrili yuvarlak burunlu bir kandildir. Burun yapısına göre yapılan gruplandırmada tekil bir örnektir.

Çift konik gövdeli kandilin diskusu düz ve plastik bir bant ile çevrilmiş durumdadır. Kandilin içine yağ koymaya yarayan delik ise, diskus üzerinde biraz sağa kaymış bir haldedir. Çok uzun olmayan burun ucu, düz tabla şekillidir. Omuz üzerinde herhangi bir bezemeye rastlanmayan kandilin her iki yanında küçük sivri kulakçıklara yer verilmiştir. Tutmayı kolaylaştırmak için yapılan bu kulakçıklar, kandil yüzeyinin genişlemesine neden olmuştur. Üçgen kesitli, ortası yivli şerit kulp diskusun etrafındaki kenarla gövdenin orta yerinden bağlanmıştır.

Genelde omuzlar üzerinde bitkisel, geometrik ve dil motifleri taşıyan bu örnekler, İ. Ö. 2. yy.'ın son çeyreğinden İ. Ö. 1. yy.'a kadar Anadolu'nun bir çok yerinde üretilmişlerdir. Ancak bizim örneğimiz, bezemesiz oluşuyla onlardan ayrılır. Bu tipin benzerlerini, British Museum'da⁷⁵⁹, İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nde⁷⁶⁰, Kyzikos'ta⁷⁶¹, Pergamon'da⁷⁶² görmekteyiz.

Schäfer⁷⁶³, buradaki gibi “kalp” olarak tanımladığı kulakçıklara sahip, uzun burunlu ve düz ağızlı Pergamon örneklerini, İ. Ö. 1. yy.'ın ikinci yarısına tarihlenmiştir.

Parion Nekropolü'nde, F3 c açması M 41 mezarında ele geçen⁷⁶⁴ Kat. No. 198, Hellenistik Dönem kandillerinin sevilen tiplerindendir. Ancak, Roma Dönemi'ne tarihlenen, üzerinde quadriga ve sürücüsünün de betimlendiği Kat. No. 215'deki kandil, Kat. No. 86'daki üzerinde ağızlarında yılan tutan su kuşu figürlerinin yer aldığı lagynos ve Kat. No. 127'deki soğan gövdeli unguentarium aynı mezarda ele geçmiştir. Bu demektir ki, mezar sahibinin elinde bulunan İ. Ö. geç 1. yy. tarihli Kat. No. 198, İ. S. 1. yy.'ın ortalarında sözünü ettiğimiz kandil ile birlikte mezara konulmuştur.

Çift konik gövdeli, yanlarda kandilin kolayca tutulması için küçük çıkıntıları bulunan Hellenistik Dönem'in sevilen kandil formlarından bir başkası Kat. No. 198 gibi Efes tipini sergileyen Kat. No. 199 (Çizim 145, Levha 60, Resim 237)'dur. Yuvarlak burunlu ve mızrak ucu burunlular arasında yer alan bu form, Brooner⁷⁶⁵ tarafından XIX., Goldman⁷⁶⁶ tarafından

⁷⁵⁹ Walters 1914, 46 vd.

⁷⁶⁰ Kassab Tezgör-Sezer 1995, 123.

⁷⁶¹ Öztürk 2003, 55 vd.

⁷⁶² Schäfer 1968, 142, Lev. 66.

⁷⁶³ Schäfer 1968, 142, Lev. 66.

⁷⁶⁴ Başaran - Tavukçu - Aydın Tavukçu - Ful - Temur 2006, 8.

⁷⁶⁵ Brooner 1930, 66.

⁷⁶⁶ Goldman 1950, 89.

VI. Grup adı altında incelenmiştir. Goldman⁷⁶⁷ ve Hayes⁷⁶⁸ bu tipteki kandillerin İ. Ö. 2. yy.'dan Augustus zamanına dek kullanıldığını belirtmiştir.

M 40 mezarında bulunan⁷⁶⁹ Kat. No. 199, diskus deliğinin etrafında kademeli olarak yükselen geniş profilli içbükey bir kanalla buruna bağlanır. Oval fitil deliğinin uç kısmı bir kanalla çevrili olup, üçgenimsi bir şekildedir. Burun ucu da bu özelliği nedeniyle, mızrak uçlu buruna sahip kandillere geçişte öncü olmalıdır. Omuz üzerinde ise, yumurta dizilerinden (ion kymationu) oluşan bir bezeme bulunmaktadır⁷⁷⁰. Gövde ortasından dikey bir şekilde diskus kenarına bağlanan kulp profilsiz, düz bir banttandır oluşmaktadır. Çok yüksek olmayan oval bir kaideye sahiptir.

Gösterdiği form yapısıyla Korinth⁷⁷¹ ve Tarsus-Gözlükule⁷⁷² örneklerine benzer özellikler taşıyan Kat. No. 199, Suriye buluntusu olan ve şu anda İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nde korunan Efes tipli bir kandil⁷⁷³ ile de bağlantılıdır. İ. Ö. geç 1. yy.'a verilen bu örnekler nedeniyle, Kat. No. 199' da sözü edilen eserlerle çağdaş olmalıdır.

Aynı tip içinde eş zamanlı olarak ortaya çıkan, mızrak ucu burunlu kandilleri, Kat. No. 200, Kat. No. 201 ve Kat. No. 202 temsil etmektedir. En belirgin özellikleri keskin uçlu burunları olan bu kandillerin Efes'te çok sayıda bulunmasından dolayı "Efes tipli kandiller" olarak adlandırılmışlardır⁷⁷⁴. İ. Ö. 2. yy.'ın sonlarından 1. yy.'a kadar Atina Agorası'nda örnekleri görülen bu kandilleri Howland, 49 A grubunda incelemiştir⁷⁷⁵. Omuzları son derece dekoratif olan bu kandillerin en güzel örneklerini Parion'da Kat. No. 201 ve Kat. No. 202' de görürüz.

Üzeri mat siyah firnisli Kat. No. 200 (Çizim 146, Levha 60, Resim 238), F4 a açmasının ortalarında yaklaşık olarak 2 numaralı urne mezarın güneyinde, - 88 cm. derinlikte ele geçirilmiştir⁷⁷⁶. Çift konik profilli olan bu eserde kalıplama yerleri keskin ve burun mızrak ucu gibidir. Bu tür kandillerde ortak özellik, diskusun çanak şeklinde olmasıdır ki, bunu Kat. No. 201 ve Kat. No. 202'de de izleyebiliyoruz. Kat. No. 200'de diskusun etrafı plastik bir bant şeklinde kabartılmıştır ve böylece yağın hazneye boşaltılması daha kolay olmaktadır. Efes tipi kandillerde yağın hazneye boşaltılması sırasında içeride kalan havanın dışarıya

⁷⁶⁷ Goldman 1950, 89.

⁷⁶⁸ Hayes 1980, 15.

⁷⁶⁹ Başaran - Tavukçu - Aydın Tavukçu - Ful - Temur 2006, 10.

⁷⁷⁰ Brooner 1930, 67, Çiz. 29.

⁷⁷¹ Brooner 1930, 66.

⁷⁷² Goldman 1950, 104, Lev. 96, Res. 75.

⁷⁷³ Kassab Tezgör - Sezer 1995, 149, Res. 420.

⁷⁷⁴ Walters 1914, 46 vd.; Kassab Tezgör - Sezer 1995, 107.

⁷⁷⁵ Howland 1958, 166.

⁷⁷⁶ Başaran - Tavukçu - Aydın Tavukçu - Ful - Temur 2006, 9.

çıkması ve yüzeyde biriken yağın içeriye akmasını kolaylaştıracak diskus deliğinin etrafında ya da burun üzerinde görülen hava deliklerine bu tipe verilen Parion kandillerinde rastlanmamıştır. Yanlarda üzeri çizgisel bezemeli kulakçıklar ve bunların devamında son derece sivri mızrak ucu burun, kandilin öğeleridir. Gövde burun geçişi üzerinde yedi yapraktan oluşan palmet motifi işlenmiştir⁷⁷⁷. Kırık olan kulp ise büyük ihtimalle dikey olarak gövdeden diskusa bağlanan düz bir bant şeklindeydi. Kandilin oval tabanı düz olarak sonlanmaktadır.

Efes’de bulunan, gövdesinin büyük bir kısmı kırık olarak ele geçmiş kandil kalıbına⁷⁷⁸ bakılırsa; Kat. No. 200 ile büyük benzerlikler taşıdığı görülecektir. Bizim örneğimizdeki gibi kulakçıkları olmayan gövde, uzun bir şekilde mızrak uçlu buruna doğru devam etmektedir. Son derece keskin olan kenarları uca doğru nokta şeklinde sonlanmaktadır. Bu tipi gösteren bir çok kandil Efes’de İ. Ö. 2. yy.’ın son çeyreğinden İ. Ö. 1. yy.’a kadar yapıldığı için⁷⁷⁹, Kat. No. 200’ü de bu tarihe vermek uygun olacaktır.

Üzeri mat siyah firnisli bir başka Efes tipli örneğimiz, M 35 mezarı buluntusu⁷⁸⁰ olan Kat. No. 201 (Çizim 147, Levha 60, Resim 239)’dır. Çift konik gövdeli eserin omuzları üzerinde dil motifleri⁷⁸¹ işlenirken, bunların üzerinde diskus deliğini geniş bir çanak oluşturacak biçimde çevreleyen burgu motifi yer alır. Mızrak uçlu buruna geçişi sağlayan kanal üzerinde yanlarda iki, ortada bir olmak üzere lotus çiçeklerine yer verilmiştir. Bir önceki eserimiz olan Kat. No. 200’de olduğu gibi kırık olan kulbun, gövdeden diskus kenarına dikey olarak şerit (çift yivli, üç bölümlü) şeklinde bağlandığını düşünmekteyiz.

Leiden Rijks Müzesi’nde bulunan Efes tipli bir kandil⁷⁸² üzerinde omuzda bitkisel bir motif yer almaktadır. Gövdeden mızrak uçlu buruna doğru olan uzun kanal üzerinde palmet motifi yapılmıştır. Brants⁷⁸³ tarafından İ. Ö. 2. yy.’ın ilk yarısına tarihlenen bu kandiller, Goldman⁷⁸⁴’a göre İ. Ö. 2. yy.’ın son çeyreğinden Augustus Dönemi’ne kadar kullanılmışlardır. Ona göre⁷⁸⁵, omuz üzerinde görülen dil motifleri İ. S. 1. ve 2. yy. arasında en sevilen dekoratif örgeleridir. Yine tarih olarak ortak bir başka görüş, Vessberg’e aittir. İ. Ö. son iki yy.a verdiği Efes tipli kandillerden biri⁷⁸⁶, Kıbrıs’da bulunmuştur. Omuz üzerindeki

⁷⁷⁷ Brooner 1930, 68, Çiz. 30.

⁷⁷⁸ Bailey 1975, 105, Lev. 34, Res. Q 182.

⁷⁷⁹ Goldman 1950, 89.

⁷⁸⁰ Başaran - Tavukçu - Aydın Tavukçu - Ful - Temur 2006, 10.

⁷⁸¹ Brooner 1930, 67, Çiz. 29; 80, Çiz. 38.

⁷⁸² Brants 1913, 11, Lev. 1, Res. 107.

⁷⁸³ Brants 1913, 11.

⁷⁸⁴ Goldman 1950, 89.

⁷⁸⁵ Goldman 1950, 80, Çiz. 38.

⁷⁸⁶ Vessberg 1953, 119, Lev. 1, Res. 19; Vessberg - Westholm 1956, 126, Çiz. 37.19.

dil motifleri ve burun üzerine yerleştirilen lotus benzeri bitkisel örge yönünden oldukça benzer olan bu örnek, Kat. No. 201’de olduğu gibi diskus etrafında burgu motifine sahip olmamasıyla ondan ayrılır. Atina Agorası’nda bulunan Efes tipli bir kandil⁷⁸⁷ üzerinde de dil motifleri görülürken diskus etrafında burgu motifi yoktur. 49 A tipinde incelenen bu kandilin tarihi Howland’a göre, İ. Ö. geç 2. yy.’dır. Öztürk tarafından İ. Ö. 1. yy.’a verilen Kyzikos-Demirkapı buluntusu bir kandil⁷⁸⁸ mızrak uçlu olması ve omzu üzerinde halat motifinin görülmesiyle Kat. No. 201’le aralarında benzerlik kurulabilir. Buna ek olarak, Balıkesir’den satın alma yoluyla İstanbul Arkeoloji Müzesi’ne kazandırılmış Efes tipli bir kandilin⁷⁸⁹ omuzunda dil motifleri ve burun üzerinde de çiçek motifi işlenmiştir. Ayrıca omuz üzerinde dil motiflerinin yer aldığı kandilleri Atina Agorası⁷⁹⁰’nda da bulabilmekteyiz. Tarih olarak Augustus Çağı’na tarihlenen bu kandiller, Kat. No. 201 ile bezeme ve form olarak ortak yönle sahiptir.

Kat. No. 201 üç ayrı grupta incelenen dört soğan gövdeli unguentarium ile birlikte M 35 mezarında ele geçmiştir⁷⁹¹. Bunlardan özellikle birisi Kat. No. 130, Tiberius Çağı’na tarihlenen M 4 mezarı buluntuları olan unguentariumlarla çok yakın benzerlikler taşımaktadır. Ancak onlara göre gövdesinin biraz daha fazla köşeli yapıda olması erken tarihli olduğunu göstermektedir. Bu nedenle Kat. No. 201 için, yukarıda bahsedilen örneklerden yola çıkarak ve mezar içindeki diğer buluntulara bakılarak, Augustus Dönemi tarihi önerilebilir.

Kat. No. 202 (Çizim 148, Levha 61, Resim 240), Kat. No. 201 ile form olarak aynı özellikleri taşımaktadır. Efes tipli kandillerin son örneği olan Kat. No. 202 üzerinde burunda görülen yanık izlerinin yanı sıra kandilin yüzeyinde beyaz astar kalıntıları da görülmektedir. Çift konik gövde üzerinde omuzların her iki yanında etrafı dört noktayla çevrili dört çiçek rozet⁷⁹² ve mızrak uçlu buruna geçişi sağlayan kanal üzerinde de çiçek motifi yer almaktadır. Bu çiçek motifinin her iki yanında volüte benzer ikili uzun şeritler yer alır. Çanak şeklinde derin olan diskus kenarı ise, burgu motifi ile çevrilidir. Kulp kırık olmasına rağmen, bir önceki örnekte düşündüğümüz gibi bant şeklinde olmalıdır.

Atina Agorası’nda bulunan bir örnek⁷⁹³ omuz üzerindeki çiçek rozetli bezeme yönünden benzerlik gösterirken; İstanbul Arkeoloji Müzeleri’nde bulunan bir örnek⁷⁹⁴ üzerinde Kat. No. 202’deki gibi etrafı noktalarla çevrili çiçek rozetlerden oluşan bir dizi,

⁷⁸⁷ Howland 1958, 168, Lev. 49, Res. 653.

⁷⁸⁸ Öztürk 2003, 96, Lev. 8d.

⁷⁸⁹ Kassab Tezgör - Sezer 1995, 123, Res. 330.

⁷⁹⁰ Robinson 1959, 22 vd., Lev. 44.

⁷⁹¹ Başaran - Tavukçu - Aydın Tavukçu - Ful - Temur 2006, 10.

⁷⁹² Brooner 1930, 67, Çiz. 29.

⁷⁹³ Howland 1958, 168, Lev. 49, Res. 651.

⁷⁹⁴ Kassab Tezgör - Sezer 1995, 117, Res. 304.

omuz üzerini süslemektedir. Kyzikos-Demirkapı buluntusu⁷⁹⁵ ile mızrak uçlu olması ve diskus kenarındaki halat motifinin görülmesi ile benzerlik kurabileceğimiz Kat. No. 202, Kat. No. 201'in devamı niteliğindedir. F3 c açmasındaki ikinci adak grubunda bulunan bu kandil, Kat. No. 97'deki skyphos ve bir terrakotta figürin olan Kat. No. 47 ile birlikte ele geçmiştir. Diğer buluntular yardımıyla ve Kat. No. 201'in gelişim çizgisini tekrar ettiği için onunla çağdaş olmalıdır.

Kat. No. 203 (Çizim 149, Levha 61, Resim 241), M 13 mezarından çıkarılmıştır⁷⁹⁶. Halka şeklindeki yüksek tutulan kaidesi üzerine oturan gövdenin alt kısmı konik olmasına rağmen üst kısmı içe doğru çöküktür. Merkezdeki diskus deliğinin etrafı geniş bir çanak şekillidir ve omuzda görülen profil kandilin form özelliklerini oluşturmaktadır. Kandilin gövdesinden buruna geçişte dikine bir hava deliği yerleştirilmiş ve bu nedenle şimdiye kadar gördüğümüz kandiller içinde tek bir örnektir. Uzun burun ucu da kırlangıç kuyruğu şeklinde yapılmıştır. Kırlangıç kuyruğu burnun her iki yanında volüt benzeri ince uzantılar dikkati çekmektedir. Eksik olan kulbunun daha önceki örnekler gibi iki yivli şerit şeklinde olduğu düşünülebilir.

Kat. No. 203, Leiden Rijks Müzesi'nde ve İstanbul Arkeoloji Müzeleri'nde bulunan kandiller⁷⁹⁷le kırlangıç kuyruklu olmaları açısından benzerlik gösterir. İ. Ö. 1. yy.'a verilen bu kandillerden başka, daha çok Roma Wollmann koleksiyonunda bulunan bir kandil⁷⁹⁸ Parion buluntusu olan Kat. No. 203 ile bir çok ortak noktaya sahiptir. Merkezde yer alan diskus deliğinin etrafının geniş olması, omuzda tek profil göstermesi ve kırlangıç kuyruğu şekilli burun yapısı açısından benzeyen bu eser, kulpsuz oluşu ve burun üzerindeki hava deliğinin olmayışıyla Kat. No. 203'den ayrılır. Brooner tarafından İ. Ö. 1. yy. sonları ve İ. S. 1. yy. başlarına tarihlenen bu kandil, tam olarak Augustus Çağı'nı göstermektedir.

Sicilya'daki Centuripae'de bulunan kırlangıç kuyruğu şekilli buruna sahip bir başka kandil⁷⁹⁹, sadece burun yapısıyla değil, omuz profili ve diskus deliğine benzeyen hava deliğinin işlenmesiyle Kat. No. 203'e benzerlik gösterir. İki yivli kulba sahip olan bu kandil, İ. Ö. geç 1. yy., İ. S. erken 1. yy.'a verilmiştir.

Bütün bu örneklerle ek olarak hava deliklerinin de tarihlendirmede yardımcı bir öğe olduğu düşünülebilir. Ponsich⁸⁰⁰'in Fremersdorf'tan aktardığına göre; yarık şeklinde olan

⁷⁹⁵ Öztürk 2003, 96, Lev. 8d.

⁷⁹⁶ Başaran - Tavukçu - Aydın Tavukçu - Ful - Temur 2006, 7.

⁷⁹⁷ Brants 1913, 13, Lev. 1, Res. 143; Kassab Tezgör - Sezer 1995, 130, Res. 357.

⁷⁹⁸ Brooner 1930, 23, Res. 11. 2.

⁷⁹⁹ Bailey 1975, 315, Lev. 124, Res. Q 677.

⁸⁰⁰ Ponsich 1961, 11.

hava delikleri özellikle Augustus ve Tiberius Dönemleri'nde kullanılmıştır. Hava delikleri Claudius Dönemi'nde giderek yuvarlaklaşmıştır.

Bu bilgilerle desteklenen M 13 mezarı buluntusu Kat. No. 203 için de İ. Ö. 1. yy. sonları ve İ. S. 1. yy. başları tarih olarak uygun bir dönemdir.

Kat. No. 204 (Çizim 150, Levha 61, Resim 242), yüzey buluntusudur. Gri renkli hamura sahip kandil, çift konik gövdeli palmet şeklinde kulba sahiptir. Üzerinde kulptan başka herhangi bir süsleme ögesi taşımayan kandilin merkezinde diskus deliği ve onun etrafını çeviren plastik bir kanal 'U' şekilli buruna kadar uzanmaktadır.

Elimizde tek örneği bulunan palmet kulplu kandillerin benzerlerine İ. S. 1. yy.'da Tarsus-Gözlükule⁸⁰¹, Bergama⁸⁰² ve Kyzikos⁸⁰³ gibi merkezlerde rastlanırken, Atina Agorası⁸⁰⁴ ve Efes⁸⁰⁵'de bulunan örnekler İ. S. 5. ve 6. yy.'lara tarihlenmişlerdir.

Goldman⁸⁰⁶, X. grupta değerlendirdiği bu tip kandillerin yerel kopyalar olduğunu düşünürken, Heimerl⁸⁰⁷ VII. gruba almıştır. Her iki araştırmacıya göre de palmet kulplu kandiller, Augustus Çağı'na tarihlenmelidirler. Buradan Kat. No. 204'ün de, bu tarihlerden olduğu düşünülebilir.

Kat. No. 205 (Çizim 151, Levha 61, Resim 243), Kat. No. 149'daki uzun boyunlu ve armudi gövdeli bir unguentarium ile birlikte M 26 mezarından çıkmıştır. Kiremit kırmızısı renginde hamurdan yapılan, üzeri parlak kırmızı firnisle kaplı bu kandilin diskusunda kırıklar mevcuttur. İki çemberle çevrili omuzdan sonra içeriye doğru çökük diskus üzerinde, aralarda kuş figürleri ile dönüşümlü olarak yerleştirilen bitkisel örgeler bulunmaktadır. Diskustan üçgen buruna çift çizgi ile oluşturulan kanal Kat. No. 205'in yanısıra Kat. No. 206 ve Kat. No. 207'de daha belirgin yapıda sürdürülür. Üçgen burnun her iki yanında görülen volütler ilk kez bu örnekte tam anlamıyla ortaya çıkmıştır.

Kat. No. 205'i British Museum'da bulunan ve kırık olan burnunun üçgen şekilli olduğu düşünülen bir kandil⁸⁰⁸le karşılaştırabiliriz. Bu kandil diskusunda birbirini takip eden hayvan figürlerinden oluşan bir sahne⁸⁰⁹ taşımaktadır. Gövdeden üçgen buruna geçişi sağlayan kanal açısından da Kat. No. 205'e benzerlik gösteren bu kandil, Bailey tarafından İ.

⁸⁰¹ Goldman 1950, 108, Res. 127-128.

⁸⁰² Heimerl 2001, 62-63, Lev. 4.

⁸⁰³ Öztürk 2003, 60-61, Lev. 14 a-c.

⁸⁰⁴ Perlzweig 1961, 101, Lev. 11, Res. 351.

⁸⁰⁵ Bailey 1988, 393, Lev. 114, Res. Q 3210.

⁸⁰⁶ Goldman 1950, 108.

⁸⁰⁷ Heimerl 2001, 62-63.

⁸⁰⁸ Bailey 1980, 130, Lev. 1, Res. Q 756.

⁸⁰⁹ Bailey 1980, 78.

Ö. 1. yy. sonları - İ. S. 1. yy. başlarına tarihlenmiştir⁸¹⁰. Loeschcke'in tipolojisine göre 1 A tipinde⁸¹¹ yer alması gereken Kat. No. 205 için, British Museum'da bulunan örnekle aynı tarihler önerilebilir.

M 12 mezarında bulunan⁸¹² Kat. No. 206 (Çizim 152, Levha 62, Resim 244), açık kiremit renkli hamurdan şekillendirilmiştir. Düz taban üzerine oturan konik gövde ve içe çökük diskus ile form tamamlanmıştır. İç içe üç daireden oluşan omuz profilinde ve diskusunda kırıklar olan kandilin üzerinde, birbirini takip eden hayvan figürlerinden oluşan bir sahne yer almaktadır. Ancak koşan hayvan figürleri, kandilin diskusunda eksik olan bazı parçalar nedeniyle tam olarak anlaşılamamaktadır. Volütlü ve üçgen burunlu kandilin tabanı halka şeklindedir.

Yine bir önceki örnekte olduğu gibi gövdeden uç kısmı aşınmış üçgen burna doğru bir kanalla geçiş sağlanan Kat. No. 206, Kat. No. 205 ile benzerlik kurduğumuz British Museum'da bulunan örnek⁸¹³ hem form hem de bezeme açısından benzerlik göstermektedir. Üstelik Kat. No. 205'in gelişim çizgisini devam ettirdiği için onunla aynı tarihten olmalıdır.

Form olarak aynı yapıyı takip eden Kat. No. 207 (Çizim 153, Levha 62, Resim 245), F4 a açmasında ele geçmiştir. Geniş bir halka taban üzerinde oturan kandilin üzerinde yer alan iç içe üç çizgiden oluşan omuz profilinin bir benzerini, merkezde yeralan diskus deliğinin etrafında da görmek mümkündür. İçe çökük diskus çanağında dil motifleri⁸¹⁴ yer almaktadır. Diskustan her iki yanda volütlerle desteklenen üçgen buruna geçiş, Kat. No. 205 ve Kat. No. 206'da olduğu gibi yine kanalla sağlanmıştır.

Kat. No. 207'yi Korinth'de tiyatro alanında bulunmuş Brooner tarafından XXII. tipte incelenen bir kandil⁸¹⁵ le karşılaştırabiliriz. Omuzdaki üçlü profil, diskus deliğinin etrafındaki çembere bağlı dil motifleri ve gövdeden buruna kanallı geçiş benzerlik göstermektedir. Üzerinde dil motifleri olan bir başka kandilin diskusuna ait parça⁸¹⁶ Labraunda'da ele geçmiştir.

British Museum'da korunan diskusu üzerinde dil motifleri taşıyan kandil⁸¹⁷ ise, gövdeden buruna kanallı geçişi ile İ. Ö. 1. yy. sonları - İ. S. 1. yy. başlarına tarihlenmiştir.

⁸¹⁰ Bailey 1980, 130.

⁸¹¹ Loeschcke 1919, 213, Çiz. 1.

⁸¹² Başaran - Tavukçu - Aydın Tavukçu - Ful - Temur 2006, 4.

⁸¹³ Bailey 1980, 130, Lev. 1, Res. Q 756.

⁸¹⁴ Bailey 1980, 86.

⁸¹⁵ Brooner 1930, 174, Lev. 25, Res. 433.

⁸¹⁶ Hellström 1965, 52, Lev. 26, Res. 88, 89.

⁸¹⁷ Bailey 1980, 130, Lev. 1, Res. Q 760.

Pergamon'da ele geçen, form ve bezeme yönünden Kat. No. 207 ile benzer özellikler taşıyan bir kandil⁸¹⁸, Heimerl tarafından 2 b grubunda incelenerek, Augustus Çağı'na tarihlenmiştir.

Leiden Rijks Müzesi⁸¹⁹, Rheinischen Landes Museums⁸²⁰ ve Vindonissa⁸²¹'da Kat. No. 207 ile aynı formu ve bezemeyi sergileyen kandillerle örnekleri çoğaltmak mümkündür.

Bu kadar geniş bir alanda benzerleri görülen Kat. No. 207'nin, Kat. No. 205 ve Kat. No. 206'nın form özelliklerini devam ettirmesi ve karşılaştırma örneklerinin de uyumlu olmasıyla, onlarla aynı tarihlerden olduğu düşünülebilir.

Nekropol E4 c açmasında taş sandık mezarlar ile taş döşeli yol arasında – 2. 40 cm. derinliğinde ele geçen⁸²² Kat. No. 208 (Çizim 154, Levha 62, Resim 246) ve F3 c açması M 25 mezarı buluntusu⁸²³ olan Kat. No. 209 (Çizim 155, Levha 62, Resim 247) form ve bezeme yönüyle birbirinin aynısı olması nedeniyle birlikte değerlendirilmiştir. Bu iki kandil, deve tüyü renkli hamurdan biçimlendirilmiştir. Kat. No. 208 üzerinde görülen yanık izleri, kandilin bütün yüzeyini kaplamasına karşın, Kat. No. 209'da sadece burunda görülmektedir. Kandillerde omuz üzerindeki tek profil içe çökük diskus çanağı içerisinde çarkıfelek şeklinde dönen dil motiflerine (rüzgar gülü ?) yer verilmiştir⁸²⁴. Merkezdeki diskus deliğinin etrafını iç içe iki daire çevrelerken, Kat. No. 208'de yoğun aşınmadan dolayı bu tam olarak belirli değildir. Gövdeden buruna geçiş, bir önceki grupta olduğu gibi kanallı değildir. Her iki yanda volütlerle desteklenen burunlar üçgen şekillidir. Tabanlar ise, halka şekilli ve düzdür.

Kat. No. 208 ve 209, gövdeden buruna kanallı geçişi olan bir önceki grup olan Kat. No. 205, Kat. No. 206 ve Kat. No. 207'nin form ve bezeme açısından devamı niteliğinde, ancak onlara göre bir adım daha ileri aşamadır. Bailey⁸²⁵ ve Goldman⁸²⁶'ın da Roma Dönemi başlarına tarihdedikleri form ve bezeme açısından Kat. No. 208 ve Kat. No. 209'la uyuşan British Museum ve Tarsus-Gözlükule örnekleri doğrular niteliktedir.

Kat. No. 208, yaklaşık olarak aynı yerdeki Kat. No. 77'deki küçük kase ile birlikte bulunmuştur. Kat. No. 209 ise, M 25'te birçok terrakotta figürin, bir lagynos ve bir cam unguentarium ile birlikte ele geçmiştir. Bu nedenle Kat. No. 208 ve Kat. No. 209'u da İ. S. 1. yy. başlarına tarihleyebiliriz.

⁸¹⁸ Heimerl 2001, 98, Lev. 1, Res. 17.

⁸¹⁹ Brants 1913, 16, Lev. 2, Res. 187.

⁸²⁰ Goethert-Polaschek 1985, 276, Lev. 21, Res. 53.

⁸²¹ Loeschke 1919, 384, Lev. 15, Res. 305.

⁸²² Başaran - Tavukçu - Aydın Tavukçu - Ful - Temur 2006, 5.

⁸²³ Başaran - Tavukçu - Aydın Tavukçu - Ful - Temur 2006, 7, Res. 10.

⁸²⁴ Goethert-Polaschek 1985, 276.

⁸²⁵ Bailey 1980, 148-149, Lev. 7, Res. Q 831.

⁸²⁶ Goldman 1950, 109, Lev. 98, Res. 141.

Kısa sarmallı ve ‘U’ burunlu olan iki örneğimiz, sarmallı ve üçgen burunlulardan sonra yeni bir tipte karşımıza çıkarlar.

Kat. No. 210 (Çizim 156, Levha 63, Resim 248) ve Kat. No. 211 (Çizim 157, Levha 63, Resim 249), E4 a açmasında bulunan M 4 mezarı buluntusudur⁸²⁷. Kısa volütlü ve ‘U’ burunlu olmasıyla yeni bir gruba giren bu kandillerden deve tüyü rengindeki Kat. No. 210, halka tabanı üzerine konik alt gövdesiyle oturur. Dört profilli içe çökük diskusta, sağa yönelik işlenmiş bir boğa figürü⁸²⁸ bulunmaktadır. Kuyruğu sağ kalça üzerinde kıvrık gösterilen boğanın gövdesi profilden, başı $\frac{3}{4}$ cepheden verilmiştir. Ayaklarının altındaki çizgi zemin üzerinde duran boğa figürünün son derece ayrıntılı işlendiği dikkati çekmektedir. Kandilin burnu daha öncede belirttiğimiz gibi, her iki yanda volütlerle desteklenen ‘U’ şeklindedir.

Kat. No. 210’u British Museum’da bulunan bir kandil⁸²⁹ ile karşılaştırabiliriz. Omuzun çok profilli oluşu, kısa sarmal ve ‘U’ burun her iki kandille benzerlik gösterirken, diskustan buruna kanallı geçiş ve diskus sahnesi ile British Müzesi örneği Kat. No. 210’dan farklılık göstermektedir. İ. S. 1. yy.’ın ilk otuz yılına tarihlenen British Müzesi örneğinden başka, diskus sahnesi açısından aynı duruş şeması içindeki boğa figürü Vindonissa⁸³⁰ kandilinde de karşımıza çıkmaktadır. Bu örnek ise, İ. S. 1. yy. ilk yarısına tarihlenmektedir⁸³¹.

Kat. No. 211, Kat. No. 210’dan farklı olarak çift yivli kulpla karşımıza çıkar. Taban ve alt gövde açısından Kat. No. 210 ile benzerlik göstermesine karşın, diskusunun farklı oluşuyla ondan ayrılmaktadır. Diskusu koniğe yakın olan kandilin omzu, kabartma şeklinde nokta dizisi ile etrafı çevrili plastik bir bant ile yükseltilerek içe doğru çökertilmiştir. Merkezde, sağ kolunu dirsekten bükerek sol göğsüne doğru çekmiş, sol kolunu havaya kaldırılmış bir kadın figürü işlenmiştir. Ayrıntının çok fazla belli olmadığı kandilde diskus deliği buruna yakındır. ‘U’ şekilli burunlar her iki kandilde de kısa volütlerle desteklenmektedir. Bu volütler fazla aşınmadan dolayı Kat. No. 211’de net görülemezken, Kat. No. 210’da daha iyi görülmektedir. Araştırdığımız kaynaklarda Kat. No. 211’in tam bir benzerine rastlayamadık, ancak bu şekilde ‘U’ burunlu örneklerin İ. S. 1. yy.’ın başlarında üçgen burunlularla eş zamanlı olarak ortaya çıktığını ve giderek volütlerin uzun burnun her iki yanında paralel olarak devam ettiğini görüyoruz. Bu iki eser, Kat. No. 37’deki terrakotta Aphrodite figürünü ve Kat. No. 82’deki lagynos ve Kat. No. 99’daki tek kulplu kap, Kat. No. 131, Kat. No. 134 ve Kat. No. 139 arasındaki soğan gövdeli unguentariumlar ve Kat. No. 240’daki kemik bir kaşık ile birlikte

⁸²⁷ Başaran - Tavukçu - Aydın Tavukçu - Ful - Temur 2006, 4, Res. 3.

⁸²⁸ İ. Ö. 4. yy.’dan itibaren yaygın bir şekilde, Parion sikkelerinin arka yüzünde boğa figürü görülmektedir.

Wroth 1892, 94 vd.; Szaivert - Sear 1983, 93; Tekin 1997, 89, Res. 72.

⁸²⁹ Bailey 1980, 156, Lev. 6, Res. Q 852.

⁸³⁰ Loeschcke 1919, 402, Lev. 12, Res. 499.

⁸³¹ Loeschcke 1919, 402.

bulunmuştur. Bütün bu eserler birlikte değerlendirildiğinde Kat. No. 210 da buna katılarak Tiberius Çağı M 4 mezarı buluntuları için uygun bir tarih olarak ortaya çıkmaktadır.

Kısa sarmallı ve yuvarlak uçlu buruna sahip kandiller, Kat. No. 212 ve Kat. No. 213’de incelenmiştir.

Kiremit kırmızısı renkli hamurdan yapılan Kat. No. 212 (Çizim 158, Levha 63, Resim 250), Kat. No. 94 ile birlikte M 28 mezarında ele bulunmuştur⁸³². Halka taban üzerine oturan konik gövdeli kandil, içe doğru çukurlaştırılmış diskusunda, sağa yönelik horoz⁸³³ figürü taşımaktadır. Horoz figürünün göğsünün altında sağa kaymış biçimde diskus deliği yer almaktadır. Loeschke⁸³⁴, ye göre III a tipine giren üç profilli omuz ve volüt destekli ‘U’ burun, kandilin form özelliklerini yansıtmaktadır.

Kat. No. 210 ve Kat. No. 211’den volütlü ve ‘U’ şekilli olan burnunun biraz daha uzaması ile daha geç olması gereken Kat. No. 212’nin benzerini Tarsus-Gözlükule’de buluruz⁸³⁵. Her iki kandil, omuz profilinden diskus deliğine ve hatta üzerindeki horozun işlenişine kadar büyük benzerlik içindedir. Bu örnek, Goldman tarafından Roma Dönemi’ne tarihlenmiştir⁸³⁶. Vindonissa⁸³⁷ ve Rheinischen Landes Museums⁸³⁸’da form ve bezeme yönünden benzerleri bulunan Kat. No. 212’nin bir başka benzeri, British Museum’dadır⁸³⁹. Omuz profili ve ‘U’ burnu açısından benzerliği olan, fakat diskus sahnesi farklı bu örneği Bailey, İ. S. 30 ve 70 arasına tarihlenmiştir⁸⁴⁰.

M 28’in, M 36 ile aynı açmada birbirine yakın seviyelerde ortaya çıkması ve Tiberius Çağı’na tarihlenen M 4 mezarı buluntuları olan Kat. No. 210 ve Kat. No. 211’den daha uzun burunlu olması sebebiyle Kat. No. 212’nin, İ. S. 1. yy. ortalarından olması gerektiğini düşünmekteyiz.

Kat. No. 213 (Çizim 159, Levha 63, Resim 251), gri renkli hamurdan yapılmıştır. Halka taban üzerinde yükselen gövde ve içe çökük diskus, kandilin belirgin form özellikleridir. İki yivli, üç bölümlü kulp iç içe üç daireden oluşan bir profil sergileyen omuza⁸⁴¹ bağlanmaktadır. Bir önceki örnekteki gibi uzun ‘U’ burnun etrafını çevreleyen kısa volütler kandilin form özelliklerini belirlerken, diskusta sağ elinde çelenk tutan, sola yönelik,

⁸³² Başaran - Tavukçu - Aydın Tavukçu - Ful - Temur 2006, 6.

⁸³³ Bailey 1988, 83, Çiz. 104; Goethert-Polaschek 1985, 260, M 198.

⁸³⁴ Loeschke 1919, 213, Çiz. 2, III a.

⁸³⁵ Goldman 1950, 126, Lev. 108, Res. 366.

⁸³⁶ Goldman 1950, 126.

⁸³⁷ Loeschke 1919, 305, Lev. 13.

⁸³⁸ Goethert-Polaschek 1985, 70, Lev. 40, Res. 263.

⁸³⁹ Bailey 1980, 162, Res. Q 867-Q 868.

⁸⁴⁰ Bailey 1980, 162.

⁸⁴¹ Loeschke 1919, 213, Çiz. 2, III a.

khiton giyimli bir Victoria⁸⁴² figürü işlenmiştir. Elinde tuttuğu çelenk içinde bazı örneklerde “OB CIVES SEVAT” şeklinde bir yazıt görülürken, bazılarında yazıt yoktur. Parion örneğinde ise, yazıt belli olmayacak derecede tahrip olmuştur. Victoria’nın beline dayadığı sol elinde buğday başağı varken, arkasında kanadının bir yarısı görülmektedir. Kandilin diskus deliği ise, solda Victoria’nın dizi hizasındadır.

Korinth’de bulunan bir kandil⁸⁴³, diskus sahnesi, kulp ve burun yapısı açısından Kat. No. 213’e oldukça benzerdir. Brooner tarafından 24. grupta incelenen bu kandil, İ. S. 1. yy.’ın ortalarına tarihlenmiştir.

Kat. No. 213’e benzer kandilleri, British Museum⁸⁴⁴ ve Mainz Zentral Museum⁸⁴⁵’da görüyoruz. Omuz profili ve üzerindeki betim yönüyle benzer olan bu kandiller, kulpsuz oluşuyla Parion örneğinden ayrılır. Kat. No. 213’ten diğer yanları burun ucunun yuvarlak değil; keskin bir şekilde ortada birleşmesidir. Bu özellik bizce yuvarlak şekilde sonlanan burunlara göre biraz geç olmalıdır. Bailey tarafından İ. S. 40 - 70 arasına tarihlenen British Müzesi örneği yardımıyla biz de Kat. No. 213 hakkında düşüncelerimizi kesinleştirebiliyoruz. Çünkü M 36 mezarından Kat. No. 213’ün yanı sıra kısa ve kalın gövdeli unguentariumlardan Kat. No. 143, Kat. No. 144 ve Kat. No. 145, Kat. No. 87 lagynosu ve tek kulplu kaplar olan Kat. No. 100 ve Kat. No. 101 ele geçmiştir. Bütün bu eserler İ. S. 1. yy.’ın ortalarına tarihlenmiştir. Bailey’in verdiği tarih de bizim verdiğimiz tarihi kapsadığı için Kat. No. 213, yaklaşık İ. S. 1. yy.’ın ortalarından olmalıdır.

Sarmallı burnun uzaması ilk olarak Kat. No. 214’ de ortaya çıkar ve Kat. No. 217’ye kadar devam eder.

Kat. No. 214 (Çizim 160, Levha 64, Resim 252), Kat. No. 213 ile birlikte aynı mezarda ele geçmiştir. Halka şekilli taban üzerinde yükselen konik gövdede düz bir band biçiminde omuz yer almaktadır. Omuz üzerinde birbirine paralel kısa çizgilerden oluşan bezeme bandı, çukur diskus çanağını çevrelemektedir. Merkezde diskus deliği yer almaktadır. Burun ise oldukça uzun ve ‘U’ şeklindedir. Yanlarda yüzeysel de olsa çizgi şeklinde volütlere yer verilmiştir. Kulbu kırık olan ancak korunan çok küçük bir parçadan şerit şeklinde olduğunu düşündüğümüz bu kandil gösterdiği form özellikleriyle Kat. No. 215 ve 216’ya öncülük etmektedir. British Museum’da bulunan bir kandille⁸⁴⁶ de aralarında ortak yönler

⁸⁴² Walters 1914, 98, Lev. 22, Res. 652; Bailey 1980, 26-27, Çiz. 22, Q 870.

⁸⁴³ Brooner 1930, 82, Lev. 10, Res. 459.

⁸⁴⁴ Bailey 1980, 162, Lev. 11, Res. Q 870.

⁸⁴⁵ Menzel 1969, 43, Çiz. 33. 4.

⁸⁴⁶ Bailey 1980, 171-172, Lev. 15, Res. Q 915.

bulabileceğimiz Kat. No. 214'ü Kat. No. 213 ile aynı buluntu grubu nedeniyle aynı tarihe verebiliriz.

Restore edilen Kat. No. 215 (Çizim 161, Levha 64, Resim 253), gövde ve burnunda büyük oranda eksikler ve kırıklara sahiptir. Halka taban üzerine oturan kandilde, konik gövde üzerinde yükselen dar ve düz omuz, içe doğru meyillendirilmiş kenar ile çanak biçimli diskustan ayrılmıştır. Sağa yönelik quadriga ve sürücüsünün yer aldığı diskus sahnesinde⁸⁴⁷ merkezde atların ileriye doğru attıkları ön bacaklarının arasında diskus deliği bulunmaktadır. Yanık izleri ile kaplı kırık burun ise, iri volütlüdür. Devamının Kat. No. 216'daki kandilin burun yapısı gibi sonlandığını düşündüğümüz bu örnekte burun, volütlerin genişliğini düşünerek uzun 'U' şekilli olmalıydı.

Tarsus-Gözlükule⁸⁴⁸, Pergamon⁸⁴⁹, Vindonissa⁸⁵⁰ ve British Museum⁸⁵¹, da M 41 mezarında bulunan Kat. No. 215'in benzerlerini bulmak mümkündür. Bütün bu eserler ağırlıklı olarak İ. S. 1. yy.'ın 2. ve 3. çeyreğine verilmişlerdir⁸⁵². Bu nedenle Kat. No. 215 de onlarla çağdaş, İ. S. 1. yy.'ın ortalarından olmalıdır.

Kat. No. 216 (Çizim 162, Levha 64, Resim 254), M 16 mezarında ele geçmiştir⁸⁵³. III a tipindeki⁸⁵⁴ kandil, çift omuz profiline sahiptir. Çukur diskus üzerinde sağa yönelik iki atlı araba (biga) ve sürücüsü resmedilmiştir⁸⁵⁵. Atların arka ayakları altında oluşturulan zemin üzerinde atlar şaha kalkmış olarak işlenmişlerdir. Diskus deliği ise, atların karınlarının altındaki boşluğa yerleştirilmiştir. Uzun volütlü ve 'U' burunlu kandil bu yapısıyla, Kat. No. 213'ün devamı şeklindedir.

Kat. No. 216'nın benzerlerini, Vindonissa⁸⁵⁶, Leiden Rijks Müzesi⁸⁵⁷ ve British Museum⁸⁵⁸ ve Knidos Aphrodite Temenosu⁸⁵⁹, da bulmak mümkündür. Vindonissa'da bulunan örnekte, sahne sola yönelikken; diğerlerinde, Parion kandiliyle aynı yöndedir. Bailey tarafından İ. S. 40 - 75 tarihlerine verilen British Museum örneği yardımıyla, Kat. No. 216,

⁸⁴⁷ Bailey ve Goethert-Polaschek'in kandiller konusunda yaptıkları çalışmalarda sadece kandillerin üzerindeki diskus sahnelerine göre ayrı bir bölüm oluşturularak eserler incelenmiştir. Buna göre ileride benzer sahneler geldikçe göndermeler yapılacaktır. Bailey 1980, 57, Çiz. 59, Q 859; Heimerl 2001, 111, Lev. 5, Res. 171-172.

⁸⁴⁸ Goldman 1950, 126, Lev. 108, Res. 365.

⁸⁴⁹ Heimerl 2001, 111, Lev. 5, Res. 171-172.

⁸⁵⁰ Loeschecke 1919, 373, Lev. 10, Res. 156.

⁸⁵¹ Bailey 1980, 160, Lev. 10, Res. Q 859.

⁸⁵² Loeschecke 1919, 373; Goldman 1950, 126; Bailey 1980, 160; Heimerl 2001, 111.

⁸⁵³ Başaran - Tavukçu - Aydın Tavukçu - Ful - Temur 2006, 7.

⁸⁵⁴ Loeschecke 1919, 213, Çiz. 2.

⁸⁵⁵ Bailey 1980, 57, Çiz. 59, Q 883.

⁸⁵⁶ Loeschecke 1919, 373, Lev. 10, Res. 157.

⁸⁵⁷ Brants 1913, 19, Lev. 3, Res. 240.

⁸⁵⁸ Bailey 1980, 165, Lev. 13, Res. Q 883.

⁸⁵⁹ Love 1973, 421, Res. 18.

Kat. No. 215 ile aynı tarihlerden, İ. S. 1. yy.'ın ortalarından olmalıdır. Bu tarihi mezar içinde bulunan uzun silindirik boyunlu armudi gövdeli unguentariumlar da desteklemektedir.

Kat. No. 217 (Çizim 163, Levha 64, Resim 255), M 8 mezarı buluntusudur⁸⁶⁰. Taban, diskus, kulp ve burunda kırık ve eksik parçaları olan kandil, çok profilli omuzdan sonra bezemesiz, çukur bir diskus taşımaktadır. Merkezde diskus deliği yer alan kandilde burun, uzun ve 'U' biçimlidir. Omuzdan sonra geçilen burun ucunda çok küçük bir hava deliği bulunan kandilin kulp üstü elemanı hilal biçimlidir⁸⁶¹.

Walters⁸⁶² form ve bezemesiz oluşuyla Kat. No. 217'ye benzer hilal kulplu, volütlü ve uzun burunlu bir kandili İ. Ö. 1 yy.'a verirken; Mainz Zentral Museum örneği⁸⁶³, Menzel tarafından kabaca Roma Dönemi'ne tarihlenmiştir. Bailey⁸⁶⁴ British Museum'da bulunan ve hava deliğine kadar Kat. No. 217'ye benzeyen form özellikleri gösteren, diskusu ışın bantlarıyla kaplı bir kandili, İ. S. 1. yy.'ın ilk yarısına tarihlenmiştir. Heimerl⁸⁶⁵ bu tip kandilleri 6. grupta incelerken, Bailey'le tarih olarak uyuşmaktadır. Davidson ve Burr Thompson⁸⁶⁶ ise, hilal kulplu kandilleri 21. grupta incelemiş ve tarih olarak İ. S. 1. yy.'a vermiştir. Walters dışındaki araştırmacılar hilal kulplu kandiller için İ. S. 1. yy. tarihinde hem fikirdirler.

Kat. No. 217 ile aynı mezar buluntusu olan Kat. No. 222'de gösterilen kandil, kısa sarmallı ve geniş üçgen burunludur. Ayrıca bu kandilden başka aynı mezardan çıkan seramikler de kandillerin İ. S. 1. yy.'ın üçüncü çeyreğinden olduklarını belgelemektedirler. Buna ek olarak sarmallı burnun uzaması yy.ın ortalarına tarihlenen Kat. No. 214'den itibaren artarak devam ettiğinden, İ. S. 1. yy.ın üçüncü çeyreği fikri bir başka açıdan doğrulanmaktadır.

Kısa sarmallı ve yuvarlak burunlu sivri uçlu grubu oluşturan kandiller, Kat. No. 218 ve Kat. No. 221'i kapsamaktadır.

Kat. No. 218 (Çizim 164, Levha 65, Resim 256), F4 a açmasında ortaya çıkarılan toplu mezarda bulunmuştur⁸⁶⁷. Çok profilli omuz içine alınan diskus üzerinde, sola yönelik yerleştirilmiş kolları iki yana açık kadın figürüne yer verilmiştir. Bailey⁸⁶⁸, Kat. No.

⁸⁶⁰ Başaran - Tavukçu - Aydın Tavukçu - Ful - Temur 2006, 6-7.

⁸⁶¹ Fitch - Goldman 1994, 147, Çiz. 76.

⁸⁶² Walters 1905, 400, Çiz. 204.

⁸⁶³ Menzel 1969, 29, Çiz. 26 . 4.

⁸⁶⁴ Bailey 1980, 205, Lev. 28, Res. Q 1002.

⁸⁶⁵ Heimerl 2001, 52, Lev. 4, Res. 135-137.

⁸⁶⁶ Davidson - Burr Thompson 1943, 47, 63, Res. 27-126.

⁸⁶⁷ Başaran - Tavukçu - Aydın Tavukçu - Ful - Temur 2006, 9.

⁸⁶⁸ Bailey 1988, 5, Çiz. 5, Res. Q 1525.

218'dekine benzer kadın figürlerinin "Ceres", "Proserpina" ya da "Luna"⁸⁶⁹ olup olmadıkları konusunda kararsız kalırken, Walters⁸⁷⁰ bunların "Menad" olduğunu ileri sürmüştür. Kadın figüründe uçuşan khimationun altında görüldüğü kadarıyla gövde profilden baş cepheden işlenmiştir. Figürün arkasında giysinin sağ omuzdan gelen bir ucu daire şeklinde başı ve sırtı örterken, yukarıya kaldırdığı sağ elinde meşale, sol elinde bitki (başak ?) tutmaktadır. British Museum'daki kandil⁸⁷¹ üzerinde görülen betim ile benzerlik gösteren Kat. No. 218'de, kadının tuttuğu meşale ve bitki, farklı ellerde gösterilmiştir. Diskus deliği kadın figürünün sol kolunun altındadır.

Yukarıda sözü geçen British Museum'daki kandil⁸⁷² form ve bezeme açısından bizim örneğimize uymaktadır. İ. S. 40 - 65 arasına verilen bu kandil, Kat. No. 218 ile omuz profili, burun yapısı ve diskus sahnesi açısından da örneğimizle benzerlik göstermektedir. Bu yüzden İ. S. 1. yy.'ın ortaları veya hemen sonrası Kat. No. 218 için uygun bir tarih olarak gözükmektedir.

TM 1 içinde bulunan üçgen (çan) gövdeli ve uzun boyunlu cam unguentariumlar Kat. No. 230, Kat. No. 231 ve kısa kalp şeklinde buruna sahip olan Kat. No. 227 nedeniyle mezarın İ. S. 2. yy.'dan olduğunu düşünmekteyiz. TM 1 içinde gösterdiği burun yapısı ile erken örnek olduğu anlaşılan kandil, British Museum örneğiyle de çağdaştır. Bu yüzden daha sonraki bir tarihte diğer buluntularla birlikte mezara konulmuş olmalıdır.

Kat. No. 219 (Çizim 165, Levha 65, Resim 257), F4 a açmasının güney doğu köşesinde – 50 cm. derinlikte bulunmuştur. Deve tüyü renkli hamurdan yapılan bu kandilde geniş, düz bir omuz kenarından sonra iç içe üç çizgi içerisine alınan diskus üzerinde çizgi (ışın) bezemesine yer verilmiştir. Merkezde olan diskus deliği biraz sola kaymış durumdadır. Burun, kısa sarmallı ve 'U' burunlulardan farklı olarak ucu sivridir.

Diskus üzerindeki bezeme ve omuz profili açısından benzer bir örnek⁸⁷³ Labraunda'da karşımıza çıkmaktadır. British Museum'da bulunan biri Kıbrıs buluntusu iki örnek⁸⁷⁴, Bailey tarafından en erken İ. S. 40 ve en geç İ. S. 100 tarihlerine verilmiştir. Onlarla benzerlik gösteren Kat. No. 219, İ. S 1. yy.'ın 2. yarısından olmalıdır.

Kiremit kırmızısı renginde hamura sahip Kat. No. 220 (Çizim 166, Levha 65, Resim 258), M 21 mezarının altında – 92 cm. derinlikte ortaya çıkarılmıştır⁸⁷⁵. İç içe yerleştirilmiş

⁸⁶⁹ Grimal 1997, 131, 452, 695.

⁸⁷⁰ Walters 1914, 97, Res. 643.

⁸⁷¹ Bailey 1988, 160, Lev. 3, Res. Q 1525.

⁸⁷² Bailey 1988, 160.

⁸⁷³ Hellström 1965, 52, Lev. 26, Res. 92.

⁸⁷⁴ Bailey 1980, 175, Lev. 17, Res. Q, 926; 1988, 305, Lev. 64, Res. Q, 2433.

⁸⁷⁵ Başaran - Tavukçu - Aydın Tavukçu - Ful - Temur 2006, 9.

çizgiler içerisine alınmış, diskus alanında 14 yapraktan oluşan palmet⁸⁷⁶ bezemesine yer verilmiştir. Üzeri parlak kırmızı renkli firnisle kaplı kandilin burnu, gruba özgü olarak, kısa volütlü ve yuvarlak fakat ucu sivri şekilli sonlanmaktadır. Özellikle burun ucunda yanık izleri dikkat çekmektedir.

Diskus üzerinde işlenen motif açısından Leiden Rijks Müzesi'nde bulunan bir kandili⁸⁷⁷ Brants, İ. S. 1. yy.'ın 2. yarısına tarihlerken, Fitch - Goldman⁸⁷⁸, İ. S. 50 ve 100 arasına vermektedir. Vessberg⁸⁷⁹ Kıbrıs buluntusu olan bir kandili, 10. gruba dahil ederken bu tip kandillerin Vindonissa'da Tiberius zamanında ortaya çıktığı konusunda ek bilgi vermektedir. Bailey⁸⁸⁰ Kıbrıs ve Knidos buluntusu kandillerin yy.ın 3. çeyreğinden olabileceğini belirtmektedir. Grubun tarihiyle de uyumlu olan bu eser, Kat. No. 219'un devamı niteliğindedir. Bizce de İ. S. 1. yy.'ın ortalarından sonra olması gereken bu eser, yy.ın 2. yarısı içine tarihlenmelidir.

Taban ve gövdesinde büyük oranda kırık ve bazı bölümleri eksik olan Kat. No. 221 (Çizim 167, Levha 65, Resim 259), M 36 mezarında bulunmuştur⁸⁸¹. Halka taban üzerine oturan gövdesi çok profil, diskusa doğru eğimli bir omuz taşımaktadır. Diskus alanında sola yönelik koşan bir Hermes⁸⁸² figürüne yer verilmiştir. Hermes bu koşma esnasında sağ elinde para kesesi, sol elinde de kaduceus tutmaktadır. Solunda khylamisi uçuşan Hermes'in ayağında kanatlı ayakkabıları başında ise, şapkası vardır. Figürün bacakları arasında dizleri hizasında diskus deliği yapılmıştır. Kısa volütlü ve yuvarlak uçlu burun kandilin Kat. No. 219 ve Kat. No. 220'nin gelişim çizgisini izlediğinin en önemli kanıtıdır.

Tarsus-Gözlükule'de bulunan bir kandil⁸⁸³ üzerinde aynı konu işlenmiştir. Goldman tarafından XIII. grupta incelenen bu kandiller, İ. S. 1. yy.'ın ikinci çeyreğine verilmişlerdir⁸⁸⁴.

Loeschcke tarafından IV. grubun üyesi olan bir kandil⁸⁸⁵, Vindonissa'da karşımıza çıkar. Bu şekilde örnekleri bulunan kandil, Kat. No. 219 ve Kat. No. 220'nin dolayısıyla Kat. No. 221'in form özelliklerine çok uyum sağladığı için onlarla aynı tarihten İ. S. 1. yy.'ın ikinci yarısından olmalıdır.

⁸⁷⁶ Bailey 1988, 86, Çiz. 110.

⁸⁷⁷ Brants 1913, 18, Lev. 2, Res. 226.

⁸⁷⁸ Fitch - Goldman 1994, 94, Lev. 6, Res. 414.

⁸⁷⁹ Vessberg 1953, 122, Lev. 2, Res. 6; Vessberg - Westholm 1956, 126, Çiz. 38. 6.

⁸⁸⁰ Bailey 1988, 305, Lev. 64, Res. Q 2435, 334, Lev. 74, Res. Q 2664.

⁸⁸¹ Başaran - Tavukçu - Aydın Tavukçu - Ful - Temur 2006, 6, Res. 9.

⁸⁸² Goethert - Polaschek 1985, 199-200, M 26.

⁸⁸³ Goldman 1950, 129, Lev. 111, Res. 409.

⁸⁸⁴ Goldman 1950, 94.

⁸⁸⁵ Loeschcke 1919, 388, Lev. 16, Res. 339.

Loeschecke⁸⁸⁶ tarafından 1 C olarak belirlenen gruba alınan kısa sarmallı ve geniş üçgen burunlu kandilleri elimizdeki iki örnek, Kat. No. 222 ve Kat. No. 223 temsil etmektedir.

Kat. No. 222 (Çizim 168, Levha 66, Resim 260), M 8 buluntusudur⁸⁸⁷. Halka taban üzerinde yükselen konik gövde çukur diskusu içinde barındırmaktadır. VII b tipinde⁸⁸⁸ tek omuz profili olan eserin diskusunda, erotik bir sahne işlenmiştir⁸⁸⁹. Yatak üzerinde öne doğru eğilmiş dizleri ve dirsekleri üzerinde duran kadın ve arkasındaki erkekten oluşan sahnede erkek sağ eli ile yatağın köşesini tutarken, sol elini kadının kalçası üzerinde tutmaktadır. Zifaf kandili olarak yeni evli çiftleri eğitmek için kullanılmış olan ve o dönemdeki insanların cinsel hayata bakışını açıklayan⁸⁹⁰ bu kandillerin Aşk Tanrıçası Aphrodite ile bağlantısı da düşünülmelidir. Bu tipi sergileyen kandiller sarmallı ve geniş üçgen burunlu olması nedeniyle, Loeschecke tarafından 1 B tipine alınmıştır⁸⁹¹. Diskus deliği buruna yakın bir şekilde yatağın ortasına yerleştirilmişken hava deliği ise, burun üzerinde ince bir şekilde yer almaktadır.

Vindonissa⁸⁹², Kyzikos⁸⁹³ ve British Museum⁸⁹⁴, da bulunan kandillerde de aynı sahnenin işlenmiş olmasıyla, Kat. No. 218 ile büyük bir uyum içindedirler. Bütün bu kandiller araştırmacılar tarafından İ. S. 1. yy.'ın üçüncü çeyreğine tarihlenmişlerdir. Bu nedenle örnekler yardımıyla İ. S. 1. yy.'ın 3. çeyreğine tarihlenmesi uygun olan Kat. No. 222, erken tarihli olan ve aynı mezardan çıkan Kat. No. 217 ile birlikte mezara konulmuş olmalıdır.

F4 a açmasında ele geçen Kat. No. 223 (Çizim 169, Levha 66, Resim 261)'ün çok profilli omzundan içeriye doğru inildikçe bazı parçaları eksik olan diskus sahnesinde giyimli oturan bir kadın figürünü ile karşılarız. Sol elini yana dayayan kadın sağ elini göğsüne doğru çekmiştir. Baş profilden verilirken; gövde cepheden gösterilmiştir. Diskus deliği de sağ dizinin hemen yanındadır. Geniş üçgen burun, iki yanda volütlerle desteklenmiştir.

Kandilin form ve bezeme olarak tam benzerine Kıbrıs'da rastlıyoruz. Vessberg tarafından 10 a grubunda incelenen Kıbrıs kandili⁸⁹⁵, yle olan benzerlik ve Kat. No. 223'ün, Kat. No. 222'nin gelişim çizgisini takip etmesi dolayısıyla onunla çağdaş olmalıdır.

⁸⁸⁶ Loeschecke 1919, 213, Çiz. 1.

⁸⁸⁷ Başaran - Tavukçu - Aydın Tavukçu - Ful - Temur 2006, 6-7.

⁸⁸⁸ Loeschecke 1919, 213, Çiz. 2.

⁸⁸⁹ Bailey 1980, 66, Çiz. 69, Res. Q 1081.

⁸⁹⁰ Öztürk 2003, 37.

⁸⁹¹ Loeschecke 1919, 213, Çiz. 1.

⁸⁹² Loeschecke 1919, 488 vd., Lev. 8.

⁸⁹³ Öztürk 2003, 123, Lev. 17 b.

⁸⁹⁴ Bailey 1980, 149, Lev. 7, Res. Q 835; 228, Lev. 37, Q 1081.

⁸⁹⁵ Vessberg 1953, 121, Lev. 2, Res. 11; Vessberg - Westholm 1956, 126, 38.11.

Kat. No. 224 (Çizim 170, Levha 66, Resim 262), M 38 mezarında bulunmuştur⁸⁹⁶. Halka şekilli ve çok fazla yüksek olmayan bir tabandan sonra konik bir gövdeyle geçilen profilli omuz kuşağının içerisine alınan yumurta dizisini iç içe daireler sınırlandırmıştır. Diskus alanında birbirini çapraz kesen iki balık (yunus?) figürü⁸⁹⁷ işlenmiştir. Ancak balıkların bütün köşelerine kuyruklar yerleştirilmiştir. İri olan diskus deliği ise, biraz sağa kaymış biçimde balıkların tam ortasına yerleştirilmiştir. Yüzeyi parlak firnisli olan kandilin üzerini yanık izleri kaplamıştır.

British Museum'da üzerinde yunus balığı betimleri bulunan bir çok kandil⁸⁹⁸ olmasına rağmen; burun olarak Kat. No. 224'ün tam bir benzerine rastlayamadık. Ancak bir örnek⁸⁹⁹, kısa sarmallı ve geniş üçgen burunlu yapısıyla İ. S. 50 - 80 yıllarına tarihlenmiştir. Kat. No. 224'ün volütlü ve dejenere olmuş burun yapısıyla Kat. No. 218'in devamı olduğunu düşünmekteyiz. Kat. No. 218'de İ. S. 1. yy.'ın 3. çeyreğine tarihlenmişti. Bu nedenle gösterdiği form özellikleri sebebiyle onlardan biraz daha geç olmalıdır.

Kat. No. 225 (Çizim 171, Levha 66, Resim 263), M 38 mezarı buluntusudur⁹⁰⁰. Halka taban ve geniş, düz bir omuzdan sonra geçilen çukur diskus üzerinde, konsantrik dairelerden oluşan bir çizgi bezemeye yer verilmiştir. Merkezde diskus deliği yer alır. Burun ise, stilize olmuş, kısa sarmallı ve küt yapılıdır.

Kat. No. 225'e benzer bir örneğin⁹⁰¹ İ. S. 1. yy.'ın son çeyreğine tarihlenmesi M 38 mezarı buluntuları için önerdiğimiz tarihi desteklemektedir ve yy.'ın sonlarında görülen kısa kalp şekilli buruna sahip olan kandillere geçiş hazırlığı yapıldığı söylenebilir.

Kısa kalp burunlu kandiller, uzantısı olmadan direk omuz üzerine bağlanan burunları ile ayrı bir grubu oluştururlar. Bu tür kandiller az sayıda omuz profilleri ile fazla derin olmayan diskusa sahiptirler. Elimizde bu tipe giren iki örnek bulunmaktadır.

Kat. No. 226 (Çizim 172, Levha 67, Resim 264), M 32 mezarından çıkarılmış bir kandildir⁹⁰². Tabanda bir parçası eksik olan kandilin geniş omuz kenarını küçük ve ince dil motifleri çevrelemektedir. Omuzun altındaki plastik bant, omuz ile diskus arasını

⁸⁹⁶ Başaran - Tavukçu - Aydın Tavukçu - Ful - Temur 2006, 8.

⁸⁹⁷ Bailey 1980, 78, Çiz. 85. Grek mitolojisinde Dionysos'un bindiği gemideki korsanları yunusa çevirmesi, Delphi'de her yıl Mayıs ayında kutlanan Delphinia törenlerinde Tanrı Apollon'un ışıklarının denizdeki canlılara yaşam vermesi ve yunusların balıkçılara yol göstermesi amacıyla kutlamalar yapılmaktaydı. Bu nedenle yunusların Dionysos ve Apollon'la ilgili olduğu düşünülmektedir. Bkz. Özcoşkun 1989, 18 vd., Öztürk 2003, 38. Ayrıca Parion'un bir deniz kenti olması da kandiller üzerinde görülen yunus betimlerinin başka bir nedeni olmalıdır.

⁸⁹⁸ Bailey 1980, 144, Lev. 6, Res. Q 814, 167, Lev. 14, Res. Q 892.

⁸⁹⁹ Bailey 1980, 144, Lev. 6, Res. Q 814.

⁹⁰⁰ Başaran - Tavukçu - Aydın Tavukçu - Ful - Temur 2006, 8.

⁹⁰¹ Bailey 1980, 176, Lev. 17, Res. Q 932.

⁹⁰² Başaran - Tavukçu - Aydın Tavukçu - Ful - Temur 2006, 5.

ayırmaktadır. Diskus alanı çukur ve bezemesizdir. Diskus deliği ise tam ortadadır. Burun Kat. No. 227'deki gibi küçük ve yuvarlaktır.

Kıbrıs Soli Tapınağı'nda bulunan bir örnekle⁹⁰³ benzerlik kurabileceğimiz Kat. No. 226'daki gibi buruna sahip kandilleri Vessberg 13. tipte incelerken⁹⁰⁴, Loeschecke⁹⁰⁵ 8. tipte incelemiştir. British Museum'da bulunan Kıbrıs⁹⁰⁶ ve Tire⁹⁰⁷ buluntusu olan bir başka örnek, İ. S. geç 1. yy.'a tarihlenirken, Knidos, Kıbrıs ve Atina Agorası buluntuları⁹⁰⁸, bezemesiz diskus ve aynı burun yapısıyla İ. S. 2. yy.'a verilir. Kyzikos buluntusu olan kandillerde⁹⁰⁹ de bu tip burun yapısıyla karşılaşmaktayız. Öztürk'e göre bu tip kısa kalp burunlu kandiller, İ. S. 2. yy.'a tarihlenmektedir⁹¹⁰. M 32 mezarı içinden çıkan diğer buluntular da bu tarihi desteklemektedir.

Son kandilimiz, Kat. No. 227 (Çizim 173, Levha 67, Resim 265), Kat. No. 220 gibi toplu mezar buluntusudur⁹¹¹. Kiremit renkli hamurdan yapılan kandilin yüzeyi parlak kırmızı fırnislidir. Üzerinde çok miktarda kırık ve eksik olan kandilin omuz kuşağı geniş ve bezemesizdir. Plastik bantlarla çevrili diskus alanı içe çökük ve üzerinde istiridye kabuğu⁹¹² bezemesi bulunmaktadır. Diskus deliği ise, bezemenin başlangıcında ve ortasındadır. Kısa kalp şeklinde olan burun yanlarda kıvrık dallarla çevrilidir.

Bailey, Knidos'ta bulunan form ve bezeme açısından benzer bir örneği⁹¹³, İ. S. 2. yy.'a tarihlemiştir. Ayrıca Atina Agorası'nda diskusu istiridye kabuğu bezeli kısa kalp burnunda sarmallar olan bir başka kandil⁹¹⁴ Perlzweig tarafından İ. S. 2. yy.'a tarihlenirken; Heimerl⁹¹⁵ kısa kalp şekilli buruna sahip olan Pergamon kandillerini 9 g grubuna alarak İ. S. 2. yy. tarihini uygun görmüştür. Robinson benzer bir kandili⁹¹⁶ İ. S. 3. yy.'a vermiştir. Ancak Bailey ve Perlzweig'in verdiği tarih, Kat. No. 227 ile aynı mezarı paylaşan cam unguentariumlar için de uygun olan bir tarih olduğu için toplu mezarın tarihi kesinleşmiş olmaktadır.

⁹⁰³ Vessberg 1953, 124, Lev. 3.

⁹⁰⁴ Vessberg - Westholm 1956, 124, Çiz. 39.7.

⁹⁰⁵ Loeschecke 1919, 49.

⁹⁰⁶ Bailey 1988, 307, Lev. 67, Res. Q 2475.

⁹⁰⁷ Gürler 2004, 60, Çiz. 8.

⁹⁰⁸ Vessberg 1953, 124, Lev. 3, Res. 1; Perlzweig 1961, 4, Lev. 5, Res. 135; Bailey 1988, 351, Lev. 89, Res. Q 2848.

⁹⁰⁹ Öztürk 2003, 67-69, Lev. 26.

⁹¹⁰ Öztürk 2003, 67-69.

⁹¹¹ Başaran - Tavukçu - Aydın Tavukçu - Ful - Temur 2006, 9.

⁹¹² Bailey 1988, 86, Çiz. 110.

⁹¹³ Bailey 1988, 359, Lev. 93, Res. Q 2934.

⁹¹⁴ Perlzweig 1961, 5 vd., Lev. 6, Res. 143.

⁹¹⁵ Heimerl 2001, 57.

⁹¹⁶ Robinson 1959, 57, Lev. 45, Res. J 64.

3.4. CAM UNGUENTARİUMLAR

3.4.1. Tanım

Cam, içinde kristali olmayan, sıvı ve moleküllü yapıya sahip homojen bir metaryaldır. Cam hamuru ise, potada ocak üzerinde, silis, soda, kireç gibi ana maddelere sodyum, kalsiyum, potasyum ve oksit gibi tamamlayıcı katkıları konulmasıyla elde edilir⁹¹⁷.

3.4.2. Camın Kökeni ve Gelişimi

Camın ilk olarak İ.Ö. 3. binin sonlarında Mezopotamya'nın Hurri-Mitanni Bölgesi'nde üretilmeye başlandığı kabul edilir⁹¹⁸. Camdan yapılmış ilk kaplara İ. Ö. 2. binin ortalarına doğru rastlanır⁹¹⁹. Küçük, açık ağızlı, yarı küresel şekiller gösteren en erken örnekler, sıcak camın iç kalıplama yöntemiyle biçimlendirilmesi sonucu elde edilmiştir⁹²⁰. Bu çağda kalıplama ve soğuk camın kesilerek biçimlendirilmesiyle oluşturulmuş camlar Geç Bronz Çağ toplumunda gelenek ve dine yeni bir anlam katıyordu⁹²¹.

İç kalıplama yöntemiyle⁹²² üretilmiş ilk kaplardan kısa bir süre sonra cam üreticileri mozaik camdan bardak, kase ve plaka üretmek üzere ayrı bir kalıplama yöntemi geliştirmişlerdir. İç kalıplama yönteminde olduğu gibi mozaik kalıplama yöntemi de Mezopotamya'nın Hurrilerle ilişkili olan bölgelerinde, boncuk, mühür, mücevher, mobilya aksamı ve küçük figürinlerin yapımında kullanılmıştır⁹²³.

Geç Bronz Çağı'nda buluntu veren ikinci bölge Mısır'dır. İ. Ö. 14. yy.'dan itibaren Mısır'da yassı şişeler, sürahiler, amphoriskoslar, krateriskoslar, kavanozlar ve küçük ve kapalı tüpler, kozmetik ve ilaç korumaya yönelik günlük amaçlarla kullanılmışlar aynı zamanda firavunların da mezarlarını süslemiştir⁹²⁴.

İ. Ö. 2. binde Mezopotamya ve Mısır dışında, Suriye Filistin Bölgesi, Kıbrıs, Rodos ve Girit'te cam buluntu veren merkezler saptanmasına rağmen; Mezopotamya ve Mısır dışında ele geçen cam eserlerin kökenleri ve üretim merkezleri tartışmalıdır. Ancak, Mykenae, Chios, Girit, Knossos ve Palaikastro'da bulunan sabuntaşı ve steatit kalıplardan, cam boncukların, küçük döküm süs eşyalarının yerel olarak üretildiğinin kanıtıdır⁹²⁵. Diğer taraftan Pylos'ta ele

⁹¹⁷ Özet 1987, 587; Erten Yağcı 1993, 13.

⁹¹⁸ Gürlü 2000, 1; Özet 1998, 11.

⁹¹⁹ Lightfoot - Arslan 1992, 1.

⁹²⁰ Erten Yağcı 1993, 34.

⁹²¹ Lightfoot - Arslan 1992, 1.

⁹²² Erten Yağcı 1993, 34.

⁹²³ Lightfoot - Arslan 1992, 1.

⁹²⁴ Cam endüstrisi Mısır'da en gelişmiş haline Firavun III. Amenhotep (İ. Ö. 1390-1352) zamanında ulaşmıştır.

⁹²⁵ Harden 1981, 31-32.

geçen Linear B tabletlerinde Miken dilinde ‘cam’ anlamına gelen ‘kyanos’ sözcüğüne rastlandığı bilinmektedir⁹²⁶. İ. Ö. 2. binin 2. yarısına tarihlenen Kaş Uluburun Batığı cam külçeleri ve Miken boncukları o çağın cam üretimi ve ticaretinin varlığını ispatlar niteliktedir⁹²⁷.

İ. Ö. 1. binin başlarında karanlık dönemin de etkisiyle cam üretiminde duraklama olsa da⁹²⁸ bir çok antik yazıt cam yapımından bahsetmektedir⁹²⁹. Bu tabletlerin büyük bir kısmı Assurbanipal’ın (İ.Ö. 668-627) sarayında ele geçmiştir.

İ. Ö. 8. ve 7. yy.’larda cam kaplar yeniden popüler olmaya başlar. İ. Ö. 8. yy.’ın ilk yarısında Fenikeliler tarafından camın fildişi üzerine kakma olarak uygulandığı bilinmektedir.

İ. Ö. 6.yy.’a ait ve Sardeis’te bulunan bir cam atölyesi Anadolu’da cam üretimi ile ilgili önemli ipuçları vermektedir. Lidya’nın başkenti Sardeis’in dışında, Porsuk Höyük ve Anamur’da da cam üretiminin yapıldığını ortaya çıkarılan cam fırını göstermiştir⁹³⁰.

Bu çağda Suriye-Filistin, Mısır ve İskenderiye cam üretiminde önemli merkezler arasındadır. Doğu Akdeniz ve Mısır’dan İtalya’ya sıçrayan üretim merkezleri giderek artan bir taleple üretimlerine devam ederler⁹³¹.

Hellenistik Çağ’da camın yapım teknikleri gelişmiş ticari ilişkiler ve pazar ağları sonucu artan talep, cam malzemelerin geniş bir alana yayılmasına neden olmuştur. Bu dönemde monokrom ve polikrom cam kapların üretimi başlamıştır⁹³². Hellenistik Dönem cam sanatının en ünlü temsilcilerine İtalya’nın güneyindeki Adriyatik Denizi kıyısında kurulmuş olan Canunsium kentinin nekropolünde rastlanmıştır. Burada ele geçen pişmiş toprak eserlerin yanı sıra kase, skyphos ve amphora gibi formlardan oluşan cam eserler de bulunmuştur⁹³³.

Hellenistik Dönem’in sonlarında diğer bir önemli cam eser grubunu “Antikythera Batığı” oluşturur. Antikythera, Girit ile Peloponnes adası arasında kalan küçük bir adadır. Bu adanın yakınında sünger avcılarının fark ettiği batık, İ. Ö. 80 – 50 yıllarına tarihlenen yüksek kaliteli cam kapları içermektedir⁹³⁴.

⁹²⁶ Erten Yağcı 1993, 37.

⁹²⁷ Erten 2004, 13; Pulak 2004, 83.

⁹²⁸ Frank 1982, 18.

⁹²⁹ Özet 1987, 587.

⁹³⁰ Lightfoot - Arslan 1992, 9.

⁹³¹ Frank 1982, 18.

⁹³² Erten Yağcı 1993, 43.

⁹³³ Erten Yağcı 1993, 43, Lev. 7 a.

⁹³⁴ Weinberg 1992, 28.

İlk olarak Geç Hellenistik Çağ'da Suriye Filistin yöresinde kullanılmaya başlanan üfleme tekniği ile cam daha çabuk ve daha ucuza mal edilir olmuştur⁹³⁵. İ. Ö. 1. yy.'ın sonlarında cam üfleme borusunun keşfi ile seri üretime geçilmiş, bu sayede lüks bir malzeme olmaktan çıkarak, herkesin ulaşabileceği bir madde haline gelmiştir⁹³⁶.

Antik çağ boyunca cazip bir malzeme olarak karşımıza çıkan cam, Roma Dönemi'nde de geçerliliğini koruyan bir endüstridir. Hatta bu endüstri Roma Dönemi'nde artık bir sanata dönüşmüştür. Roma İmparatorluk Çağı'nda kalıplama ve üfleme tekniğiyle cam sofratakimleri, hediyelik eşyalar, kozmetik kapları, ilaç şişeleri, takılar, iç mekanlarda dekoratif amaçlı panolar, mozaik kaplamalar, bazı küçük heykeller ve madalyonlar, ayna ve pencere camları gibi pek çok gereksinime cevap verebilecek ürünler imal edilmiştir⁹³⁷. Bu ürünler bize cam sanatının geldiği noktayı en iyi şekilde göstermektedir.

3.4.3. Yapım Teknikleri

Cam kap yapımında kullanılan en eski teknik İ. Ö. 2. binin ortalarında Mısır ve Mezopotamya'da uygulandığı görülen iç kalıplama (kum-kalıp, kum-çekirdek, kum-maça) tekniğidir⁹³⁸. Bu teknikte çubuğun ucundaki beze sarılı kum kalıp erimiş cam dolu potaya batırılır, erimiş cam tozu üzerinde yuvarlanır ya da bir alet yardımıyla erimiş cam topağı üzerine cam hamuru sürülür ve sert bir yüzeyde yuvarlanır. Böylece istenilen incelik ve şekil verilir. Son aşamada ise, çubuk cam eserden sökülerek içindeki kum boşaltılır⁹³⁹.

Masif kesme ise; cam külçelerinin cam aletlerle kesilerek hazırlanmasına denilir. Nimrud'da Asur saraylarından birinde ele geçen "Sargon Vazosu", soğuk kesme de denilen bu yöntem için terminus ante quem olarak kabul edilir⁹⁴⁰.

Bu tekniklerden başka cam yapımında uygulanan diğer bir teknik de kalıp baskıdır. Bu yöntemde açık kalıba toz haline getirilmiş cam konur, uzun süre ısıtılarak hamur haline gelmesi sağlanır. Bu hamur dış kalıba akıtılarak iç kalıpla dış kalıp arasında sıkıştırılır ve soğuduktan sonra istenen formu alır. Anadolu'da bulunmuş olan en erken kalıp baskı yöntemiyle yapılmış cam eser, İ. Ö. 8. yy. sonlarına tarihlenir⁹⁴¹. Gordion P Tümlüsü'nde

⁹³⁵ Özet 1987, 595.

⁹³⁶ Cam üfleme borusu 1.5 – 2 m. uzunluğunda kolay tutulması için, ucu ahşap kaplama olan içi boş madeni bir çubuktur. Bu çubuk Özet'in Plinius'tan aktardığına göre, Suriye kökenlidir. Özet 1987, 595.

⁹³⁷ Frank 1982, 19.

⁹³⁸ Frank 1982, 17; Özet 1987, 589.

⁹³⁹ Özet 1987, 589.

⁹⁴⁰ Gürlü 2000, 7.

⁹⁴¹ Lightfoot - Arslan 1992, 8.

bulunmuş olan bu eser, ince ve renksiz camdan yapılmış bir phialedir⁹⁴². Bezeme olarak Asur ve Fenike’de bulunan madeni kaselerle benzerlik içinde olan bu kase omphalos etrafındaki diskten çıkan ve merkezden çevreye doğru açılan otuz iki adet çiçek yaprağı ile dekore edilmiştir⁹⁴³.

Döküm tekniği, kalıba döküm (masif dökme) ve balmumu döküm olarak ikiye ayrılır⁹⁴⁴. Sıcak cam hamurunun bir iç veya dış kalıp üzerinde şekillendirilmesiyle oluşan bu teknikte açık kaplar için kalıba döküm, kapalı kaplar için balmumu akıtma yöntemi uygulanır⁹⁴⁵.

Cam işçiliğinde devrim yaratan üfleme borusunun keşfi ile cam, daha kolay işlenir duruma gelmiştir⁹⁴⁶. Üfleme tekniğinde, fırın kapağından içeri sokulan borunun ucu ile erimiş haldeki cam hamuru alınır, yavaş yavaş üflenerek çevrilmeye başlanır. Cam hamuru soğudukça tekrar fırının içine sokularak istenilen şekle gelene kadar aynı işlem devam eder. Şekillendirme bittikten sonra cam objenin tabanı mermer bir levha üzerine hafifçe bastırarak ya da vurarak borudan ayrılması sağlanır. Kalıp üfleme ve serbest üfleme gibi çeşitleri olan üfleme tekniğinde, son olarak kabın ağız kenarı, kulp ve süsleme gibi diğer ayrıntılar yapılır⁹⁴⁷.

Parion’da ele geçen cam eserler sayıca çok olmamakla birlikte oldukça niteliklidirler.

İlk eserimiz, Kat. No. 228 (Çizim 174, Levha 68, Resim 266) numaralı soğan gövdeli cam unguentarium, pişmiş toprak Aphrodite figürinleri, lagynos ve kandil gibi çeşitli buluntularla birlikte M 25 mezarında ele geçmiştir⁹⁴⁸.

Açık yeşil cam hamurundan, serbest üfleme tekniği ile yapılmış, ince çeperli bir yapı göstermektedir. Hamuru içindeki hava kabarcıkları gözle görülebilmektedir. Ağız boru şeklinde önce dışa sonra içe katlanarak düzleştirilmiştir. Dudak kenarının altında içe doğru girinti yapan silindirik boynun ortasında hafif bir şişkinlik görülmektedir. Silindirik boyundan basık bir yapıyla ya da boğumla geçilen gövde küreseldir. Tabanda hafif içe çöküntünün (içbükey) olması bu unguentariumun kendi başına ayakta durmasına yardımcı olmaktadır. Unguentariumun dış yüzeyde oldukça yoğun bir irizasyon görülmektedir.

Bu tür küresel gövdeli unguentariumlar daha çok günlük yaşamda yerleşim alanları içinde kullanılmış olmalıdırlar. Üflenerek yapılan ince cidarları da onları kırılgan hale

⁹⁴² Erten Yağcı 1993, 40.

⁹⁴³ Bu yapraklar dönen kesme çark ile şekillenmiştir.

⁹⁴⁴ Özet 1987, 591.

⁹⁴⁵ Özet 1998, 177.

⁹⁴⁶ Erten Yağcı 1993, 29.

⁹⁴⁷ Özet 1987, 595.

⁹⁴⁸ Başaran - Tavukçu - Aydın Tavukçu - Ful - Temur 2006, 7, Res. 10.

getirdiğinden çok fazla örnekleri ele geçmemiştir. Ancak buradaki gibi mezarlardan ele geçen sağlam örnekleri bulmak da mümkündür.

Isings, yaygın olmayan bu tipin ender örneklerinin Herkulaneum'da ele geçtiğini bildirir⁹⁴⁹. Ancak Herkulaneum'da bulunan örnekler daha ince ve uzun görünüme sahip olmalarıyla bu tipin tam benzerlerini oluşturmazlar⁹⁵⁰. Erten Yağcı'ya göre Anadolu kaynaklı olması gereken küresel gövdeli unguentariumların benzerleri Batı Anadolu'da yoğunlaşmıştır⁹⁵¹.

Kaunos 1975 kazısında bulunan açık mavi cam hamurundan yapılmış soğan gövdeli bir unguentarium⁹⁵², dışa meyilli ve taşkın dudak yapısı göstermektedir. Silindirik boyun ve küresel gövde açısından da paralel olan bu unguentariumun form özelliklerini buluntu yeri belli olmayan ve Bodrum Müzesi'nde korunan unguentarium⁹⁵³ üzerinde de görebiliriz. Özet tarafından Erken Roma Dönemi'ne verilen bu eserler, Kat. No. 228'in form özelliklerini sergilemektedir. Kat. No. 228 ile içe ve dışa katlanarak oluşturulmuş ağız yapısı, silindirik boyun, küresel gövde ve içe çökük taban ile aynı form özelliklerini taşıyan Samothrake Nekropolü'nde ele geçen bir başka cam unguentarium⁹⁵⁴, Dusenbery tarafından İ. S. 1. yy.'ın ilk çeyreğine tarihlenmiştir.

M 25 mezarında bulunan Kat. No. 228, Kat. No. 28, Kat. No. 30, Kat. No. 34, Kat. No. 35, Kat. No. 36, Kat. No. 81 ve Kat. No. 209'la birlikte ele geçmiştir. Bu örnekler, İ. S. 1. yy.'a ait olmalarıyla Özet'in verdiği tarihle örtüşmektedir. Bu açıdan Kat. No. 228, yukarıda verdiğimiz örneklerle çağdaş, İ. S. 1. yy.'dan olmalıdır.

İkinci eserimiz, sarı (bal) renkli bir kasedir. Kırık olarak ele geçen ve sonradan restore edilen kaburgalı cam kase M 31 mezarından, bir lagynos ve silindirik boyunlu, armudi gövdeli bir unguentarium ile birlikte ele geçmiştir⁹⁵⁵.

Geçirgen cam hamurdan oluşturulan Kat. No. 229 (Çizim 175, Levha 68, Resim 267), kalıba döküm tekniği ile yapılmıştır. İç kısmı ile ağız kenarı çarkta, dış kısmı ateşte parlatılan bu kaseler arkeolojide, "kaburgalı kaseler" olarak bilinmektedir⁹⁵⁶.

Özellikle Hellenistik Dönem'de yarı küresel konik ya da kesik hatlardan oluşan profillere sahip bazen mor, sarı, mavi, yeşil gibi canlı renklerde, bazen de camın doğal

⁹⁴⁹ Isings 1957, 90.

⁹⁵⁰ Erten Yağcı 1993, 178.

⁹⁵¹ Bkz. Erten Yağcı 1993, 181, Dn. 5.

⁹⁵² Özet 1998, 61, Res. 28.

⁹⁵³ Özet 1998, 60, Res. 27.

⁹⁵⁴ Dusenbery 1998, 381, Res. S 223-1.

⁹⁵⁵ Başaran - Tavukçu - Aydın Tavukçu - Ful - Temur 2006, 5.

⁹⁵⁶ Von Saldern 1980, Lev. 2; Lighfoot-Aslan 1992, 33 vd; Erten Yağcı 1993, 95.

renginde çok sayıda döküm kase üretilmiştir⁹⁵⁷. Bu kaseler gövdeleri boyunca dikey dilimlerle süslendikleri için, “kaburga” terimiyle bağdaştırılmıştır.

Kat. No. 229’un dikey olan ağız kenarı yuvarlaktır. Konveks kavisli yan, konkav dip cam kasenin belirgin form özellikleridir. İçte kasenin tabanına yakın yatay bir yiv görülürken, dışta 21 kaburga, soldan sağa aşağı doğru meyilli kenarla dibin birleştiği noktaya kadar incelerek inmektedir.

Yapımları Hellenistik dönem’de başlayan ve Roma İmparatorluk Dönemi’nde de devam eden⁹⁵⁸, yaygın bir kullanım alanına sahip olduğu anlaşılan kaburgalı kaselere çok geniş bir coğrafi alanda rastlanmaktadır. Isings’in bildirdiğine göre İ. Ö. 1. yy.’a tarihlenen bir kaburgalı kase⁹⁵⁹ Sahara’da bulunmuştur. Yine Marion ve Tenero’da mezar kontekslerine bakılarak İ. S. 1. yy.’ın ilk yarısına verilen kaseler Isings tarafından not edilmiştir⁹⁶⁰. Hüseyin Kocabaş Koleksiyonu’nda bulunan cam göbeği yeşilden yapılan bir kase⁹⁶¹, yarı kürevi ve düz diplidir. Barkóczi aynı formu sergileyen kaburgalı bir başka kaseyi⁹⁶² de Kocabaş gibi, İ. S. 1. yy.’a tarihlemiştir. Troia’da Güney Nekropolü 11 numaralı mezarda ele geçen kaburgalı cam kase⁹⁶³ ve Kıbrıs buluntusu bir başka örnek⁹⁶⁴ kalın dudak kenarı açısından Kat. No. 229’a benzerlik gösterirken, İ. S. 1. yy.’a tarihlenmiştir.

Anadolu’da Bodrum⁹⁶⁵, Adana, Hatay, Gaziantep, Bursa, Manisa, Antalya Müzeleri’nde⁹⁶⁶, bulunan örneklerinin yanı sıra Anadolu dışında Atina Ulusal Arkeoloji Müzesi’nde⁹⁶⁷, Pittsburgh Carnegie Müzesi’nde⁹⁶⁸, Royal Ontario Müzesi’nde⁹⁶⁹, Hermitage Koleksiyonu⁹⁷⁰’nda da bu kaselerin benzerlerini bulmak mümkündür. Genelde tarihleri İ. S. 1. yy.’a verilen bu örnekler sayesinde Kat. No. 229, en geç İ. S. 1. yy. ilk yarısından olmalıdır; mezar içindeki diğer buluntular da bunu doğrulamaktadır.

Roma camcılığında en sık rastlanan tiplerden olan Kat. No. 230, Kat. No. 231 ve Kat. No. 232 numaralı örneklerimiz, şamdan biçimli (üçgen, çan gövdeli) ve uzun silindirik boyunlu olmalarıyla aynı form özelliklerini sergiledikleri için birlikte değerlendirilmiştir.

⁹⁵⁷ Erten Yağcı 1993, 95.

⁹⁵⁸ Von Saldern 1980, Lev. 2; Lighfoot-Aslan 1992, 33 vd.; Erten Yağcı 1993, 97.

⁹⁵⁹ Isings 1957, 18.

⁹⁶⁰ Isings 1957, 18.

⁹⁶¹ Akat - Fıratlı - Kocabaş 1984, 23, Res. 35, 36.

⁹⁶² Barkóczi 1996, 26, Lev. 2, Res. 16.

⁹⁶³ Polat 2005, BK 45.

⁹⁶⁴ Vessberg - Westholm 1956, 128, Çiz. 41.6.

⁹⁶⁵ Özet 1998, 49, Res. 16.

⁹⁶⁶ Stern 1989, 597-598.

⁹⁶⁷ Weinberg 1992, 102, Res. 57.

⁹⁶⁸ Oliver 1980, 47, Res. 24.

⁹⁶⁹ Hayes 1975, 19 vd., Lev. 3-4.

⁹⁷⁰ Kunina 1997, 256, Res. 53-56.

Açık yeşil renkli cam hamurundan yapılan Kat. No. 230 (Çizim 176, Levha 69, Resim 268) ve Kat. No. 231 (Çizim 177, Levha 69, Resim 269), toplu mezar buluntusudur⁹⁷¹. 2 numaralı urne mezardan çıkan⁹⁷² Kat. No. 232 (Çizim 178, Levha 69, Resim 270)'de aynı renk cam hamurundan yapılmıştır. Bu unguentariumların dışı doğru düzleştirilmiş ağız kenarlarının altında uzun ve silindirik boyunları vardır. Boynun gövdeden daha uzun olması en belirgin özellikleridir. Her üç örnekte de boyun, yukarıdan aşağıya doğru hafifçe genişlemektedir. Boyundan çan şekilli gövdeye aletle şekillendirilen bir boğumla geçilmesi, unguentariumlarda gördüğümüz ortak özelliktir. Bu unguentariumların dipleri içbükeyken, bu durum Kat. No. 231'de daha fazladır. Kat. No. 231'de olmasa da, Kat. No. 230 ve Kat. No. 232'nin yüzeyleri oldukça fazla bozulmaya uğramıştır.

Yükseklikleri 10 ile 20 cm. arasında değişen şamdan tipli unguentariumların uzun boyunlu olmalarının sebebi, işlevleriyle alakalı olmalıdır. Yani, çeşitli yağların ve kozmetik sıvıların kontrollü olarak dökülmesi ve içindeki sıvıların kolay buharlaşmaması uzun boyunlu olmalarına bir sebep olabilir.

Erten Yağcı'nın Greenewalt'tan aktardığına göre⁹⁷³, 1981 yılında Sardeis'te ele geçirilen bir cam unguentarium içindeki maddenin, analizi yapılmış ve sonucunda antik olan sıvının bitkisel yağlara özgü asitli bir yapı taşıdığı anlaşılmıştır. Bu nedenle bu tür unguentariumların tıbbi amaçlı yağların konulmasına yaradığı da düşünülmektedir. Öte yandan bu tür unguentariumlar öbür dünyada kullanılacağı gerekçesiyle burada olduğu gibi mezarlarda da kullanım alanı bulmuşlardır.

Von Saldern, Sardeis buluntusu olan bir örneği silindirik boyunlu ve konik gövdeli konkav dipli olarak tanımlarken⁹⁷⁴; bu cam unguentarium ile birlikte bulunan bir sikke, bu unguentariumun İ. S. geç 1. yy. erken 2. yy. olduğunu göstermiştir. Pittsburgh Carnegie Müzesi'nde bulunan iki cam unguentarium⁹⁷⁵ ile Samothrake buluntusu şamdan tipli bir başka unguentarium⁹⁷⁶, ince uzun boyunlu ve üçgen gövdeli oluşlarıyla Parion kaynaklı bu üç unguentariumla aynı form özelliklerine sahiptir. Isings⁹⁷⁷'in bildirdiğine göre gövdesi, toplam yüksekliğinin 1/3'ünü yada 1/4'ünü oluşturan şamdan tipli bu örnekler, Oliver⁹⁷⁸ ve Başaran⁹⁷⁹ tarafından İ. S. geç 1. yy. erken 2. yy.'a tarihlenmiştir.

⁹⁷¹ Başaran - Tavukçu - Aydın Tavukçu - Ful - Temur 2006, 9.

⁹⁷² Başaran - Tavukçu - Aydın Tavukçu - Ful - Temur 2006, 9.

⁹⁷³ Erten Yağcı 1993, 144.

⁹⁷⁴ Von Saldern 1980, 25, Lev. 5; Res. 110.

⁹⁷⁵ Oliver 1980, 82, Res. 101-102.

⁹⁷⁶ Dusenbery 1998, 402, Res. S 245-3.

⁹⁷⁷ Isings 1957, 43, 28 b.

⁹⁷⁸ Oliver 1980, 82, Res. 101-102.

⁹⁷⁹ Başaran 1997, 615, Res. 8 a.

Yüksel Erimtan Koleksiyonu⁹⁸⁰, Hermitage Koleksiyonu'nda⁹⁸¹, Bodrum ve Tire Arkeoloji ve Adana Bölge Müzesi⁹⁸² ve Royal Ontario Müzesi'nde de şamdan tipli unguentariumların erken ve geç özellik gösteren örnekleri oldukça fazla sayıda bulunmaktadır⁹⁸³.

Yukarıda verilen örnekler ışığında; toplu mezar ve urne mezar 2 buluntusu olan bu örneklerin, İ. S. 2. yy. başlarından olduğunu söyleyebiliriz. Mezarlardan çıkan diğer buluntular da bu tarihi doğrulamaktadır.

3.5. CAM BONCUKLAR

Kat. No. 233, Kat. No. 234 ve Kat. No. 235'deki camdan yapılmış boncuklar, muhtemelen bir kolyeye ait parçalardır.

1 numaralı taş sandık mezarda ele geçen⁹⁸⁴ ilk örneğimiz Kat. No. 233 (Levha 69, Resim 271), açık ve koyu gri ile turuncu renkli cam hamurundan oluşturulan dalgalı çizgi desenli bir boncuktur. Ortası delik olan ve muhtemelen bu kısımdan geçirilen bir iplik ya da deri parçası ile kullanılmış, yuvarlak şekilli bu boncuğun çapı, 1. 2 cm.'dir. Boncuğun tek olarak ele geçmesi ve diğer parçaların mezar içinde olmaması nedeniyle büyük ihtimalle tek olarak sarkaç şeklinde kullanıldığını düşündürmektedir. Taş sandık mezardan ele geçmesi nedeniyle mezar içindeki diğer buluntular sayesinde tarihlenen bu boncuk, İ. Ö. 4. yy. sonlarından olmalıdır.

İkinci örneğimiz olan Kat. No. 234 (Levha 69, Resim 272), E4 b açmasında M 5 mezarından ele geçmiştir⁹⁸⁵. Bu mezarda boncukların yanı sıra iki adet bronzdan yapılmış halka yüzük ve bir adet tek taş bronz yüzük ele geçmesi, mezarda yatan kişinin cinsiyeti hakkında fikir sahibi olmamızı sağlar. Buradaki dokuz adet cam boncuktan ikisi beyaz ve diğerlerine göre daha iri olmasıyla ayrılırken; geri kalan yedi boncuk, siyah ve beyaz renkli bantlardan oluşur. Hepsinin de ortası deliktir. Bu boncukların sayıca çok olması muhtemelen bir kolyeye ait olduğunu göstermektedir.

E4 b açmasında ortaya çıkarılan M 5 ve içindeki diğer buluntular olan Kat. No. 21 ve Kat. No. 22 yardımıyla, ayrıca aynı açma içinde birbirine çok yakın seviyelerde ortaya

⁹⁸⁰ Lighfoot-Aslan 1992, 80, Res. 36-37.

⁹⁸¹ Kunina 1997, 324-325, Res. 361-363.

⁹⁸² Stern 1989, 601, Res. 8-9; Özet 1998, 85, Res. 48; Gürler 2000, 40-41, Res. 34-35.

⁹⁸³ Vessberg - Westholm 1956, 162, Çiz. 50.3; Hayes 1975, 52, Lev. 9 vd., Anadolu ve Anadolu dışı örnekleri için Bkz. Erten Yağcı 1993, 145-148.

⁹⁸⁴ Başaran - Tavukçu - Aydın Tavukçu - Ful - Temur 2006, 5.

⁹⁸⁵ Başaran - Tavukçu - Aydın Tavukçu - Ful - Temur 2006, 4.

çıkarılan M 12 buluntuları düşünüldüğünde, yaklaşık olarak Augustus Çağı Kat. No. 234 için uygun bir zaman dilimi olarak düşünülebilir.

Bu gruba ait son örnekler olan Kat. No. 235 (Levha 69, Resim 273), F3 c açmasının kuzey doğu köşesinde – 10 cm. derinde bulunmuştur⁹⁸⁶. Kahve, beyaz, sarı, kurşuni ve bej gibi değişik renkli cam hamurundan yapılan bu boncuklardan biri yuvarlak, dördü silindirik uzun şekilli ve ortası delik olmak üzere toplam beş adet cam boncuktan oluşmaktadır.

Neuberg'un "scallop bead" yani "tarak boncuk" olarak nitelendirdiği benzer boncuklar⁹⁸⁷ İ. S. 1. ve 3. yy.'lar arasına tarihlenmiştir. Filistin'de bulunan bu boncuklar yardımıyla Kat. No. 235'i, Roma Dönemi'ne tarihleyebiliriz.

3.6. KEMİK ESERLER

Organik gereçler içinde en dayanıklı malzeme olan ve Neolitik Çağ'dan itibaren kullanılan kemik⁹⁸⁸, nekropol buluntuları içinde iki şekilde karşımıza çıkar. Kemik eserler içindeki ilk grubumuz bayanlara ait saç tokalarıdır. Mezar sahibinin cinsiyeti hakkında da bilgi veren bu kemik tokaların korunabilen yükseklikleri 10 cm. ve üzerindedir.

İlk örneğimiz olan Kat. No. 236 (Levha 70, Resim 274), E4 c açmasında ortaya çıkarılan M 11 mezarında ele geçmiştir⁹⁸⁹. İki ucu kırık ele geçen ve üzerinde çatlaklar olan tokenin korunan uzunluğu 10. 3 cm.'dir. Buluntu çeşidi açısından çok zengin olan bu mezar, içindeki terrakotta figürinler ve seramikler yardımıyla İ. Ö. geç 1. yy.'a tarihlenmişti. Kat. No. 236 da onlarla aynı tarihten olmalıdır.

E4 d açması M 33 mezarında bulunan Kat. No. 237 (Levha 70, Resim 275) ise, iki ucu kırık ele geçmiştir⁹⁹⁰. Uzun silindirik şekilli saç tokasının bir ucu daha şişkin bir yapıdadır. Korunabilen uzunluğu 10 cm. olan tokayı, mezar içinde bulunan dört soğan gövdeli unguentarium ve bir lagynostan yola çıkarak ve açma içindeki seviyesi yardımıyla tarihlenmek mümkündür. M 33 ve M 36 mezarlarının birbirine yakınlığı da düşünülerek, İ. S. 1. yy.'ın ortaları Kat. No. 237 için uygun bir tarih olmaktadır.

M 30'un mezar plakası üzerinde bulunan üzerleri çizgi bezeli kırık altı kemik parçası yine bir saç tokasına ait parçalar olmalıdır. Kat. No. 238 (Levha 70, Resim 276)'de gördüğümüz bu parçalar üzerinde, baklava dilimi şeklinde geometrik desenler yanında eğik ve

⁹⁸⁶ Başaran - Tavukçu - Aydın Tavukçu - Ful - Temur 2006, 6.

⁹⁸⁷ Neuburg 1949, 8 vd, Lev. 32, Res. 112.

⁹⁸⁸ Akyay Meriçboyu 2001, 22.

⁹⁸⁹ Başaran - Tavukçu - Aydın Tavukçu - Ful - Temur 2006, 5, Res. 5.

⁹⁹⁰ Başaran - Tavukçu - Aydın Tavukçu - Ful - Temur 2006, 6.

düz çizgilerden oluşan bezemeler görülmektedir. F3 c açmasında bulunan M 30'un üzerinde ele geçen Kat. No. 238, M 37 ile yakınlığı nedeniyle İ. S. 1. yy.'ın ortalarından olmalıdır.

Son örneğimiz Kat. No. 239 (Levha 70, Resim 277), F4 a açmasında ortaya çıkarılan toplu mezarda ele geçmiştir⁹⁹¹. Parçalar halinde bulunan ve restore edilen eserin yüksekliği 14. 3 cm.'dir. Uzun silindirik şekilli kemik tokenin ucu yuvarlak nokta biçimlidir. Eğik çizgilerle süslü üst bölüm, kavisli yapının ardından düz bir şekilde devam etmektedir. Bir parçası kırık olan üst kısmı ise, yuvarlaktır.

Kat. No. 239'un Troia⁹⁹²'da ve Samothrake Nekropolü⁹⁹³ W 12 numaralı mezarda ele geçen kemik saç tokaları ile yakın benzerliği ilgi çekicidir. Troia buluntusu olan saç tokasının uç kısmını küçük kabartı şeklinde noktacıklar görülürken, Samothrake buluntusu olan tokenin uç kısmını, baklava dilimleri süslemektedir. Ancak, eğik çizgilerle taralı her iki eser de yuvarlak bir uç ile sonlanmaktadır. Troia buluntusu kemik saç tokası İ. S. 1-2. yy.'a verilirken, Samothrake örneği İ. S. 2. yy.'ın ortalarından sonraya tarihlenmiştir. Neredeyse tamamına yakın kısmı ele geçen tek örnek olan Kat. No. 239, İ. S. 2. yy.'a tarihlenen toplu mezarda bulunan şamdan tipli cam unguentariumlar ve yuvarlak uçlu kandiller nedeniyle onlarla aynı tarihten olmalıdır.

Kat. No. 240 (Levha 70, Resim 278) ve Kat. No. 241 (Levha 70, Resim 279)'deki kemik kaşıklar, M 4 ve TM 1 buluntusudur⁹⁹⁴. Uzun bir sap ve yuvarlak bir hazneden oluşan kaşıklar 12. 5 ve 12. 3 cm. uzunluğundadır. Kat. No. 99'daki tek kulplu kap içine bırakılarak insitu durumunda ortaya çıkarılan Kat. No. 240'ın sap ucunda yanık izi ve haznesinde küçük kırıklar olmasına karşın; Kat. No. 241 sağlam olarak ele geçmiştir.

Kat. No. 240, Kat. No. 241'e göre sade ve düz yapılmışken; Kat. No. 241'in sapında çizgisel bir bezeme bulunmaktadır. Ayrıca kaşığın haznesi bir öncekine göre daha kavislidir. Sap kısmı da ortada hafifçe bir şişkinlik oluşturmaktadır. Bu da kullanım kolaylığı olmalıdır.

1995 yılında Ainos Nekropolü'nde yürütülen kazı çalışmaları sırasında 3 numaralı mezarda kemik bir kaşık⁹⁹⁵ bulunmuştur. İ. Ö. 1. yy. ortalarından İ. S. 1. yy. boyunca devam eden gömü tabakası içinde ele geçen kaşık; ölçüsü, aşağıya doğru incelen sapı ve haznesi ile Kat. No. 240'la büyük bir benzerlik içindedir. Başaran⁹⁹⁶'a göre bu tür kemik kaşıklar tıp alanında kullanılmaktaydı.

⁹⁹¹ Başaran - Tavukçu - Aydın Tavukçu - Ful - Temur 2006, 9.

⁹⁹² Polat 2005, BK 34.

⁹⁹³ Dusenbery 1998, 493, Res. W 12-9 a.

⁹⁹⁴ Başaran - Tavukçu - Aydın Tavukçu - Ful - Temur 2006, 4, Res. 3, 9.

⁹⁹⁵ Başaran 1996, 512, Res. 21.

⁹⁹⁶ Başaran 1996, 499.

Samothrake Nekropolü'nde ele geçen bir kemik kaşık⁹⁹⁷, yuvarlak hazneli ve uç kısmına doğru incelen sap yapısıyla Kat. No. 240 ile benzerlik taşımaktadır. Bu kaşık, İ. S. 1. yy.'ın ilk çeyreğine tarihlenmiştir. Tiberius Çağına ait olan M 4 mezarından çıkan diğer buluntular da bu tarih ile uyduğu için, Kat. No. 240'ı İ. S. 1. yy.'ın ilk yarısına tarihlemek yanlış olmayacaktır.

M 4 daha önce de belirttiğimiz gibi soğan gövdeli unguentariumlar, tek kulplu bir kap, bir lagynos, iki kandil ve Venüs Genetrix tipini sergileyen Aphrodite figürünü nedeniyle Tiberius Çağı'na tarihlenmişti. Bu nedenle aynı mezardan çıkan Kat. No. 240'da aynı tarihten olmalıdır. Kat. No. 241 ise, İ. S. 2. yy.'a tarihlenen toplu mezar buluntusudur.

3.7. DİĞER ESERLER

Dik konumda bulunan dokuma tezgahlarında kullanılan iplikleri gergin bir şekilde tutmak için antik dönemde kullanılan dokuma ağırlıklarını⁹⁹⁸ Kat. No. 242, Kat. No. 243 örnekleri temsil etmektedirler.

Terrakottadan yapılan bu türdeki ağırşaklar piramidal, konik ve disk olmak üzere üç farklı tip gösterirler⁹⁹⁹. En erken örneklerinin İ. Ö. 7. yy.'a kadar gittiği Atina Agorası'nda bulunan piramidal şekilli dokuma ağırlıkları sayesinde bilinmektedir¹⁰⁰⁰. Siyah, kahverengi ya da parlak kırmızı gibi dönemin seramiğine uygun olarak, taban hariç diğer kısımlarının sırlandığı bu ağırlıklar üzerinde kazıma ya da baskı ile yapılan harflerin yanında yıldız, ağaç, çiçek, palmet, istiridye kabuğu, bukranion gibi basit desenlere de rastlanmıştır¹⁰⁰¹. Bazı baskılarda yüzük veya yüzük kaşının kullanıldığı düşünülmektedir¹⁰⁰². İ. Ö. 4. yy. sonları ile 3. yy. başlarında tip ve teknikte meydana gelen ani bir değişiklik, konik biçimli dokuma ağırlıklarının kullanımına yol açmıştır¹⁰⁰³. İ. S. 1. yy.'ın sonlarına doğru dikey dokuma tezgahından yatay dokuma tezgahına geçiş nedeniyle artık ağırlıklar kullanılmaz olmuştur¹⁰⁰⁴.

⁹⁹⁷ Dusenbery 1998, 1055, Res. S 219-13.

⁹⁹⁸ Thompson 1934, 474; Dikey biçimde konulan dokuma tezgahında iplikleri gergin tutmak için kullanılan dokuma ağırlıklarını en iyi biçimde gösteren vazo, Amasis tarafından siyah figür tekniğinde yapılmıştır. Newyork'da bulunan bu lekythos üzerinde Telemachos ile Penelope dokuma tezgahı önünde durmaktadırlar. Bkz. Richter 1984, 280; Boardman 2003, Res. 78.

⁹⁹⁹ Thompson 1934, 475; Davidson - Burr Thompson 1943, 65; Goldman 1950, 394.

¹⁰⁰⁰ Thompson 1934, 476; Davidson - Burr Thompson 1943, 73.

¹⁰⁰¹ Davidson - Burr Thompson 1943, 74-75.

¹⁰⁰² Davidson - Burr Thompson 1943, 75.

¹⁰⁰³ Thompson 1934, 475.

¹⁰⁰⁴ Thompson 1934, 476; Davidson - Burr Thompson 1943, 79.

İlk örneğimiz Kat. No. 242 (Levha 71, Resim 280), M 12 numaralı mezarında ele geçmiş el yapımı, piramidal şekilli bir ağırşaktır¹⁰⁰⁵. 7. 8 cm. uzunluğa sahip ağırşak, geniş tabanı ile yere otururken, yukarıya doğru sivrilen üst bölümünde iki delik taşımaktadır. Hellenistik ve Roma Dönemleri'nde Tarsus-Gözlükule¹⁰⁰⁶ ve Pnyx¹⁰⁰⁷, de karşımıza çıkan piramidal dokuma ağırlıkları oldukça yaygındır. M 12 mezarında ele geçen ve Geç Hellenistik-Erken Roma Dönemlerine tarihlenen iğ ve soğan gövdeli unguentariumlar ve burun omuz arası kanallı bir kandil yardımıyla Augustus Dönemi'ne tarihlemek yanlış olmayacaktır.

İkinci örneğimiz E4 d açması -120 cm. derinliğinde dolgu toprak içinde bulunan Kat. No. 243 (Levha 71, Resim 281)'dür. El yapımı olan disk şekilli¹⁰⁰⁸ dokuma ağırlığının üzerinde tek bir delik bulunmaktadır. Bir parçası kırık olarak ele geçen dokuma ağırlığının yüzeyinde pişirmeden kaynaklanan renk tonları dikkat çekmektedir. Hellenistik Dönem'de oldukça yaygın bir tip olarak karşımıza çıkan bu tip ağırşaklar, konik dokuma ağırlıkları gibi İ. S. 1. yy.'ın sonlarında kullanılmaz olmuşlardır. Bu nedenle geç Hellenistik Dönem bu eser için uygun olacaktır.

Son örneğimiz olan Kat. No. 244 (Levha 71, Resim 282), M 16 mezarında ele geçen¹⁰⁰⁹ iğ halkası ya da “spindle whorls” olarak tanımlanan bir ağırlıktır¹⁰¹⁰. Çark yapımı olan Kat. No. 244 üzerinde herhengi bir bezeme bulunmazken, Pnyx'de bulunan benzerlerinde¹⁰¹¹ palmet ya da dil motifleri ile süslemeler görülmektedir. Bu eser de, İ. S. 1. yy. ortalarından olan mezar içinde ele geçtiğinden mezarla aynı tarihe verilebilir.

¹⁰⁰⁵ Başaran - Tavukçu - Aydın Tavukçu - Ful - Temur 2006, 4.

¹⁰⁰⁶ Goldman 1950, 394 vd., Lev. 267, Res. 1.

¹⁰⁰⁷ Davidson - Burr Thompson 1943, 80, Res. 32 c.

¹⁰⁰⁸ Davidson - Burr Thompson 1943, 79, 93, Res. 41; Robinson 1959, 39, Lev. 50, Res. G 162.

¹⁰⁰⁹ Başaran - Tavukçu - Aydın Tavukçu - Ful - Temur 2006, 7.

¹⁰¹⁰ Davidson - Burr Thompson 1943, 94-95.

¹⁰¹¹ Davidson - Burr Thompson 1943, 94-95, Res. 43.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. PARİON ÖLÜ GÖMME GELENEKLERİ

4.1. MEZAR TİPLERİ

Kentin güney kapısı ve doğusundaki tepeler arasında küçük bir vadi içinde yer alan güney nekropolünün, güneye ve batıya doğru sert bir eğimle alçaldığı görülmektedir. Kazı yapılan alanda mevcut kottan itibaren kuzey ve doğu yönde 8-10 m. kadar antik tabakalanma olduğu gözlenmiştir. Burada 2005 yılında yapılan kazılarda mezarların sayıca çokluğu ve bunların çoğunlukla Augustus Dönemi'nden olması, kentin Augustus tarafından “Colonia Pariana Iulia Augusta”¹⁰¹² ilan edildikten sonra gelişmiş ve nüfusunun da artmış olduğuna işaret etmektedir. Bu sayede çevreden göç de alan kentteki nüfus çeşitliliği, ölü gömme geleneklerine de yansımıştır. Uzun yıllar boyunca kullanım gören nekropolün özellikle Roma Dönemi'nde oldukça yoğun olarak kullanıldığı mezarların üst üste yığılmasından anlaşılmaktadır. Bu yoğun kullanım malzeme kalitesini düşürmüş ayrıca sonraki mezarlar da öncekileri tahrip etmiştir. Bu alanda 2004 yılında yapılmak istenen okul için alınan temel hafriyatı sırasında Geç Roma ve Bizans dönemlerine ait olan tabakalar tümüyle ortadan kaldırılmıştır.

Parion Nekropolü'nde 2004 yılında Çanakkale Arkeoloji Müzesi'nin yaptığı kurtarma kazısında ortaya çıkarılan basamaklı anıt mezar, lahit mezar ve tabanı tuğla döşeli duvar örgü mezar gibi üç tip dışında, 2005 yılında yapılan çalışmalarda altı ana mezar tipinin varlığı saptanmıştır. Bunlar; taş sandık mezarlar, kiremit mezarlar, doğrudan toprağa açılan mezarlar, urne mezarlar, pitos mezarlar, ahşap tabut mezarlar gibi ana başlıklar altında toplanabilir. Ancak bunlarda kendi aralarında farklılıklar göstermektedir¹⁰¹³. 12 farklı gömü yapıldığı tespit edilen Parion Nekropolü'nde mezar tipleri şu şekildedir (Tablo 3):

1- Basamaklı Anıt Mezar (Levha 572, Resim 283); 2004 yılında Çanakkale Arkeoloji Müzesinin Kurtarma Kazısı sırasında bulunmuş olan ve 2005 yılındaki çalışmalarımıza göre E4 c –E5 a açmaları içinde kalan Anıt Mezar 1'de, moloz taşlarla örülü temel üzerinde düzgün kesme taşla örülü basamaklar yükselmektedir. Doğu ve batı kenarı 310 cm. kuzey kenarı 263 cm. ve güney kenarı 269 cm. ölçülerinde olan podyum üzerinde iki basamak taşımaktadır. Basamaklardan en üstteki dışa profillidir. Podyumun üzerindeki ilk basamak, doğuda 257 cm. batıda 258 cm. kuzeyde 228 cm. güneyde 225 cm. ölçülerini taşıırken, üstteki ikinci basamak, doğuda 211 cm. batıda 221 cm. kuzeyde 205 cm. güneyde 196 cm.

¹⁰¹² Umar 1983, 37; Başaran 2001, 19; 2006, 185.

¹⁰¹³ Başaran 2006, 189, Çiz. 3-4.

ölçülerindedir. Üst yapıya ait olması gereken taşlar, bu basamakların üzerinde düzensiz bir şekilde yığılmış olarak durmaktadır.

E5 a-E5 b açmalarında, kuzeydoğu-güneybatı yönünde yer alan Anıt Mezar 2'nin, sadece temeli ve üzerindeki podyum seviyesi korunagelmiştir. 362 x 239 cm. ölçülerinde olması gereken dikdörtgen şekilli anıt mezarın diğer uzun kenarının 128 cm.'lik bir kısmı korunmuştur. Bu kısımda olması gereken eksik taş bloğu belki de Anıt Mezar 1'in inşası sırasında kullanılmış olabilir. Devşirme mermer parçalarının kullanıldığı her iki anıt mezarın blokları demir ve kurşun kenetlerle birbirine tutturulmuştur. Mermerlerin üzerinde bulunan izlerden mezarın okul inşası sırasındaki hafriyat çalışmalarında, ağır iş makinalarının kullanımı nedeniyle zarar gördüğü anlaşılmaktadır.

Troas Bölgesi kentlerinden Assos'da basamaklı anıt mezar geleneği Arkaik Dönem'den beri bilinmektedir¹⁰¹⁴. Bu nedenle Assos'a çok uzak olmayan Parion'da da benzer uygulamaların yapılması doğal karşılanmalıdır.

2- Lahit Mezar (Levha 72, Resim 284); ana kayaya oturtulan mezar, 2004 yılı Çanakkale Arkeoloji Müzesi'nin kurtarma kazısında bulunmuştur. Kuzeybatı-güneydoğu yönünde uzanan omurgalı kapağa sahip lahit, E3 b-E3 d açmalarında bulunmaktadır. Olasılıkla bir erkeğe ait mezarın temel seviyesinden bronz bir iğne ile lahdin kuzeyinde ve dışında kapak seviyesinde bir seramik kap ele geçmiştir.

Bölgede Arkaik Dönem'de dönemde Assos¹⁰¹⁵, Tenedos¹⁰¹⁶, Antandros¹⁰¹⁷ gibi merkezlerin nekropollerinde, Geç Hellenistik - Erken Roma Dönemi'nde ise Troia¹⁰¹⁸ ve Skepsis¹⁰¹⁹, de lahit mezar tipinin örneklerini görmek mümkündür.

3- Tabanı Tuğla Döşeli Duvar Örgü Mezar (Levha 73, Resim 285); 2004 yılı Müze kurtarma kazısında bulunan ve okul inşaatı sırasındaki hafriyat çalışmalarında üst yapısı tamamen tahrip edilen bu mezar, kuzeybatı-güneydoğu yönünde uzanmaktadır. Mezarın tabanı pişmiş topraktan yapılmış kare biçimli levhalarla döşenmiştir. İki dizi halinde yerleştirilen ve beş sıradan oluşan bu pişmiş toprak levhaların ölçüsü 35x35x6 cm.'dir. Mezarın altında ve yanlarında 69 cm. kalınlığında kireç harçlı taş duvar kalıntıları görülürken, çapraz çift çizgi bezemeli toplam on levhadan oluşan taban üzerinde güneydoğu-kuzeybatı ve kuzeybatı-güneydoğu yönünde uzanan iki iskelet ele geçmiştir.

¹⁰¹⁴ Clarke-Bacon-Koldewey 1902-1921, 262, Çiz. 2.

¹⁰¹⁵ Stupperich 1990, 13; 1991, 16; 1992, 11.

¹⁰¹⁶ Özkan 1993, 198.

¹⁰¹⁷ Polat 2002, 26.

¹⁰¹⁸ Polat 2005, 87.

¹⁰¹⁹ Başaran - Tavukçu - Tombul 1997, 560.

4- Taş Sandık Mezar (Levha 73, Resim 286)¹⁰²⁰; TSM 1, TSM 2, TSM 3, TSM 4 olarak adlandırılan ve 2005 yılı çalışmalarının en güzel buluntularını veren bu mezarlar, E4 c açması içinde – 240 cm. derinlikte ele geçmişlerdir. Yerel kum taşından yapılan taş sandık mezarlar, aşırı nem yüzünden kolayca parçalanır durumdadırlar.

243x87x82 cm ölçülerinde olan TSM 1’den altın eserler, bronz ve kurşun eserler ile seramikler ele geçmiştir¹⁰²¹. 267x87x12 cm. ölçülerinde olan kırma çatılı kapak iki parça taştan oluşmaktadır. Altta ek olarak yapılan ikinci örtünün kalınlığı 10 cm.’dir.

230x82x83 cm. ölçülerinde olan TSM 2’den kuzey-güney yönünde uzanan erimiş iskeletin üzerinde yine TSM 1’de olduğu gibi altın, bronz ve kurşun eserler ele geçerken¹⁰²²; iskeletin ayak ucundaki kemik yığını da dikkat çekmiştir. 230x85x12 cm. ölçülerinde olan kırma çatılı kapak üç parça taştan yapılmıştır.

140x85x82 cm. ölçülerinde olan TSM 3 ve TSM 4 mezarları açılmıştır. Diğer iki taş sandık mezarda olduğu gibi TSM 3’de de altın ve bronz eserler ortaya çıkarılmıştır¹⁰²³. Mezarın, çok kırılgan olan kum taşından yapıldığı için, antik çağda kırıldığı ve bronz kenetlerle tutturularak onarıldığı gözlenmiştir. TSM 1, 2 ve 3’ün tabanları taştan yapılmışken; TSM 4’de mezar tabanı topraktandır ve bu mezara gömü yapılmamıştır. Kapak kalınlığı 14 cm. olan 3 ve 4 numaralı taş sandık mezarların alt yarısı D4 d açması içinde yer aldığı için, ancak 140 cm.’lik bir bölümü açılabilmiştir. Bu kısımdan anlaşıldığı kadarıyla TSM 3’ün üzeri kırma çatılı tek parça taş ile örtülü iken, TSM 4’ün üzeri iki parça taş ile kapatılmıştır.

Klasik Dönem’de Assos¹⁰²⁴, da görülen taş sandık mezar geleneği, bölgenin önemli bir diğer kenti olan Troia’nın Hellenistik ve Roma Dönemi nekropollerinde yaygın olarak görülen ikinci mezar tipidir¹⁰²⁵. Ayrıca Lampsakos’ta ¹⁰²⁶ 1996 yılı kurtarma kazısı sırasında ortaya çıkarılan taş sandık mezarlar aynı dönem içinde bölge kentleri arasındaki paralelliğin görülmesi açısından ayrı bir önem taşıırken; mezarlar içinde ele geçen buluntuların da Parion eserleriyle benzerliği bölgenin genelinde görülen kültür birliğini yansıtmaktadır.

5- Kiremit Mezar (Levha 74, Resim 287); İnhumasyon ya da kremasyon gömü yapılan mezarlarda cesedin üzerinin kiremitle örtülmesi Hellenistik ve Roma Dönemleri’nde yalnız Parion’da değil, Bölgede ve Anadolu’nun diğer nekropollerinde yaygın olarak

¹⁰²⁰ Başaran 2006, 188, Çiz. 5.

¹⁰²¹ Başaran 2005, 106 vd.; 2006, 188.

¹⁰²² Başaran 2005, 106 vd.; 2006, 188.

¹⁰²³ Başaran 2005, 106 vd.; 2006, 188.

¹⁰²⁴ Stupperich 1990, 15.

¹⁰²⁵ Polat 2005, 82.

¹⁰²⁶ Körpe 1997, 177, 184 - 194.

görülür¹⁰²⁷. 2005 yılı çalışmalarında bu kiremit mezarların Parion Nekropolü'nde yaklaşık olarak Augustus Dönemi'nden İ. S. 2. yy. başlarına kadar kullanım gördüğü tespit edilmiştir.

Kiremit mezar tipinde öncelikle, cesedin yatırılması için geniş bir çukur açılmaktadır. Ceset yatırıldıktan sonra üzerine düz kiremitlerin uzun kenarlarının birbirine çatılması yoluyla oluşturulan semerdam şeklinde örtüden başka bir de dışbükey kiremitlerin semerdam şeklinde birbirine çatılması uygulaması vardır. Bunlara “dışbükey semerdam mezar” adı verilmiştir. Her iki semerdam uygulamasında bazı mezarlarda baş ve ayak ucu kısımları daha küçük bir kiremit kapatılabilmekteydi. Kısa kenarların dik olarak yerleştirilen kiremitlerle sınırlanması, bölgenin önemli kentlerinden Troia¹⁰²⁸,nın Hellenistik ve Roma Dönemi nekropollerine ile Antandros¹⁰²⁹,ta ayrıca bölgeye yakın bir yerleşim olan Samothrake¹⁰³⁰,de S Nekropolü'nde ortaya çıkarılan bazı mezarlarda da görülmüştür. Skepsis Aşağı Kent Nekropolü¹⁰³¹,nde 1995 yılı kazılarında ortaya çıkarılan kiremit mezarlar ise, bu mezar tipinin Bizans Dönemi uygulamaları olarak bölgede devam eden bir geleneğin varlığını göstermektedir.

Burada önemli olan bir başka konu, mezar kiremitlerinin çatı kiremitleri ile benzerliğinin olup olmadığıdır. Ancak bu konunun az bilinen bir konu olması çalışmalarımızı güçleştirmekle birlikte; çatı kiremitleri ile mezarlarda kullanılan kiremitlere bir takım yaklaşımlar ortaya konmuştur. Yukarıda da belirttiğimiz gibi mezarlarda düz kiremit ve dışbükey kiremit olmak üzere pişmiş topraktan yapılmış iki tür kiremit kullanılmıştır.

Antik çağ yapılarının çatılarında kullanılan ve “stroter” adı verilen Korinth tipli düz kiremitler¹⁰³² (Çizim 6) ile mezarlarda kullanılanlar arasında benzerlikler olduğu görülmüştür. Korinth tipli düz kiremitlerin eni değişen ölçülerde olabilirken, boyları en fazla 68 cm. olmaktadır. Bunların üzerinde yağmur sularının geçmesini engellemek için yapılmış dikdörtgen kiremidi üç yönden çevreleyen profiller, uzun kenarlarda 2-2.5 cm. kalınlığında, içten 3-4 cm. dıştan 5-6 cm. yüksekliğindedir. Yarım yuvarlak profile sahip olan üst kısa kenardaki çerçeve 1-4 cm. kadar içeridedir. Kiremidin dördüncü kenarı, yağmur suyunun akması için çerçevesiz yapılmışken, bu kenarın altında damlalık bulunur. Üst çerçevenin yan çerçevelerden daha alçak olması, düz kiremidin damlalığının üst çerçevenin üstüne daha kolay oturmasını sağlamaktadır¹⁰³³. Antik çağ yapılarının çatılarında kullanılan bu kiremitlerin özellikleri; 62, 66, 67 cm. gibi değişen uzunluklara sahip olan Parion

¹⁰²⁷ Kurtz - Boardman 1971, 164; Yağız 2003, 45; Polat 2005, 82.

¹⁰²⁸ Polat 2005, 82.

¹⁰²⁹ Yalman 1992, 463, 473, Res. 5; Özeren - Ünal - Üner 1996, 164; Polat 2002, 26.

¹⁰³⁰ Dusenbery 1998, 26, Res. S 148.

¹⁰³¹ Başaran - Tavukçu - Tombul 1997, 559.

¹⁰³² Bingöl 1976/1977, 52; Barın 1988, 88; Özyiğit 1988, 104.

¹⁰³³ Bingöl 1976/1977, 52; Barın 1988, 88; Özyiğit 1988, 104; 1990, 152 vd.

Nekropolü'nde bulunan mezarlarda kullanılan kiremitlerle örtüşmektedir. Bu nedenle, düz kiremit mezarlarda da çatılarda kullanılan Korinth tipli düz kiremitler kullanılmış olmalıdır. Ters veya düz olarak kapatılmasına dikkat edilmeden, her iki şekilde de yerleştirilebilen bu kiremitlerden bir mezar için cesedin boyuna bağlı olarak iki veya üç kiremit kullanıldığı görülmüştür.

Lakonia tipli trapezoidal şekilli dış bükey kiremitler¹⁰³⁴ (Çizim 6) ise, 47x81.5x3 cm. gibi düz kiremitlere göre daha büyük ölçüde ve yarım yuvarlak şeklinde 9 cm. dışa doğru kavisli olması çatı için uygun olmadığını, mezarlar için ayrıca imal edildiğini düşündürmektedir. Dış bükey kiremitler de düz kiremit tipinde olduğu gibi birbirine bitişik veya biri diğerinin altına girecek şekilde yapılarak en fazla iki yada üç kiremit kullanılmıştır. Bazı kiremitler üzerinde olasılıkla bir köpeğe ait olan pati izleri de dikkat çekicidir.

5-1. Düz Semerdam Mezar: M 1, M 5, M 6, M 7, M 8, M 9, M 12, M 16, M 17, M 22, M 28, M 30, M 31, M 33, M 34, M 35, M 37, M 38, M 41, M 43, M 48, M 49, M 50 (Çizim 5).

5-2. Dışbükey Semerdam Mezar: M 4, M 13, M 14, M 15, M 18, M 19, M 21, M 23, M 26, M 29, M 32, M 36, M 39, M 40, M 44, M 47 (Çizim 5).

6- Tabanı Düz Pişmiş-Toprak Levha Döşeli Mezar (Levha 74, Resim 288); E4 c açmasında – 2. 58 cm. derinlikte ortaya çıkarılan M 20, anıt mezar 1 ile taş sandık mezarlar arasında doğu-batı doğrultusunda uzanan taş döşeli yolun altında çapraz bir şekilde durmaktadır. Pişmiş topraktan yapılmış üç adet düz levhadan oluşan mezarın uzunluğu 2. 00 m.'dir, genişliği ise, taş döşeli yolun altında kaldığı için alınamamıştır. Levhalar yukarıya doğru çıkıntılıdır; bunların boyu 2 cm.'dir. İskeletin iyice ufalandığı ve dağınık bir şekilde ele geçtiği mezar içinde, hiçbir bulguya rastlanmamıştır.

7- Doğrudan Toprağa Açılmış Mezar (Levha 75, Resim 289); M 2, M 3, M 10, M 24, M 27, M 42, M 46, M 51.

Doğrudan toprağa açılmış mezar geleneği, İ. Ö. 7. yy.'dan İ. Ö. 4. yy. içlerine kadar devam eden mezarları içeren Tenedos Nekropolü'nde¹⁰³⁵ ve Antandros Melis Nekropolü'nde 1991 ve 1995 yılında yapılan kazılar sonucunda İ. Ö. 7. yy.'dan İ. Ö. 2. yy.'a kadar yapılan gömülerde erken tarihli bir gelenek olarak karşımıza çıkmaktadır¹⁰³⁶.

¹⁰³⁴ Barın 1988, 87.

¹⁰³⁵ Özkan 1993, 199.

¹⁰³⁶ Yalman 1992, 463; Özeren - Ünal - Üner 1996, 164.

8- Başı Üzerine Urne Kapatılmış Mezar (Levha 75, Resim 290); Ceset doğrudan toprağa yatırıldıktan sonra başının üzerine tabanı yukarı gelecek şekilde urne kapatılan mezara örnek olarak M 45 verilebilir.

9- Toplu Mezar (Levha 76, Resim 291); F4 a açmasının kuzeydoğu köşesinde – 85 cm. derinlikte ortaya çıkarılan TM 1’de toplu olarak gömülen 5 iskeletten biri çocuğa aittir. Başı diğerlerinin ayak ucuna gelecek şekilde, onlara göre ters yönde yatmaktadır.

Bölgede Bizans Dönemi’ne tarihlenen bir başka toplu mezar da Skepsis Aşağı Kent Nekropolü¹⁰³⁷,’nde 1995 yılı kazılarında ortaya çıkarılmıştır.

10- Urne Mezar (Levha 76, Resim 292); Sivri dipli, oval ve yuvarlak olmak üzere değişik formlarda olan urnelerin içine ceset yakıldıktan sonra kemikleri ve külleri konulmuştur. Urnelerin çoğu kırık ve içi boş olarak ele geçerken; sadece bir örnek, UM 7 sağlam olarak ele geçmiştir. Örn: UM 1, UM 2, UM 3, UM 4, UM 5, UM 6, UM 7, UM 8, UM 9, UM 10, UM 11.

Bölgede bu tiplerle ilgili örnekler Arkaik Dönem ve sonrasında Assos Nekropolü¹⁰³⁸,’nde görülmektedir.

11- Pitos Mezar (Levha 77, Resim 293); F3 c açmasının kuzeybatı köşesinde – 110 cm. derinlikte, doğu-batı doğrultulu yerleştirilen PM 1’e rastlanmıştır¹⁰³⁹. Uzunluğu 215x140 cm. ölçülerinde yapılan bu pitosun tabanı sivri bir şekilde sonlanmaktadır. Ağzı profilili, kısa ve basık tutulan boyundan sonra görülen urgan bezemesi dikkat çekmektedir. Oldukça kırılğan yapıda olan bu pitosun Antik Çağ’da bile onarım gördüğü içindeki kenet izlerinden kolayca anlaşılabilir. İçindeki mezarın tabanına çakıltası serpilmiş ve iskeletin başucu pitosun ağzına denk gelecek şekilde yatırıldığı ve pitosun ağzının ise, büyük bir taş ile kapatılmış olduğu görülmektedir.

Bölgede Parion’dan başka Geç Arkaik Dönem’de Assos Nekropolü’nde, Tenedos’un Arkaik ve Klasik Dönem Nekropolü ve Antandros Melis Nekropolü’nde daha erken tarihli olmak üzere pitos mezar geleneğinin varlığı bilinmektedir¹⁰⁴⁰.

12- Ahşap Tabut Mezar (Çizim 4, Levha 77, Resim 294); E4 c açmasında – 2. 35 cm. derinlikte M 11, F3 c açmasında – 80 cm. derinlikte M 25 mezarları ortaya çıkarılmıştır. Oldukça zengin buluntu veren bu mezarların etrafında çok sayıda demir çivinin bulunması, bu mezarlarda ahşap tabut kullanıldığı fikrini doğurmuştur.

¹⁰³⁷ Başaran - Tavukçu - Tömböl 1997, 558.

¹⁰³⁸ Stupperich 1990, 26; 1991, 15, 27; 1992, 16.

¹⁰³⁹ Başaran - Tavukçu - Aydın Tavukçu - Ful - Temur 2006, 8, Res. 11.

¹⁰⁴⁰ Yalman 1992, 477, Res. 14; Özkan 1993, 195 vd; Özeren - Ünal - Üner 1996, 164, Res. 8; Polat 2002, 26, 30, Res. 7; Yağız 2003, 35 vd.

2005 yılı kazı çalışmalarında, 12 değişik mezar tipinin görüldüğü Parion Nekropolü (Tablo 1), Troas Bölgesi'nin genelinde izlenen ölü gömme geleneklerinin Parion'da da sürdürüldüğünü açık bir şekilde göstermektedir¹⁰⁴¹. Daha önce kazılan Assos Nekropolü¹⁰⁴², Tenedos Nekropolü¹⁰⁴³, Antandros Nekropolü¹⁰⁴⁴, Dardanos Nekropolü¹⁰⁴⁵ Skepsis Aşağı Kent Nekropolü¹⁰⁴⁶ ve Lapseki Kurtarma Kazısı¹⁰⁴⁷ bulgularıyla benzerlikler gösteren Parion ölü gömme gelenekleri, mezar tipleri ve ölü hediyeleri bölgenin genelinde görülen kültür birliğini yansıtmaktadır¹⁰⁴⁸.

4.2. GÖMÜ BİÇİMLERİ

Parion Nekropolü'nde 2005 yılında yapılan çalışmalar sonunda iki tip gömü biçiminin olduğu anlaşılmıştır. Bunlardan birincisi inhumasyon (Levha 78, Resim 295)¹⁰⁴⁹ ikincisi kremasyondur (Levha 78, Resim 296)¹⁰⁵⁰. İlki son derece basit herhangi bir işlem gerektirmeyen, cesedin bir bütün olarak doğrudan toprağa yatırılması şeklinde bir uygulamadır.

Ceset gömme kadar yaygın olmasa da Erken Neolitik Çağ'dan beri bilinen kremasyonda ise; yakma işleminin gerçekleştirilmesi için Wahl'dan aktarıldığına göre¹⁰⁵¹ en az 2 m³ odun yığını ve bir kremasyon alanının olması gerekmektedir.

Nekropolün E3 c açması ile E4 a - E4 c açmaları arasında büyük bir kremasyon alanının varlığı büyük çaplı yanık izleri ve yanmış kütük parçalarından tespit edilmiştir. Özellikle taş sandık mezarların kuzeybatı kesiminde 220x100x20 cm. ölçülerinde büyük bir yanık tabakası kremasyon alanı olduğunu göstermektedir (Levha 79, Resim 297). Buradaki odunlar ızgara sistemde yerleştirilmiştir. Bu odunların yerleştiriliş sistemi, Myson Ressamı'nın kırmızı figür tekniğinde yaptığı bir karınlı amphora¹⁰⁵² üzerinde açık bir şekilde görülmektedir. Izgara şeklinde dizilen odun yığını üzerinde Kral Kroisos tahtta oturmuş ve önünde duran bir kişi elindeki meşale ile odunları ateşlemektedir. Buraya ölü ahşap bir

¹⁰⁴¹ Başaran 2006, 188.

¹⁰⁴² Stupperich 1990, 13.

¹⁰⁴³ Sevinç 1992, 311 vd; Özkan 1993, 192 vd.

¹⁰⁴⁴ Özeren - Ünal - Üner 1996, 164, Res. 8; Polat 2002, 26, 30, Res. 7; Yağız 2003, 35 vd.

¹⁰⁴⁵ Özkan 1990, 113 vd., Res. 6-8.

¹⁰⁴⁶ Başaran - Tavukçu - Tombul 1997, 551 vd.

¹⁰⁴⁷ Körpe 1997, 171 vd., Res. 10, 11, 16, 17; Körpe - Treister 2002, 429, Res. 8,9, 12-16.

¹⁰⁴⁸ Başaran 2006, 188.

¹⁰⁴⁹ Akyurt 1998, 5.

¹⁰⁵⁰ Erken dönemlerde yapılan kremasyonda iskelet dahi tamamen yakılırken; Roma Dönemi'nde sadece etler eriyecek kadar kremasyon uygulanırdı. Bkz. Dusenbery 1998, 15.

¹⁰⁵¹ Akyurt 1998, 6.

¹⁰⁵² Boardman 2002, Res. 171.

sanduka yardımıyla getirilip çalı-çırpı, çam reçinesi ve şarap garnitürü gibi malzemelerle¹⁰⁵³ yakıldıktan sonra, mezar çukuru kazılarak hazırlanmış sonra kül ve kemik parçaları toplanarak açılan mezara bırakılmış olmalıydı¹⁰⁵⁴. Nekropol alanında bulunan çok sayıda demir çivi ölülerin ahşap tabut yardımıyla getirildiğini göstermektedir¹⁰⁵⁵. Açılan bu mezar çukurların büyük çoğunluğunun oval şekilli olduğu, 2006 yılında nekropol alanında sürdürülen kazı çalışmalarında gözlenmiştir (Levha 79, Resim 298). Mezarlar içinde ele geçen çalı-çırpı, yanmış odun parçaları, kömürler ve küller kremasyon hakkında fikir vermektedir. Cesetin bırakıldıktan sonra başlayan yanma işlemi sırasında mezar içindeki yakma nedeniyle, çukurun iç yüzündeki toprağın kırmızı bir renk alması bu nedenle olmalıdır. Böylelikle ceset, kremasyon alanında mı yoksa mezar içinde mi yakıldı gibi sorulara cevap bulunmuş, cesedin bazen kremasyon alanında bazen de mezar içinde yakıldığı anlaşılmıştır. Muhtemelen urne mezarlara yapılan gömüler için kremasyon alanı kullanılmış, yakma işleminden sonra geriye kalan kül ve kemikler toplanıp urnenin içine bırakılmıştır. Belli bölgelerdeki büyük çaplı yanık izleri de kremasyon alanı olarak kullanılan yerlerin varlığına da işaret etmektedir (Levha 80, Resim 299). Diğer kremasyonlar mezar çukuru içinde yakılmıştır. Bütün bunların yanında nekropolün kullanıldığı dönemlerde mezarlarda tek gömü yöntemi uygulanmış ve bu mezarlarda herhangi bir yön birliği tespit edilememiştir.

İnhumasyon ve kremasyon mezarlara Troas Bölgesi nekropollerinden Arkaik Dönem'den itibaren Tenedos¹⁰⁵⁶ ve Antandros Melis Nekropolü¹⁰⁵⁷, Bizans Dönemi'nde ise, Skepsis Aşağı Kent Nekropolü¹⁰⁵⁸, nde rastlanmıştır.

4.3. MEZAR HEDİYELERİ

Parion Nekropolü'ne mezarlarda bulunan hediyeler açısından bakıldığında; sayıca en fazla buluntu grubunu seramikler oluşturur¹⁰⁵⁹. Bunlar arasında seramik parçaları (Kat. No. 66 - Kat. No. 74), pyxis (Kat. No. 75), bodur lekythos (Kat. No. 76), kase (Kat. No. 77), lagynoslar (Kat. No. 78 - Kat. No. 94), kupalar (Kat. No. 95, Kat. No. 96), tek kulplu kaplar (Kat. No. 99 – Kat. No. 102), makara kulplu kap (Kat. No. 97), çift kulplu kap (Kat. No. 103), urne kabı (Kat. No. 98), unguentariumlar (Kat. No. 104 - Kat. No. 197) ve kandiller (Kat. No.

¹⁰⁵³ Yağız 2003, 17.

¹⁰⁵⁴ Dusenbery 1998, 13.

¹⁰⁵⁵ Kurtz - Boardman 1971, 164, 216-217.

¹⁰⁵⁶ Sevinç 1994, 115.

¹⁰⁵⁷ Polat 2002, 26; Yağız 2003, 21, 49.

¹⁰⁵⁸ Başaran - Tavukçu - Tombul 1997, 557.

¹⁰⁵⁹ Troia Nekropollerinde de aynı durum söz konusudur. Bkz. Polat 2005, 96.

198 - Kat. No. 227) sayılmaktadır. Bunlar daha çok yerel atölyelere işeret ederler. Seramikler içinde değerlendirilen ve elimizde iki örneği bulunan M 11 ve M 32 buluntusu olan Kat. No. 95, Kat. No. 96'daki kupaların mezarlara bırakılma amacı ise, Orphik inanca bağlanmaktadır. Ölülerin susuz olması¹⁰⁶⁰ ve yeryüzündeki hayatlarını veya yeraltında kendilerine yeni bir beden bulmadan önce yeraltında gördüklerini unutmaları gerektiğinden; Hades'te bulunan Lethe (Unutma Irmağı) ve Mnemosyne (Hatırlama Irmağı) gibi nehirlerden su içmeleri için mezarlara bırakılmıştır¹⁰⁶¹.

Bir diğer mezar hediyeleri grubunu Kat. No. 26 - Kat. No. 65 arasında incelenen terrakotta figürinler oluşturur. Sevilerek kullanılan figürinler arasında Aphrodite'ler başta gelir. Bunların yanında çocuk mezarlarının daha zengin olduğu, Kurtz ve Boardman'ın Pausanias'tan aktardığına göre¹⁰⁶² çocuk mezarlarına Hades'te oynamaları için özellikle hayvan figürinlerinin bırakıldığı bilinmektedir. Ölen kişiye duyulan saygı gereği, onur vesilesi olan bu mezar hediyeleri kişinin kendini evinde hissetmesini sağlamaktaydı¹⁰⁶³.

Genelde mezarlara bırakılan hediyeler; ölen kişinin mesleğine, yaşına ve cinsiyetine uygun olmakla birlikte¹⁰⁶⁴, kase ya da unguentarium gibi cam eserler (Kat. No. 228 - Kat. No. 232) ile bronz aynalar (Kat. No. 18 - Kat. No. 19), alabastron (Kat. No. 25) ve kozmetik kutusu (Kat. No. 17) gibi bayanların bakım için kullandıkları¹⁰⁶⁵ eşyalar, bronz yüzükler (Kat. No. 21, Kat. No. 22), boncuklar (Kat. No. 233 - 235), kemik tokalar (Kat. No. 236 - 239), kemik kaşıklar (Kat. No. 240, Kat. No. 241) 2005 ve 2006 gözlemlerimize dayanarak daha çok kadın mezarlarına bırakılan hediyeler arasında idi¹⁰⁶⁶.

Bununla birlikte mezar hediyeleri arasında günlük yaşamda kullanılan terrakotta ağırşaklar (Kat. No. 242 - Kat. No. 244) da vardı.

Ayrıca örneklerine ancak İ. S. 9. ve 10. yy.'da Atina Agorası'nda¹⁰⁶⁷ rastlayabildiğimiz türden kömürleşmiş durumda incir, hurma, elma, kestane, badem ve fındık gibi meyvelere ait kalıntılar, E4 d açmasında – 190 cm. derinlikte ortaya çıkarılan M 36 mezarında ele geçmiştir (Levha 80, Resim 300). Hatta ilginç olan bir nokta elmanın yarım ya da ısırlarak mezar içine bırakılmış olmasıdır. Atina Agorası'nda Bizans seramikleri ile bulunan benzer örnekler arasında deniz kabukluları, çam kozalakları, fındık, ceviz kabukları,

¹⁰⁶⁰ Kurtz - Boardman 1971, 209, 210; Soydaş 2002, 9.

¹⁰⁶¹ Grimal 1997, 442; Soydaş 2002, 9.

¹⁰⁶² Kurtz - Boardman 1971, 209.

¹⁰⁶³ Toynbee 1971, 53.

¹⁰⁶⁴ Kurtz - Boardman 1971, 207.

¹⁰⁶⁵ Kurtz - Boardman 1971, 208.

¹⁰⁶⁶ Strigilislerin genelde erkekler için bırakıldığı düşünülmesine rağmen, İ. Ö. 4. yy. sonlarına tarihlenen TSM 1'de bulunan bir strigilis bu yargıyı değiştirmiş ve bayanlar için de bırakılabildiğini göstermiştir.

¹⁰⁶⁷ Robinson 1959, 84, Lev. 56.

şeftali çekirdekleri de bulunmaktadır¹⁰⁶⁸. Grekler'in inanışları gereği ölüye bir yararı dokunacağı yada ölünün bu yiyeceklerle besleneceği düşüncesiyle mezarlara bu şekilde kabuklu yiyecekler, deniz kabukları, yumurta, balık, kuş ve küçük hayvan kemiklerinin bırakılması bir gelenektir¹⁰⁶⁹.

Taş sandık mezarlar içinde ele geçen altın (Kat. No. 1 – Kat. No. 16), bronz (Kat. No. 17 – Kat. No. 23) ve kurşun eserler (Kat. No. 24, Kat. No. 25) ile diğer mezarlara göre daha kaliteli olduğu görülen seramikler (Kat. No. 75), kentin sosyo-kültürel yapısı hakkında bilgi verirken, halk ile zengin ve soylu sınıf arasındaki uçurumu gözler önüne sermektedir. Öyleki bazı mezarlarda en küçük bir hediye dahi yoktur. Mezar hediyeleri açısından böyle bir ayrım görülürken, nekropol alanında zengin-yoksul ayrımına gerek duyulmamıştır.

Hediyelerin ölünün hangi yanına bırakıldığı sorusuna gelince; ancak uzun yıllar boyunca yapılacak olan istatistikler sayesinde kesinliğe kavuşacaktır. Bu bağlamda kesin olmamakla birlikte, daha çok unguentariumlar gövdenin üst kısmında, ölünün yolunu aydınlatacağı düşüncesiyle konulan kandiller ayak ucunda, Styx nehrini geçerken sandalcı Kharon'a verildiği düşünülen sikkeler¹⁰⁷⁰ ise, ağız içinde ya da diş ile yanak arasına bırakılmıştır. Fakat, mezar hediyeleri, gerek ölünün üzerine gerekse yanlarına bırakılabilmekteydi. Hatta mezarın dışına bırakılanlar da olmuştur¹⁰⁷¹.

¹⁰⁶⁸ Robinson 1959, 84, Lev. 56.

¹⁰⁶⁹ Kurtz - Boardman 1971, 205, 215; Toynbee 1971, 62; Şahin 1996, 157; Soydaş 2002, 14.

¹⁰⁷⁰ Toynbee 1971, 44; Şahin 1996, 165; Yağız 2003, 48.

¹⁰⁷¹ Soydaş 2002, 17.

BEŞİNCİ BÖLÜM

5. USTALAR - İŞLİKLER

Parion’da yapılan ilk sezon çalışmaları sonucunda bazı figürinlerin üzerinde usta ya da atölye işareti sayılabilecek yazılar bulunmasına karşın, bu yazılar sipariş veren müşterilerin isteğine göre de yazılmış olabilirler. Genellikle terrakotta heykellerin arka taraflarında yer alan yazı ya da kısaltmalar, eseri yapan koroplastın kişisel belirteçleri veya çalıştığı atölyenin isimlerini yansıtmaktaydı. Kat. No. 31, Kat. No. 33 ve Kat. No. 52’deki eserlerin arkasında “KA”, Kat. No. 48’de ise, “KAAΛIT YA” yazısı okunmaktadır. Kat. No. 36’nın kaidesinde yer alan yazıt ise tam olarak okunmamakla birlikte Kat. No. 48’deki yazıya (KAAΛ) benzemektedir. Bu konuda başka hiçbir bilgi elde edilemediğinden ustalar ve işlikler konusunda daha ayrıntılı bilgi vermek mümkün değildir.

Usta ya da işliğe işaret edebilecek hamur rengi ise, belirleyici olarak düşünülse bile pişirmeden kaynaklanan renk tonlarının olabileceği de unutulmamalıdır. Aynı fırında¹⁰⁷² pişirilmiş olsalar dahi, fırının farklı yerlerindeki figürinlerin aynı derecede ısı alamayacağı gerçeği, aynı çamurdan seri olarak üretilmiş figürinler de bile farklı renk tonları oluşmasına neden olacaktır¹⁰⁷³. Figürinlerin çamuruna katılan az sayıdaki katkı maddeleri ise, bir atölye belirlemek için yeterli veri sağlamamaktadır.

Higgins¹⁰⁷⁴, “Antik Çağ’da her ailenin bir kil yatağı vardı ve kendi terrakottalarını kendileri üretti” diyerek ustalar ve işlikler konusunun karmaşıklığını ortaya koymaktadır. Terrakotta yapım tekniklerinde değinilen kalıp kullanımı, figürinlerin yapımını kolaylaştırırken, küçük boyutlu kalıplar da rahatlıkla taşınabilmesini sağlamaktadır. Bu sayede aynı dönemde farklı yerlerde görülen benzer figürinlerin bir atölye belirlemeyi zorlaştırdığı da ortadadır.

Ancak yine de Parion figürinleri içerisinde, Kat. No. 39-Kat. No. 40, Kat. No. 44, Kat. No. 45, Kat. No. 46 ve Kat. No. 47, Kat. No. 49-Kat. No. 50 ile Kat. No. 61, Kat. No. 62 ve Kat. No. 63 aralarında küçük farklılıklar olmasına rağmen, aynı kalıp ürünü olmalıdırlar. Aynı kalıbın kullanılmış olması, bunların aynı kişi ya da aynı atölye tarafından üretilmiş olduklarını gösterir. Parion Güney Nekropolü’nde ele geçen figürinlerin sayıca çokluğu özellikle Geç Hellenistik-Erken Roma Dönemi’nde burada yoğun bir üretimin varlığını kanıtlamaktadır.

¹⁰⁷² Başaran-Tavukçu-Tombul 1997, 557, Çiz. 2.

¹⁰⁷³ Tavukçu 1999, 243.

¹⁰⁷⁴ Higgins 1969, 10.

Daha önceki çalışmalarda¹⁰⁷⁵ da buluntu yoğunluğu açısından Parion'da yerel bir terrakotta üretim atölyesinin olabileceği ortaya konmuştur. Özellikle kentin hemen yanından denize dökülen Kemer Çayı, antik çağ ustalarının ihtiyaç duydukları kil yataklarına sahipti.

Terrakotta figürinler konusunda durum böyle iken, 2006 yılı kazıları sırasında Akropolün kuzeyinde yüzeyde ele geçen küçük bir altın figürin kalıbı, Başaran'a göre olasılıkla Parion altınlarının Parion'da üretildiğine işaret sayılmaktadır. Altınlarda görülen teknik ve stil özellikleri dönemin genel karakterini yansıtmakla birlikte yerel bir atölyede üretilmiş olmalıdır.

Pişmiş toprak ve cam unguentariumlar ile kandiller açısından bakıldığında, form olarak dönemin genel özelliklerinin tercih edildiği ancak işçilik kalitesindeki düşük standardın yerel üretimden kaynaklandığı düşünülebilir. Aynı uygulama diğer seramikler için de söylenebilir. Hatta lagynoslarda form da yereldir. Ancak bu konuda da bir usta ya da atölye belirleyebilmek için çok erkendir.

Parion mezarlarından çok sayıda bronz ele geçmesine karşın, özellikle TSM 2'de bulunan ve Kat. No. 20'de incelenen bronz amphorada form, teknik ve bezeme açısından çok yüksek bir kaliteye ulaşılmıştır. Eğer bu eser ithal olarak Parion'a gelmediyse, Erken Hellenistik Dönem'de Parion'da çok yetenekli sanatçılar ve metal işleme yönünden yüksek teknolojiye sahip atölyelerin olduğu düşünülebilir.

Bu konunun kesin olarak açıklığa kavuşması, in-situ durumda atölye ya da fırının ortaya çıkmasıyla mümkün olacaktır. Parion'da devam eden çalışmalarımızın ileride daha ayrıntılı bilgi ve belge sağlamasını ummaktayız.

¹⁰⁷⁵ Tavukçu 1999, 246.

ALTINCI BÖLÜM

6. SONUÇ

Parion Nekropolü'nde gerçekleştirilen 2005 yılı kazılarında 12 değişik mezar tipinde, 68 adet mezar ortaya çıkarılmıştır. Mezarlardan ele geçen buluntuların zenginliği ve ölü gömme geleneklerindeki çeşitlilik, Parion'un Troas Bölgesi'nin önde gelen kentlerinden biri olduğunu ortaya koymuştur.

Çalışmamızın ilk grubunu E4 c açmasında ortaya çıkarılan 4 adet taş sandık mezar ve bunların içinden çıkan altın ve bronz eserler oluşturmaktadır. Son derece kaliteli işçiliğe sahip altın buluntular veren taş sandık mezarlardan çıkan, kadın takılarının tümü in-situ durumunda ele geçmiştir. İ. Ö. 4.yy'ın sonlarına tarihlediğimiz, yönetici sınıfa ait olması gereken taş sandık mezar sahiplerinin, Dardanos Tümülüsü sahipleriyle aynı ölçüde önemli kişiler olduğu anlaşılmaktadır.

Nekropolde E4 a, F3 c ve F4 a açmalarında M 11, M 25, 1. ve 2. adak grubu ve UM 7'nin doğusunda dört ayrı noktada ele geçen figürinler temelde beş tip göstermektedir. Geç Hellenistik ve Erken Roma Dönemi'ne tarihlenen figürinlerin genel özelliklerine baktığımızda, dönemin sevilen heykeltıraşlık eserlerinden esinlenerek, Bölgenin ve Batı Anadolu'nun önemli kentlerinde üretilen diğer heykeltıraşlık eserleri ile paralel yapıda olduğunu görüyoruz. Bölge insanı yerel atölyelerinde, Troia, Assos, Pergamon, Myrina ve Smyrna gibi kentlerde üretilen figürinler kadar kaliteli ürünler ortaya koymuştur.

Çalışmamızın 3. bölümünde, E3 d, E4 a, E4 b, E4 c, E4 d, F3 c, ve F4 a açmalarında ele geçen seramikler onbir grup altında değerlendirilmiştir.

İlk grup, herhangi bir mezarla ilgisi olmayan ve açmalar içerisindeki topraktan düzensiz bir şekilde ele geçen, değişik dönemlerin ve değişik yerlerin karakteristik seramiklerine ait parçalardır. Bu seramikler nekropol alanındaki en erken tarihli taş sandık mezarlardan da erkene gitmektedir. Korinth, Batı Anadolu Orientalizan Dönem ve Hellenistik Dönem Attika seramiklerine ait örnekler olan bu grup parçaları, krater, oinochoe, alabastron (?) kylix, skyphos, kase ve fincan türü kaplara ait olmalıdır.

Parion'un yaklaşık olarak İ. Ö. 8. yy.'ın sonlarında kolonize edildiği düşünüldüğünde; bu parçalardan önceye ait bilmediğimiz yüz yıllık bir dönem kalmaktadır.

Parion'un erken yerleşimi hakkında bilgi veren seramik parçaları, antik çağ seramik ticareti hakkında da fikir sahibi olmamızı sağlamaktadır. Böylece Parion limanının da oldukça faal bir şekilde işlediği ortaya çıkmıştır.

Bu gruptan sonra ele alınan lagynoslar, bezemesiz ve sade oluşlarının yanı sıra birbirini tutmayan özensiz formlarıyla yerel üretim olduklarını düşündürmüşlerdir.

Lagynoslarda erken ve geç dönem örneklerinde belirgin bir form farkı gözlenmediği, aynı formun değişik zamanlarda tekrar edilebildiği gözlenmiştir. Bunun sonucunda, Leroux, Westholm ve Schafer gibi araştırmacıların da lagynosların formlarına bakılarak sağlam bir kronoloji oluşturulamayacağına dair görüşleri bir kez daha kanıtlanmıştır.

Unguentariumlar, “gözyaşı şişeleri” olarak bilinirler. Sanırım bunun en iyi kanıtı da Parion’da ortaya çıkmıştır. Çünkü mezar hediyeleri içinde sayıca en çok örneğe sahip formu unguentariumlar oluşturur.

İğ gövdeliler (=fusiform) ve soğan gövdeliler (=bulbous) olmak üzere iki tipte incelenen, Parion unguentariumlarının aynı dönem içinde, aynı mezarda bulunabildikleri görülmüştür. Önceki çalışmalarda unguentariumlar genelde form gelişimine dayalı bir stil çizgisi üzerinde değerlendirilirken, Parion çalışması forma dayalı bir gelişimin doğru olamayacağını, aynı mezarda farklı form gösteren unguentariumların ortaya çıkmasıyla kanıtlamaktadır.

Dört grup altında incelenen iğ gövdeli unguentariumların en erken örneği, İ. Ö. 4. yy. sonlarına tarihlenen TSM 1’den çıkmıştır. İkinci grubumuz, ince silindirik boynun yanında ayak yapısının da aynı şekilde belirginleşmesi ile İ. Ö. 2. yy.’dan 1. yy.’a kadar uygulanmışlardır. Yy.ın sonlarında, yumurta şeklinde gövdeleri ve konik ayakları ile üçüncü grup örneklerini gördüğümüz unguentariumların, iğ gövdeliler içindeki son grubunu uzun silindirik boyunlu, oval gövdeli ve konik ayaklı unguentariumlar oluşturur.

Hellenistik örneklerle göre oldukça farklı form gösteren Roma Dönemi unguentariumları, şişkin gövdeleriyle kaide olmaksızın doğrudan düz tabanla sonlanırlar. İ. Ö. 1. yy. sonlarında görülen konik kaideden sonra soğan kökü şeklinde bir gelişim gösteren bu unguentariumlar on grup oluşturur. Bunların en erken örneklerinde torba şeklinde bir karın yapısı görülürken, İ. S. 1. yy.’ın ortalarından itibaren genişlemeye başlayan karın yy.ın sonlarına doğru yayvanlaşıp üçgene dönüşmektedir. İ. S. 2. yy.’da ise, yaklaşık olarak boyunla aynı kalınlığa sahip gövdeleri ile ince uzun bir form gösteren şişe biçimli unguentariumlar ile gelişim zinciri tamamlanmıştır.

Parion Nekropolü’nde metal eserler ve seramiklerin yanı sıra kandiller de mezar hediyesi olarak kullanılmıştır. Çalışmada incelenen kandiller üçgen burunlular ve yuvarlak burunlular olarak 2’ye ayrılmışlardır.

İ. Ö. 1. yy. sonları ve İ. S. 1. yy. başlarında bitkisel motifler ve geometrik bezemeler omuz kenarlarını kuşatırken, diskuslarda hayvan figürleri ile karışık bitkisel örgeler

kullanılmışken, İ. S. 1. yy.'ın ilk çeyreğinden itibaren diskuslarda figürlü sahnelerin tercih edildiği gözlenmiştir.

Çalışmanın cam eserlerle ilgili olan bölümünde, sayıca az fakat nitelikli eserler incelenmiştir. Bu örnekler Parion'un antik çağdaki cam sanatı konusundaki yetenekli ustalarına işaret ederken, diğer antik kentlerden geri kalmadığını ve modayı takip ettiğini de kanıtlar niteliktedir.

YEDİNCİ BÖLÜM

7. KISALTMALAR - KAYNAKLAR

- Akarca 1978, :A. Akarca, “Troas’ta Aşağı Kara Menderes Ovası Çevresindeki Şehirler” Belleten XLII/165, 1978, 1-52.
- Akat - Fıratlı - Kocabaş 1984, :Y. Akat - N. Fıratlı - H. Kocabaş, Hüseyin Kocabaş Koleksiyonu ve Cam Eserler Kataloğu (1984)
- Akşit 1971, :İ. Akşit, Turistik Çanakkale Rehberi (1971)
- Akurgal 1962, :E. Akurgal, “The Early Period and the Golden Age of Ionia” AJA Vol. 66, No. 4, 1962, 369-379.
- Akurgal - Hirmer 1976, :E. Akurgal - M. Hirmer, Die Kunst Der Hethiter (1976)
- Akurgal 1993 (1), :E. Akurgal, Anadolu Uygarlıkları (1993)
- Akurgal 1993, :E. Akurgal, Eski İzmir, Yerleşme Katları ve Athena Tapınağı (1993)
- Akurgal 1995, :E. Akurgal, Hatti ve Hitit Uygarlıkları (1995)
- Akurgal 1997, :M. Akurgal, Korinth Seramiği İ. Ö. 750-550 (1997)
- Akyay Meriçboyu 2001, :Y. Akyay Meriçboyu, Antik Çağda Anadolu Takıları (2001)
- Akyurt 1998, :İ. M. Akyurt, İ. Ö. 2. Binde Anadolu’da Ölü Gömme Adetleri (1998)
- Anderson - Stojanovic 1992, :V. R. Anderson-Stojanovic, Stobi, The Hellenistic and Roman Pottery (1992)
- Athenaeus, :Athenaeus, The Deipnosophists, Trans. C. B. Glick, Vol. 7 (1937)
- Atik 2003, :N. Atik, “Tekirdağ/Karaevlialtı (Antik Heraion Teichos) Hellenistik Devir Çanak Çömlekleri”, III. Uluslararası Eskişehir Pişmiş Toprak Sempozyumu Bildiriler Kitabı 2003, 298-305.
- Aulock 1957, :S. von Aulock, Sylloge Nummorum Graecorum Deutschland (1957)
- Avram 2004, :A. Alexandru, “The Propontic Coast of Asia Minor” An Inventory Of Archaic And Classical Poleis, 2004, s. 974-999.

- Aydın 2000, :Z. Aydın, Çanakkale Müzesi'nde Bulunan Troas Bölgesi Unguentariumları (Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi 2000)
- Bailey 1963, :D. M. Bailey, Greek and Roman Pottery Lamps (1963)
- Bailey 1975, :D. M. Bailey, A Catalogue Of The Lamps in the British Museum I, Greek, Hellenistic and Early Roman Pottery Lamps (1975)
- Bailey 1980, :D. M. Bailey, A Catalogue Of The Lamps in the British Museum II, Roman Lamps Made in Italy (1980)
- Bailey 1988, :D. M. Bailey, A Catalogue Of The Lamps in the British Museum III, Roman Provincial Lamps (1988)
- Bakır 1982, :T. Bakır, Korinth Seramiğinde Aslan Figürünün Gelişimi (1982).
- Baldıran 1990, :A. Baldıran, Stratonikeia Nekropol Buluntuları (Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi 1990)
- Baldıran 1999, :A. Baldıran, “Stratonikeia'dan Unguentariumlar” Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,4, 1999, 335-356.
- Barın 1988, :G. Barın, Klazomenai 4. Yy. Evleri Çatı Kiremitleri ve Çatı Rekonstrüksiyonları (Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi 1988)
- Barkóczi 1996, :L. Barkóczi, Antike Gläser (1996)
- Başaran 1996, :S. Başaran, “Enez (Ainos) 1995 Yılı Kazı ve Onarım Çalışmaları” XVIII. K. S. T. II. 1996, s. 489-513.
- Başaran 1997, :S. Başaran, “Enez (Ainos) 1996 Yılı Kazı ve Onarım Çalışmaları” XIX. K. S. T. II. 1997, s. 593-624.
- Başaran - Tavukçu - Tombul 1997, :C. Başaran - A. Y. Tavukçu - M. Tombul, “Skepsis Aşağı Kent ve Nekropolü Kurtarma Kazısı Raporları” VII. M. K. K. S. 1997, s. 551 - 583.
- Başaran 1998, :C. Başaran, Arkeolojiye Giriş (1998)

- Başaran 1998 (1), :C. Başaran, “Parion 1997 Araştırmaları” XVI. A. S. T. C. I, 1998, s. 349-364.
- Başaran - Tavukçu 2000, :C. Başaran - A. Y. Tavukçu, “Kuzey Troas Parion Yüzey Araştırması 1999” 18. Araştırma Sonuçları Toplantısı, C. 2, 2000, s. 225-236.
- Başaran 2001, :C. Başaran, “Parion’dan İki Gladyatör Steli” Günışığında Anadolu, Cevdet Bayburtluoğlu İçin Yazılar (2001) s. 19-24.
- Başaran 2002, :C. Başaran, Geçmişten Günümüze Bayramiç, Tarihi-Coğrafyası ve Arkeolojisi (2002)
- Başaran - Tavukçu - Keleş-
Küçükefe - Aydın Tavukçu 2003, :C. Başaran - A. Y. Tavukçu - V. Keleş - E. Küçükefe - Z. Aydın Tavukçu, “Kuzey Troas Parion Araştırmaları 2002”, 21. Araştırma Sonuçları Toplantısı, C 1, 2003, s. 185 - 192.
- Başaran 2005, :C. Başaran, Jewellery Center in Antique Era: Parion” Gold News, 153, 2005, s. 106-111.
- Başaran 2006, :C. Başaran, “Parion: Karanlıktan Gün Işığına” Anadolu Arkeolojisine Katkıları, 2006, s. 185-200.
- Başaran 2006 (1), :C. Başaran, “İda’nın Altınları” 2. Uluslararası Kazdağı Sempozyumu 2006, (Baskıda)
- Başaran 2006 (2), :C. Başaran, “Excavating Hellenistic Parion: A Royal Necropolis In Turkey”, Minerva, 2006, Vol. 17, No:4, s. 36-37.
- Başaran - Tavukçu - Aydın Tavukçu
- Ful - Temur 2006, :C. Başaran - A. Y. Tavukçu - Z. Aydın Tavukçu - Ş. D. Ful - A. Temur, “Parion Kazısı 2005” 28. Uluslararası Kazı Araştırma ve Arkeometri Sonuçları Sempozyumu 2006, (Baskıda)
- Bauchhenss 1973, :C. Bauchhenss, “Nachrichten Aus Dem Martin von Wagner Museum in Würzburg, Zwei Terrakotten Aus Kleinasien” Archäologischer Anzeiger, 88, 1973, s. 1-13.

- Behr 1988, :D. Behr, “Neue Ergebnisse zur pergamanischen Westabhangkeramik” *İstanbuler Mitteilungen* 38, 1988, 97-236.
- Bell 1981, :M. Bell, III, *The Terracottas, Morgantina Studies, Vol. I* (1981)
- Belli 2004, :O. Belli, *Anadolu’da Kalay ve Bronzun Tarihçesi* (2004)
- Besques 1985, :S. Besques, “Cinquante Ans De Decouvertes Et Travaux Sur Les Figurines De Tere Cuuite Grecques Et Romaines” *Revü Archeologique*, 1985.
- Bieber 1967, :M. Bieber, *The Sculpture of The Hellenistic Age* (1967)
- Bilabel 1920, :F. Bilabel, *Die Ionische Kolonisation* (1920)
- Bilgin 1997, :O. Bilgin, *Antik Troas’ta Bir Kent, Parion, (Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Arkeoloji ve Sanat Tarihi Bölümü Yayınlanmamış Lisans Tezi* 1997)
- Bingöl 1976/1977, O. Bingöl, “Bayraklı (Eski İzmir) Çatı Kiremitleri” *Anadolu XX*, 1984, s. 51-61.
- Bingöl 1999, :İ. Bingöl, *Antik Takılar* (1999)
- Blegen-Palmer-Young 1964, :C. W. Blegen-H. Palmer-R. S. Young, *Corints Results of Excavations Conducted By The American School of Classical Studies At Athens, XIII* (1964)
- Boardman 1988, :J. Boardman, *The Greek Overseas* (1988)
- Boardman 2002, :J. Boardman, *Kırmızı Figürlü Atina Vazoları, Çev. G. Ergin* (2002)
- Boardman 2003, :J. Boardman, *Siyah Figürlü Atina Vazoları, Çev. G. Ergin* (2003)
- Boardman 2005, :J. Boardman, *Yunan Sanatı* (2005)
- Bonacasa 1976, :N. Bonacasa, *Princeton Encyclopedia of Classical Sites* (1976)
- Boulter 1963, :C. G. Boulter, “Graves in Lenormant Street, Athens”, *Hesperia*, 32, 1 / 4, 1963, s. 113-137.
- Bouzek 1990, :J. Bouzek, *Studies of Greek Pottery in The Black Sea*

- Area (1990)
- Boysal - Kadioğlu 1998, :Y. Boysal-M. Kadioğlu, "1997 Yılı Stratonikeia Nekropol Çalışmaları", XX. K. S. T. II, 1998, 215-228.
- Brants 1913, :J. Brants, Antieke Terra-cotta Lampen Uit Het Rijks Museum Van Oudheden Te Leiden (1913)
- Breitenstein 1941, :N. Breitenstein, Catalogue of Terracottas, Cypriot, Greek, Etrusco-Italian and Roman, Danish National Museum Department of Oriental and Classical Antiquities (1941)
- Brooner 1930, :O. Brooner, "Terracotta Lamps", Corinth 4, 2, (1930)
- Burr 1934, :D. Burr, Terra-Cottas From Myrina, In The Museum of Fine Arts, Boston (1934)
- Burn 1935, :A. R. Burn, "Dates in Early Greek History", JHS 55, 1935, s. 130-146.
- Burr - Thompson 1939, :D. Burr-Thompson, "Mater Caelature Impression From Ancient Metalwork" Hesperia, Journal of American School of Classical Studies At Athens, 8, 1939.
- Burr - Thompson 1963, :D. Burr-Thompson, Troy, Supplementary Monograph 3, The Terracotta Figurines of The Hellenistic Period (1963)
- Carpenter 1948, :R. Carpenter, "The Greek Penetration of The Black Sea" AJA Vol. 52, No. 1, 1948, 1-10.
- Charbonneaux-Martin-Villard 1969, :J. Charbonneaux- R. Martin-F. Villard, Das Archaische Griechchenland, 620-480 V. Chr. (1969)
- Chesterman 1974, :J. Chesterman, Classical Terracotta Figures (1974)
- Clarke-Bacon-Koldewey 1902-1921, :J. T. Clarke-F. H. Bacon-R. Koldewey, Investigations At Assos, Drawings and Photographs of the Buildings and Objects Discovered During the Excavations of 1881-1882-1883. Edited with Explanatory Notes by F. H. Bacon (1902-1921)
- Comfort 1950, :H. Comfort, "A Hoard of Greek Jewellery" AJA Vol. 54, No. 2, 1950, s. 121-126.

- Comstock - Vermeule 1971, :M. Comstock - C. Vermeule, Greek Etruscan and Roman Bronzes (1971)
- Cook 1973, :J.M, The Troad (1973)
- Daremborg - Saglio 1887, :Ch. Daremborg-M. E. Saglio, Dictionnaire Des Antiquites Greques et Romaines (1887)
- Daremborg - Saglio 1896, :Ch. Daremborg-M. E. Saglio, Dictionnaire Des Antiquites Greques et Romaines (1896)
- Davidson - Burr Thompson 1943, :G. R Davidson - D. Burr Thompson, Small Objects From The Pnyx: I, Hesperia Supplement VII, 1943.
- Dedeoğlu - Malay 1994, :H. Dedeoğlu – H. Malay, “Kuzey Lydia’da Geç Helenistik bir Mezar” Arkeoloji Dergisi II, 1994, s. 129-135.
- Demircioğlu 1993, :H. Demircioğlu, Roma Tarihi (1993)
- Demirer 1997, :Ü. Demirer, “1996 Yılı Patara Oygu Mezarlar Kurtarma Kazısı” VIII. M. K. K. S. 1997, s. 25-42.
- Dörpfeld 1968, :W. Dörpfeld, Troja und Ilion I-II (1968)
- Dunham 1915, :A. G. Dunham, The History of Miletus: down to the Anabasis of Alexander (1915)
- Durdağı 2004, :İ. S. Durdağı, Güney Marmara Limanları: Parion ve Priapos (Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Arkeoloji Ana Bilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi 2004)
- Dusenbery 1998, :E. B. Dusenbery, Samothrace The Nekropoleis, Nekropoleis and Catalogues of Burials (1998)
- Edgar 1904, :M. G. G. Edgar, Greek Bronzes (1904)
- Edwards 1959, :G. R. Edwards, “The Gordion Campaign of 1958” AJA, Vol. 63, No. 3, 1959, s. 263-268.
- Edwards 1975, :G. R. Edwards, Corinthian Hellenistic Pottery, Corinth, Vol. VII, No. III, (1975)
- Ehrhardt 1988, :N. Ehrhardt, Milet und Seine Kolonien (1988)
- Elderkin 1930, :K. Mc K. Elderkin, “Jointed Dolls in Antiquity” AJA, 34, 1930, s. 455-479.
- Er 2004, :Y. Er, Klasik Arkeoloji Sözlüğü (2004)

- Goethert - Polaschek 1985, :K. Goethert-Polaschek, Katalog Der Römischen Lampen des Rheinischen LandesMuseums Trier (1985)
- Goldman 1940, :H. Goldman, “The Acropolis of Halae, Terracottas” Hesperia, Journal af American School of Classical Studies at Athens, 9,1940.
- Goldman 1950, :H. Goldman, Excavations at Gözlükule, Tarsus, Vol. I, The Hellenistic and Roman Period (1950)
- Gülşen 1992, :F. Gülşen, Kaunos Stoasından Bir Grup Terra-Cotta Figürin (A. Ü. F. E. F. Arkeoloji ve Sanat Tarihi Bölümü Yayınlanmamış Lisans Tezi 1992)
- Greaves 2003, :A. M. Greaves, Miletos Bir Tarih, Çev. H. Ç. Öztürk (2003)
- Grimal 1997 :P. Grimal, Mitoloji Sözlüğü, Yunan ve Roma (1997)
- Günay 1989, :G. Günay, İzmir Müzesi’nde Bulunan Unguentariumlar (Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Klasik Arkeoloji ve Sanat Tarihi Ana Bilim Dalı Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi 1989)
- Günay Tuluk, 1999 :G. Günay Tuluk, “Die Unguentarien Im Museum Von İzmir” Anatolia Antiqua, 7, 1999, 127-166.
- Gürler 2000, :B. Gürler, Tire Müzesi Cam Eserleri (2000)
- Gürler 2001, :B. Gürler, “Tire’nin Uzgur Köyü’nde Bulunmuş Olan İ. S. 2. YY. Sonu-3. YY. Başına Ait Mezar Grubu” Türk Arkeoloji ve Etnografya Dergisi, 2001, 2, s. 59-66.
- Gürler 2004, :B. Gürler, “Tire’nin Bazı Köylerinden (Çobanköy, Kahrat, Doyranlı, Yiğenli (Sauenda) ve Turgutlu Roma Dönemi Seramikleri”, Türk Arkeoloji ve Etnografya Dergisi, s. 4, 2004, 93-98.
- Hackens - Winkes 1983, :T. Hackens and R. Winkes, Gold Jewellery (1983)
- Hammond 1967, :N. G. L. Hammond, A History of Greece To 322 B. C. (1967)
- Harden 1981, :D. B. Harden, Catalogue of Greek and Roman Glass in the British Museum, Vol. 1, (1981)

- Haspels 1946, :E. Haspels, Eski Yunan Boyalı Keramiği, Çev. A. Akarca (1946)
- Hausmann 1996, :U. Hausmann, Hellenistische Keramik (1996)
- Hayes 1973, :J. W. “Roman Pottery From The South Stoa At Corinth” Hesperia, 42, 4, 1973, s. 416-470.
- Hayes 1975, :J. W. Hayes, Roman And Pre-Roman Glass in the Royal Ontario Museum (1975)
- Hayes 1976, :J. W. Hayes, Roman Pottery in the Royal Ontario Museum A Catalogue (1976)
- Hayes 1980, :J. W. Hayes, Ancient Lamps in the Royal Ontario Museum I: Greek and Roma Clay Lamps A Catalogue (1980)
- Heimerl 2001, :A. Heimerl, Die Römischen Lampen Aus Pergamon, Vom Beginn der Kaiserzeit bis Zum Ende des 4. Jhs. N. Chr. (2001)
- Hellström 1965, :P. Hellström, Labraunda Swedish Excavations and Researches, Pottery of Classical and Later Date Terrakotta Lamps and Glass (1965)
- Herodotos, :Herodot Tarihi, Çev. M. Ökmen (1983)
- Higgins 1961, :R. A. Higgins, Greek And Roman Jewellery (1961)
- Higgins 1967, :R. A. Higgins, Greek Terracottas (1967)
- Higgins 1969, :R. A. Higgins, Greek Terracotta Figures (1969)
- Higgins 1986, :R. A. Higgins, Tanagra and The Figurines (1986)
- Hoffmann - Davidson 1965, :H. Hoffmann - P. F. Davidson, Greek Gold Jewellery From Age of the Alexander (1965)
- Homerios, :İlyada, Çev. A. Erhat – A. Kadir (1984)
- Homerios, :Odysseia, Çev. A. Erhat – A. Kadir (1994)
- Howland 1958, :R. H. Howland, Greek Lamps and Their Survivals, The Athenian Agora IV (1958)
- Högemann 2001, :P. Högemann, “Eski Hanedanlıklar Yeni

- İmparatorluklar ve İon Kolonizasyonu, İ. Ö. 12-6.yy.”,
Düş ve Gerçek Troia, 2001, s. 59-62.
- Hübinger 1993, :U. Hübinger, Die Antiken Lampen Des Akademischen
Kunstmuseums Der Universitat Bonn (1993)
- Isings 1957, :C. Isings, Roman Glass from Dated Finds (1957)
- Isler 1978, :H. P. Isler, Das Archaische Nordtor, Und Seine
Umgebung Im Heraion Von Samos, Samos Band IV
(1978)
- Işık 1996, :F. Işık, “Patara’95”, XVIII. K. S. T. II. 1996, s. 191-217.
- Işık 2001, :A. Işık, Antik Kaynaklarda Karadeniz Bölgesi (2001)
- Işın 1998, :Hellenistik ve Erken Roma Dönemleri’nde Patara
Terrakottaları (Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler
Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi 1998)
- Jackson 2006, :M. M. Jackson, Hellenistic Gold Eros Jewellery,
Technique, Style And Chronology (2006)
- Jones 1969, :T. B. Jones, From The Tigris To The Tiber An
Introduction to Ancient History (1969)
- Kahane 1952, :P. Kahane, “Pottery Types from the Jewish Ossuary-
Tombs around Jerusalem” IEJ, 2, 2, 1952, s. 125-139.
- Karabay 1994, :N. Karabay, “Beylerbeyi I. No’lu Tümülüs” V. M. K. K.
S. 1994, s. 229-242.
- Karabay 1998, :N. Karabay, “1997 Yılı Gümüşler Nekropol Alanı
Kurtarma Kazısı”, IX. M. K. K. S. 1998, 291-300.
- Karaosmanoğlu 2005, :M. Karaosmanoğlu, Mitoloji ve Ege’nin Tanrıları
(2005)
- Kassab 1988, :D. Kassab, Statuettes En Terre Cuite De Myrina Corups
Des Signatures, Monogrammes Letters Et Signes (1988).
- Kassab Tezgör - Sezer, 1995 :D. Kassab Tezgör – T. Sezer, İstanbul Arkeoloji
Müzeleri Pişmiş Toprak Kandiller Kataloğu (1995)
- Kayan 2001, :İ. Kayan, “Troia Yöresinin Yüzey Şekilleri, Alüvyon

- Ovasının Jeomorfolojisi ve Paleocoğrafik Açısından Rekonstrüksiyonu” Düş ve Gerçek Troia, 2001, s. 182-184.
- Keleş 2003, :V. Keleş, Sinop Gümüş Sikkeleri, (A. Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi 2003)
- Knigge 1976, :U. Knigge, Keramaikos IX, Ergebnisse der Ausgrabungen der Südhügel, (1976)
- Konuk - Aslan 2000, :K. Konuk - M. Aslan, Anadolu Antik Yüzük Taşları ve Yüzükleri, Yüksel Erimtan Koleksiyonu (2000)
- Koşay 1968, :H. Z. Koşay, “Kuşsaray (Çorum) Sondajı” Türk Arkeoloji Dergisi, XV, I, 1968, s. 89-97.
- Kökten 1949, :İ. K. Kökten, “1949 Yılı Tarih Öncesi Araştırmaları Hakkında Kısa Rapor” Belleten, 43, 1949, s. 817-829.
- Körpe 1997, :R. Körpe, “1996 Lapseki Kurtarma Kazısı” VIII. M. K. K. S. 1997, s. 171-194.
- Körpe - Treister 2002, :R. Körpe - M. Treister, “Rescue Excavations in the Necropolis of Lampsakos, 1996” Studia Troica 12, 2002, s. 429-450.
- Körpe 2004, :R. Körpe, “A New Gold Diadem From Ilgardere” Studia Troica, 14, 2004, s. 141-145.
- Köse 1993, :V. Köse, Ainos Pişmiş Toprak Heykelcikleri (İstanbul Üniversitesi Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi 1993)
- Ksenophon, :Ksenophon, Anabasis (1987)
- Kunina 1997, :N. Kunina, Ancient Glass, in the Hermitage Collection (1997)
- Kunisch 1972, :N. Kunisch, “Grabfunde Aus Dem Stadtgebiet von Bergama”, Pergamon Gesammelte Aufsätze, 1972, s. 94-107.
- Kurtz - Boardman, 1971 :D. C. Kurtz - J. Boardman, Greek Burial Customs (1971)
- Küçükefe 1992, :E. Küçükefe, Troas Bölgesi ve Kentleri (A. Ü. F. E. F. Arkeoloji ve Sanat Tarihi Bölümü Yayınlanmamış Lisans Tezi 1992)

- Labaree 1957, :B. W. Labaree, "How the Greeks Sailed into the Black Sea" AJA Vol. 61, No. 1, 1957, s. 29-34.
- Le Roy 1993, :C. Le Roy, "Activites De La Mission Archeologique Française De Xanthos-Letoon en 1991 et 1992", XV. K. S. T. II, 1993, s. 303-323.
- Leaf 1923, :W. Leaf, Strabo on The Troad (1923)
- Leyenaar - Plaiser 1979, :P. G. Leyenaar-Plaiser, Les Terres Cuites Grecques Et Romaines Catalogue De La Collection Du Musee National Des Antiquites a Leiden, 1-3 (1979)
- Lexicon, :Lexicon, Iconographicum Mythologiae Classicae (LIMC).
- Ligtfoot - Aslan 1992, :C. S. Ligtfoot - M. Aslan, Ancient Glass of Asia Minor A Private Collection (1992)
- Lindgren - Kovacs 1985, :H. C. Lindgren - F. L. Kovacs, Ancient Bronze Coins of Asia Minor and the Levant From the Lindgren Collection (1985)
- Lloyd 1997, :S. Lloyd, Türkiye'nin Tarihi, Bir Gezginin Gözüyle Anadolu Uygarlıkları (1997)
- Loeschecke 1919, :S. Loeschecke, Lampen Aus Vindonissa, Ein Beitrag zur Geschichte von Vindonissa und des Antiken Beleuchtungswesens (1919)
- Love 1973, :I. Love, "A Preliminary Report of the Excavations at Knidos, 1972" AJA, Vol. 77, No. 4, 1973, 413-424.
- Magie 1950, :D. Magie, Roman Rule in Asia Minor (1950)
- Magie 2002, :D. Magie, Anadolu'da Romalılar 2, Batı Anadolu ve Zenginlikleri, Çev. N. Başgelen-Ö. Çapar (2002)
- Magie 2003, :D. Magie, Anadolu'da Romalılar 3, Batı Anadolu Kent Devletleri (2003)
- Mansel 1988, :A. M. Mansel, Ege ve Yunan Tarihi (1988)
- Marshall 1907, :F. H. Marshall, Catalogue Of The Finger Rings Greek Etruscan And Roman In The Departments Of Antiquities British Museum (1907)

- Marshall 1969, :F. H. Marshall, Catalogue Of The Jewellery Greek Etruscan And Roman In The Departments Of Antiquities British Museum (1969)
- Mc Fadden 1946, :G. H. Mc Fadden, "A Tomb of The Necropolis of Ayios Ermoyenis At Kourion" AJA, Vol. 50, No. 4, 1946, s. 449-508.
- Mellaart 2000, :J. Mellaart, Çatalhöyük Anadolu'da Bir Neolitik Kent (2000)
- Mendel 1908, :G. Mendel, Musees Imperiaux Ottomans Catalogues Des Figurines Grecques De Terre Cuite (1908)
- Menzel 1969, :H. Menzel, Antike Lampen, Im Römisch-Germanischen ZentralMuseum Zu Mainz (1969)
- Metzger 1969, :I. R. Metzger, The Hellenistische Keramik in Eretria II, Ausgrabungen und Forschungen (1969)
- Milford 1930, :H. Milford, "The Orient and Greece" A History of Ancient World I, 1930, s. 205-215.
- Miller 1979, :S. G. Miller, Two Groups of Thessalian Gold (1979)
- Mitten-Doeringer 1968, :D. G. Mitten-S. F. Doeringer, Master Bronzes From The Classical World (1968)
- Mollard-Besques 1963, :S. Mollard-Besques, Les Teres Cuites Grecques (1963)
- Müler-Wiener-Henninger-
Koenings-Kossatz-Philipp 1979, :W. Müler-Wiener-F. J. Henninger-W. Koenig-A. U. Kossatz-H. Philipp, "Milet 1977" Istanbuler Mitteilungen, 29, 1979, s. 161-203.
- Naumann 1984, :F. Naumann, "Aizonai Bericht Über Die Ausgrabungen Und Untersuchungen 1981 Und 1982" Archäologischer Anzeiger 1984, No. 3, s. 453-530.
- Ninou 1979, :K. Ninou, Treasures Of Ancient Macedonia (1979)
- Oliver 1980, :A. Oliver, Ancient Glass, in the Carnegie Museum of Natural History, Pittsburgh (1980)
- Ogden 1982, :J. Ogden, Jewellery of the Ancient World (1982)
- Ogden 1992, : J. Ogden, Ancient Jewellery (1992)

- Otto 1950, :W. Otto, Handbuch Der Archäologie (1950)
- Önal 2001, :F. Önal, Başlangıçtan Roma Dönemine Kadar Altın ve Kullanımı (Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi 2001)
- Ökse 1999, :T. Ökse, ÖnAsya Arkeolojisi Seramik Terimleri (1999)
- Özcoşkun 1989, :M. T. Özcoşkun, Anadolu'daki Apollon Kültü ve Tapınakları (Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi 1989)
- Özeren - Ünal - Üner 1996, :Ö. Özeren - F. Ünal - A. Üner, "Antandros Nekropolü 1995 Yılı Kurtarma Kazısı", VII. M. K. K. S. 1996, s. 161-177.
- Özet 1987, :A. Özet, "Ankara Anadolu Medeniyetleri Müzesi'ndeki Cam Örnekleri ile Antik Çağda Cam Yapımı" Belleten 51, 200, 1987, s. 587-607.
- Özet 1998, :A. Özet, Dipten Gelen Parıltı (1998)
- Özgan 1993, :R. Özgan, "1991 Knidos Kazısı" XV. K. S. T. II. 1993, s. 161-168.
- Özgen - Öztürk 1996, :İ. Özgen - J. Öztürk, Heritage Recovered The Lydian Treasure (1996)
- Özkan 1990, :T. Özkan, "Dardanos Höyüğü-Nekropolü Kurtarma Kazısı" I. M. K. K. S. 1990, s. 113-118.
- Özkan 1993, :T. Özkan, Tenedos, Arkaik ve Klasik Nekropolü (Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Klasik Arkeoloji Ana Bilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi 1993)
- Özkan 1999, :T. Özkan, İzmir Arkeoloji Müzesi Seramik Katalogu, (1999)
- Öztürk 2003, :N. Öztürk, Kyzikos Kandilleri (Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi 2003)
- Özyiğit 1988, :Ö. Özyiğit, "Avrupa Koleksiyonlarındaki Batı Anadolu Üretimi Sahte Terracottalar" Araştırma Sonuçları Toplantısı, VI, 1988, s. 411-450.
- Özyiğit 1988, :Ö. Özyiğit, "Antik Çatılarda Dere Kiremitleri"

- Arkeoloji - Sanat Dergisi, IV, 1988, s. 101-116.
- Özyiğit 1989, :Ö. Özyiğit, “Pişmiş Toprak Sahte Heykelciklerin Stil ve Teknikleri” Araştırma Sonuçları Toplantısı, VII, 1989, s. 239-266.
- Özyiğit 1990, : Ö. Özyiğit, “Alaturka Kiremidin Oluşumu” Arkeoloji - Sanat Dergisi, V, 1990, s. 149-179.
- Palaz Erdemir 2004, :H. Palaz Erdemir, “Roma’nın Küçük Asya’da İdari Bir Meselesi: Bağımsız Şehirler”, Adayla 7, 2004, 171-184.
- Pasinli-Gökyıldırım-Birgili-Düzgüner 1993, :A. Pasinli - T. Gökyıldırım- F. Düzgüner – T. Birgili, “Çatalca-İnceğiz Köyü Maltepe Nekropolü 1993 Yılı Kurtarma Kazısı”, IV. M. K. K. S. 1993, s. 339-356.
- Pedley 2002, :J. G. Pedley, Greek Art And Archaeology (2002)
- Perlzweig 1961, :J. Perlzweig, The Athenian Agora, Vol. 7, Lamps of The Roman Period First to Seventh Century After Christ (1961)
- Pfrommer 1990, :M. Pfrommer, Untersuchungen Zur Cronologie Früh- Und Hochhellenistischen Goldschmucks İstanbuler Forshungen 37 (1990)
- Pfuhl-Mobius 1979, :E. Pfuhl - H. Mobius, Die Ostgriechen Grabreliefs, Band 1-2 (1979)
- Plinius, :Plinius, Natural History IV (1952)
- Plinius, :Plinius, Natural History VII (1966)
- Polat 2002, :G. Polat, “Antandros 2001 Kazıları” 24. K. S. T. C. 2, 2002, s. 21-30.
- Polat 2005, :Bilge Ayça Polat, Troia’nın Hellenistik ve Roma Dönemi Nekropolleri (İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Arkeoloji Ana Bilim Dalı, Klasik Arkeoloji Bilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi 2005)
- Ponsich 1961, :M. Ponsich, Les Lampes Romaines en Tere Cuite de la Mauretanie Tingitane (1961)

- Price - Trell 1977, :M. J. Price and B. Trell, Coins and Their Cities (1977)
- Pulak 2004, :C. Pulak, "Uluburun Batığı" Arkeo Atlas Dergisi, 3, 2004, s. 80-89.
- Ramsay 1960, :W. M. Ramsay, Anadolu'nun Tarihi Coğrafyası (1960)
- Raven-Hart 1958, :R. Raven-Hart, "The Casting-Technique of Certain Greek Bronzes" The Journal of Hellenic Studies, Vol. 78, 1958, 87-91.
- Richter 1946, :G. M. A. Richter, "A Fourth-Century Bronze Hydria In New York" AJA Vol. 50, No. 3, 1946, 361-367.
- Richter 1977, :G. M. A. Richter, A Hand Book of Greek Art (1977)
- Richter 1984, :G. M. A. Richter, Yunan Sanatı, Çev: M. Badra (1984)
- Roberts 1966, :L. Roberts, Monnaies Antiques en Troade (1966)
- Robinson 1959, :H. S. Robinson, The Athenian Agora Pottery of the Roman Period (1959)
- Roebuck 1959, :C. Roebuck, Ionian Trade and Colonization (1959)
- Rolley 1984, :C. Rolley, Die Griechischen Bronzen (1984)
- Rotroff 1997, :S. Rotroff, Hellenistic Pottery, Athenian And Imported WheelMade Table Ware And Related Material, The Athenian Agora, Vol. 29 (1997)
- Saltuk 1990, :S. Saltuk, Arkeoloji Sözlüğü (1990)
- Sazcı 2002, :G. Sazcı, "Troia Hazinesi" Troia, Efsane ile Gerçek Arası Bir Kente Yolculuk 2002, 66-73.
- Schäfer 1968, :J. Schäfer, Hellenistische Keramik aus Pergamon (1968)
- Schlörb - Vierneisel 1966, :B. Schlörb-Vierneisel, "Eridanos Nekropole" I. Mitteliungen Abteilung, 81, 1966, s. 4-111.
- Sear 1982, :D. R. Sear, Grek Imperial Coins and Their Values (1982)
- Sevin 1982 (1) :V. Sevin, "Anadolu'da Yunanlılar" Anadolu Uygarlıkları Ansiklopedisi 2, 1982, s. 214-228.
- Sevin 1982 (2), :V. Sevin, "Anadolu'da Persler" Anadolu Uygarlıkları Ansiklopedisi 2, 1982, s. 268-277.
- Sevin 2001, :V. Sevin, Anadolu'nun Tarihi Coğrafyası I (2001)

- Sevinç 1992, :N. Sevinç, “Bozcaada (Tenedos) Nekropolü 1992 Yılı Kurtarma Kazısı”, IV. M. K. K. S., 1994, s. 311-320.
- Sevinç 1994, :N. Sevinç, “Tenedos Kurtarma Kazısı” V. M. K. K. S., 1994, s. 113-127.
- Sevinç - Treister 2003, :N. Sevinç and M. Treister, “Metalwork From The Dardanos Tumulus” Studia Troica, 13, 2003, s. 215-260.
- Shier 1978, :L. A. Shier, Terracotta Lamps from Karanis (1978)
- Smith 1991, :R. R. R. Smith, Hellenistik Heykel, Çev. A. Yoltar Yıldırım (1991)
- Smith 2002, :R. R. R. Smith, Hellenistik Heykel, Çev. A. Yoltar Yıldırım (2002)
- Soydaş 2002, :E. Soydaş, Antik Dönem Mezar Yapıları: Araştırma-Koruma (Dokuz Eylül Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Mimarlık Bölümü, Restorasyon Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi 2002)
- Sparkes - Talcott 1970, : B. A. Sparkes – L. Talcott, Black And Plain Pottery Of The 6 Th, 5 Th, And 4 Th Centuries B.C., The Athenian Agora, Vol. 12, (1970)
- Stern 1989, :E. M. Stern, “Adana Bölge Müzesi’nde Sergilenmekte Olan Cam Eserler” Belleten, 53, 1989, s. 595-605.
- Stewig 1970, :R. Stewig, Batı Anadolu Bölgesinde Kültür Gelişmesinin Ana Hatları, Çev. R. Turfan- M.Ş. Yazman (1970)
- Strabon, :Strabon, Coğrafya. Çev. A. Pekman (1987)
- Stupperich 1990, :R. Stupperich, “Vorbericht Über Die Grabung In Der Westtor-Nekropole Von Assos Im Sommer 1989” Asia Minor Studien, 2, 1990, s. 7-21.
- Stupperich 1990, :R. Stupperich, “Zweiter Vorbericht Über Die Grabung In Der Westtor-Nekropole Von Assos Im Sommer 1990” Ausgrabungen in Assos, Asia Minor Studien, 5, 1990, s. 1-31.

- Stupperich 1991, :R. Stupperich, “Dritter Vorbericht Über Die Grabung In Der Westtor-Nekropole Von Assos Im Sommer 1991” Asia Minor Studien, 10, 1991, s. 1-35.
- Stupperich 1992, :R. Stupperich, “Vierter Vorbericht Über Die Grabung In Der Westtor-Nekropole Von Assos Im Sommer 1992” Asia Minor Studien, 21, 1992, s.1-31.
- Szaivert - Sear 1983, :E. W. Szaivert-D. R. Sear, Griechischer Münzkatalog (1983)
- Şahin 1996, :N. Şahin, “Beyaz Lekythos’lar Işığında Klasik Devirde Atina’da Ölüm İkonografisi ve Ölü Kültü”, Türk Arkeoloji Dergisi, 4, 1996, s. 143-167.
- Şahin 2000, :M. Şahin, Miletopolis Kökenli Figürlü Mezar Stelleri ve Adak Levhaları (2000)
- Taşçı 1997, :M. A. Taşçı, Çanakkale Arkeoloji Müzesi’ndeki Troas Bölgesi Hellenistik Dönem Kapları (Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi 1997)
- Tavukçu 1999, :A. Y. Tavukçu, Troas Bölgesi Terrakotta Figürinleri (Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Doktora Tezi 1999)
- Tavukçu 2004, :A. Y. Tavukçu, “A Sculpture of Orpheus From Parium”, 60. Yaşında Fahri Işık’a Armağan, Anadolu’da Doğdu, 2004, 753.
- Tekin 1995, :O. Tekin, Eski Yunan Tarihi (1995)
- Tekin 1997, :O. Tekin, Antik Numismatik ve Anadolu (1997)
- Thompson 1934, :H. A. Thompson, “Two Centuries of Hellenistic Pottery”, Hesperia, 3, 1934, s. 311-480.
- Thompson 1936, :H. A. Thompson, “Pnyx and Tesmophorien” Hesperia, 32, 1936.
- Tırpan 1996, :A. Tırpan, “Lagina Hekate Temenosu 1995” XVIII. K. S. T. II, 1996, s. 309-336.
- Toynbee 1971, :J. M. C. Toynbee, Death And Burial In The Roman World (1971)

- Tölle-Kastenbein 1974, :R. Tölle-Kastenbein, Das Kastro Tigani, Die Bauten Und Funde Griechischer, Römischer Und Byzantinischer Zeit, Samos Band XIV, (1974)
- Töpperwein 1976, :E. Töpperwein, Terrakotten von Pergamon, Pergamonische Forschungen 3 (1976)
- Tsetsckhladze, 1994 :G. R. Tsetsckhladze, "Grek Penetration of The Black Sea" The Archaeology of The Grek Colonization 40, 1994, s. 111-135.
- Türk Dil Kurumu 1998, :Türkçe Sözlük (1998)
- Tzaferis 1970, :V. Tzaferis, "Jewish Tombs at and near Giv'at ha-Mivtar, Jerusalem" Israel Exploration Lournal, 20, 1-2, 1970, s. 18-32.
- Umar 1983, :B.Umar, Troas (1983)
- Umar 2002, :B. Umar, Troia, Bir Tarihsel Coğrafya Araştırması ve Gezi Rehberi (2002)
- Vacano 1986, :O. von Vacano, Typenkatalog der antiken Münzen Kleinasien I-II (1986)
- Vanderpool 1962, :E. Vanderpool, "News Letter from Greece", AJA Vol. 66, No. 4, 1962, s. 389-391.
- Vessberg 1953, :O. Vessberg, "Hellenistic And Roman Lamps In Cyprus" Opuscula Atheniensia I, 1953, s. 115-129.
- Vessberg - Westholm 1956, :O. Vessberg - A. Westholm, The Hellenistic And Roman Periods In Cyprus, The Swedish Cyprus Expedition, Vol. IV, No. 3 (1956)
- Vickers - Kakhidze 2003, :M. Vickers and A. Kakhidze, "Pichvnari, Ajarian AR, Georgia 2003", Anatolian Archaeology, 2003, s. 25-26.
- Von Saldern 1980, :A. Von Saldern, Ancient and Byzantine Glass from Sardis (1980)
- Walpole 1818, :R. Walpole, Memoirs Relating to European and Asiatic Turkey (1818)
- Walter - Karydi 1970, :E. Walter-Karydi, Studien Zur Griechischen Vasenmalerei (1970)

- Walter - Karydi 1973, :E. Walter-Karydi, Samische Gefäße Des 6. Jahrhunderts v. chr. Landschaftsstile Ostgriechischer Gefäße, Samos Band VI, I (1973)
- Walters 1905, :H. B. Walters, M. A. F. S. A. History of Ancient Pottery (1905)
- Walters 1908, :H. B. Walters, Catalogue Of The Roman Pottery In The Departments Of Antiquities British Museum (1908)
- Walters 1914, :H. B. Walters, M. A. F. S. A. Catalogue of The Greek And Roman Lamps In The British Museum (1914)
- Weinberg 1971, :S. S. Weinberg, “Tell Anafa: The Hellenistic Town” Israel Exploration Journal, 21, 2-3, 1971, s. 86-109.
- Weinberg 1992, :G. D. Weinberg, Glass Vessels In Ancient Greece (1992)
- Wiegand - Schrader 1904, :Th. Wiegand-H. Schrader, Priene (1904)
- Wiesehöfer 2002, :J. Wiesehöfer, Antik Pers Tarihi (2002)
- Williams - Ogden 1994, :D. Williams and J. Ogden, Greek Gold Jewellery of the Classical World (1994)
- Winter 1903, :F. Winter, Die Typen Der Figurtichen Terrakotten, I, II (1903)
- Wroth 1892, :W. Wroth, Greek Coins of Mysia (1892)
- Yalman 1992, :B. Yalman, “Antandros Nekropol Kazısı”, III. M. K. K. S., 1992, s. 449 - 487.
- Yağız 2003, :K. Yağız, Antandros Melis Nekropolü Ölü Gömme Adetleri (Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Arkeoloji Bölümü Yayınlanmamış Lisans Tezi 2003)
- Yener - Özkan 1997, :E. Yener-M. K. Özkan, “Aydın Merkez Alihan oğlu İsmail Türbesi Yanındaki Roma Mezarı Kurtarma Kazısı 1996” VIII. M. K. K. S. 1997, s. 219-233.

SEKİZİNCİ BÖLÜM

8. KATALOG

Katalog buluntu gruplarına göre düzenlenmiştir. Altın eserler kronolojik sıraya uymaktadır. Ancak diğer buluntular belirlenebilmiş bir stilistik gelişim göstermediklerinden mezar genel tarihine göre katalogda sıralanmıştır. Levhalar katalog numarasına göre sıralandığından, katalogda buluntunun metin içinde yer aldığı sayfa ve varsa çizime yer verilmiş, levha numarası işlenmemiştir.

Kat. No.	:1 S. 22
Adı	:Diadem
Eserin Yapıldığı Madde	:Altın
Kazı Env. No.	:Pari'05-102
Buluntu Yeri	:Nekropol E 4 c TSM 1
Ölçü Uz.	:38. cm.
Gen.	:2. cm.
Kaynak	:Başaran 2006, 188, 199, Res. 14; Başaran - Tavukçu – Aydın Tavukçu - Ful - Temur 2006, 5, Res. 6; Başaran 2006 (1), 2, Res. 16.
Tanım	:İnce şerit biçimli uçları oval şekilde sonlanan diadem. 169 adet dört değişik şekilli (zeytin yaprağı, mersin yaprağı, baklava dilimi ve yarım baklava dilimi) yaprak ve bir rozet.
Tarih	: İ. Ö. 4. yy. sonları
Kat. No.	:2 S. 23
Adı	:Taç
Eserin Yapıldığı Madde	:Altın
Kazı Env. No.	:Pari'05-112
Buluntu Yeri	:Nekropol E 4 c TSM 2
Ölçü Uz.	:29. 5 cm.
Gen.	:5. 5 cm.
Kaynak	:Başaran 2006, 188, 199, Res. 15; Başaran - Tavukçu - Aydın Tavukçu - Ful - Temur 2006, 5, Res. 7; Başaran 2006 (1), 3, Res. 21-22.
Tanım	:Kurşun şerit üzerine altın kaplama çelenk. 15 altın yaprak (mersin yaprağı) 22 bronz yaprak, 27 adet değişik boyutlarda altın suyuna batırılmış terrakotta boncuk.
Tarih	:İ. Ö. 4. yy. sonları
Kat. No.	:3 S. 23
Adı	:Taç
Eserin Yapıldığı Madde	:Altın
Kazı Env. No.	:Pari'05-109

Buluntu Yeri	:Nekropol E 4 c TSM 2
Ölçü Uz.	:26. 5 cm.
Gen.	:5. 5 cm.
Kaynak	:Başaran 2006, 188, 199, Res. 15; Başaran - Tavukçu - Aydın Tavukçu - Ful - Temur 2006, 5, Res. 7; Başaran 2006 (1), 3, Res. 21-22.
Tanım	:Kurşun şerit üzerine altın kaplama çelenk, uçlarında delik. 20 altın yaprak (mersin yaprağı).
Tarih	: İ. Ö. 4. yy. sonları

Kat. No.	:4 S. 23
Adı	:Taç
Eserin Yapıldığı Madde	:Altın
Kazı Env. No.	:Pari'05-111
Buluntu Yeri	:Nekropol E 4 c TSM 2
Ölçü Uz.	:28. 0 cm.
Gen.	:5. 5 cm.
Kaynak	:Başaran 2006, 188, 199, Res. 15; Başaran - Tavukçu - Aydın Tavukçu - Ful - Temur 2006, 5, Res. 7; Başaran 2006 (1), 3, Res. 21-22.
Tanım	:Kurşun şerit üzerine altın kaplama çelenk. 16 altın yaprak (mersin yaprağı).
Tarih	: İ. Ö. 4. yy. sonları

Kat. No.	:5 S. 24, Çiz. 3
Adı	:Kolye
Eserin Yapıldığı Madde	:Altın
Kazı Env. No.	:Pari'05-100
Buluntu Yeri	:Nekropol E 4 c TSM 1
Ölçü Uz.	:35. 0 cm.
Kaynak	:Başaran 2006, 188, 200, Res. 16; Başaran - Tavukçu - Aydın Tavukçu - Ful - Temur 2006, 5-6, Res. 6; Başaran 2005, 108; 2006 (1), 2, Res. 17.
Tanım	:İki ucu boğa başı protomlu kolye. Tilki kuyruğu tekniğinde yapılan zincire geçişte yarı değerli kırmızı renkli taşlar, boğa başlarının ağızında kopça-kanca kilit.
Tarih	:İ. Ö. 4. yy. sonları

Kat. No.	:6 S. 25, Çiz. 3
Adı	:Kolye
Eserin Yapıldığı Madde	:Altın
Kazı Env. No.	:Pari'05-106
Buluntu Yeri	:Nekropol E 4 c TSM 3
Ölçü Uz.	:24. 5 cm.
Kaynak	:Başaran 2006 (1), 3, Res. 24.

Tanım	:Bir ucu aslan bir ucu yaban keçisi başlı kolye. U baklavah arnavut zincire geçiŖte renkli taŖlar, aslan baŖında kopça, yaban keçisinin baŖında kanca kilit.
Tarih	:İ. Ö. 4. yy. sonları

Kat. No.	:7 S. 26
Adı	:Küpe
Eserin Yapıldığı Madde	:Altın
Kazı Env. No.	:Pari'05-99
Buluntu Yeri	:Nekropol E 4 c TSM 1
Ölçü Uz.	:5. 5 cm.
Kaynak	:BaŖaran 2006, 188; BaŖaran - Tavukçu - Aydın Tavukçu - Ful - Timur 2006, 5, Res. 6; BaŖaran 2006 (1), 2, Res. 19.
Tanım	:Rozet ve sarkaçtan oluŖan, ellerinde mask (satyr, silen) tutan Eroslu küpeler. Pelerinler omuzlar üzerinden öne sarkmakta. Küpelerin çengeli rozete tutturulmuŖ.
Tarih	:İ. Ö. 4. yy. sonları

Kat. No.	:8 S. 27
Adı	:Küpe
Eserin Yapıldığı Madde	:Altın
Kazı Env. No.	:Pari'05-106
Buluntu Yeri	:Nekropol E 4 c TSM 3
Ölçü Çap	:1. 5 cm.
Kaynak	:BaŖaran 2006, 188, 200, Res. 17; BaŖaran - Tavukçu - Aydın Tavukçu - Ful - Timur 2006, 6, Res. 6; BaŖaran 2006 (1), 3, Res. 25.
Tanım	:Aslan baŖı protomlu bir çift küpe. Gözlerde renkli taŖ, baŖ gerisinde telkari teknikli sarmallar. Dil motiflerinin içinden çıkan burgu Ŗeklinde tel, uçları düzleŖtirilen küpe çengeli.
Tarih	:İ. Ö. 4. yy. sonları

Kat. No.	:9 S. 28
Adı	:İmpression Sikke
Eserin Yapıldığı Madde	:Altın
Kazı Env. No.	:Pari'05-110
Buluntu Yeri	:Nekropol E 4 c TSM 1
Ölçü Çap	:16. 0 mm.
Kaynak	:BaŖaran 2006, 188; BaŖaran - Tavukçu - Aydın Tavukçu - Ful - Timur 2006, 5, Res. 6; BaŖaran 2006 (1), 2-3, Res. 23, 27.
Tanım	:Ön yüzde baŖından ıŖınlar çıkan Helios baŖı, etrafında nokta dizisi.
Tarih	:İ. Ö. 4. yy. sonları

Kat. No.	:10 S. 28
Adı	:İmpression Sikke

Eserin Yapıldığı Madde :Altın
 Kazı Env. No. :Pari'05-107
 Buluntu Yeri :Nekropol E 4 c TSM 2
 Ölçü Çap :18. 3 mm.
 Kaynak :Başaran 2006, 188; Başaran - Tavukçu - Aydın Tavukçu - Ful -
 Temur 2006, 5, Res. 6; Başaran 2006 (1), 2-3, Res. 23, 27.
 Tanım :Ön yüzde Apollon başı, etrafında nokta dizisi.
 Tarih :İ. Ö. 4. yy. sonları

Kat. No. :11 S. 28
 Adı :İmpression Sikke
 Eserin Yapıldığı Madde :Altın
 Kazı Env. No. :Pari'05-101
 Buluntu Yeri :Nekropol E 4 c TSM 3
 Ölçü Çap :18. 6 mm.
 Kaynak :Başaran 2006, 188; Başaran - Tavukçu - Aydın Tavukçu - Ful –
 Temur 2006, 5, Res. 6; Başaran 2006 (1), 2-3, Res. 27.
 Tanım :Ön yüzde başından ışınlar çıkan Helios başı.
 Tarih :İ. Ö. 4. yy. sonları

Kat. No. :12 S. 28
 Adı :İmpression Sikke
 Eserin Yapıldığı Madde :Altın
 Kazı Env. No. :Pari'05-108
 Buluntu Yeri :Nekropol E 4 c TSM 2
 Ölçü Çap :16. 1 mm.
 Kaynak :Başaran 2006, 188; Başaran - Tavukçu - Aydın Tavukçu - Ful-
 Temur 2006, 5, Res. 6; Başaran 2006 (1), 2-3, Res. 23.
 Tanım :Ön yüzde başından yılanlar çıkan gorgo başı, etrafında nokta
 dizisi.
 Tarih :İ. Ö. 4. yy. sonları

Kat. No. :13 S. 30
 Adı :Yüzük
 Eserin Yapıldığı Madde :Altın - Akik
 Kazı Env. No. :Pari'05-104
 Buluntu Yeri :Nekropol E 4 c TSM 3
 Ölçü Kaş :2. 1 x 2. 7 cm.
 Kaynak :Başaran 2006, 188; Başaran - Tavukçu - Aydın Tavukçu - Ful -
 Temur 2006, 6, Res. 6; Başaran 2006 (1), 3, Res. 25.
 Tanım :Parmak kalınlığına göre ayarlanabilir şekilli, oval kaş yuvası
 içinde yassı, bezemesiz, akik taş.
 Tarih :İ. Ö. 4. yy. sonları

Kat. No. :14 S. 30
 Adı :İğne

Eserin Yapıldığı Madde :Altın
 Kazı Env. No. :Pari'05-96
 Buluntu Yeri :Nekropol E 4 c TSM 1
 Ölçü Uz. :5. 0 cm.
 Kaynak :Başaran 2006, 188, 199, Res. 14; Başaran - Tavukçu - Aydın
 Tavukçu - Ful - Temur 2006, 5, Res. 6; Başaran 2006 (1), 2,
 Res. 18.
 Tanım :Yassı arka ucunda iplik deliği bulunan sivri uçlu iğne.
 Tarih :İ. Ö. 4. yy. sonları

Kat. No. :15 S. 30
 Adı :İğne
 Eserin Yapıldığı Madde :Altın
 Kazı Env. No. :Pari'05-97
 Buluntu Yeri :Nekropol E 4 c TSM 1
 Ölçü Uz. :6. 5 cm.
 Kaynak :Başaran 2006, 188, 199, Res. 14; Başaran - Tavukçu - Aydın
 Tavukçu - Ful - Temur 2006, 5, Res. 6; Başaran 2006 (1), 2,
 Res. 18.
 Tanım :Yassı arka ucunda iplik deliği bulunan sivri uçlu iğne.
 Tarih :İ. Ö. 4. yy. sonları

Kat. No. :16 S. 30
 Adı :İğne
 Eserin Yapıldığı Madde :Altın
 Kazı Env. No. :Pari'05-98
 Buluntu Yeri :Nekropol E 4 c TSM 1
 Ölçü Uz. :6. 9 cm.
 Kaynak :Başaran 2006, 188, 199, Res. 14; Başaran - Tavukçu - Aydın
 Tavukçu - Ful - Temur 2006, 5, Res. 6; Başaran 2006 (1), 2,
 Res. 18.
 Tanım :Yassı arka ucunda iplik deliği bulunan sivri uçlu iğne.
 Tarih :İ. Ö. 4. yy. sonları

Kat. No. :17 S. 32
 Adı :Kozmetik Kutusu (?)
 Eserin Yapıldığı Madde :Kutu cam, kapak bronz
 Kazı Env. No. :Pari'05-184
 Buluntu Yeri :Nekropol E 4 c TSM 1
 Ölçü :Kutu: 10.9x11.5 cm. Kapak: 11.8x12.2 cm.
 Kaynak :Başaran 2006, 188; Başaran - Tavukçu - Aydın Tavukçu -Ful –
 Temur 2006, 5, Res. 8.
 Tanım :Kareye yakın dikdörtgen şekilli cam kutu, kutunun içi çukur,
 parçalar halinde bazı kısımlar eksik, kareye yakın dikdörtgen içe
 kavisli bronz kapak.
 Tarih :İ. Ö. 4. yy. sonları

Kat. No. :18 S. 33
Adı :Ayna
Eserin Yapıldığı Madde :Bronz
Kazı Env. No. :Pari'05-150
Buluntu Yeri :Nekropol E 4 c TSM 1
Ölçü Çap :17. 5 cm.
Kaynak :Başaran 2006, 188; Başaran - Tavukçu - Aydın Tavukçu - Ful - Temur 2006, 5, Res. 8.
Tanım :Daire şekilli ayna, yüzeyde korozyon.
Tarih :İ. Ö. 4. yy. sonları

Kat. No. :19 S. 33
Adı :Ayna
Eserin Yapıldığı Madde :Bronz
Kazı Env. No. :Pari'05-149
Buluntu Yeri :Nekropol E 4 c TSM 3
Ölçü Çap :12. 5 cm.
Kaynak :Başaran 2006, 188; Başaran - Tavukçu - Aydın Tavukçu - Ful - Temur 2006, 6.
Tanım :Daire şekilli ayna, yüzeyde korozyon.
Tarih :İ.Ö. 4. yy. sonları

Kat. No. :20 S. 34, Çiz. 7-11
Adı :Amphora
Eserin Yapıldığı Madde :Bronz
Kazı Env. No. :Pari'05-252
Buluntu Yeri :Nekropol E 4 c TSM 2
Ölçü Yükseklik :34 cm.
Kaynak :Başaran 2006, 188; Başaran - Tavukçu - Aydın Tavukçu - Ful - Temur 2006, 5, Res. 7.
Tanım :Gövdede eksikler, kapaklı, dışa taşkın dudak kenarında kısa dil motifleri, kısa, kalın boyun, en geniş kısmı olan omuz kuşağında uzun dil motifleri, gövdede dans eden figürler, konik kaidede lesbos kymationu, yüzeyde yoğun korozyon.
Tarih :İ. Ö. 4. yy. sonları

Kat. No. :21 S. 36
Adı :2 adet yüzük
Eserin Yapıldığı Madde :Bronz
Kazı Env. No. :Pari'05-255
Buluntu Yeri :Nekropol E 4 b M 5
Ölçü Çap :1. 6 cm.
Tanım :Halka şekilli yüzük, yüzeyde korozyon.
Tarih :İ. Ö. 1. yy. sonları-İ. S. 1. yy. başları.

Kat. No. :22 S. 36
Adı :Yüzük
Eserin Yapıldığı Madde :Bronz
Kazı Env. No. :Pari'05-93
Buluntu Yeri :Nekropol E 4 b M 5
Ölçü Çap :2. 0 cm.
Tanım :Bir parçası eksik olan tek taş yüzük, yüzeyde korozyon.
Tarih :İ. Ö. 1. yy. sonları-İ. S. 1. yy. başları.

Kat. No. :23 S. 36
Adı :Büst
Eserin Yapıldığı Madde :Bronz
Kazı Env. No. :Pari'05-229
Buluntu Yeri :Nekropol E 4 b M 32
Ölçü Yük. :3. 4 cm.
Yapım Tekniği :Döküm
Tanım :Erkek büstü, başta sivri şapka, baş sağa, V yakalı giysi, baş dolu, arkada omuzlardan öndeki göğüslere doğru çapraz düz kesilmiş, sadece gövdenin ön yarısı işlenmiş.
Tarih :İ. S 2. yy.

Kat. No. :24 S. 37
Adı :Amphoriskos
Eserin Yapıldığı Madde :Kurşun
Kazı Env. No. :Pari'05-259
Buluntu Yeri :Nekropol E 4 c TSM 2
Ölçü Yük. :6. 1 cm.
Gen. :2. 6 cm.
Yapım Tekniği :İki parça kalıp
Tanım :Gövdede eksikler, yüksek dudak kenarı boyun omuz arasında çift kulp, tabana doğru daralan gövde, sivri dip, yüzeyde korozyon.
Tarih :İ. Ö. 4. yy. sonları

Kat. No. :25 S. 37
Adı :Alabastron
Eserin Yapıldığı Madde :Kurşun
Kazı Env. No. :Pari'05-180
Buluntu Yeri :Nekropol E 4 c TSM 1
Ölçü Yük. :12. 4 cm.
A. Ç. :3. 3 cm.
K. Ç. :3. 0 cm.
Yapım Tekniği :2 parça kalıp
Tanım :Yassı dudak, kısa, ince boyun, tüp şeklinde gövde, yüzeyde korozyon.
Tarih :İ. Ö. 4. yy. sonları

Kat. No.	:26 S. 42
Adı	:Herme
Eserin Yapıldığı Madde	:Pişmiş toprak
Kazı Env. No.	:Pari'05-145
Buluntu Yeri	:Nekropol F4 a UM 7 doğu
Ölçü Yük.	:19. 5 cm.
Hamur Renk / Karışım	:Kiremit kırmızısı / Az mika
Fırınlanma	:İyi
Boya / Astar	:Pembe, Beyaz
Yapım Tekniği	:İki parça kalıp
Tanım	:Alt ve üst tablaları dışa taşkın kaide üzerinde kare destek gövdeli Herme. Kaidenin sol köşesi kırık sonradan restore edilmiş, başında alçak başlık, omuzlara dökülen saçlar, uzun sakal, omuzlarda kare çıkıntılar, gövdenin ön kısmında erekte cinsel organ, baş üzerinde buhar deliği.
Tarih	:İ. Ö. geç 1. yy – İ. S. erken 1. yy.

Kat. No.	:27 S. 43
Adı	:Herme
Eserin Yapıldığı Madde	:Pişmiş toprak
Kazı Env. No.	:Pari'05-146
Buluntu Yeri	:Nekropol F4 a UM 7 doğu
Ölçü Yük.	:14. 0 cm.
Hamur Renk / Karışım	:Kiremit kırmızısı /
Fırınlanma	:İyi
Boya / Astar	:Pembe, Beyaz
Yapım Tekniği	:İki parça kalıp
Tanım	:Kare destek gövdeli Herme. Sağ omuz ve göğüs kırık, başında dışa taşkın başlık, omuzlara dökülen saçlar, göğüsde bağlanmış, dizlerine kadar inen pelerin, omuzlarda kare çıkıntılar, gövdenin ön kısmında cinsel organ, arkasında buhar deliği.
Tarih	:İ. Ö. geç 1. yy – İ. S. erken 1. yy.

Kat. No.	:28 S. 42
Adı	:Herme
Eserin Yapıldığı Madde	:Pişmiş toprak
Kazı Env. No.	:Pari'05-121
Buluntu Yeri	:Nekropol F3 c M 25
Ölçü Yük.	:17. 8 cm.
Hamur Renk / Karışım	:Kiremit kırmızısı / Az Mika
Fırınlanma	:İyi
Boya / Astar	:-
Yapım Tekniği	:İki parça kalıp
Tanım	:Alt ve üst tablaları dışa taşkın kaide üzerinde kare destek gövdeli Herme. Yüzünde aşınma, omuzlara dökülen saçlar, uzun sakal, omuzlarda kare çıkıntılar, gövdenin ön kısmında erekte cinsel organ, baş üzerinde buhar deliği.

Tarih :İ. Ö. geç 1. yy – İ. S. erken 1. yy.

Kat. No. :29 S. 43
Adı :Öpüşen Eroslar
Eserin Yapıldığı Madde :Pişmiş toprak
Kazı Env. No. :Pari'05-119
Buluntu Yeri :Nekropol F4 a UM 7 doğu
Ölçü Yükl. :10. 8cm.
Hamur Renk / Karışım :Kiremit kırmızısı / -
Fırınlanma :İyi
Boya / Astar :-
Yapım Tekniği :İki parça kalıp
Tanım :Yüksek dikdörtgen altlık üzerinde, birbirine sarılmış öpüşen Eroslar. Sağdaki çıplak, soldakinin arka yarısını örten pelerin, sağdaki Eros'un sağ eli soldakinin çene altında, sağ ayağı sabit, sol önde; soldaki Eros'un başı geriye yatık, sağ eli arkada, sol yanda, sol ayak sabit, sağ dizden bükülerek solun önüne atılmış, parmak ucuyla yere basmakta.

Tarih :İ. Ö. geç 1. yy – İ. S. erken 1. yy.

Kat. No. :30 S. 44
Adı :Eros ve Psykhe
Eserin Yapıldığı Madde :Pişmiş toprak
Kazı Env. No. :Pari'05-125
Buluntu Yeri :Nekropol F3 c M 25
Ölçü Yükl. :19. 5 cm.
Hamur Renk / Karışım :Kiremit kırmızısı / Az mika
Fırınlanma :Orta
Boya / Astar :-
Yapım Tekniği :İki parça kalıp
Tanım :Yüksek dikdörtgen altlık üzerinde birbirine sarılmış öpüşen Eros ve Psykhe. Altlığın sağ alt köşesi kırık, Eros çıplak, Psykhe'nin belinden aşağısı bir kumaşa sarılmış, Eros'un sol Psykhe'nin sağ kolu arkada, Eros sağ elini Psykhe'nin sol omzuna koymuş, Psykhe sol elini Eros'un beline dolamış, Eros'un sağ, Psykhe'nin sol ayakları sabit, diğer ayakları öne atılmış.

Tarih :İ. Ö. geç 1. yy – İ. S. erken 1. yy.

Kat. No. :31 S. 45
Adı :Aphrodite
Eserin Yapıldığı Madde :Pişmiş toprak
Kazı Env. No. :Pari'05-29
Buluntu Yeri :Nekropol E4 c M 11
Ölçü Yükl. :12.2 cm.
Hamur Renk / Karışım :Turuncu / -
Fırınlanma :Orta

Boya / Astar	:-
Yapım Tekniği	:İki parça kalıp (Kat. No. 32 ile aynı kalıp)
Tanım	:Alt ve üst kaideleri dışa taşıntılı yüksek dikdörtgen altlık üzerinde ayakta duran, arkasındaki zemin yüzünden kabartma şeklinde, çıplak Aphrodite. Yüzeyde yoğun aşınma, dirsekten bükülerek yukarı kaldırılan sağ el, sol el ile bacağı arasında, kaide üzerinden diz hizasına kadar yükselen kuğu, hafif öne atılmış sol bacak, tabanı açık, arkasında buhar deliği. Arkasında “KA” yazısı.
Tarih	:İ. Ö. 1. yy. sonları
Kat. No.	:32 S. 45
Adı	:Aphrodite
Eserin Yapıldığı Madde	:Pişmiş toprak
Kazı Env. No.	:Pari’05-32
Buluntu Yeri	:Nekropol E4 c M 11
Ölçü Yük.	:11.5 cm.
Hamur Renk / Karışım	:Turuncu / -
Fırınlanma	:Orta
Boya / Astar	:-
Yapım Tekniği	:İki parça kalıp (Kat. No. 31 ile aynı kalıp)
Tanım	:Alt ve üst kaideleri dışa taşıntılı yüksek dikdörtgen altlık üzerinde ayakta duran, arkasındaki zemin yüzünden kabartma şeklinde, çıplak Aphrodite. Yüzeyde yoğun aşınma, dirsekten bükülerek yukarı kaldırılan sağ el, sol el ile bacağı arasında, kaide üzerinden diz hizasına kadar yükselen kuğu, hafif öne atılmış sol bacak, tabanı açık, arkasında buhar deliği.
Tarih	:İ. Ö. 1. yy. sonları
Kat. No.	:33 S. 46
Adı	:Aphrodite
Eserin Yapıldığı Madde	:Pişmiş toprak
Kazı Env. No.	:Pari’05-34
Buluntu Yeri	:Nekropol E4 c M 11
Ölçü Yük.	:9. 0 cm.
Hamur Renk / Karışım	:Açık kiremit kırmızısı / -
Fırınlanma	:Orta
Boya / Astar	:-
Yapım Tekniği	:İki parça kalıp
Tanım	:Yüksek konik dikdörtgen altlık üzerinde ayakta duran, arkasındaki zemin yüzünden kabartma şeklinde, çıplak Aphrodite. Yüzeyde yoğun aşınma, ayak hizasından kırık sonradan birleştirilmiş. Sağına dönük örtülü baş, dirsekten bükülerek kalçaya dayanmış sol el, sağ el ile bacağı arasında, kaide üzerinden diz hizasına kadar yükselen amphora, hafif öne atılmış sol bacak, tabanı açık, arkasında buhar deliği. Arkasında “KA” yazısı.
Tarih	:İ. Ö. 1. yy. sonları

Kat. No.	:34 S. 47
Adı	:Aphrodite
Eserin Yapıldığı Madde	:Pişmiş toprak
Kazı Env. No.	:Pari'05-123
Buluntu Yeri	:Nekropol F3 c M 25
Ölçü Yü.	:27. 0 cm.
Hamur Renk / Karışım	:Kiremit kırmızısı / -
Fırınlanma	:Orta
Boya / Astar	:-
Yapım Tekniği	:İki parça kalıp
Tanım	:Yüksek dikdörtgen altlık üzerinde ayakta duran Aphrodite. Altlığın ön tarafı ve sol köşesi kırık, başta ortadan ayrılan saçlar yanlara dalgalı inmekte, vücut çıplak, sağ kol dirsekten bükülerek yana yukarı kaldırılmış, dirsekten atılmış kumaş, sağ yanında kalçası hizasına kadar yükselen amphorayı arkadan sarmış, sol eli ile önünü kapatmış, sağ bacak sabit, sol öne ve yana atılmış.
Tarih	:İ. Ö. geç 1. yy – İ. S. erken 1. yy.

Kat. No.	:35 S. 47
Adı	:Aphrodite
Eserin Yapıldığı Madde	:Pişmiş toprak
Kazı Env. No.	:Pari'05-124
Buluntu Yeri	:Nekropol F3 c M 25
Ölçü Yü.	:28. 5 cm.
Hamur Renk / Karışım	:Kiremit kırmızısı / -
Fırınlanma	:Orta
Boya / Astar	:-
Yapım Tekniği	:İki parça kalıp
Tanım	:Yüksek dikdörtgen altlık üzerinde ayakta duran Aphrodite. Sol kol omuzdan ve boynunun sol tarafı kırık, başta alın üzerinde yükseltilmiş saçlar yanlardan düz inmekte, vücut çıplak, sağ kol dirsekten bükülerek yana ve yukarı kaldırılmış, elde ayna, dirsekten atılmış kumaş, sağ yanında kalçası hizasına kadar yükselen amphorayı arkadan sarmış, sağ bacak sabit, sol öne ve yana atılmış.
Tarih	:İ. Ö. geç 1. yy – İ. S. erken 1. yy.

Kat. No.	:36 S. 48
Adı	:Aphrodite
Eserin Yapıldığı Madde	:Pişmiş toprak
Kazı Env. No.	:Pari'05-126
Buluntu Yeri	:Nekropol F3 c M 25
Ölçü Yü.	:35. 2 cm.
Hamur Renk / Karışım	:Kiremit kırmızısı / Mika ve kum
Fırınlanma	:İyi
Boya / Astar	:Pembe
Yapım Tekniği	:İki parça kalıp

Tanım	:Yüksek dikdörtgen altlık üzerinde ayakta duran Aphrodite. Baş ve kollar kırık, sonradan birleştirilmiş, başta ortadan ayrılan saçlar yanlara dalgalı inmekte, üzerinde ayakucuna kadar inen ince khiton, sağ kol dirsekten bükülerek yana açılmış, elde ayna, sol kol dirsekten karın üzerine doğru bükülmüş, elde nar, sol bacak sabit, sağ öne ve yana atılmış. Sırtta dikine buhar deliği, kaide arkasında 'KAAΛ' yazısı.
Tarih	:İ. Ö. geç 1. yy – İ. S. erken 1. yy.

Kat. No.	:37 S. 49
Adı	:Aphrodite
Eserin Yapıldığı Madde	:Pişmiş toprak
Kazı Env. No.	:Pari'05-33
Buluntu Yeri	:Nekropol E4 a M 4
Ölçü Yük.	:24. 0 cm.
Hamur Renk / Karışım	:Devetüyü / -
Fırınlanma	:İyi
Boya / Astar	:Sarı, kahverengi, pembe, mavi
Yapım Tekniği	:İki parça kalıp
Tanım	:Yüksek dikdörtgen altlık üzerinde ayakta duran Aphrodite. Baş üzerinde toplanan saçlar yanlara dalgalı inmekte, üzerinde ayakucuna kadar inen ince khiton, sağ el giysiyi omuz üzerinde tutup yukarıya kaldırmış, sol kol dirsekten öne doğru bükülmüş, elde küçük bir küre, sol bacak sabit, sağ dizden bükülerek öne ve yana atılmış.
Tarih	:İ. S. 1. yy.'ın ilk yarısı (Tiberius Çağı)

Kat. No.	:38 S. 50
Adı	:Aphrodite
Eserin Yapıldığı Madde	:Pişmiş toprak
Kazı Env. No.	:Pari'05-40
Buluntu Yeri	:Nekropol E4 c M 11
Ölçü Yük.	:16. 2 cm.
Hamur Renk / Karışım	:Turuncu / Az Mika
Fırınlanma	:Orta
Boya / Astar	:-
Yapım Tekniği	:İki parça kalıp
Tanım	:Oturur pozisyonda, omuzdan kolsuz Aphrodite. Sağ bacağı dizinden kırık, üzerinde ayakucuna kadar inen ve tabanda genişleyen V yakalı khiton, ikiye ayrılan ve omuzlara dökülen dalgalı saçlar, göğsünde, bacak arasında ve yanlarda yoğunlaşan kıvrımlar, göğüs altında kemer, giysi altından gözükten sol ayakucu, tabanı açık, arkasında buhar deliği.
Tarih	:İ. Ö. 1. yy. sonları

Kat. No.	:39 S. 51
Adı	:Aphrodite

Eserin Yapıldığı Madde	:Pişmiş toprak
Kazı Env. No.	:Pari'05-138
Buluntu Yeri	:Nekropol F3 c 1. grup
Ölçü Yük.	:15. 8 cm.
Hamur Renk / Karışım	:Açık kiremit kırmızısı / -
Fırınlanma	:İyi
Boya / Astar	:- / Beyaz
Yapım Tekniği	:İki parça kalıp (Kat. No. 40 ile aynı kalıp)
Tanım	:Oturur pozisyonda, dirsek üstünden kolsuz Aphrodite. Üzerinde ayakucuna kadar inen ve tabanda genişleyen V yakalı khiton, başta alın üzerinde kabartılmış saçlar, göğsünde ve yanlarda kıvrımlar, göğüs altında kemer, giysi altından gözüken ayakuçları, tabanı açık, arkasında yuvarlak buhar deliği.
Tarih	:İ. Ö. 1. yy. sonları – İ. S. 1. yy. başları

Kat. No.	:40 S. 51
Adı	:Aphrodite
Eserin Yapıldığı Madde	:Pişmiş toprak
Kazı Env. No.	:Pari'05-136
Buluntu Yeri	:Nekropol F3 c 1. grup
Ölçü Yük.	:16. 5 cm.
Hamur Renk / Karışım	:Açık kiremit kırmızısı / -
Fırınlanma	:İyi
Boya / Astar	:- / Beyaz
Yapım Tekniği	:İki parça kalıp (Kat. No. 39 ile aynı kalıp)
Tanım	:Oturur pozisyonda, dirsek üstünden kolsuz Aphrodite. Üzerinde ayakucuna kadar inen ve tabanda genişleyen V yakalı khiton, başta alın üzerinde kabartılmış saçlar, göğsünde ve yanlarda kıvrımlar, göğüs altında kemer, giysi altından gözüken ayakuçları, tabanı açık, arkasında yuvarlak buhar deliği.
Tarih	:İ. Ö. 1. yy. sonları – İ. S. 1. yy. başları

Kat. No.	:41 S. 52
Adı	:Aphrodite
Eserin Yapıldığı Madde	:Pişmiş toprak
Kazı Env. No.	:Pari'05-139
Buluntu Yeri	:Nekropol F3 c 2. grup
Ölçü Yük.	:16. 8 cm.
Hamur Renk / Karışım	:Açık kiremit kırmızısı / -
Fırınlanma	:İyi
Boya / Astar	:Pembe
Yapım Tekniği	:İki parça kalıp
Tanım	:Oturur pozisyonda, omuzdan kolsuz Aphrodite. Üzerinde ayakucuna kadar inen ve tabanda genişleyen V yakalı khiton, başta alın üzerinde kabartılmış saçlar, göğsünde ve yanlarda yoğunlaşan kıvrımlar, belinde kemer, giysi altından gözüken ayakuçları, tabanı açık, arkasında yuvarlak buhar deliği.
Tarih	:İ. Ö. 1. yy. sonları – İ. S. 1. yy. başları

Kat. No.	:42 S. 53
Adı	:Aphrodite
Eserin Yapıldığı Madde	:Pişmiş toprak
Kazı Env. No.	:Pari'05-137
Buluntu Yeri	:Nekropol F3 c 2. grup
Ölçü Yük.	:13. 8 cm.
Hamur Renk / Karışım	:Açık kiremit kırmızısı / -
Fırınlanma	:İyi
Boya / Astar	:- / Beyaz
Yapım Tekniği	:İki parça kalıp
Tanım	:Konik dikdörtgen kaide üzerinde taburede oturan çıplak Aphrodite. Sağa eğik ikiye ayrılmış dilimli ve omuzlarına inen saçlar, dirsekten bükülerek omuz hizasında yana açılan sağ el, göğsünü tutan sol el, bitişik bacaklar, tabanı açık.
Tarih	:İ. Ö. 1. yy. sonları – İ. S. 1. yy. başları

Kat. No.	:43 S. 54
Adı	:Aphrodite
Eserin Yapıldığı Madde	:Pişmiş toprak
Kazı Env. No.	:Pari'05-132
Buluntu Yeri	:Nekropol F3 c 1. grup
Ölçü Yük.	:10. 4 cm.
Hamur Renk / Karışım	:Açık kiremit kırmızısı / Çok az mika
Fırınlanma	:İyi
Boya / Astar	:Pembe (kemerde)
Yapım Tekniği	:İki parça kalıp
Tanım	:Alçak, profilli dikdörtgen kaide üzerinde yarım silindirik ve üstü oval sonlanan arkalıktaki tahtta oturan Aphrodite. Arkalığın solunda ve kaidenin sağ alt ucunda kırıklar, üzerinde ayakucuna kadar inen ve tabanda genişleyen V yakalı khiton, sağ el yanda tahtın kenarını tutmakta, sol el kalçaların yanında, başta alın üzerinde kabartılmış saçlar, göğsünde ve yanlarda kıvrımlar, göğüs altında kemer, giysi altından gözüken ayakuçları, tabanı açık, arkasında buhar deliği.
Tarih	:İ. Ö. 1. yy. sonları – İ. S. 1. yy. başları

Kat. No.	:44 S. 55
Adı	:Aphrodite
Eserin Yapıldığı Madde	:Pişmiş toprak
Kazı Env. No.	:Pari'05-129
Buluntu Yeri	:Nekropol F3 c 1. grup
Ölçü Yük.	:15.1 cm.
Hamur Renk / Karışım	:Kiremit kırmızısı / Az mika
Fırınlanma	:İyi
Boya / Astar	:-
Yapım Tekniği	:İki parça kalıp (Kat. No. 45, Kat. No. 46, Kat. No. 47 ile aynı kalıp)

Tanım	:Yüksek dikdörtgen altlık üzerinde taburede oturan Aphrodite. Üzerinde ayakucuna kadar inen V yakalı khiton, belinde kemer, sağ öne bakan başta ikiye ayrılmış saçlar, göğsünde, bacak arasında ve yanlarda yoğunlaşan dikine kıvrımlar, yanda taburenin köşelerini tutan eller, giysi altından gözükten sivri ayakuçları, sağ yanda kalça üzerinde, sağ elle alttan kavranmış, göğsüne doğru uzanan kaz, tabanı açık, arkasında yuvarlak buhar deliği.
Tarih	:İ. Ö. 1. yy. sonları – İ. S. 1. yy. başları

Kat. No.	:45 S. 55
Adı	:Aphrodite
Eserin Yapıldığı Madde	:Pişmiş toprak
Kazı Env. No.	:Pari'05-131
Buluntu Yeri	:Nekropol F3 c 1. grup
Ölçü Yük.	:15. 0 cm.
Hamur Renk / Karışım	:Kiremit kırmızısı / -
Fırınlanma	:İyi
Boya / Astar	:-
Yapım Tekniği	:İki parça kalıp (Kat. No. 44, Kat. No. 46, Kat. No. 47 ile aynı kalıp)
Tanım	:Yüksek dikdörtgen altlık üzerinde taburede oturan Aphrodite. Üzerinde ayakucuna kadar inen V yakalı khiton, belinde kemer, sağ öne bakan başta ikiye ayrılmış saçlar, göğsünde, bacak arasında ve yanlarda yoğunlaşan dikine kıvrımlar, yanda taburenin köşelerini tutan eller, giysi altından gözükten sivri ayakuçları, sağ yanda kalça üzerinde, sağ elle alttan kavranmış, göğsüne doğru uzanan kaz, tabanı açık, arkasında yuvarlak buhar deliği.
Tarih	:İ. Ö. 1. yy. sonları – İ. S. 1. yy. başları

Kat. No.	:46 S. 55
Adı	:Aphrodite
Eserin Yapıldığı Madde	:Pişmiş toprak
Kazı Env. No.	:Pari'05-133
Buluntu Yeri	:Nekropol F3 c 1. grup
Ölçü Yük.	:14. 7 cm.
Hamur Renk / Karışım	:Kiremit kırmızısı / İnce kum, Mika
Fırınlanma	:İyi
Boya / Astar	:-
Yapım Tekniği	:İki parça kalıp (Kat. No. 44, Kat. No. 46, Kat. No. 47 ile aynı kalıp)

Tanım	:Yüksek dikdörtgen altlık üzerinde taburede oturan Aphrodite. Üzerinde ayakucuna kadar inen V yakalı khiton, belinde kemer, sağ öne bakan başta ikiye ayrılmış saçlar, göğsünde, bacak arasında ve yanlarda yoğunlaşan dikine kıvrımlar, yanda taburenin köşelerini tutan sol el, giysi altından gözükten sivri
-------	---

ayakuçları, sağ yanda kalça üzerinde, sağ elle alttan kavranmış, göğsüne doğru uzanan kaz, tabanı açık, arkasında yuvarlak buhar deliği.

Tarih :İ. Ö. 1. yy. sonları – İ. S. 1. yy. başları

Kat. No.	:47 S. 55
Adı	:Aphrodite
Eserin Yapıldığı Madde	:Pişmiş toprak
Kazı Env. No.	:Pari'05-135
Buluntu Yeri	:Nekropol F3 c 2. grup
Ölçü Yük.	:15. 1 cm.
Hamur Renk / Karışım	:Kiremit kırmızısı / İnce kum, Mika
Fırınlanma	:İyi
Boya / Astar	:-
Yapım Tekniği	:İki parça kalıp (Kat. No. 44, Kat. No. 45, Kat. No. 46 ile aynı kalıp)

Tanım :Yüksek dikdörtgen altlık üzerinde taburede oturan Aphrodite. Belinden kırık sonradan birleştirmiş, üzerinde ayakucuna kadar inen V yakalı khiton, belinde kemer, sağ öne bakan başta ikiye ayrılmış saçlar, göğsünde, bacak arasında ve yanlarda yoğunlaşan dikine kıvrımlar, yanda taburenin köşelerini tutan eller, giysi altından gözüken sivri ayakuçları, sağ yanda kalça üzerinde, sağ elle alttan kavranmış, göğsüne doğru uzanan kaz, tabanı açık, arkasında yuvarlak buhar deliği.

Tarih :İ. Ö. 1. yy. sonları – İ. S. 1. yy. başları

Kat. No.	:48 S. 56
Adı	:Oturan Kadın
Eserin Yapıldığı Madde	:Pişmiş toprak
Kazı Env. No.	:Pari'05-39
Buluntu Yeri	:Nekropol E4 c M 11
Ölçü Yük.	:14. 6 cm.
Hamur Renk / Karışım	:Açık kiremit kırmızısı / -
Fırınlanma	:Orta
Boya / Astar	:-
Yapım Tekniği	:İki parça kalıp
Tanım	:Ayakları altında yassı kaide; üzerinde yarım oval ve üstü düz sonlanan arkalıklı tahtta oturan kadın. Üzerinde ayakucuna kadar inen ve sağ kolunu örten giysi, göğsünde ve açık dizler arasında yoğunlaşan kıvrımlar, giysiye sarılmış ve dirsekten bükülerek göğüs üzerine getirilmiş sağ el ve kalçanın yanında sol el, sağa dönük başta ikiye ayrılan kısa saçlar, giysi altından gözüken ayakuçları, tabanı açık, arkasında dikine buhar deliği ve KΑΑΛΙ ΓΥΑ yazısı.
Tarih	:İ. Ö. 1. yy. sonları

Kat. No.	:49 S. 56
Adı	:Oturan Kadın
Eserin Yapıldığı Madde	:Pişmiş toprak
Kazı Env. No.	:Pari'05-21
Buluntu Yeri	:Nekropol E4 c M 11
Ölçü Yük.	:15. 5 cm.
Hamur Renk / Karışım	:Açık kahverengi / -
Fırınlanma	:Orta
Boya / Astar	:Pembe (Sol ayak)
Yapım Tekniği	:İki parça kalıp (Kat. No. 50 ile aynı kalıp)
Tanım	:Ayakları altında alçak dikdörtgen kaide; üzerinde yarım oval ve üstü düz sonlanan arkalıklı tahtta oturan kadın. Yüzeyde yoğun patina, ayakucuna kadar inen ve sağ kolunu örten giysi, göğsünde ve açık dizler arasında yoğunlaşan kıvrımlar, giysiye sarılmış ve dirsekten bükülerek göğüs üzerine getirilmiş sağ el ve kalçanın yanında sol el, sağa dönük başta ikiye ayrılan kısa saçlar, giysi altından gözüken ayakuçları, tabanı açık, arkasında dikine buhar deliği.
Tarih	:İ. Ö. 1. yy. sonları

Kat. No.	:50 S. 56
Adı	:Oturan Kadın
Eserin Yapıldığı Madde	:Pişmiş toprak
Kazı Env. No.	:Pari'05-28
Buluntu Yeri	:Nekropol E4 c M 11
Ölçü Yük.	:15. 2 cm.
Hamur Renk / Karışım	:Açık kiremit kırmızısı / -
Fırınlanma	:Orta
Boya / Astar	:-
Yapım Tekniği	:İki parça kalıp (Kat. No. 49 ile aynı kalıp)
Tanım	:Ayakları altında alçak dikdörtgen kaide; üzerinde yarım oval ve üstü düz sonlanan arkalıklı tahtta oturan kadın. Yüzeyde yoğun patina, çok parçalı kırık, sonradan birleştirilmiş, ayakucuna kadar inen ve sağ kolunu örten giysi, göğsünde ve açık dizler arasında yoğunlaşan kıvrımlar, giysiye sarılmış ve dirsekten bükülerek göğüs üzerine getirilmiş sağ el ve kalçanın yanında sol el, sağa dönük başta ikiye ayrılan kısa saçlar, giysi altından gözüken ayakuçları, tabanı açık, arkasında dikine buhar deliği.
Tarih	:İ. Ö. 1. yy. sonları

Kat. No.	:51 S. 56
Adı	:Oturan Kadın
Eserin Yapıldığı Madde	:Pişmiş toprak
Kazı Env. No.	:Pari'05-37
Buluntu Yeri	:Nekropol E4 c M 11
Ölçü Yük.	:10. 0 cm.
Hamur Renk / Karışım	:Turuncu / -
Fırınlanma	:Orta

Boya / Astar	:-
Yapım Tekniği	:İki parça kalıp
Tanım	:Ayakları altında alçak dikdörtgen kaide; üzerinde yarım oval ve üstü düz sonlanan arkalıklı tahtta oturan kadın. Yüzeyde yoğun aşınma, çok parçalı kırık, sonradan birleştirilmiş, ayakucuna kadar inen ve sağ kolunu örten giysi, göğsünde ve açık dizler arasında yoğunlaşan kıvrımlar, giysiye sarılmış ve dirsekten bükülerek göğüs üzerine getirilmiş sağ el ve kalçanın yanında sol el, sağa dönük başta ikiye ayrılan kısa saçlar, giysi altından gözüken ayakuçları, tabanı açık, arkasında dikine buhar deliği.
Tarih	:İ. Ö. 1. yy. sonları

Kat. No.	:52 S. 56
Adı	:Oturan Kadın
Eserin Yapıldığı Madde	:Pişmiş toprak
Kazı Env. No.	:Pari'05-30
Buluntu Yeri	:Nekropol E4 c M 11
Ölçü Yük.	:15. 2 cm.
Hamur Renk / Karışım	:Açık kiremit kırmızısı / -
Fırınlanma	:Orta
Boya / Astar	:-
Yapım Tekniği	:İki parça kalıp
Tanım	:Ayakları altında alçak dikdörtgen kaide; üzerinde yarım silindirik ve üstü düz sonlanan arkalıklı tahtta oturan kadın. Ayakucuna kadar inen ve sol kolu örten giysi, bacakların arasında yoğunlaşan kıvrımlar, diz üzerinde sağ el, sağa dönük başta ikiye ayrılan arkada at kuyruğu saçlar, giysi altından gözüken ayakuçları, tabanı açık, arkasında dikine buhar deliği. Arkasında "KA" yazıtı.
Tarih	:İ. Ö. 1. yy. sonları

Kat. No.	:53 S. 58
Adı	:Savaşçı kuklası
Eserin Yapıldığı Madde	:Pişmiş toprak
Kazı Env. No.	:Pari'05-122
Buluntu Yeri	:Nekropol F4 a TM 1
Ölçü Yük.	:12. 0 cm.
Hamur Renk / Karışım	:Açık kiremit kırmızısı / Az mika
Fırınlanma	:İyi
Boya / Astar	:- / Beyaz
Yapım Tekniği	:İki parça kalıp
Tanım	:Sadece belden yukarısı yapılmış. Başında sorguçlu bir miğfer, alın üzerinde saçlar ikiye ayrılarak omuzlara inmekte, üzerinde sağ koltuk altından çapraz bağlanmış khylamis, sağ eli yanda, avucunda mızrak deliği, sol omuzla kalça arasında yuvarlak kalkan.
Tarih	:İ. S. 2. yy.

Kat. No.	:54 S. 58
Adı	:Savaşçı kuklası
Eserin Yapıldığı Madde	:Pişmiş toprak
Kazı Env. No.	:Pari'05-41
Buluntu Yeri	:Nekropol F4 a TM 1
Ölçü Yük.	:12. 0 cm.
Hamur Renk / Karışım	:Açık kiremit kırmızısı / Az mika
Fırınlanma	:İyi
Boya / Astar	:-
Yapım Tekniği	:İki parça kalıp
Tanım	:Sadece belden yukarısı yapılmış. Göğsünde ve sağ koltuk altında eksik, kırıklar sonradan birleştirilmiş başında sorguçlu miğfer, saçlar ikiye ayrılarak aşağıya inmekte, üzerinde sağ omuzu çıplak bırakarak, sağ koltuk altıyla sol omuz üzerinden çapraz bağlanmış giysi, sağ el yanda, avucunda mızrak deliği, sol omuzla kalça arasında yuvarlak kalkan.
Tarih	:İ. S. 2. yy.

Kat. No.	:55 S. 59
Adı	:Kukla Bacağı
Eserin Yapıldığı Madde	:Pişmiş toprak
Kazı Env. No.	:Pari'05-43
Buluntu Yeri	:Nekropol E4 c
Ölçü Yük.	:6. 0 cm.
Hamur Renk / Karışım	:Kiremit kırmızısı / -
Fırınlanma	:İyi
Boya / Astar	:-
Yapım Tekniği	:El Yapımı
Tanım	:Kalçaya bağlanma deliği olan kukla bacağı, ayak ucu kırık.
Tarih	:İ. Ö. 1. yy. sonları

Kat. No.	:56 S. 59
Adı	:Kukla Bacağı
Eserin Yapıldığı Madde	:Pişmiş toprak
Kazı Env. No.	:Pari'05-87
Buluntu Yeri	:Nekropol F4 a TM 1
Ölçü Yük.	:7. 5 cm.
Hamur Renk / Karışım	:Açık kiremit kırmızısı / -
Fırınlanma	:Orta
Boya / Astar	:-
Yapım Tekniği	:El Yapımı
Tanım	:Kalçaya bağlanma deliğinden kırık kukla bacağı.
Tarih	:İ. S. 2. yy.

Kat. No.	:57 S. 59
Adı	:Horozlu Çocuk
Eserin Yapıldığı Madde	:Pişmiş toprak
Kazı Env. No.	:Pari'05-134

Buluntu Yeri	:Nekropol F3 c 1. grup
Ölçü Yük.	:14. 0 cm.
Hamur Renk / Karışım	:Kiremit kırmızısı / -
Fırınlanma	:İyi
Boya / Astar	:Pembe
Yapım Tekniği	:İki parça kalıp
Tanım	:Yüksek dikdörtgen altlık üzerinde mücadele halinde çocuk ve horoz. Boynundan kırık sonradan birleştirilmiş, horoz çocuğun sol bacağına basmış, başını gagalamakta. Ayakta çıplak çocuk bacakları yana açık, dizlerden hafif öne bükülmüş, sağ eliyle horozu itmeye çalışırken, başını sağına doğru kaçırma çabasında, sırtta yuvarlak buhar deliği.
Tarih	:İ. Ö. 1. yy. sonları – İ. S. 1. yy. başları

Kat. No.	:58 S. 60
Adı	:Köpekli Çocuk
Eserin Yapıldığı Madde	:Pişmiş toprak
Kazı Env. No.	:Pari'05-10
Buluntu Yeri	:Nekropol Yüzey
Ölçü Yük.	:9. 7 cm.
Hamur Renk / Karışım	:Kiremit kırmızısı / -
Fırınlanma	:İyi
Boya / Astar	:Yoğun patina
Yapım Tekniği	:İki parça kalıp
Tanım	:Profilli dikdörtgen altlık üzerinde ayakta duran çocuk, sağ kol dirsekten bükülerek baş hizasında, sağ ayak önde, köpek çocuğun eline doğru yönelmiş.
Tarih	:İ. S. 2. yy.

Kat. No.	:59 S. 61
Adı	:Güvercin
Eserin Yapıldığı Madde	:Pişmiş toprak
Kazı Env. No.	:Pari'05-31
Buluntu Yeri	:Nekropol E4 c M 11
Ölçü Yük.	:-
Hamur Renk / Karışım	:Açık kiremit / -
Fırınlanma	:İyi
Boya / Astar	:- / Beyaz
Yapım Tekniği	:İki parça kalıp
Tanım	:Yuvarlak kaide üzerinde sağa yönelmiş güvercin. Kapalı kanatlar, aşağıya meyilli kuyruk, arkadaki zeminden kabartma birbirinden ayrı bacaklar
Tarih	:İ. Ö. 1. yy. sonları

Kat. No.	:60 S. 61
Adı	:Güvercin
Eserin Yapıldığı Madde	:Pişmiş toprak

Kazı Env. No.	:Pari'05-128
Buluntu Yeri	:Nekropol F3 c 1. grup
Ölçü Yükl.	:11. 1 cm.
Hamur Renk / Karışım	:Açık kiremit kırmızısı / -
Fırınlanma	:İyi
Boya / Astar	:- / Beyaz
Yapım Tekniği	:İki parça kalıp
Tanım	:Alt ve üst tablaları dışa taşkın dikdörtgen kaide üzerinde sağa yönelmiş güvercin. Boyundan yukarısı kırık, aşağıya meyilli kuyruğun üzerinde kapalı kanatlar, arkadaki zeminden kabartma birbirinden ayrı bacaklar
Tarih	:İ. Ö. 1. yy. sonları – İ. S. 1. yy. başları

Kat. No.	:61 S. 62
Adı	:Horoz
Eserin Yapıldığı Madde	:Pişmiş toprak
Kazı Env. No.	:Pari'05-127
Buluntu Yeri	:Nekropol F4 a UM 7 doğu
Ölçü Yükl.	:12. 3cm.
Hamur Renk / Karışım	:Kiremit kırmızısı / -
Fırınlanma	:İyi
Boya / Astar	:Siyah
Yapım Tekniği	:İki parça kalıp (Kat. No. 62, Kat. No. 63 ile aynı kalıp)
Tanım	:Yüksek dikdörtgen altlık üzerinde sağa yönelmiş horoz. Gagasının ucu kırık, büyük ibik, kapalı kanatlar, yukarı kalkık ve ucu aşağı kıvrık kaba kuyruk, arkadaki zeminden kabartma birbirinden ayrı bacaklar.
Tarih	:İ. Ö. 1. yy. sonları

Kat. No.	:62 S. 62
Adı	:Horoz
Eserin Yapıldığı Madde	:Pişmiş toprak
Kazı Env. No.	:Pari'05-200
Buluntu Yeri	:Nekropol F4 a UM 7 doğu
Ölçü Yükl.	:12. 4cm.
Hamur Renk / Karışım	:Kiremit kırmızısı / -
Fırınlanma	:İyi
Boya / Astar	:Siyah
Yapım Tekniği	:İki parça kalıp (Kat. No. 61, Kat. No. 63 ile aynı kalıp)
Tanım	:Yüksek dikdörtgen altlık üzerinde sağa yönelmiş horoz. Gövdesinin arka yarısı kırık, sonradan birleştirilmiş, büyük ibik, kapalı kanatlar, yukarı kalkık ve ucu aşağı kıvrık kaba kuyruk, arkadaki zeminden kabartma birbirinden ayrı bacaklar.
Tarih	:İ. Ö. 1. yy. sonları

Kat. No.	:63 S. 62
Adı	:Horoz

Eserin Yapıldığı Madde	:Pişmiş toprak
Kazı Env. No.	:Pari'05-191
Buluntu Yeri	:Nekropol F4 a UM 7 doğu
Ölçü Yükl.	:10. 9 cm.
Hamur Renk / Karışım	:Kiremit kırmızısı / -
Fırınlanma	:İyi
Boya / Astar	:Siyah
Yapım Tekniği	:İki parça kalıp (Kat. No. 61, Kat. No. 62 ile aynı kalıp)
Tanım	:Sağa yönelmiş horoz. Gövdesinin alt yarısı ve kuyruğu kırık, sonradan birleştirilmiş, kaide eksik, büyük ibik, kapalı kanatlar, yukarı kalkık ve ucu aşağı kıvrık kaba kuyruk, arkadaki zeminden kabartma birbirinden ayırık bacaklar.
Tarih	:İ. Ö. 1. yy. sonları

Kat. No.	:64 S. 63
Adı	:Köpek
Eserin Yapıldığı Madde	:Pişmiş toprak
Kazı Env. No.	:Pari'05-120
Buluntu Yeri	:Nekropol F4 a UM 7 doğu
Ölçü Yükl.	:7. 6 cm.
Hamur Renk / Karışım	:Kiremit kırmızısı / -
Fırınlanma	:İyi
Boya	:Siyah, pembe
Yapım Tekniği	:İki parça kalıp
Tanım	:Profilli dikdörtgen kaide üzerinde sağa yönelmiş köpek. Yüzünde aşınma, kırık kuyruk, boynundaki kıllar yele gibi kabartılmış, arkadaki zeminden kabartma, öne uzatılmış bacaklar.
Tarih	:İ. Ö. 1. yy. sonları – İ. S. 1. yy. başları

Kat. No.	:65 S. 63
Adı	:Köpek
Eserin Yapıldığı Madde	:Pişmiş toprak
Kazı Env. No.	:Pari'05-130
Buluntu Yeri	:Nekropol F3 c 1. grup
Ölçü Yükl.	:7. 6 cm.
Hamur Renk / Karışım	:Kiremit kırmızısı / -
Fırınlanma	:İyi
Boya / Astar	:Siyah / beyaz
Yapım Tekniği	:İki parça kalıp
Kaynak	:
Tanım	:Dikdörtgen kaide üzerinde sağa yönelmiş köpek, kuyruğu belinin üstüne doğru kıvrık, boynundaki kıllar yele gibi kabartılmış, arkadaki zeminden kabartma, öne uzatılmış bacaklar
Tarih	:İ. Ö. 1. yy. sonları – İ. S. 1. yy. başları

Kat. No.	:66 S. 67, Çiz. 12
Adı	:Krater parçası
Eserin Yapıldığı Madde	:Pişmiş toprak
Kazı Env. No.	:-
Buluntu Yeri	:Nekropol E4 a
Ölçü	:-
Hamur Renk / Karışım	:Deve tüyü / -
Fırınlanma	:İyi
Boya	:Polikrom
Yapım Tekniği	:Çark
Tanım	:Dudak kenarında ve altında dil motifleri, kulplar arasındaki friz kuşağında oturan sfenks figürü, aralarda içleri çapraz çizgilerle bölünmüş doldurma motifleri, karına doğru birbirine paralel ince bant kuşakları.
Tarih	:İ. Ö. 625-600

Kat. No.	:67 S. 68, Çiz. 13
Adı	:Oinohoe parçası
Eserin Yapıldığı Madde	:Pişmiş toprak
Kazı Env. No.	:-
Buluntu Yeri	:Nekropol E4 b
Ölçü	:-
Hamur Renk / Karışım	:Deve tüyü / Az kireç, kum
Fırınlanma	:İyi
Boya	:-
Yapım Tekniği	:Çark
Tanım	:Boyunda saç örgüsü motifi, boyun altında diller, otlayan yaban keçisi, ters lotus çiçeği ve doldurma motifleri.
Tarih	:İ. Ö. 7. yy. sonları

Kat. No.	:68 S. 69, Çiz. 14
Adı	:Alabastron (?)
Eserin Yapıldığı Madde	:Pişmiş toprak
Kazı Env. No.	:-
Buluntu Yeri	:Nekropol E4 b
Ölçü	:-
Hamur Renk / Karışım	:Deve tüyü / -
Fırınlanma	:İyi
Boya	:-
Yapım Tekniği	:Çark
Tanım	:Friz içinde başı geriye dönük yaban keçisi figürü, aralarda noktalardan oluşan doldurma motifleri ve çizgisel bezemeler.
Tarih	:İ. Ö. 600-575

Kat. No.	:69 S. 70, Çiz. 15
Adı	:Alabastron (?)
Eserin Yapıldığı Madde	:Pişmiş toprak

Kazı Env. No.	:-
Buluntu Yeri	:Nekropol E4 b
Ölçü	:-
Hamur Renk / Karışım	:Deve tüyü /
Fırınlanma	:İyi
Boya	:Vişne rengi
Yapım Tekniği	:Çark
Tanım	:Friz içinde ön ayakları gergin sfenks figürü, aralarda nokta şeklinde doldurma motifleri, çizgisel bezemeler.
Tarih	:İ. Ö. 600-575

Kat. No.	:70 S. 70, Çiz. 16
Adı	:Kylis parçası
Eserin Yapıldığı Madde	:Pişmiş toprak
Kazı Env. No.	:-
Buluntu Yeri	:Nekropol E4 b
Ölçü	:-
Hamur Renk / Karışım	:Deve tüyü /
Fırınlanma	:İyi
Boya	:Vişne rengi
Yapım Tekniği	:Çark
Tanım	:Dudak kenarında siyah bant, friz içinde kanatları açık kuğu figürleri, kanat uçlarında vişne rengi boya ve baş, boyun ve kanat uçlarındaki tüylerde ayrıntılar kazıma çizgilerle işlenmiş.
Tarih	:İ. Ö. 6. yy.'ın ortaları veya hemen sonrası

Kat. No.	:71 S. 71, Çiz. 17
Adı	:Skyphos parçası
Eserin Yapıldığı Madde	:Pişmiş toprak
Kazı Env. No.	:-
Buluntu Yeri	:Nekropol E4 b
Ölçü	:-
Hamur Renk / Karışım	:Deve tüyü / Az mika
Fırınlanma	:İyi
Boya	:-
Yapım Tekniği	:Çark
Tanım	:Dudak kenarında dikine dalgalı çizgiler, ince bantlarla sınırlandırılmış friz içinde aslan figürü, aralarda leke şeklinde doldurma motifleri, kaideye yakın kısımda şualar.
Tarih	:Geç Korinth

Kat. No.	:72 S. 72, Çiz. 18
Adı	:Kylis tondo parçası
Eserin Yapıldığı Madde	:Pişmiş toprak
Kazı Env. No.	:-
Buluntu Yeri	:Nekropol E4 b
Ölçü	:-

Hamur Renk / Karışım	:Deve tüyü / Siyah sır
Fırınlanma	:İyi
Boya	:-
Yapım Tekniği	:Çark
Tanım	:Yayvan bir kaba ait olması gereken tondo bezemesinde baskı teknikte merkezde yumurta dizileri, palmet bezemesi ve dışta kazıma çizgiler.
Tarih	:İ. Ö. 380-370

Kat. No.	:73 S. 72, Çiz. 19
Adı	:Fincan parçası
Eserin Yapıldığı Madde	:Pişmiş toprak
Kazı Env. No.	:-
Buluntu Yeri	:Nekropol E4 c
Ölçü	:-
Hamur Renk / Karışım	:Deve tüyü /
Fırınlanma	:İyi
Boya	:Beyaz
Yapım Tekniği	:Çark
Tanım	:Dudak kenarı, kulp ve gövdesi kırık olarak ele geçmiş fincanın dudak kenarında “Batı Yamacı” tekniğinde yapılmış, bitkisel motifler, korunan kısımdan anlaşıldığına göre yivli profilli gövde.
Tarih	:İ. Ö. 3. yy. sonları

Kat. No.	:74 S. 73, Çiz. 20
Adı	:Megara Kase Parçası
Eserin Yapıldığı Madde	:Pişmiş toprak
Kazı Env. No.	:-
Buluntu Yeri	:Nekropol E4 b
Ölçü Çap	:10 cm.
Hamur Renk / Karışım	:Deve tüyü / Siyah sır
Fırınlanma	:İyi
Boya	:-
Yapım Tekniği	:Çark
Tanım	:Yarısı kırık kasede dışta, yumurta dizileri, diş sırası ve dil motifleri arasında nokta dizileri.
Tarih	:İ. Ö. 2. yy. ortaları

Kat. No.	:75 S. 74, Çiz. 21
Adı	:Pyxis
Eserin Yapıldığı Madde	:Pişmiş toprak
Kazı Env. No.	:Pari’05-198
Buluntu Yeri	:Nekropol E4 c TSM 1
Ölçü Yük.	:9. 5 – 2. 8 cm
A. Çapı	:6. 6 cm.
K. Çapı	:7. 3 cm.

T. Çapı	:8. 7 cm.
Hamur Renk / Karışım	:Kiremit kırmızısı / -
Fırınlanma	:Orta
Boya	:Yüzeyde gri
Yapım Tekniği	:Çark
Tanım	:Gövdede eksikler, içe doğru daralan ağız, kavisli gövde, düz taban, gövdenin üst ve altında iki kazıma çizgi bandı arasında şematik girland motifi, kapakta nokta dizisi içinde, sarmaşık yaprakları arasında dalgalı çizgi, yüzeyde patina .
Tarih	:İ. Ö. 4. yy. sonları

Kat. No.	:76 S. 75, Çiz. 22
Adı	:Bodur lekythos
Eserin Yapıldığı Madde	:Pişmiş toprak
Kazı Env. No.	:Pari'05-187
Buluntu Yeri	:Nekropol E4 c
Ölçü Yük.	:7. 9 cm.
A. Çapı	:3. 0 cm.
K. Çapı	:4. 3 cm.
T. Çapı	:3. 4 cm.
Hamur Renk / Karışım	:Deve tüyü / -
Fırınlanma	:İyi
Boya	:-
Yapım Tekniği	:Çark
Tanım	:Sonradan birleştirilmiş, konik dudak, kısa, kalın boyun, boyun omuz arası dikey kulp, karına doğru genişleyen köşeli omuz, tabana doğru daralan gövde, gövde üzerinde kırmızı figür tekniği ile işlenmiş palmet motifi, gövde ve bilezik kaide.
Tarih	:İ. Ö. 4. yy. sonları

Kat. No.	:77 S. 76, Çiz. 23
Adı	:Kase
Eserin Yapıldığı Madde	:Pişmiş toprak
Kazı Env. No.	:Pari'05-22
Buluntu Yeri	:Nekropol E4 c
Ölçü Yük.	:3. 7 cm.
A. Çapı	:8. 5 cm.
K. Çapı	:6. 4 cm.
T. Çapı	:4. 0 cm.
Hamur Renk / Karışım	:Gri / -
Fırınlanma	:Orta
Boya	:-
Yapım Tekniği	:Çark
Tanım	:Ağızda eksik, dışa dönük yuvarlak dudak, tabana doğru daralan gövde, düz taban, yüzeyde yanık.
Tarih	:İ. Ö. 1. yy. sonları-İ. S. 1. yy. başları

Kat. No.	:78 S. 77, Çiz. 24
Adı	:Lagynos
Eserin Yapıldığı Madde	:Pişmiş toprak
Kazı Env. No.	:Pari'05-155
Buluntu Yeri	:Nekropol F3 c M 14
Ölçü Yük.	:14. 3 cm.
A. Çapı	:4. 0 cm.
K. Çapı	:10.3 cm.
T. Çapı	:6. 4 cm.
Hamur Renk / Karışım	:Deve tüyü / -
Fırınlanma	:Orta
Boya	:Yüzeyde yer yer kiremit kırmızısı
Yapım Tekniği	:Çark
Tanım	:Sonradan birleştirilmiş, ağızda eksik, dışa taşkın dudak, yivli dudak altı, omuza doğru daralan boyun, boyun omuz arası çengel kulp, yuvarlak gövde, bilezik kaide, yüzeyde yanık.
Tarih	:İ. Ö.1. yy. sonları

Kat. No.	:79 S. 77, Çiz. 25
Adı	:Lagynos
Eserin Yapıldığı Madde	:Pişmiş toprak
Kazı Env. No.	:Pari'05-211
Buluntu Yeri	:Nekropol F3 c M 14
Ölçü Yük.	:13. 9 cm.
A. Çapı	:2. 4. cm.
K. Çapı	:10. 1 cm.
T. Çapı	:5. 3 cm.
Hamur Renk /Karışım	:Kiremit kırmızısı / Az kireç
Fırınlanma	:Orta
Boya	:-
Yapım Tekniği	:Çark
Tanım	:Ağız, boyun ve kulpta eksikler, köşeli gövde bilezik kaide, yüzeyde patina.
Tarih	:İ. Ö. geç 1. yy.

Kat. No.	:80 S. 77, Çiz. 26
Adı	:Lagynos
Eserin Yapıldığı Madde	:Pişmiş toprak
Kazı Env. No.	:Pari'05-35
Buluntu Yeri	:Nekropol E4 a M 11
Ölçü Yük.	:14. 0 cm.
A. Çapı	:3. 8 cm.
K. Çapı	:10. 0 cm.
T. Çapı	:5. 5 cm.
Hamur Renk / Karışım	:Kiremit kırmızısı / Çok az mika
Fırınlanma	:İyi
Boya	:
Yapım Tekniği	:Çark

Tanım	:Dışa taşkın dudak, kısa, kalın boyun, boyun omuz arası çengel kulp, karına doğru genişleyen, tabana doğru daralan sarkık gövde, bilezik kaide, yüzeyde patina.
Tarih	:İ. Ö. geç 1. yy.

Kat. No.	:81 S. 78, Çiz. 27
Adı	:Lagynos
Eserin Yapıldığı Madde	:Pişmiş toprak
Kazı Env. No.	:Pari'05-141
Buluntu Yeri	:Nekropol F3 c M 25
Ölçü Yük.	:13. 8 cm.
A. Çapı	:3. 3 cm.
K. Çapı	:9. 6 cm.
T. Çapı	:6. 1 cm.
Hamur Renk / Karışım	:Kiremit / Az mika
Fırınlanma	:Orta
Boya	: -
Yapım Tekniği	:Çark
Tanım	:Dışa taşkın yivli dudak, kısa, kalın boyun, boyun omuz arası burma kulp, karına doğru genişleyen, tabana doğru daralan sarkık gövde, bilezik kaide.
Tarih	:İ. Ö.1. yy. sonları-İ. S. 1. yy başları

Kat. No.	:82 S. 78, Çiz. 28
Adı	:Lagynos
Eserin Yapıldığı Madde	:Pişmiş toprak
Kazı Env. No.	:Pari'05-36
Buluntu Yeri	:Nekropol E4 a M 4
Ölçü Yük.	:13. 9 cm.
A. Çapı	:3. 9 cm.
K. Çapı	:11. 5 cm.
T. Çapı	:6. 3 cm.
Hamur Renk / Karışım	:Koyu kahverengi /
Fırınlanma	:Orta
Boya	: -
Yapım Tekniği	:Çark
Tanım	:Dışa taşkın dudak, kısa, kalın silindirik boyun, boyun omuz arası çengel kulp, karına doğru genişleyen, tabana doğru daralan yassı gövde, bilezik kaide, yüzeyde yanık.
Tarih	:İ. S. 1. yy.'ın ilk yarısı (Tiberius Çağı)

Kat. No.	:83 S. 79, Çiz. 29
Adı	:Lagynos
Eserin Yapıldığı Madde	:Pişmiş toprak
Kazı Env. No.	:Pari'05-156
Buluntu Yeri	:Nekropol F3 c M 16
Ölçü Yük.	:14. 0 cm.

A. Çapı	:3. 4 cm.
K. Çapı	:10. 1 cm.
T. Çapı	:5. 9 cm.
Hamur Renk / Karışım	:Deve tüyü / Az mika
Fırınlanma	:Orta
Boya	:Yüzeyde kiremit kırmızısı
Yapım Tekniği	:Çark
Tanım	:Sonradan birleştirilmiş, dışa taşkın dudak, yivli dudak altı, kısa, kalın boyun, boyun omuz arası çengel kulp, karına doğru genişleyen, tabana doğru daralan yuvarlak gövde, bilezik kaide, yüzeyde yanık.
Tarih	:İ. S. 1. yy.'ın ortaları

Kat. No.	:84 S. 79, Çiz. 30
Adı	:Lagynos
Eserin Yapıldığı Madde	:Pişmiş toprak
Kazı Env. No.	:Pari'05-02
Buluntu Yeri	:Nekropol E4 b M 31
Ölçü Yük.	:19. 7 cm.
A. Çapı	:4. 8 cm.
K. Çapı	:12. 5 cm.
T. Çapı	:6. 7 cm.
Hamur Renk / Karışım	:Açık kahverengi / Çok az kum
Fırınlanma	:Orta
Boya	: -
Yapım Tekniği	:Çark
Tanım	:Dışa taşkın ince, dudak, aşağıya doğru daralan boyun, boyun omuz arası dikey kulp, küresel gövde, bilezik kaide, yüzeyde patina.
Tarih	:İ. S. 1. yy.'ın ortaları

Kat. No.	:85 S. 80, Çiz. 31
Adı	:Lagynos
Eserin Yapıldığı Madde	:Pişmiş toprak
Kazı Env. No.	:Pari'05-195
Buluntu Yeri	:Nekropol E4 d M 33
Ölçü Yük.	:14. 3 cm.
A. Çapı	:4. 0 cm.
K. Çapı	:10. 6 cm.
T. Çapı	:6. 5 cm.
Hamur Renk / Karışım	:Kiremit /-
Fırınlanma	:Orta
Boya	: -
Yapım Tekniği	:Çark
Tanım	:Ağızda eksik, sonradan birleştirilen eserde dışa çekik dudak, aşağıya doğru daralan boyun, boyun üst ve altında yivler, boyun omuz arası dikey burma kulp, karına doğru genişleyen omuz, tabana doğru daralan sarkık gövde, bilezik kaide, yüzeyde yanık.

Tarih :İ. S. 1. yy.'ın ortaları

Kat. No. :86 S. 80, Çiz. 32
Adı :Lagynos
Eserin Yapıldığı Madde :Pişmiş toprak
Kazı Env. No. :Pari'05-03
Buluntu Yeri :Nekropol F3 c M 41
Ölçü Yük. :23. 0 cm.
A. Çapı :4. 2 cm.
K. Çapı :-
T. Çapı :3. 8 cm.
Hamur Renk / Karışım :Kiremit kırmızısı / Çok az kum
Fırınlanma :İyi
Boya : -
Yapım Tekniği :Barbotine
Tanım :Gövdenin alt yarısı eksik, dışa çıkık dudak, aşağıya doğru daralan boyun, boyun omuz arası dikey kulp, karına doğru genişleyen omuz, boyunda nokta dizisi altında yatık "S" ler, karında ağızlarında yılan tutan ayakta su kuşları, gözler konsantrik daireler şeklinde, yüzeyde patina.

Tarih :İ. S. 1. yy.'ın ortaları

Kat. No. :87 S. 81, Çiz. 33
Adı :Lagynos
Eserin Yapıldığı Madde :Pişmiş toprak
Kazı Env. No. :Pari'05-207
Buluntu Yeri :Nekropol E 4 d M 36
Ölçü Yük. :14. 7 cm.
A. Çapı :3. 5 cm.
K. Çapı :9. 6 cm.
T. Çapı :5. 3 cm.
Hamur Renk / Karışım :Deve tüyü /-
Fırınlanma :Orta
Boya :-
Yapım Tekniği :Çark
Tanım :Dışa dönük yuvarlak dudak, kısa, kalın boyun, boyun omuz arası çengel kulp, sarkık gövde, bilezik kaide, yüzeyde çark ve yanık izleri yer yer patina.

Tarih :İ. S. 1. yy.'ın ortaları

Kat. No. :88 S. 81, Çiz. 34
Adı :Lagynos
Eserin Yapıldığı Madde :Pişmiş toprak
Kazı Env. No. :Pari'05-144
Buluntu Yeri :Nekropol E4 b M 37
Ölçü Yük. :14. 9 cm.
A. Çapı :4. 0 cm.

K. Çapı	:10.1 cm.
T. Çapı	:4. 2 cm.
Hamur Renk / Karışım	:Kiremit / Çok az mika
Fırınlanma	:Kötü
Boya	:Dip kısmında siyah
Yapım Tekniği	:Çark
Tanım	:Sonradan birleştirilmiş, ağızda eksik, dışa taşkın dudak, kısa, silindirik boyun, boyun omuz arası dikey kulp, karına doğru genişleyen omuz, tabana doğru daralan yassı gövde, yivli yüksek bilezik kaide, pişirmeden kaynaklanan renk tonları, yüzeyde patina.
Tarih	:İ. S. 1. yy.'ın ortaları

Kat. No.	:89 S. 82, Çiz. 35
Adı	:Lagynos
Eserin Yapıldığı Madde	:Pişmiş toprak
Kazı Env. No.	:Pari'05-53
Buluntu Yeri	:Nekropol F3 c M 8
Ölçü Yük.	:14. 6 cm.
A. Çapı	:3. 5cm.
K. Çapı	:11. 2 cm.
T. Çapı	:6. 0cm.
Hamur Renk / Karışım	:Kiremit / Az mika ve kireç
Fırınlanma	:Orta
Boya	:-
Yapım Tekniği	:Çark
Tanım	:Sonradan birleştirilmiş eksik kulp, dışa taşkın eğik dudak, kısa, kalın boyun, boyun omuz arası dikey kulp, yuvarlak gövde, bilezik kaide, yüzeyde patina ve çark izleri.
Tarih	:İ. S. 1. yy.'ın 3. çeyreği

Kat. No.	:90 S. 82, Çiz. 36
Adı	:Lagynos
Eserin Yapıldığı Madde	:Pişmiş toprak
Kazı Env. No.	:Pari'05-82
Buluntu Yeri	:Nekropol F3 c M 8
Ölçü Yük.	:12. 9 cm.
A. Çapı	:2. 5 cm.
K. Çapı	:9. 7 cm.
T. Çapı	:5. 6 cm.
Hamur Renk / Karışım	:Açık deve tüyü / Kum
Fırınlanma	:Kötü
Boya	:-
Yapım Tekniği	:Çark
Tanım	:Sonradan birleştirilmiş, gövdede eksik, dışa taşkın dudak, kısa, kalın ortası şişkin boyun, boyun omuz arası burğu kulp, tabana doğru genişleyen sarkık gövde, bilezik kaide, yüzeyde çark izleri.

Tarih :İ. S. 1. yy.'ın 3. çeyreği

Kat. No. :91 S. 83, Çiz. 37
Adı :Lagynos
Eserin Yapıldığı Madde :Pişmiş toprak
Kazı Env. No. :Pari'05-56
Buluntu Yeri :Nekropol F4 a UM 5'in doğusu
Ölçü Yük. :19. 9 cm.
A. Çapı :3. 7 cm.
K. Çapı :10. 1 cm.
T. Çapı :5. 7 cm.
Hamur Renk / Karışım :Deve tüyü / Kum
Fırınlanma :Orta
Boya :-
Yapım Tekniği :Çark
Tanım :Dışa dönük yivli dudak, kulp eksik, sonradan birleştirilmiş kısa, kalın silindirik boyun, ayağa doğru genişleyen sarkık gövde, bilezik kaide, yüzeyde patina.
Tarih :İ. S. 1. yy.'ın sonları

Kat. No. :92 S. 83, Çiz. 38
Adı :Lagynos
Eserin Yapıldığı Madde :Pişmiş toprak
Kazı Env. No. :Pari'05-231
Buluntu Yeri :Nekropol F4 a
Ölçü Yük. :13. 4 cm.
A. Çapı :3. cm.
K. Çapı :10. 0 cm.
T. Çapı :5. 3 cm.
Hamur Renk / Karışım :Kiremit / -
Fırınlanma :Orta
Boya :Boyun ve gövdenin büyük kısmında kızıl kahve.
Yapım Tekniği :Çark
Tanım :Ağızda eksik, dışa taşkın yivli dudak, kısa, kalın boyun, boyun omuz arası burma kulp, karına doğru genişleyen, tabana doğru daralan sarkık gövde, bilezik kaide.
Tarih :İ. S. 1. yy.'ın sonları

Kat. No. :93 S. 83, Çiz. 39
Adı :Lagynos
Eserin Yapıldığı Madde :Pişmiş toprak
Kazı Env. No. :Pari'05-55
Buluntu Yeri :Nekropol F4 a UM 2'nin güneyi
Ölçü Yük. :16. 2 cm.
A. Çapı :3. 6 cm.
K. Çapı :11. 6 cm.
T. Çapı :6. 5 cm.

Hamur Renk / Karışım	:Açık kiremit /-
Fırınlanma	:Kötü
Boya	:Yüzeyde astar
Yapım Tekniği	:Çark
Tanım	:Sonradan birleştirilmiş dışa taşkın dudak, aşağıya doğru genişleyen boyun, boyun omuz arası dikey kulp, karına doğru genişleyen omuz, karında keskin profil, tabana doğru daralan gövde, bilezik kaide, yüzeyde patina.
Tarih	:İ. S. 2. yy

Kat. No.	:94 S. 83, Çiz. 40
Adı	:Tek Kulplu Kap (Lagynos?)
Eserin Yapıldığı Madde	:Pişmiş toprak
Kazı Env. No.	:Pari'05-194
Buluntu Yeri	:Nekropol E4 d M 28
Ölçü Yük.	:18. 0 cm.
A. Çapı	:5. 0 cm.
K. Çapı	:11. 6 cm.
T. Çapı	:8. 2 cm.
Hamur Renk / Karışım	:Kiremit kırmızısı / -
Fırınlanma	:Orta
Boya	: -
Yapım Tekniği	:Çark
Tanım	:Dışa dönük ince yivli dudak, aşağıya doğru kısa, kalın boyun, boyun omuz arası kulp, geniş omuzda yiv, tabana doğru daralan dikdörtgenimsi gövde, düz taban, yüzeyde patina.
Tarih	:İ. S. 1. yy.'ın ortaları

Kat. No.	:95 S. 84, Çiz. 41
Adı	:Kupa
Eserin Yapıldığı Madde	:Pişmiş toprak
Kazı Env. No.	:Pari'05-25
Buluntu Yeri	:Nekropol E4 a M 11
Ölçü Yük.	:8. 4 cm.
A. Çapı	:6. 5 cm.
K. Çapı	:7. 3 cm.
T. Çapı	:4. 0 cm.
Hamur Renk / Karışım	:Gri / -
Fırınlanma	:Orta
Boya	:Yüzeyde siyah
Yapım Tekniği	:Çark
Tanım	:Düz dudak, dudak altında iki kazıma çizgi, karına doğru genişleyen, tabana doğru daralan gövde, bilezik kaide, gövde ortasında bitkisel dal - yapraklı bezeme.
Tarih	:İ. Ö. 1. yy. sonları

Kat. No.	:96 S. 84, Çiz. 42
Adı	:Kupa
Eserin Yapıldığı Madde	:Pişmiş toprak
Kazı Env. No.	:Pari'05-165
Buluntu Yeri	:Nekropol E4 b M 32
Ölçü Yük.	:9. 0 cm.
A. Çapı	:7. 7 cm.
K. Çapı	:7. 1 cm.
T. Çapı	:3. 9 cm.
Hamur Renk / Karışım	:Açık kiremit /-
Fırınlanma	:Kötü
Boya	: -
Yapım Tekniği	:Çark
Tanım	:Sonradan birleştirilen eserde keskin düz dudak, aşağıya doğru daralan gövde, düz taban, yüzeyde yanık izleri.
Tarih	:İ. S. 2. yy.

Kat. No.	:97 S. 85, Çiz. 43
Adı	:Kantharos
Eserin Yapıldığı Madde	:Pişmiş toprak
Kazı Env. No.	:Pari'05-235
Buluntu Yeri	:Nekropol F3 c 2.grup
Ölçü Yük.	:6.0 cm.
A. Çapı	:7.7 cm.
K. Çapı	:8.3 cm.
T. Çapı	:5.2 cm.
Hamur Renk / Karışım	:Deve tüyü /-
Fırınlanma	:Orta
Boya	:Beyaz
Yapım Tekniği	:Çark
Tanım	:Dışa çıkık ince dudak, iki yanda omuz karın arası makara kulp, ayağa doğru genişleyen çan şeklinde gövde, tabana doğru daralan ayak, yivli bilezik kaide, yüzeyde yanık ve patina, gövdede beyaz boyalı bitkisel örge.
Tarih	:İ. Ö. 1. yy. sonları- İ. S. 1. yy. başları

Kat. No.	:98 S. 85, Çiz. 44
Adı	:Urne
Eserin Yapıldığı Madde	:Pişmiş toprak
Kazı Env. No.	:Pari'05-242
Buluntu Yeri	:Nekropol F4 a
Ölçü Yük.	:20. 0 cm.
A. Çapı	:12. 4 cm.
K. Çapı	:18. 0 cm.
T. Çapı	: -
Hamur Renk / Karışım	:Kiremit kırmızısı /-
Fırınlanma	:Orta
Boya	: -

Yapım Tekniği	:Çark
Tanım	:Dışa çıkık ince dudak, omuzdaki kulplar eksik, tabana doğru daralan gövde, yuvarlak dip, yüzeyde patina.
Tarih	: İ. Ö. 1. yy. sonları- İ. S. 1. yy. başları

Kat. No.	:99 S. 86, Çiz. 45
Adı	:Tek kulplu kap
Eserin Yapıldığı Madde	:Pişmiş toprak
Kazı Env. No.	:Pari'05-38
Buluntu Yeri	:Nekropol E4 a M 4
Ölçü Yük.	:10. 0 cm.
A. Çapı	:7. 6 cm.
K. Çapı	:10. 2 cm.
T. Çapı	:4. 1 cm.
Hamur Renk / Karışım	:Kiremit kırmızısı / -
Fırınlanma	:Orta
Boya	:Yüzeyde astar
Yapım Tekniği	:Çark
Tanım	:Dikey dudak, yivli dudak altı, omuzda tek kulp, karına doğru genişleyen omuz, tabana doğru daralan gövde, düz taban, yüzeyde patina ve pişirmeden kaynaklanan farklı renk tonları.
Tarih	:İ. S. 1. yy.'ın ilk yarısı (Tiberius Çağı)

Kat. No.	:100 S. 86, Çiz. 46
Adı	:Tek kulplu kap
Eserin Yapıldığı Madde	:Pişmiş toprak
Kazı Env. No.	:Pari'05-217
Buluntu Yeri	:Nekropol E 4 d M 36
Ölçü Yük.	:13. 6 cm.
A. Çapı	:11. 2 cm.
K. Çapı	:13. 3 cm.
T. Çapı	:5. 1 cm.
Hamur Renk / Karışım	:Kiremit /-
Fırınlanma	:Kötü
Boya	:-
Yapım Tekniği	:Çark
Tanım	:Dışa dönük keskin dudak, yivli boyun, dudak karın arası kulp, yuvarlak profilli gövde, ince taban yüzeyde çark izleri ve yanık.
Tarih	:İ. S. 1. yy.'ın ortaları

Kat. No.	:101 S. 86, Çiz. 47
Adı	:Tek kulplu kap
Eserin Yapıldığı Madde	:Pişmiş toprak
Kazı Env. No.	:Pari'05-199
Buluntu Yeri	:Nekropol E 4 d M 36
Ölçü Yük.	:12. 9 cm.
A. Çapı	:10. 0 cm.

K. Çapı	:12. 8 cm.
T. Çapı	:5. 0 cm.
Hamur Renk / Karışım	:Gri /-
Fırınlanma	:Orta
Boya	:-
Yapım Tekniği	:Çark
Tanım	:Dışa dönük keskin dudak, yivli boyun, dudak karın arası kulp, yuvarlak profilli gövde, ince taban yüzeyde yanık.
Tarih	:İ. S. 1. yy.'ın ortaları

Kat. No.	:102 S. 87, Çiz. 48
Adı	:Tek kulplu kap
Eserin Yapıldığı Madde	:Pişmiş toprak
Kazı Env. No.	:Pari'05-81
Buluntu Yeri	:Nekropol E4 b M 32
Ölçü Yük.	:13.4cm.
A. Çapı	:9.3 cm.
K. Çapı	:11.0 cm.
T. Çapı	:4.6 cm.
Hamur Renk / Karışım	:Kiremit kırmızısı / Az mika ve kum
Fırınlanma	:Kötü
Boya	:Gövde altına kadar siyah
Yapım Tekniği	:Çark
Tanım	:Sonradan birleştirilmiş kapta, dışa çekik yüksek dudak, boyunda yiv, dudak karın arası eksik kulp, ayağa doğru genişleyen sarkık gövde, kısa ayak, düz taban, yüzeyde patina ve çark izleri.
Tarih	:İ. S. 2. yy.

Kat. No.	:103 S. 87, Çiz. 49
Adı	:Çift kulplu kap
Eserin Yapıldığı Madde	:Pişmiş toprak
Kazı Env. No.	:Pari'05-77
Buluntu Yeri	:Nekropol E4 b M 37
Ölçü Yük.	:11. 6 cm.
A. Çapı	:8. 8 cm.
K. Çapı	:9. 3 cm.
T. Çapı	:4. 1 cm.
Hamur Renk / Karışım	:Kiremit / Mika
Fırınlanma	:Orta
Boya	:Yüzeyde astar
Yapım Tekniği	:Çark
Tanım	:Sonradan birleştirilen eserde dışa çekik, yüksek dudak, yivli boyun, boyun omuz arası çift kulp, boyun altında omuza doğru genişleyip tabana doğru daralan gövde, bilezik kaide.
Tarih	:İ. S. 1. yy.'ın ortaları

Kat. No.	:104 S. 92, Çiz. 50
Adı	:Unguentarium
Eserin Yapıldığı Madde	:Pişmiş toprak
Kazı Env. No.	:Pari'05-75
Buluntu Yeri	:Nekropol E 4c TSM 1
Ölçü Yük.	:10. 0 cm.
A. Çapı	:1. 9 cm.
K. Çapı	:3. 6 cm.
T. Çapı	:2. 1 cm.
Hamur Renk / Karışım	:Kil/-
Fırınlanma	:Orta
Boya	:Gri
Yapım Tekniği	:Çark
Tanım	:Dışa dönük yuvarlak dudak, ince uzun boyun, keskin profilli omuz, iç gövde, kısa ayak, yuvarlak kaide, gövdede gri boya ve çark izleri, ağzında insitu tıpa.
Tarih	:İ. Ö. 4. yy. sonları

Kat. No.	:105 S. 92, Çiz. 51
Adı	:Unguentarium
Eserin Yapıldığı Madde	:Pişmiş toprak
Kazı Env. No.	:Pari'05-159
Buluntu Yeri	:Nekropol F4 a
Ölçü Yük.	:11. 3 cm.
A. Çapı	:1. 7 cm.
K. Çapı	:4. 0 cm.
T. Çapı	:2. 3 cm.
Hamur Renk / Karışım	:Deve tüyü /-
Fırınlanma	:Orta
Boya	:-
Yapım Tekniği	:Çark
Tanım	:Dışa dönük yuvarlak dudak, ince uzun boyun, yumuşak profilli omuz, iç gövde, kısa ayak, yuvarlak kaide, gövdede yanık.
Tarih	:İ. Ö. 3. yy.'ın başları

Kat. No.	:106 S. 93, Çiz. 52
Adı	:Unguentarium
Eserin Yapıldığı Madde	:Pişmiş toprak
Kazı Env. No.	:Pari'05-60
Buluntu Yeri	:Nekropol E4 b
Ölçü Yük.	:16. 5 cm.
A. Çapı	:2. 2 cm.
K. Çapı	:4. 1 cm.
T. Çapı	:2. 0 cm.
Hamur Renk / Karışım	:Deve tüyü / Az mika ve kum
Fırınlanma	:Orta
Boya	:-
Yapım Tekniği	:Çark

Tanım	:Parçalar halinde ele geçmiş sonradan birleştirilmiş eserde dışa dönük yuvarlak dudak, ince uzun boyun, hafif köşeli profile sahip omuz, iç gövde, uzun ayak, yuvarlak kaide, yüzeyde pişirmeden kaynaklanan renk tonları.
Tarih	:İ. Ö. 2. yy. ortaları

Kat. No.	:107 S. 94, Çiz. 53
Adı	:Unguentarium
Eserin Yapıldığı Madde	:Pişmiş toprak
Kazı Env. No.	:Pari'05-76
Buluntu Yeri	:Nekropol F4 a
Ölçü Yük.	:21. 6 cm.
A. Çapı	:3. 0 cm.
K. Çapı	:6. 2 cm.
T. Çapı	:2. 7 cm.
Hamur Renk / Karışım	:Koyu gri /-
Fırınlanma	:Kötü
Boya	:
Yapım Tekniği	:Çark
Tanım	:Parçalar halinde ele geçmiş sonradan birleştirilmiş kaptı, dışa dönük yuvarlak dudak, ince uzun boyun, yumuşak profilli omuz, iç gövde, uzun ayak, yuvarlak kaide, üzerinde çark izleri.
Tarih	:İ. Ö. 2. yy. sonları-1. yy. başları

Kat. No.	:108 S. 94, Çiz. 54
Adı	:Unguentarium
Eserin Yapıldığı Madde	:Pişmiş toprak
Kazı Env. No.	:Pari'05-57
Buluntu Yeri	:Nekropol E4 b M 12
Ölçü Yük.	:17. 9 cm.
A. Çapı	:3. 0 cm.
K. Çapı	:4. 6 cm.
T. Çapı	:2. 2 cm.
Hamur Renk / Karışım	:Deve tüyü / -
Fırınlanma	:Orta
Boya	:
Yapım Tekniği	:Çark
Tanım	:Dışa dönük dudak, uzun silindirik boyun, iç gövde, ince uzun ayak, yuvarlak kaide, yüzeyde yer yer patina.
Tarih	:İ. Ö. 1. yy. sonları

Kat. No.	:109 S. 95, Çiz. 55
Adı	:Unguentarium
Eserin Yapıldığı Madde	:Pişmiş toprak
Kazı Env. No.	:Pari'05-50
Buluntu Yeri	:Nekropol E3 d
Ölçü Yük.	:11. 7 cm.
A. Çapı	:2. 6 cm.

K. Çapı	:4. 6 cm.
T. Çapı	:2. 7 cm.
Hamur Renk / Karışım	:Deve tüyü / -
Fırınlanma	:Orta
Boya	:-
Yapım Tekniği	:Çark
Tanım	:Dışa dönük dudak, kısa silindirik boyun, aşağıya doğru daralan iç gövde, konik kaide, pişirmeden kaynaklanan farklı renk tonları.
Tarih	:İ. Ö. 1. yy. sonları

Kat. No.	:110 S. 95, Çiz. 56
Adı	:Unguentarium
Eserin Yapıldığı Madde	:Pişmiş toprak
Kazı Env. No.	:Pari'05-47
Buluntu Yeri	:Nekropol E3 d
Ölçü Yük.	:14. 2 cm.
A. Çapı	:2. 5 cm.
K. Çapı	:5. 7 cm.
T. Çapı	:3. 0 cm.
Hamur Renk / Karışım	:Açık turuncu / -
Fırınlanma	:Kötü
Boya	:-
Yapım Tekniği	:Çark
Tanım	:Sonradan birleştirilen eserde dışa dönük dudak, kısa silindirik boyun, aşağıya doğru daralan iç gövde, konik kaide, pişirmeden kaynaklanan farklı renk tonları.
Tarih	:İ. Ö. 1. yy. sonları

Kat. No.	:111 S. 96, Çiz. 57
Adı	:Unguentarium
Eserin Yapıldığı Madde	:Pişmiş toprak
Kazı Env. No.	:Pari'05-224
Buluntu Yeri	:Nekropol E4 b M 32
Ölçü Yük.	:24. 5 cm.
A. Çapı	:4. 1 cm.
K. Çapı	:6. 5 cm.
T. Çapı	:4. 4 cm.
Hamur Renk / Karışım	:Gri /
Fırınlanma	:Orta
Boya	:-
Yapım Tekniği	:Çark
Tanım	:Dışa dönük ince dudak, aşağıya doğru daralan, uzun, silindirik yivli boyun, uzun armudi gövde, konik kaide, yüzeyde çark izleri, yanık ve patina.
Tarih	:İ. S. 2. yy.

Kat. No.	:112 S. 96, Çiz. 58
Adı	:Unguentarium
Eserin Yapıldığı Madde	:Pişmiş toprak
Kazı Env. No.	:Pari'05-152
Buluntu Yeri	:Nekropol E4 b M 32
Ölçü Yük.	:23. 6 cm.
A. Çapı	:4. 5 cm.
K. Çapı	:6. 7 cm.
T. Çapı	:4. 5 cm.
Hamur Renk / Karışım	:Kiremit / Az mika
Fırınlanma	:Orta
Boya	:-
Yapım Tekniği	:Çark
Tanım	:Sonradan birleştirilen eserde dışa dönük ince dudak, aşağıya doğru genişleyen, uzun, silindirik boyun, uzun armudi gövde, konik kaide, yüzeyde pişirmeden kaynaklanan farklı renk tonları ve patina.
Tarih	:İ. S. 2. yy.

Kat. No.	:113 S. 97, Çiz. 59
Adı	:Unguentarium
Eserin Yapıldığı Madde	:Pişmiş toprak
Kazı Env. No.	:Pari'05-222
Buluntu Yeri	:Nekropol F4 a M 35
Ölçü Yük.	:14. 5 cm.
A. Çapı	:3. 2 cm.
K. Çapı	:6. 7 cm.
T. Çapı	:3. 8 cm.
Hamur Renk / Karışım	:Deve tüyü / -
Fırınlanma	:Orta
Boya	:Boynun üst yarısı kızıl kahve.
Yapım Tekniği	:Çark
Tanım	:Ağızda eksik, dışa dönük dudak, aşağıya doğru daralan uzun silindirik boyun, torba gövde, düz dip, yüzeyde yanık ve patina.
Tarih	:İ. Ö. 1. yy. sonları-İ. S. 1. yy. başları

Kat. No.	:114 S. 98, Çiz. 60
Adı	:Unguentarium
Eserin Yapıldığı Madde	:Pişmiş toprak
Kazı Env. No.	:Pari'05-196
Buluntu Yeri	:Nekropol F4 a
Ölçü Yük.	:13. 8 cm.
A. Çapı	:3. 1 cm.
K. Çapı	:6. 8 cm.
T. Çapı	:3. 5 cm.
Hamur Renk / Karışım	:Kiremit / -
Fırınlanma	:Orta
Boya	:-

Yapım Tekniği	:Çark
Tanım	:Ağızda eksik, dışa dönük dudak, aşağıya doğru daralan uzun silindirik boyun, yuvarlak gövde, düz dip, yüzeyde yanık ve patina.
Tarih	:İ. Ö. 1. yy. sonları-İ. S. 1. yy. başları

Kat. No.	:115 S. 98, Çiz. 61
Adı	:Unguentarium
Eserin Yapıldığı Madde	:Pişmiş toprak
Kazı Env. No.	:Pari'05-173
Buluntu Yeri	:Nekropol E4 b M 31
Ölçü Yükl.	:14. 5 cm.
A. Çapı	:3. 1 cm.
K. Çapı	:6. 6 cm.
T. Çapı	:3. 1 cm.
Hamur Renk / Karışım	:Deve tüyü / -
Fırınlanma	:Orta
Boya	:Ağız ve boynun yarısında siyah
Yapım Tekniği	:Çark
Tanım	:Dışa dönük dudak, aşağıya doğru daralan uzun silindirik boyun, yuvarlak gövde, düz dip, yüzeyde yanık ve patina.
Tarih	:İ. S. 1. yy.'ın ilk yarısı

Kat. No.	:116 S. 98, Çiz. 62
Adı	:Unguentarium
Eserin Yapıldığı Madde	:Pişmiş toprak
Kazı Env. No.	:Pari'05-148
Buluntu Yeri	:Nekropol F3 c M 16
Ölçü Yükl.	:14. 0 cm.
A. Çapı	:3. 1 cm.
K. Çapı	:6. 3 cm.
T. Çapı	:3. 5 cm.
Hamur Renk / Karışım	:Açık kiremit / -
Fırınlanma	:Orta
Boya	: -
Yapım Tekniği	:Çark
Tanım	:Dışa dönük dudak, uzun silindirik boyun, torba gövde, düz dip, yüzeyde patina.
Tarih	:İ. S. 1. yy.'ın ortaları

Kat. No.	:117 S. 98, Çiz. 63
Adı	:Unguentarium
Eserin Yapıldığı Madde	:Pişmiş toprak
Kazı Env. No.	:Pari'05-157
Buluntu Yeri	:Nekropol F3 c M 16
Ölçü Yükl.	:13. 8 cm.
A. Çapı	:3. 4 cm.

K. Çapı	:6. 1 cm.
T. Çapı	:3. 3 cm.
Hamur Renk / Karışım	:Kiremit / -
Fırınlanma	:Orta
Boya	: -
Yapım Tekniği	:Çark
Tanım	:Dışa dönük dudak, uzun silindirik boyun, torba gövde, düz dip, pişirmeden kaynaklanan renk tonları ve yüzeyde patina.
Tarih	:İ. S. 1. yy.'ın ortaları

Kat. No.	:118 S. 98, Çiz. 64
Adı	:Unguentarium
Eserin Yapıldığı Madde	:Pişmiş toprak
Kazı Env. No.	:Pari'05-174
Buluntu Yeri	:Nekropol F3 c M 16
Ölçü Yük.	:11. 8 cm.
A. Çapı	:2. 9 cm.
K. Çapı	:5. 2 cm.
T. Çapı	:2. 7 cm.
Hamur Renk / Karışım	:Deve tüyü / -
Fırınlanma	:Orta
Boya	: -
Yapım Tekniği	:Çark
Tanım	:Dışa dönük dudak, uzun silindirik boyun, torba gövde, düz dip, sonradan birleştirilen boyun ve gövde üzerinde, yanık ve patina izleri.
Tarih	:İ. S. 1. yy.'ın ortaları

Kat. No.	:119 S. 98, Çiz. 65
Adı	:Unguentarium
Eserin Yapıldığı Madde	:Pişmiş toprak
Kazı Env. No.	:Pari'05-201
Buluntu Yeri	:Nekropol F3 c M 16
Ölçü Yük.	:12. 3 cm.
A. Çapı	:2. 8 cm.
K. Çapı	:5. 4 cm.
T. Çapı	:2. 8 cm.
Hamur Renk / Karışım	:Kiremit / -
Fırınlanma	:Orta
Boya	: -
Yapım Tekniği	:Çark
Tanım	:Dışa dönük dudak, uzun silindirik boyun, torba gövde, düz dip, yüzeyde yanık ve patina.
Tarih	:İ. S. 1. yy.'ın ortaları

Kat. No.	:120 S. 99, Çiz. 66
Adı	:Unguentarium

Eserin Yapıldığı Madde	:Pişmiş toprak
Kazı Env. No.	:Pari'05-218
Buluntu Yeri	:Nekropol F3 c M 16
Ölçü Yü.	:9. 7 cm.
A. Çapı	:2. 6 cm.
K. Çapı	:4. 4 cm.
T. Çapı	:2. 3 cm.
Hamur Renk /Karışım	:Kiremit / -
Fırınlanma	:Orta
Boya	: -
Yapım Tekniği	:Çark
Tanım	:Dışa dönük dudak, sonradan birleştirilmiş uzun silindirik boyun, torba gövde, düz dip, yüzeyde yanık ve patina.
Tarih	:İ. S. 1. yy.'ın ortaları

Kat. No.	:121 S. 99, Çiz. 67
Adı	:Unguentarium
Eserin Yapıldığı Madde	:Pişmiş toprak
Kazı Env. No.	:Pari'05-163
Buluntu Yeri	:Nekropol F4 a M 47
Ölçü Yü.	:12. 8 cm.
A. Çapı	:2. 8 cm.
K. Çapı	:5. 6 cm.
T. Çapı	:2. 8 cm.
Hamur Renk / Karışım	:Deve tüyü / -
Fırınlanma	:Orta
Boya	:Ağız ve boyunda siyah
Yapım Tekniği	:Çark
Tanım	:Dışa dönük dudak, aşağıya doğru daralan uzun silindirik boyun, yuvarlak gövde, düz dip.
Tarih	:İ. S. 1. yy.'ın ortaları

Kat. No.	:122 S. 99, Çiz. 68
Adı	:Unguentarium
Eserin Yapıldığı Madde	:Pişmiş toprak
Kazı Env. No.	:Pari'05-158
Buluntu Yeri	:Nekropol F4 a
Ölçü Yü.	:14. 0 cm.
A. Çapı	:3. 3 cm.
K. Çapı	:6. 3 cm.
T. Çapı	:3. 5 cm.
Hamur Renk / Karışım	:Deve tüyü / -
Fırınlanma	:Orta
Boya	:Boynun üst yarısı siyah
Yapım Tekniği	:Çark
Tanım	:Dışa dönük dudak, sonradan birleştirilmiş uzun silindirik boyun, yuvarlak gövde, düz dip, yüzeyde yanık ve patina.
Tarih	:İ. S. 1. yy.'ın ortaları

Kat. No.	:123 S. 100, Çiz. 69
Adı	:Unguentarium
Eserin Yapıldığı Madde	:Pişmiş toprak
Kazı Env. No.	:Pari'05-192
Buluntu Yeri	:Nekropol F4 a M 47
Ölçü Yük.	:12. 2 cm.
A. Çapı	:3. 2 cm.
K. Çapı	:5. 9 cm.
T. Çapı	:2. 9 cm.
Hamur Renk / Karışım	:Kiremit / -
Fırınlanma	:Orta
Boya	:Ağız ve boyunda kızıl kahve
Yapım Tekniği	:Çark
Tanım	:Dışa dönük dudak, aşağıya doğru daralan uzun silindirik boyun, armudi gövde, düz dip, yüzeyde yanık izleri.
Tarih	:İ. S. 1. yy.'ın ortaları

Kat. No.	:124 S. 100, Çiz. 70
Adı	:Unguentarium
Eserin Yapıldığı Madde	:Pişmiş toprak
Kazı Env. No.	:Pari'05-162
Buluntu Yeri	:Nekropol F4 a M 47
Ölçü Yük.	:13. 2 cm.
A. Çapı	:3.5 cm.
K. Çapı	:5. 8 cm.
T. Çapı	:2. 9 cm.
Hamur Renk / Karışım	:Deve tüyü / -
Fırınlanma	:Orta
Boya	:Ağız ve boynun üst yarısı siyah
Yapım Tekniği	:Çark
Tanım	:Dışa dönük dudak, aşağıya doğru daralan uzun silindirik boyun, armudi gövde, düz dip, yüzeyde patina.
Tarih	:İ. S. 1. yy.'ın ortaları

Kat. No.	:125 S. 100, Çiz. 71
Adı	:Unguentarium
Eserin Yapıldığı Madde	:Pişmiş toprak
Kazı Env. No.	:Pari'05-206
Buluntu Yeri	:Nekropol E4 b M 37
Ölçü Yük.	:13. 7 cm.
A. Çapı	:3. 4 cm.
K. Çapı	:6. 2 cm.
T. Çapı	:3. 2 cm.
Hamur Renk / Karışım	:Kiremit / -
Fırınlanma	:Orta
Boya	:Boynun üst yarısı kahverengi
Yapım Tekniği	:Çark

Tanım	:Sonradan birleştirilmiş kapta, dışa dönük dudak, aşağıya doğru daralan ince, uzun, silindirik boyun, torba gövde, düz dip, yüzeyde yanık ve patina.
Tarih	:İ. S. 1. yy.'ın ortaları

Kat. No.	:126 S. 100, Çiz. 72
Adı	:Unguentarium
Eserin Yapıldığı Madde	:Pişmiş toprak
Kazı Env. No.	:Pari'05-208
Buluntu Yeri	:Nekropol E4 b M 37
Ölçü Yük.	:13. 7 cm.
A. Çapı	:3. 1 cm.
K. Çapı	:6. 2 cm.
T. Çapı	:3. 0 cm.
Hamur Renk / Karışım	:Deve tüyü / -
Fırınlanma	:Orta
Boya	:Gövde de siyah
Yapım Tekniği	:Çark
Tanım	:Dışa dönük dudak, aşağıya doğru daralan uzun, silindirik boyun, torba gövde, düz dip, yüzeyde yanık ve patina.
Tarih	:İ. S. 1. yy.'ın ortaları

Kat. No.	:127 S. 100, Çiz. 73
Adı	:Unguentarium
Eserin Yapıldığı Madde	:Pişmiş toprak
Kazı Env. No.	:Pari'05-230
Buluntu Yeri	:Nekropol F3 c M 41
Ölçü Yük.	:12. 0 cm.
A. Çapı	:3. 1 cm.
K. Çapı	:5. 5 cm.
T. Çapı	:2. 9 cm.
Hamur Renk / Karışım	:Deve tüyü / -
Fırınlanma	:Orta
Boya	:-
Yapım Tekniği	:Çark
Tanım	:Dışa dönük dudak, uzun silindirik boyun, armudi gövde, düz dip, yüzeyde yanık ve patina.
Tarih	:İ. S. 1. yy.'ın ortaları

Kat. No.	:128 S. 101, Çiz. 74
Adı	:Unguentarium
Eserin Yapıldığı Madde	:Pişmiş toprak
Kazı Env. No.	:Pari'05-168
Buluntu Yeri	:Nekropol E4 b M 32
Ölçü Yük.	:14. 4 cm.
A. Çapı	:3. 0 cm.
K. Çapı	:6. 8 cm.

T. Çapı	:3. 0 cm.
Hamur Renk / Karışım	:Deve tüyü / -
Fırınlanma	:Orta
Boya	:Ağız ve boyunda kahverengi
Yapım Tekniği	:Çark
Tanım	:Dışa dönük dudak, uzun silindirik boyun, torba gövde, düz dip, yüzeyde yanık.
Tarih	:İ. S. 1. yy.'ın 2. yarısı

Kat. No.	:129 S. 101, Çiz. 75
Adı	:Unguentarium
Eserin Yapıldığı Madde	:Pişmiş toprak
Kazı Env. No.	:Pari'05-160
Buluntu Yeri	:Nekropol E4 b M 32
Ölçü Yük.	:14. 1 cm.
A. Çapı	:3. 3 cm.
K. Çapı	:7. 0 cm.
T. Çapı	:3. 2 cm.
Hamur Renk / Karışım	:Kiremit / -
Fırınlanma	:Orta
Boya	:-
Yapım Tekniği	:Çark
Tanım	:Dışa dönük ince dudak, uzun, silindirik boyun, torba gövde, düz dip, yüzeyde pişirmeden kaynaklanan renk tonları.
Tarih	:İ. S. 1. yy.'ın 2. yarısı

Kat. No.	:130 S. 101, Çiz. 76
Adı	:Unguentarium
Eserin Yapıldığı Madde	:Pişmiş toprak
Kazı Env. No.	:Pari'05-214
Buluntu Yeri	:Nekropol F4 a M 35
Ölçü Yük.	:9. 7 cm.
A. Çapı	:2. 4 cm.
K. Çapı	:4. 8 cm.
T. Çapı	:3. 1 cm.
Hamur Renk / Karışım	:Gri / -
Fırınlanma	:Orta
Boya	:-
Yapım Tekniği	:Çark
Tanım	:Dışa dönük dudak, kalın silindirik boyun, kısa köşeli torba gövde, düz dip, yüzeyde yanık ve patina.
Tarih	:İ. Ö. 1. yy.'ın sonları-İ. S. 1. yy.'ın başları

Kat. No.	:131 S. 101, Çiz. 77
Adı	:Unguentarium
Eserin Yapıldığı Madde	:Pişmiş toprak
Kazı Env. No.	:Pari'05-26

Buluntu Yeri	:Nekropol E4 a M 4
Ölçü Yük.	:9. 5 cm.
A. Çapı	:2. 6 cm.
K. Çapı	:5. 1 cm.
T. Çapı	:3. 1 cm.
Hamur Renk / Karışım	:Deve tüyü / Çok az mika
Fırınlanma	:Orta
Boya	: -
Yapım Tekniği	:Çark
Tanım	:Dışa dönük dudak, kalın silindirik boyun, kısa köşeli torba gövde, düz dip, yüzeyde patina.
Tarih	:İ. S. 1. yy.'ın ilk yarısı (Tiberius Çağı)

Kat. No.	:132 S. 101, Çiz. 78
Adı	:Unguentarium
Eserin Yapıldığı Madde	:Pişmiş toprak
Kazı Env. No.	:Pari'05-251
Buluntu Yeri	:Nekropol F3 c
Ölçü Yük.	:8. 8 cm.
A. Çapı	:2. 2 cm.
K. Çapı	:4. 2 cm.
T. Çapı	:2. 5 cm.
Hamur Renk / Karışım	:Deve tüyü / -
Fırınlanma	:Orta
Boya	: -
Yapım Tekniği	:Çark
Tanım	:Dışa dönük dudak, kalın silindirik boyun, kısa köşeli torba gövde, düz dip, yüzeyde patina.
Tarih	:İ. S. 1. yy.'ın ilk yarısı (Tiberius Çağı)

Kat. No.	:133 S. 101, Çiz. 79
Adı	:Unguentarium
Eserin Yapıldığı Madde	:Pişmiş toprak
Kazı Env. No.	:Pari'05-09
Buluntu Yeri	:Nekropol Yüzey buluntusu
Ölçü Yük.	:11. 3 cm.
A. Çapı	:2. 6 cm.
K. Çapı	:5. 9 cm.
T. Çapı	:3. 4 cm.
Hamur Renk / Karışım	:Kahverengi / Az kum ve mika
Fırınlanma	:Orta
Boya	: -
Yapım Tekniği	:Çark
Tanım	:Dışa dönük dudak, kalın silindirik boyun, köşeli torba gövde, düz dip, yüzeyde patina.
Tarih	:İ. S. 1. yy.'ın ilk yarısı (Tiberius Çağı)

Kat. No.	:134 S. 101, Çiz. 80
Adı	:Unguentarium
Eserin Yapıldığı Madde	:Pişmiş toprak
Kazı Env. No.	:Pari'05-17
Buluntu Yeri	:Nekropol E4 a M 4
Ölçü Yük.	:10. 9 cm.
A. Çapı	:2. 5 cm.
K. Çapı	:5. 8 cm.
T. Çapı	:3. 7 cm.
Hamur Renk / Karışım	:Deve tüyü / -
Fırınlanma	:Orta
Boya	: -
Yapım Tekniği	:Çark
Tanım	:Dışa dönük dudak, kısa kalın silindirik boyun, köşeli torba gövde, düz dip, yüzeyde patina.
Tarih	:İ. S. 1. yy.'ın ilk yarısı (Tiberius Çağı)

Kat. No.	:135 S. 101, Çiz. 81
Adı	:Unguentarium
Eserin Yapıldığı Madde	:Pişmiş toprak
Kazı Env. No.	:Pari'05-15
Buluntu Yeri	:Nekropol E4 a M 4
Ölçü Yük.	:11. 4 cm.
A. Çapı	:2. 8 cm.
K. Çapı	:6. 0 cm.
T. Çapı	:4. 0 cm.
Hamur Renk / Karışım	:Açık kahverengi / Çok az kum ve mika
Fırınlanma	:Orta
Boya	: -
Yapım Tekniği	:Çark
Tanım	:Dışa dönük dudak, kısa kalın silindirik boyun, armudi gövde, düz dip, yüzeyde patina.
Tarih	:İ. S. 1. yy.'ın ilk yarısı (Tiberius Çağı)

Kat. No.	:136 S. 101, Çiz. 82
Adı	:Unguentarium
Eserin Yapıldığı Madde	:Pişmiş toprak
Kazı Env. No.	:Pari'05-16
Buluntu Yeri	:Nekropol E4 a M 4
Ölçü Yük.	:11. 2 cm.
A. Çapı	:2. 6 cm.
K. Çapı	:6. 0 cm.
T. Çapı	:3. 7 cm.
Hamur Renk / Karışım	:Turuncu kahverengi / Çok az kum ve mika
Fırınlanma	:Orta
Boya	: -
Yapım Tekniği	:Çark

Tanım :Dışa dönük dudak, kalın silindirik boyun, şişkin gövde, düz dip, yüzeyde patina.
Tarih :İ. S. 1. yy.'ın ilk yarısı (Tiberius Çağı)

Kat. No. :137 S. 101, Çiz. 83

Adı :Unguentarium
Eserin Yapıldığı Madde :Pişmiş toprak
Kazı Env. No. :Pari'05-24
Buluntu Yeri :Nekropol E4 a M 4
Ölçü Yük. :11. 4 cm.
A. Çapı :2. 5 cm.
K. Çapı :6. 0 cm.
T. Çapı :3. 6 cm.
Hamur Renk / Karışım :Deve tüyü / Çok az mika
Fırınlanma :Orta
Boya : -
Yapım Tekniği :Çark
Tanım :Dışa dönük dudak, kalın silindirik boyun, şişkin gövde, düz dip, yüzeyde patina.
Tarih :İ. S. 1. yy.'ın ilk yarısı (Tiberius Çağı)

Kat. No. :138 S. 101, Çiz. 84

Adı :Unguentarium
Eserin Yapıldığı Madde :Pişmiş toprak
Kazı Env. No. :Pari'05-18
Buluntu Yeri :Nekropol E4 a M 4
Ölçü Yük. :10. 4 cm.
A. Çapı :2. 0 cm.
K. Çapı :5. 3 cm.
T. Çapı :2. 9 cm.
Hamur Renk / Karışım :Deve tüyü / -
Fırınlanma :Orta
Boya : -
Yapım Tekniği :Çark
Tanım :Dışa dönük dudak, kısa kalın silindirik boyun, şişkin gövde, düz dip, yüzeyde patina.
Tarih :İ. S. 1. yy.'ın ilk yarısı (Tiberius Çağı)

Kat. No. :139 S. 101, Çiz. 85

Adı :Unguentarium
Eserin Yapıldığı Madde :Pişmiş toprak
Kazı Env. No. :Pari'05-19
Buluntu Yeri :Nekropol E4 a M 4
Ölçü Yük. :7. 3 cm.
A. Çapı :2. 4 cm.
K. Çapı :3. 8 cm.
T. Çapı :2. 5 cm.

Hamur Renk / Karışım	:Deve tüyü / Çok az mika
Fırınlanma	:Orta
Boya	: -
Yapım Tekniği	:Çark
Tanım	:Dışa dönük dudak, kısa kalın silindirik boyun, armudi gövde, düz dip, yüzeyde patina.
Tarih	:İ. S. 1. yy.'ın ilk yarısı (Tiberius Çağı)

Kat. No.	:140 S. 102, Çiz. 86
Adı	:Unguentarium
Eserin Yapıldığı Madde	:Pişmiş toprak
Kazı Env. No.	:Pari'05-223
Buluntu Yeri	:Nekropol F4 a M 35
Ölçü Yük.	:11. 2 cm.
A. Çapı	:2. 9 cm.
K. Çapı	:4. 6 cm.
T. Çapı	:2. 5 cm.
Hamur Renk / Karışım	:Kiremit / -
Fırınlanma	:Orta
Boya	: -
Yapım Tekniği	:Çark
Tanım	:Dışa dönük dudak, uzun silindirik boyun, kısa armudi gövde, düz dip, yüzeyde yanık ve patina.
Tarih	:İ. Ö. 1. yy. sonları-İ. S. 1. yy. başları

Kat. No.	:141 S. 103, Çiz. 87
Adı	:Unguentarium
Eserin Yapıldığı Madde	:Pişmiş toprak
Kazı Env. No.	:Pari'05-247
Buluntu Yeri	:Nekropol F3 c
Ölçü Yük.	:9. 3 cm.
A. Çapı	:3. 0 cm.
K. Çapı	:4. 3 cm.
T. Çapı	:2. 3 cm.
Hamur Renk / Karışım	:Deve tüyü / -
Fırınlanma	:Orta
Boya	: -
Yapım Tekniği	:Çark
Tanım	:Dışa dönük dudak, uzun silindirik boyun, armudi gövde, düz dip, yüzeyde yanık ve patina.
Tarih	:İ. Ö. 1. yy. sonları-İ. S. 1. yy. başları

Kat. No.	:142 S. 103, Çiz. 88
Adı	:Unguentarium
Eserin Yapıldığı Madde	:Pişmiş toprak
Kazı Env. No.	:Pari'05-236
Buluntu Yeri	:Nekropol F4 a M 35

Ölçü	Yük.	:9. 9 cm.
	A. Çapı	:2. 6 cm.
	K. Çapı	:4. 6 cm.
	T. Çapı	:2. 5 cm.
Hamur Renk	/ Karışım	:Deve tüyü / -
Fırınlanma		:Orta
Boya		:Gövdede siyah
Yapım Tekniği		:Çark
Tanım		:Sonradan birleştirilmiş kaptı, dışı dönük dudak, uzun silindirik boyun, kısa torba gövde, düz dip, yüzeyde yanık ve patina.
Tarih		:İ. Ö. 1. yy. sonları-İ. S. 1. yy. başları

Kat. No.		:143 S. 103, Çiz. 89
Adı		:Unguentarium
Eserin Yapıldığı Madde		:Pişmiş toprak
Kazı Env. No.		:Pari'05-182
Buluntu Yeri		:Nekropol F4 a M 34
Ölçü	Yük.	:10. 7 cm.
	A. Çapı	:2. 7 cm.
	K. Çapı	:4. 4 cm.
	T. Çapı	:2. 5 cm.
Hamur Renk	/ Karışım	:Açık kiremit / -
Fırınlanma		:Orta
Boya		:Ağız ve boynun üst kısmında kiremit kırmızısı.
Yapım Tekniği		:Çark
Tanım		:Dışa dönük dudak, aşağıya doğru daralan uzun silindirik boyun, armudi gövde, düz dip, gövde ve dudakta yanık.
Tarih		:İ. Ö. 1. yy. sonları-İ. S. 1. yy. başları

Kat. No.		:144 S. 103, Çiz. 90
Adı		:Unguentarium
Eserin Yapıldığı Madde		:Pişmiş toprak
Kazı Env. No.		:Pari'05-164
Buluntu Yeri		:Nekropol F4 a M 34
Ölçü	Yük.	:9. 5 cm.
	A. Çapı	:2. 3 cm.
	K. Çapı	:4. 2 cm.
	T. Çapı	:2. 5 cm.
Hamur Renk	/ Karışım	:Gri / -
Fırınlanma		:Orta
Boya		:Gövdede siyah
Yapım Tekniği		:Çark
Tanım		:Dışa dönük dudak, aşağıya doğru daralan uzun silindirik boyun, kısa torba gövde, düz dip, yüzeyde yanık ve patina.
Tarih		:İ. Ö. 1. yy. sonları-İ. S. 1. yy. başları

Kat. No.	:145 S. 104, Çiz. 91
Adı	:Unguentarium
Eserin Yapıldığı Madde	:Pişmiş toprak
Kazı Env. No.	:Pari'05-237
Buluntu Yeri	:Nekropol F3 c M 16
Ölçü Yük.	:7. 5 cm.
A. Çapı	:2. 5 cm.
K. Çapı	:3. 2 cm.
T. Çapı	:2. 0 cm.
Hamur Renk / Karışım	:Deve tüyü / -
Fırınlanma	:Orta
Boya	: -
Yapım Tekniği	:Çark
Tanım	:Dışa dönük dudak, aşağıya doğru daralan boyun, sarkık gövde, düz dip, yüzeyde yanık ve patina.
Tarih	:İ. S. 1. yy. ortaları

Kat. No.	:146 S. 104, Çiz. 92
Adı	:Unguentarium
Eserin Yapıldığı Madde	:Pişmiş toprak
Kazı Env. No.	:Pari'05-66
Buluntu Yeri	:Nekropol F3 c M 8
Ölçü Yük.	:9. 5 cm.
A. Çapı	:2. 8 cm.
K. Çapı	:4. 5 cm.
T. Çapı	:2. 5 cm.
Hamur Renk / Karışım	:Açık kiremit / -
Fırınlanma	:Orta
Boya	: -
Yapım Tekniği	:Çark
Tanım	:Dışa dönük dudak, uzun kalın silindirik boyun, şişkin armudi gövde, düz dip, yüzeyde patina.
Tarih	:İ. S. 1. yy.'ın 3. çeyreği

Kat. No.	:147 S. 104, Çiz. 93
Adı	:Unguentarium
Eserin Yapıldığı Madde	:Pişmiş toprak
Kazı Env. No.	:Pari'05-64
Buluntu Yeri	:Nekropol F3 c M 8
Ölçü Yük.	:9. 8 cm.
A. Çapı	:2. 6 cm.
K. Çapı	:4. 6 cm.
T. Çapı	:2. 6 cm.
Hamur Renk / Karışım	:Deve tüyü / Kum
Fırınlanma	:Orta
Boya	: -
Yapım Tekniği	:Çark

Tanım :Dışa dönük dudak, uzun silindirik boyun, şişkin armudi gövde, düz dip, yüzeyde yanık ve patina.
Tarih :İ. S. 1. yy.'ın 3. çeyreği

Kat. No. :148 S. 105, Çiz. 94

Adı :Unguentarium
Eserin Yapıldığı Madde :Pişmiş toprak
Kazı Env. No. :Pari'05-67
Buluntu Yeri :Nekropol F3 c M 8
Ölçü Yük. :8. 0 cm.
A. Çapı :2. 0 cm.
K. Çapı :3. 2 cm.
T. Çapı :1. 7 cm.
Hamur Renk / Karışım :Açık deve tüyü / -
Fırınlanma :Orta
Boya :Boyunda kiremit kırmızısı
Yapım Tekniği :Çark
Tanım :Dışa dönük dudak, aşağıya doğru daralan uzun silindirik boyun, armudi gövde, düz dip, yüzeyde çark izleri ve patina.
Tarih :İ. S. 1. yy.'ın 3. çeyreği

Kat. No. :149 S. 105, Çiz. 95

Adı :Unguentarium
Eserin Yapıldığı Madde :Pişmiş toprak
Kazı Env. No. :Pari'05-166
Buluntu Yeri :Nekropol F4 a M 26
Ölçü Yük. :12. 5 cm.
A. Çapı :3. 0 cm.
K. Çapı :4. 9 cm.
T. Çapı :2. 6 cm.
Hamur Renk / Karışım :Gri / -
Fırınlanma :Orta
Boya :Boyunda siyah
Yapım Tekniği :Çark
Tanım :Ağız ve boyun sonradan birleştirilmiş, ağızda eksik, dışa dönük dudak, aşağıya doğru daralan uzun silindirik boyun, armudi gövde, düz dip, yüzeyde yanık.
Tarih :İ. Ö. 1. yy. sonları-İ. S. 1. yy. başları

Kat. No. :150 S. 105, Çiz. 96

Adı :Unguentarium
Eserin Yapıldığı Madde :Pişmiş toprak
Kazı Env. No. :Pari'05-147
Buluntu Yeri :Nekropol F4 a
Ölçü Yük. :12. 8 cm.
A. Çapı :3. 3 cm.
K. Çapı :5. 5 cm.

T. Çapı	:3. 0 cm.
Hamur Renk / Karışım	:Deve tüyü / -
Fırınlanma	:Orta
Boya	:-
Yapım Tekniği	:Çark
Tanım	:Sonradan birleştirilen eserde, dışa dönük dudak, aşağıya doğru daralan uzun silindirik boyun, armudi gövde, düz dip, yüzeyde yanık.
Tarih	:İ. Ö. 1. yy. sonları-İ. S. 1. yy. başları

Kat. No.	:151 S. 106, Çiz. 97
Adı	:Unguentarium
Eserin Yapıldığı Madde	:Pişmiş toprak
Kazı Env. No.	:Pari'05-151
Buluntu Yeri	:Nekropol E4 d M 33
Ölçü Yük.	:13. 5 cm.
A. Çapı	:2. 7 cm.
K. Çapı	:5. 6 cm.
T. Çapı	:2. 9 cm.
Hamur Renk / Karışım	:Gri / -
Fırınlanma	:Orta
Boya	:Yüzeyde siyah
Yapım Tekniği	:Çark
Tanım	:Dışa dönük dudak, uzun silindirik boyun, armudi gövde, düz dip, yüzeyde pişirmeden kaynaklanan renk tonları.
Tarih	:İ. S. 1. yy. ortaları

Kat. No.	:152 S. 106, Çiz. 98
Adı	:Unguentarium
Eserin Yapıldığı Madde	:Pişmiş toprak
Kazı Env. No.	:Pari'05-212
Buluntu Yeri	:Nekropol E4 b M 37 yakını
Ölçü Yük.	:12. 4 cm.
A. Çapı	:2. 9 cm.
K. Çapı	:5. 6 cm.
T. Çapı	:2. 7 cm.
Hamur Renk / Karışım	:Deve tüyü / -
Fırınlanma	:Orta
Boya	:Boyunda kızıl kahve
Yapım Tekniği	:Çark
Tanım	:Dışa dönük ince dudak, aşağıya doğru daralan uzun, silindirik boyun, armudi gövde, düz dip, yüzeyde yanık ve patina.
Tarih	:İ. S. 1. yy. ortaları

Kat. No.	:153 S. 106, Çiz. 99
Adı	:Unguentarium
Eserin Yapıldığı Madde	:Pişmiş toprak

Kazı Env. No.	:Pari'05-170
Buluntu Yeri	:Nekropol E4 d
Ölçü Yük.	:12. 9 cm.
A. Çapı	:3. 0 cm.
K. Çapı	:5. 3 cm.
T. Çapı	:3. 0 cm.
Hamur Renk / Karışım	:Gri / Çok az mika
Fırınlanma	:Orta
Boya	:Yüzey siyah
Yapım Tekniği	:Çark
Tanım	:Dışa kıvrılmış kalın dudak, uzun silindirik boyun, armudi gövde, düz dip, yüzeyde yanık ve patina.
Tarih	:İ. S. 1. yy. ortaları

Kat. No.	:154 S. 106, Çiz. 100
Adı	:Unguentarium
Eserin Yapıldığı Madde	:Pişmiş toprak
Kazı Env. No.	:Pari'05-161
Buluntu Yeri	:Nekropol E4 d M 33
Ölçü Yük.	:13. 2 cm.
A. Çapı	:3. 0 cm.
K. Çapı	:5. 6 cm.
T. Çapı	:3. 0 cm.
Hamur Renk / Karışım	:Kiremit / -
Fırınlanma	:Orta
Boya	:Boyunda kiremit kırmızısı
Yapım Tekniği	:Çark
Tanım	:Dışa dönük dudak, sonradan birleştirilen uzun silindirik boyun, armudi gövde, düz dip, yüzeyde yanık ve patina.
Tarih	:İ. S. 1. yy. ortaları

Kat. No.	:155 S. 106, Çiz. 101
Adı	:Unguentarium
Eserin Yapıldığı Madde	:Pişmiş toprak
Kazı Env. No.	:Pari'05-185
Buluntu Yeri	:Nekropol E4 d M 33
Ölçü Yük.	:13. 8 cm.
A. Çapı	:2. 8 cm.
K. Çapı	:5. 5 cm.
T. Çapı	:3. 5 cm.
Hamur Renk / Karışım	:Kiremit / -
Fırınlanma	:Orta
Boya	:-
Yapım Tekniği	:Çark
Tanım	:Dışa dönük dudak, uzun silindirik boyun, armudi gövde, düz dip, yüzeyde yanık ve patina.
Tarih	:İ. S. 1. yy. ortaları

Kat. No.	:156 S. 106, Çiz. 102
Adı	:Unguentarium
Eserin Yapıldığı Madde	:Pişmiş toprak
Kazı Env. No.	:Pari'05-177
Buluntu Yeri	:Nekropol E4 d M 33
Ölçü Yük.	:14. 4 cm.
A. Çapı	:3. 0 cm.
K. Çapı	:5. 6 cm.
T. Çapı	:3. 8 cm.
Hamur Renk / Karışım	:Deve tüyü / -
Fırınlanma	:Kötü
Boya	:-
Yapım Tekniği	:Çark
Tanım	:Dışa dönük dudak, sonradan birleştirilen uzun silindirik boyun, armudi, köşeli profilli gövde, düz dip, yüzeyde pişirmeden kaynaklanan farklı renk tonları, yanık ve patina.
Tarih	:İ. S. 1. yy. ortaları

Kat. No.	:157 S. 106, Çiz. 103
Adı	:Unguentarium
Eserin Yapıldığı Madde	:Pişmiş toprak
Kazı Env. No.	:Pari'05-233
Buluntu Yeri	:Nekropol E4 d M 22
Ölçü Yük.	:13. 3 cm.
A. Çapı	:2. 9 cm.
K. Çapı	:5. 6 cm.
T. Çapı	:3. 5 cm.
Hamur Renk / Karışım	:Deve tüyü / -
Fırınlanma	:Orta
Boya	:-
Yapım Tekniği	:Çark
Tanım	:Sonradan birleştirilmiş kapta, dışa dönük dudak, ince uzun boyun, sarkık gövde, düz dip, yüzeyde yanık ve patina.
Tarih	:İ. S. 1. yy. ortaları

Kat. No.	:158 S. 107, Çiz. 104
Adı	:Unguentarium
Eserin Yapıldığı Madde	:Pişmiş toprak
Kazı Env. No.	:Pari'05-234
Buluntu Yeri	:Nekropol E4 d M 22
Ölçü Yük.	:14. 2 cm.
A. Çapı	:3. 0 cm.
K. Çapı	:5. 8 cm.
T. Çapı	:3. 3 cm.
Hamur Renk / Karışım	:Deve tüyü / -
Fırınlanma	:Orta
Boya	:-
Yapım Tekniği	:Çark

Tanım :Dışa dönük ince dudak, sonradan birleştirilmiş ince uzun boyun, sarkık gövde, düz dip, yüzeyde yanık ve patina.
Tarih :İ. S. 1. yy. ortaları

Kat. No. :159 S. 107, Çiz. 105

Adı :Unguentarium
Eserin Yapıldığı Madde :Pişmiş toprak
Kazı Env. No. :Pari'05-250
Buluntu Yeri :Nekropol E4 d M 22
Ölçü Yük. :15. 9 cm.
A. Çapı :2. 9 cm.
K. Çapı :6. 2 cm.
T. Çapı :3. 8 cm.
Hamur Renk / Karışım :Deve tüyü / -
Fırınlanma :Orta
Boya : -
Yapım Tekniği :Çark
Tanım :Dışa dönük ince dudak, ince uzun boyun, sarkık gövde, düz dip, yüzeyde yanık ve patina.
Tarih :İ. S. 1. yy. ortaları

Kat. No. :160 S. 107, Çiz. 106

Adı :Unguentarium
Eserin Yapıldığı Madde :Pişmiş toprak
Kazı Env. No. :Pari'05-249
Buluntu Yeri :Nekropol E4 d M 22
Ölçü Yük. :11. 5 cm.
A. Çapı :2. 7 cm.
K. Çapı :4. 3 cm.
T. Çapı :2. 5 cm.
Hamur Renk / Karışım :Deve tüyü / -
Fırınlanma :Orta
Boya : -
Yapım Tekniği :Çark
Tanım :Dışa dönük ince dudak, giderek daralan ince uzun boyun, sarkık gövde, düz dip, yüzeyde yanık ve patina.
Tarih :İ. S. 1. yy. ortaları

Kat. No. :161 S. 107, Çiz. 107

Adı :Unguentarium
Eserin Yapıldığı Madde :Pişmiş toprak
Kazı Env. No. :Pari'05-246
Buluntu Yeri :Nekropol E4 d M 28
Ölçü Yük. :11. 7 cm.
A. Çapı :2. 4 cm.
K. Çapı :3. 9 cm.
T. Çapı :2. 5 cm.

Hamur Renk / Karışım	:Deve tüyü / -
Fırınlanma	:Orta
Boya	:
Yapım Tekniği	:Çark
Tanım	:Dışa dönük dudak, aşağıya doğru daralan uzun silindirik boyun, armudi gövde, düz dip, yüzeyde yanık ve patina.
Tarih	:İ. S. 1. yy. ortaları

Kat. No.	:162 S. 107, Çiz. 108
Adı	:Unguentarium
Eserin Yapıldığı Madde	:Pişmiş toprak
Kazı Env. No.	:Pari'05-209
Buluntu Yeri	:Nekropol E4 b M 37
Ölçü Yük.	:14. 0 cm.
A. Çapı	:3. 1 cm.
K. Çapı	:5. 0 cm.
T. Çapı	:3. 0 cm.
Hamur Renk / Karışım	:Deve tüyü / -
Fırınlanma	:Orta
Boya	:-
Yapım Tekniği	:Çark
Tanım	:Dışa dönük dudak, aşağıya doğru daralan ince, uzun, silindirik boyun, armudi gövde, düz dip, yüzeyde yanık ve patina.
Tarih	:İ. S. 1. yy. ortaları

Kat. No.	:163 S. 107, Çiz. 109
Adı	:Unguentarium
Eserin Yapıldığı Madde	:Pişmiş toprak
Kazı Env. No.	:Pari'05-205
Buluntu Yeri	:Nekropol E4 b M 37
Ölçü Yük.	:12. 6 cm.
A. Çapı	:3. 1 cm.
K. Çapı	:5. 0 cm.
T. Çapı	:2. 5 cm.
Hamur Renk / Karışım	:Deve tüyü / -
Fırınlanma	:Orta
Boya	:-
Yapım Tekniği	:Çark
Tanım	:Dışa dönük dudak, aşağıya doğru daralan ince, uzun, silindirik boyun, armudi gövde, düz dip, yüzeyde yanık ve patina.
Tarih	:İ. S. 1. yy. ortaları

Kat. No.	:164 S. 108, Çiz. 110
Adı	:Unguentarium
Eserin Yapıldığı Madde	:Pişmiş toprak
Kazı Env. No.	:Pari'05-46
Buluntu Yeri	:Nekropol E4 b M 12

Ölçü	Yük.	:13. 0 cm.
	A. Çapı	:3. 2 cm.
	K. Çapı	:6. 7 cm.
	T. Çapı	:4. 0 cm.
Hamur Renk / Karışım		:Açık deve tüyü / -
Fırınlanma		:Orta
Boya		: -
Yapım Tekniği		:Çark
Tanım		:Dışa dönük ince dudak, aşağıya doğru daralan kısa silindirik boyun, sonradan birleştirilmiş torba gövde, düz dip, yüzeyde pişirmeden kaynaklanan farklı renk tonları, yer yer patina.
Tarih		:İ. Ö. 1. yy. sonları-İ. S. 1. yy. başları

Kat. No.		:165 S. 108, Çiz. 111
Adı		:Unguentarium
Eserin Yapıldığı Madde		:Pişmiş toprak
Kazı Env. No.		:Pari'05-48
Buluntu Yeri		:Nekropol E4 b M 12
Ölçü	Yük.	:10. 4 cm.
	A. Çapı	:3. 0 cm.
	K. Çapı	:5. 5 cm.
	T. Çapı	:3. 4 cm.
Hamur Renk / Karışım		:Deve tüyü / -
Fırınlanma		:Orta
Boya		: -
Yapım Tekniği		:Çark
Tanım		:Dışa dönük ince dudak, sonradan birleştirilmiş aşağıya doğru daralan kısa silindirik boyun, torba gövde, düz dip, yüzeyde pişirmeden kaynaklanan farklı renk tonları.
Tarih		: İ. Ö. 1. yy. sonları-İ. S. 1. yy. başları

Kat. No.		:166 S. 109, Çiz. 112
Adı		:Unguentarium
Eserin Yapıldığı Madde		:Pişmiş toprak
Kazı Env. No.		:Pari'05-171
Buluntu Yeri		:Nekropol E4 b M 12
Ölçü	Yük.	:9. 4 cm.
	A. Çapı	:2. 5 cm.
	K. Çapı	:5. 2 cm.
	T. Çapı	:2. 4 cm.
Hamur Renk / Karışım		:Kiremit / -
Fırınlanma		:Orta
Boya		: -
Yapım Tekniği		:Çark
Tanım		:Sonradan birleştirilen eserde dışa dönük ince dudak, kısa silindirik boyun, kısa torba gövde, düz dip.
Tarih		: İ. Ö. 1. yy. sonları-İ. S. 1. yy. başları

Kat. No.	:167 S. 109, Çiz. 113
Adı	:Unguentarium
Eserin Yapıldığı Madde	:Pişmiş toprak
Kazı Env. No.	:Pari'05-153
Buluntu Yeri	:Nekropol E4 b M 37
Ölçü Yük.	:9. 5 cm.
A. Çapı	:3. 0 cm.
K. Çapı	:4. 8 cm.
T. Çapı	:2. 5 cm.
Hamur Renk / Karışım	:Gri / -
Fırınlanma	:Orta
Boya	:Gövde de siyah
Yapım Tekniği	:Çark
Tanım	:Sonradan birleştirilen eserde dışa dönük ince dudak, silindirik boyun, armudi gövde, düz dip, yüzeyde yanık.
Tarih	:İ. S. 1. yy. ortaları

Kat. No.	:168 S. 109, Çiz. 114
Adı	:Unguentarium
Eserin Yapıldığı Madde	:Pişmiş toprak
Kazı Env. No.	:Pari'05-62
Buluntu Yeri	:Nekropol F3 c M 8
Ölçü Yük.	:7. 0 cm.
A. Çapı	:2. 5 cm.
K. Çapı	:4. 0 cm.
T. Çapı	:2. 5 cm.
Hamur Renk / Karışım	:Koyu kahve / Az mika
Fırınlanma	:Orta
Boya	: -
Yapım Tekniği	:Çark
Tanım	:Dışa çekik ince dudak, aşağıya doğru daralan kısa boyun, şişkin torba gövde, düz dip, yüzeyde çark izleri yanık ve patina.
Tarih	: İ. S. 1. yy.'ın 3. çeyreği

Kat. No.	:169 S. 110, Çiz. 115
Adı	:Unguentarium
Eserin Yapıldığı Madde	:Pişmiş toprak
Kazı Env. No.	:Pari'05-167
Buluntu Yeri	:Nekropol F3 c - F4 a arası
Ölçü Yük.	:5. 6 cm.
A. Çapı	:2. 5 cm.
K. Çapı	:3. 4 cm.
T. Çapı	:1. 8 cm.
Hamur Renk / Karışım	:Gri / -
Fırınlanma	:Orta
Boya	:Gövdede siyah
Yapım Tekniği	:Çark

Tanım	:Dışa çekik ince dudak, sonradan kısa silindirik boyun, köşeli torba gövde, düz dip, yüzeyde yanık.
Tarih	:İ. S. 1. yy. sonları
Kat. No.	:170 S. 110, Çiz. 116
Adı	:Unguentarium
Eserin Yapıldığı Madde	:Pişmiş toprak
Kazı Env. No.	:Pari'05-172
Buluntu Yeri	:Nekropol E4 b M 32
Ölçü Yük.	:12. 5 cm.
A. Çapı	:3. 4 cm.
K. Çapı	:6. 9 cm.
T. Çapı	:3. 7 cm.
Hamur Renk / Karışım	:Kiremit / -
Fırınlanma	:Orta
Boya	:Gövdede siyah
Yapım Tekniği	:Çark
Tanım	:Sonradan birleştirilmiş eserde, dışa dönük ince dudak, aşağıya doğru daralan, kısa, silindirik boyun, köşeli gövde, düz dip, yüzeyde pişirmeden kaynaklanan farklı renk tonları, yanık ve patina.
Tarih	:İ. S. 2. yy.

Kat. No.	:171 S. 110, Çiz. 117
Adı	:Unguentarium
Eserin Yapıldığı Madde	:Pişmiş toprak
Kazı Env. No.	:Pari'05-143
Buluntu Yeri	:Nekropol F4 a M 34
Ölçü Yük.	:8. 9 cm.
A. Çapı	:2. 6 cm.
K. Çapı	:5. 3 cm.
T. Çapı	:3. 0 cm.
Hamur Renk / Karışım	:Gri / -
Fırınlanma	:Orta
Boya	:Gövdede siyah
Yapım Tekniği	:Çark
Tanım	:Dışa dönük ince dudak, ince ve kısa silindirik boyun, şişkin torba gövde, düz dip, yüzeyde patina.
Tarih	:İ. Ö. 1. yy. sonları-İ. S. 1. yy. başları

Kat. No.	:172 S. 111, Çiz. 118
Adı	:Unguentarium
Eserin Yapıldığı Madde	:Pişmiş toprak
Kazı Env. No.	:Pari'05-154
Buluntu Yeri	:Nekropol F4 a
Ölçü Yük.	:7. 5 cm.
A. Çapı	:2. 6 cm.
K. Çapı	:4. 5 cm.

T. Çapı	:2. 4 cm.
Hamur Renk / Karışım	:Açık gri / -
Fırınlanma	:Orta
Boya	: -
Yapım Tekniği	:Çark
Tanım	:Dışa dönük dudak, kısa silindirik boyun, şişkin torba gövde, düz dip, yüzeyde patina.
Tarih	:İ. S. 1. yy.'ın ilk yarısı

Kat. No.	:173 S. 111, Çiz. 119
Adı	:Unguentarium
Eserin Yapıldığı Madde	:Pişmiş toprak
Kazı Env. No.	:Pari'05-58
Buluntu Yeri	:Nekropol F3 c M 43'ün doğusu
Ölçü Yük.	:6. 8 cm.
A. Çapı	:2. 5 cm.
K. Çapı	:4. 6 cm.
T. Çapı	:2. 5 cm.
Hamur Renk / Karışım	:Deve tüyü / Az mika
Fırınlanma	:Orta
Boya	: -
Yapım Tekniği	:Çark
Tanım	:İnce dudak, kısa basık boyun, şişkin torba gövde, düz dip.
Tarih	:İ. S. 1. yy.'ın ilk yarısı

Kat. No.	:174 S. 111, Çiz. 120
Adı	:Unguentarium
Eserin Yapıldığı Madde	:Pişmiş toprak
Kazı Env. No.	:Pari'05-248
Buluntu Yeri	:Nekropol F4 a
Ölçü Yük.	:6. 0 cm.
A. Çapı	:2. 4 cm.
K. Çapı	:4. 6 cm.
T. Çapı	:3. 4 cm.
Hamur Renk / Karışım	:Kiremit / -
Fırınlanma	:Orta
Boya	: -
Yapım Tekniği	:Çark
Tanım	:Dışa çekik ince dudak, kısa, kalın, aşağıya doğru genişleyen boyun, şişkin, torba gövde, düz dip, yüzeyde yanık ve patina.
Tarih	:İ. S. 1. yy.'ın ilk yarısı

Kat. No.	:175 S. 112, Çiz. 121
Adı	:Unguentarium
Eserin Yapıldığı Madde	:Pişmiş toprak
Kazı Env. No.	:Pari'05-181
Buluntu Yeri	:Nekropol F3 c - F4 a arası M 30 yakını

Ölçü	Yük.	:6. 7 cm.
	A. Çapı	:2. 5 cm.
	K. Çapı	:4. 7 cm.
	T. Çapı	:2. 7 cm.
Hamur Renk / Karışım		:Kiremit / -
Fırınlanma		:Orta
Boya		:-
Yapım Tekniği		:Çark
Tanım		:Dışa dönük dudak, kısa, kalın, silindirik boyun, sonradan birleştirilmiş yuvarlak gövde, düz dip, yüzeyde yanık ve patina.
Tarih		:İ. S. 1. yy.'ın ortalarına yakın

Kat. No.		:176 S. 112, Çiz. 122
Adı		:Unguentarium
Eserin Yapıldığı Madde		:Pişmiş toprak
Kazı Env. No.		:Pari'05-65
Buluntu Yeri		:Nekropol F3 c M 8
Ölçü	Yük.	:7. 1 cm.
	A. Çapı	:2. 5 cm.
	K. Çapı	:5. 0 cm.
	T. Çapı	:2. 8 cm.
Hamur Renk / Karışım		:Açık deve tüyü / -
Fırınlanma		:Orta
Boya		:-
Yapım Tekniği		:Çark
Tanım		:Dışa dönük dudak, aşağıya doğru daralan kısa boyun, şişkin torba gövde, düz dip, yüzeyde patina.
Tarih		:İ. S. 1. yy.'ın 3. çeyreği

Kat. No.		:177 S. 113, Çiz. 123
Adı		:Unguentarium
Eserin Yapıldığı Madde		:Pişmiş toprak
Kazı Env. No.		:Pari'05-12
Buluntu Yeri		:Nekropol E4 d
Ölçü	Yük.	:15. 0 cm.
	A. Çapı	:3. 2 cm.
	K. Çapı	:6. 2 cm.
	T. Çapı	:3. 2 cm.
Hamur Renk / Karışım		:Kiremit kırmızısı / Mika
Fırınlanma		:Orta
Boya		:-
Yapım Tekniği		:Çark
Tanım		:Dışa dönük dudakta yiv, aşağıya doğru daralan uzun silindirik yivli boyun, sonradan birleştirilen torba gövde, düz dip, yüzeyde yanık.
Tarih		:İ. Ö. 1. yy. sonları-İ. S. 1. yy. başları

Kat. No.	:178 S. 113, Çiz. 124
Adı	:Unguentarium
Eserin Yapıldığı Madde	:Pişmiş toprak
Kazı Env. No.	:Pari'05-11
Buluntu Yeri	:Nekropol E4 d
Ölçü Yük.	:13. 8 cm.
A. Çapı	:3. 1 cm.
K. Çapı	:6. 3 cm.
T. Çapı	:3. 2 cm.
Hamur Renk / Karışım	:Kiremit kırmızısı / Mika
Fırınlanma	:Orta
Boya	:-
Yapım Tekniği	:Çark
Tanım	:Dışa dönük dudakta yiv, aşağıya doğru daralan uzun silindirik yivli boyun, sonradan birleştirilen torba gövde, düz dip, yüzeyde yanık.
Tarih	:İ. Ö. 1. yy. sonları-İ. S. 1. yy. başları

Kat. No.	:179 S. 113, Çiz. 125
Adı	:Unguentarium
Eserin Yapıldığı Madde	:Pişmiş toprak
Kazı Env. No.	:Pari'05-04
Buluntu Yeri	:Nekropol Yüzey buluntusu
Ölçü Yük.	:8. 6 cm.
A. Çapı	:2. 8 cm.
K. Çapı	:4. 6 cm.
T. Çapı	:2. 4 cm.
Hamur Renk / Karışım	:Sütlü kahverengi / Çok az kum
Fırınlanma	:İyi
Boya	:-
Yapım Tekniği	:Çark
Tanım	:Dışa dönük dudak, kısa, kalın, silindirik,yivli boyun, torba gövde, düz dip, yüzeyde yanık ve patina.
Tarih	:İ. S. 1. yy.'ın ilk yarısı

Kat. No.	:180 S. 114, Çiz. 126
Adı	:Unguentarium
Eserin Yapıldığı Madde	:Pişmiş toprak
Kazı Env. No.	:Pari'05-08
Buluntu Yeri	:Nekropol F3 c M 43'ün üzeri
Ölçü Yük.	:8. 3 cm.
A. Çapı	:3. 1 cm.
K. Çapı	:4. 6 cm.
T. Çapı	:2. 3 cm.
Hamur Renk / Karışım	:Açık kiremit / -
Fırınlanma	:İyi değil
Boya	:Boyunda açık kahve
Yapım Tekniği	:Çark

Tanım	:Dışa dönük dudak, kısa kalın silindirik boyun, torba gövde, düz dip, yüzeyde pişirmeden kaynaklanan renk tonları.
Tarih	:İ. S. 1. yy.'ın ortaları
Kat. No.	:181 S. 114, Çiz. 127
Adı	:Unguentarium
Eserin Yapıldığı Madde	:Pişmiş toprak
Kazı Env. No.	:Pari'05-204
Buluntu Yeri	:Nekropol E4 d M 36
Ölçü Yük.	:12. 8 cm.
A. Çapı	:3. 4 cm.
K. Çapı	:7. 2 cm.
T. Çapı	:3. 1 cm.
Hamur Renk / Karışım	:Kiremit / Az mika
Fırınlanma	:Orta
Boya	: -
Yapım Tekniği	:Çark
Tanım	:Dışa dönük ince dudak, silindirik boyun, uzun şişkin armudi gövde, düz dip, yüzeyde pişirmeden kaynaklanan farklı renk tonları yanık ve patina.
Tarih	:İ. S. 1. yy.'ın ortaları

Kat. No.	:182 S. 115, Çiz. 128
Adı	:Unguentarium
Eserin Yapıldığı Madde	:Pişmiş toprak
Kazı Env. No.	:Pari'05-202
Buluntu Yeri	:Nekropol E4 d M 36
Ölçü Yük.	:12. 1 cm.
A. Çapı	:3. 0 cm.
K. Çapı	:5. 6 cm.
T. Çapı	:3. 0 cm.
Hamur Renk / Karışım	:Deve tüyü / -
Fırınlanma	:Orta
Boya	: -
Yapım Tekniği	:Çark
Tanım	:Dışa dönük ince dudak, aşağıya doğru daralan kısa, silindirik, yivli boyun, uzun armudi gövde, düz dip, yüzeyde yanık ve patina.
Tarih	:İ. S. 1. yy.'ın ortaları

Kat. No.	:183 S. 115, Çiz. 129
Adı	:Unguentarium
Eserin Yapıldığı Madde	:Pişmiş toprak
Kazı Env. No.	:Pari'05-203
Buluntu Yeri	:Nekropol E4 d M 36
Ölçü Yük.	:11. 5 cm.
A. Çapı	:3. 1 cm.
K. Çapı	:5. 4 cm.

T. Çapı	:3. 5 cm.
Hamur Renk / Karışım	:Kiremit / -
Fırınlanma	:Orta
Boya	:Boyunda kızıl kahve
Yapım Tekniği	:Çark
Tanım	:Ağızda eksik, dışa dönük ince dudak, kısa, silindirik boyun, uzun armudi gövde, düz dip, yüzeyde yanık ve patina.
Tarih	:İ. S. 1. yy.'ın ortaları

Kat. No.	:184 S. 115, Çiz. 130
Adı	:Unguentarium
Eserin Yapıldığı Madde	:Pişmiş toprak
Kazı Env. No.	:Pari'05-216
Buluntu Yeri	:Nekropol E4 b M 37
Ölçü Yük.	:11. 6 cm.
A. Çapı	:3. 1 cm.
K. Çapı	:5. 8 cm.
T. Çapı	:3. 5 cm.
Hamur Renk / Karışım	:Kiremit / -
Fırınlanma	:Orta
Boya	:Boyunda kızıl kahve
Yapım Tekniği	:Çark
Tanım	:Dışa dönük ince dudak, aşağıya doğru daralan kısa, silindirik boyun, uzun şişkin armudi gövde, düz dip, yüzeyde yanık ve patina.
Tarih	:İ. S. 1. yy.'ın ortaları

Kat. No.	:185 S. 115, Çiz. 131
Adı	:Unguentarium
Eserin Yapıldığı Madde	:Pişmiş toprak
Kazı Env. No.	:Pari'05-215
Buluntu Yeri	:Nekropol E4 b M 37
Ölçü Yük.	:12. 0 cm.
A. Çapı	:3. 1 cm.
K. Çapı	:6. 0 cm.
T. Çapı	:3. 5 cm.
Hamur Renk / Karışım	:Kiremit / -
Fırınlanma	:Orta
Boya	:Ağız, boyun ve omuzda kızıl kahve
Yapım Tekniği	:Çark
Tanım	:Dışa dönük ince dudak, aşağıya doğru daralan kısa, silindirik boyun, uzun şişkin armudi gövde, düz dip, yüzeyde yanık ve patina.
Tarih	:İ. S. 1. yy.'ın ortaları

Kat. No.	:186 S. 116, Çiz. 132
Adı	:Unguentarium

Eserin Yapıldığı Madde	:Pişmiş toprak
Kazı Env. No.	:Pari'05-63
Buluntu Yeri	:Nekropol F4 a
Ölçü Yük.	:12. 2 cm.
A. Çapı	:2. 5 cm.
K. Çapı	:5. 6 cm.
T. Çapı	:3. 0 cm.
Hamur Renk / Karışım	:Açık deve tüyü / -
Fırınlanma	:Orta
Boya	:-
Yapım Tekniği	:Çark
Tanım	:Ağızda eksik, dışa dönük dudak, aşağıya doğru daralan uzun silindirik boyun, sonradan birleştirilmiş yuvarlak torba gövde, düz dip, yüzeyde çark izleri.
Tarih	:İ. S. 1. yy.'ın ortaları

Kat. No.	:187 S. 117, Çiz. 133
Adı	:Unguentarium
Eserin Yapıldığı Madde	:Pişmiş toprak
Kazı Env. No.	:Pari'05-70
Buluntu Yeri	:Nekropol F3 c M 8 üzeri
Ölçü Yük.	:16. 0 cm.
B. Çapı	:2. 0 cm.
K. Çapı	:7. 5 cm.
T. Çapı	:4. 0 cm.
Hamur Renk / Karışım	:Gri / Az patina
Fırınlanma	:Orta
Boya	:-
Yapım Tekniği	:Çark
Tanım	:Yarısı eksik ince silindirik boyun, torba gövde, düz dip, yüzeyde patina.
Tarih	:İ. S. 1. yy.'ın 3. çeyreği

Kat. No.	:188 S. 117, Çiz. 134
Adı	:Unguentarium
Eserin Yapıldığı Madde	:Pişmiş toprak
Kazı Env. No.	:Pari'05-175
Buluntu Yeri	:Nekropol F3 c
Ölçü Yük.	:16. 5 cm.
A. Çapı	:3. 2 cm.
K. Çapı	:7. 9 cm.
T. Çapı	:3. 5 cm.
Hamur Renk / Karışım	:Deve tüyü / -
Fırınlanma	:Orta
Boya	:-
Yapım Tekniği	:Çark
Tanım	:Ağızda eksik, dışa dönük dudak, uzun silindirik boyun, torba gövde, düz dip, yüzeyde yanık.

Tarih :İ. S. 1. yy.'ın 3. çeyreği

Kat. No. :189 S. 117, Çiz. 135
Adı :Unguentarium
Eserin Yapıldığı Madde :Pişmiş toprak
Kazı Env. No. :Pari'05-193
Buluntu Yeri :Nekropol F4 a M 19
Ölçü Yük. :17. 2 cm.
A. Çapı :3. 6 cm.
K. Çapı :6. 2 cm.
T. Çapı :5. 0 cm.
Hamur Renk / Karışım :Açık kiremit / -
Fırınlanma :Orta
Boya :-
Yapım Tekniği :Çark
Tanım :Dışa dönük dudak, uzun silindirik yivli boyun, sonradan birleştirilmiş üçgen gövde, düz dip, gövdede çark izleri.
Tarih :İ. S. 1. yy.'ın sonları-2. yy.'ın başları

Kat. No. :190 S. 119, Çiz. 136
Adı :Unguentarium
Eserin Yapıldığı Madde :Pişmiş toprak
Kazı Env. No. :Pari'05-01
Buluntu Yeri :Nekropol Yüzey buluntusu
Ölçü Yük. :12. 2 cm.
A. Çapı :3. 0 cm.
K. Çapı :4. 0 cm.
T. Çapı :2. 8 cm.
Hamur Renk / Karışım :Kiremit kırmızısı / Çok az mika
Fırınlanma :Orta
Boya :-
Yapım Tekniği :Çark
Tanım :Dışa dönük dudak, kısa kalın silindirik boyun, şişe gövde, düz dip, yüzeyde yanık ve patina ve çark izleri.
Tarih :İ. S. 2. yy.

Kat. No. :191 S. 119, Çiz. 137
Adı :Unguentarium
Eserin Yapıldığı Madde :Pişmiş toprak
Kazı Env. No. :Pari'05-73
Buluntu Yeri :Nekropol F4 a UM 2'nin batısı – 50 cm.
Ölçü Yük. :9. 4 cm.
A. Çapı :-
K. Çapı :4. 4 cm.
T. Çapı :2. 3 cm.
Hamur Renk / Karışım :Kiremit kırmızısı / -
Fırınlanma :Orta

Boya	:-
Yapım Tekniği	:Çark
Tanım	:Boyundan yukarısı eksik, korunduğu kadarıyla kalın silindirik boyun, şişe gövde, düz dip, yüzeyde yanık ve patina ve çark izleri.
Tarih	:İ. S. 2. yy.

Kat. No.	:192 S. 119, Çiz. 138
Adı	:Unguentarium
Eserin Yapıldığı Madde	:Pişmiş toprak
Kazı Env. No.	:Pari'05-71
Buluntu Yeri	:Nekropol F4 a UM 2
Ölçü Yük.	:8. 6 cm.
A. Çapı	:-
K. Çapı	:5. 5 cm.
T. Çapı	:3. 5 cm.
Hamur Renk / Karışım	:Kiremit kırmızısı / -
Fırınlanma	:Orta
Boya	:Gövdenin üst kısmı kiremit kırmızısı.
Yapım Tekniği	:Çark
Tanım	:Boyundan yukarısı eksik, şişe gövde, düz dip, yüzeyde patina.
Tarih	:İ. S. 2. yy.

Kat. No.	:193 S. 119, Çiz. 139
Adı	:Unguentarium
Eserin Yapıldığı Madde	:Pişmiş toprak
Kazı Env. No.	:Pari'05-52
Buluntu Yeri	:Nekropol F4 a M 29 doğusu
Ölçü Yük.	:12. 8 cm.
A. Çapı	:3. 0 cm.
K. Çapı	:4. 6 cm.
T. Çapı	:3. 0 cm.
Hamur Renk / Karışım	:Kiremit kırmızısı / -
Fırınlanma	:İyi
Boya	:Ağız, boyun ve gövdenin üst kısmı kiremit kırmızısı.
Yapım Tekniği	:Çark
Tanım	:Dışa dönük dudak, kısa, kalın, silindirik boyun, gövdeye geçişte yiv, şişe gövde, düz dip, yüzeyde patina.
Tarih	:İ. S. 2. yy.

Kat. No.	:194 S. 119, Çiz. 140
Adı	:Unguentarium
Eserin Yapıldığı Madde	:Pişmiş toprak
Kazı Env. No.	:Pari'05-183
Buluntu Yeri	:Nekropol E4 b M 32
Ölçü Yük.	:12. 0 cm.
A. Çapı	:3. 2 cm.

K. Çapı	:4. 0 cm.
T. Çapı	:3. 0 cm.
Hamur Renk / Karışım	:Gri / -
Fırınlanma	:Orta
Boya	:Gövdede siyah
Yapım Tekniği	:Çark
Tanım	:Dışa dönük dudak, aşağıya doğru daralan ince, uzun, silindirik boyun, gövdeye geçişte yiv, şişe gövde, düz dip, yüzeyde yanık.
Tarih	:İ. S. 2. yy.

Kat. No.	:195 S. 119, Çiz. 141
Adı	:Unguentarium
Eserin Yapıldığı Madde	:Pişmiş toprak
Kazı Env. No.	:Pari'05-176
Buluntu Yeri	:Nekropol E4 b M 32
Ölçü Yük.	:17. 5 cm.
A. Çapı	:3. 7 cm.
K. Çapı	:5. 3 cm.
T. Çapı	:3. 6 cm.
Hamur Renk / Karışım	:Kiremit / -
Fırınlanma	:Orta
Boya	:-
Yapım Tekniği	:Çark
Tanım	:Dışa dönük ince dudak, uzun, silindirik boyun, gövdeye geçişte yiv, şişe gövde, düz dip, yüzeyde yanık ve patina.
Tarih	:İ. S. 2. yy.

Kat. No.	:196 S. 119, Çiz. 142
Adı	:Unguentarium
Eserin Yapıldığı Madde	:Pişmiş toprak
Kazı Env. No.	:Pari'05-179
Buluntu Yeri	:Nekropol E4 b M 32
Ölçü Yük.	:16. 9 cm.
A. Çapı	:3. 9 cm.
K. Çapı	:5. 2 cm.
T. Çapı	:4. 5 cm.
Hamur Renk / Karışım	:Kiremit / -
Fırınlanma	:Orta
Boya	:Boyunda kızıl kahve
Yapım Tekniği	:Çark
Tanım	:Dışa dönük dudak, silindirik boyun, şişe gövde, düz dip, yüzeyde yanık ve patina.
Tarih	:İ. S. 2. yy.

Kat. No.	:197 S. 119, Çiz. 143
Adı	:Unguentarium
Eserin Yapıldığı Madde	:Pişmiş toprak

Kazı Env. No.	:Pari'05-169
Buluntu Yeri	:Nekropol E4 b M 32
Ölçü Yük.	:15. 4 cm.
A. Çapı	:3. 2 cm.
K. Çapı	:4. 7 cm.
T. Çapı	:3. 0 cm.
Hamur Renk / Karışım	:Deve tüyü / -
Fırınlanma	:Orta
Boya	:Ağız ve boyunda patlıcan moru
Yapım Tekniği	:Çark
Tanım	:Dışa dönük dudak, uzun, silindirik boyun, şişe gövde, düz dip, yüzeyde yanık ve patina.
Tarih	:İ. S. 2. yy.

Kat. No.	:198 S. 124, Çiz. 144
Adı	:Kandil
Eserin Yapıldığı Madde	:Pişmiş toprak
Kazı Env. No.	:Pari'05-232
Buluntu Yeri	:Nekropol F3 c M 41
Ölçü Yük.	:3. 4 cm.
D. Çapı	:3. 6 cm.
T. Çapı	:4. 0 cm.
Hamur Renk / Karışım	:Deve tüyü / -
Fırınlanma	:Orta
Boya	:-
Yapım Tekniği	:Kalıp
Tanım	:Dikey kulp, yuvarlak, uzun burun, bezemesiz omuz, yanlarda çift kulakçık, üzerlerinde çizgisel bezeme, merkezde yağ deliği, yüzeyde yanık izleri ve patina.
Tarih	:İ. Ö. geç 1. yy.

Kat. No.	:199 S. 125, Çiz. 145
Adı	:Kandil
Eserin Yapıldığı Madde	:Pişmiş toprak
Kazı Env. No.	:Pari'05-226
Buluntu Yeri	:Nekropol F4 a M 40
Ölçü Yük.	:3. 0 cm.
D. Çapı	:4. 0 cm.
T. Çapı	:4. 5 cm.
Hamur Renk / Karışım	:Deve tüyü / -
Fırınlanma	:Orta
Boya	:-
Yapım Tekniği	:Kalıp
Tanım	:Dikey kulp, mızrak ucu burun ile merkezdeki yağ deliği arasında köprü, gövdenin iki yanında kulakçık, üzerinde yumurta dizisi, yüzeyde yanık izleri ve patina.
Tarih	:İ. Ö. geç 1. yy.

Kat. No.	:200 S. 126, Çiz. 146
Adı	:Kandil
Eserin Yapıldığı Madde	:Pişmiş toprak
Kazı Env. No.	:Pari'05-69
Buluntu Yeri	:Nekropol F4 a UM 2'nin güneyi
Ölçü Yük.	:3. 3 cm.
D. Çapı	:3. 4 cm.
T. Çapı	:4. 1 cm.
Hamur Renk / Karışım	:Gri / -
Fırınlanma	:Orta
Boya	:Yüzeyde siyah
Yapım Tekniği	:Kalıp
Tanım	:Kulbu eksik, mızrak ucu burun, gövdede çift kulak merkezde yağ deliği etrafında plastik çember, burun üstünde tek palmet.
Tarih	:İ. Ö. geç 1. yy.-İ. S. erken 1. yy.

Kat. No.	:201 S. 127, Çiz. 147
Adı	:Kandil
Eserin Yapıldığı Madde	:Pişmiş toprak
Kazı Env. No.	:Pari'05-213
Buluntu Yeri	:Nekropol F4 a M 35
Ölçü Yük.	:2. 7 cm.
D. Çapı	:3. 1 cm.
T. Çapı	:3. 0 cm.
Hamur Renk / Karışım	:Gri / -
Fırınlanma	:Orta
Boya	:Yüzeyde siyah
Yapım Tekniği	:Kalıp
Tanım	:Kulbu eksik, mızrak ucu burun, omuzda dil bezemesi, omuz ile merkezdeki yağ deliği arasında plastik burgu motifi, burun üstünde tek bir lotus.
Tarih	:İ. Ö. geç 1. yy.-İ. S. erken 1. yy.

Kat. No.	:202 S. 128, Çiz. 148
Adı	:Kandil
Eserin Yapıldığı Madde	:Pişmiş toprak
Kazı Env. No.	:Pari'05-140
Buluntu Yeri	:Nekropol F3 c 2. grup
Ölçü Yük.	:2. 7 cm.
D. Çapı	:3. 4 cm.
T. Çapı	:3. 0 cm.
Hamur Renk / Karışım	:Deve tüyü / -
Fırınlanma	:Orta
Boya	:-
Yapım Tekniği	:Kalıp
Tanım	:Kulbu eksik, mızrak ucu burun, her iki yanda içe kavisli volüt benzeri çizgi, omuzda çiçek bezeme, omuz ile merkez arasında

plastik burgu motifi, merkezde yağ deliği, burun üstünde tek çiçek (lotus?) yanık izleri.
Tarih :İ. Ö. geç 1. yy.-İ. S. erken 1. yy.

Kat. No. :203 S. 129, Çiz. 149
Adı :Kandil
Eserin Yapıldığı Madde :Pişmiş toprak
Kazı Env. No. :Pari'05-238
Buluntu Yeri :Nekropol F3 c M 13
Ölçü Yük. :3. 6 cm.
D. Çapı :5. 8 cm.
T. Çapı :4. 3 cm.
Hamur Renk / Karışım :Deve tüyü / -
Fırınlanma :Orta
Boya :-
Yapım Tekniği :Kalıp
Tanım :Eksik kulp, kırlangıç kuyruğu biçimli burun, iki yanda yüzeysel volüt, bezemesiz omuz, merkezde yağ deliği, burun üstünde dikey hava deliği, yüzeyde patina.
Tarih :İ. Ö. geç 1. yy.-İ. S. erken 1. yy.

Kat. No. :204 S. 130, Çiz. 150
Adı :Kandil
Eserin Yapıldığı Madde :Pişmiş toprak
Kazı Env. No. :Pari'05-05
Buluntu Yeri :Nekropol Yüzey Buluntusu
Ölçü Yük. :4. 0 cm.
D. Çapı :-
T. Çapı :2. 7 cm.
Hamur Renk / Karışım :Kil / -
Fırınlanma :Orta
Boya :-
Yapım Tekniği :Kalıp
Tanım :Palmet formlu kulp, yuvarlak burun, burun ile merkezdeki yağ deliği arasında uzun kanal, bezemesiz geniş omuz, yüzeyde yanık izleri.
Tarih :İ. Ö. geç 1. yy.-İ. S. erken 1. yy.

Kat. No. :205 S. 130, Çiz. 151
Adı :Kandil
Eserin Yapıldığı Madde :Pişmiş toprak
Kazı Env. No. :Pari'05-225
Buluntu Yeri :Nekropol F4 a M 26
Ölçü Yük. :2. 9 cm.
D. Çapı :7. 6 cm.
T. Çapı :4. 6 cm.
Hamur Renk / Karışım :Kiremit / -

Fırınlanma	:Orta
Boya	:Yüzeyde astar
Yapım Tekniği	:Kalıp
Tanım	:Kulpsuz, üçgen burun, iki yanda volüt, omuz üzerinde içiçe daireler, eksik diskus üzerinde bitkisel bezemeler arasında kuş figürleri, omuz burun arası kanal geçişli, burunda yanık.
Tarih	:İ. Ö. geç 1. yy.-İ. S. erken 1. yy.

Kat. No.	:206 S. 131, Çiz. 152
Adı	:Kandil
Eserin Yapıldığı Madde	:Pişmiş toprak
Kazı Env. No.	:Pari'05-59
Buluntu Yeri	:Nekropol E4 b M 12
Ölçü Yükl.	:3. 5 cm.
D. Çapı	:7. 5 cm.
T. Çapı	:4. 2 cm.
Hamur Renk / Karışım	:Kiremit / -
Fırınlanma	:Orta
Boya	:-
Yapım Tekniği	:Kalıp
Tanım	:Kulpsuz, taban ve diskusta eksik, üçgen burun, iki yanda volüt, omuz üzerinde içiçe daireler, içe çökük diskus üzerinde hayvan figürleri (kuş, köpek, aslan, boğa), omuz burun arası kanal geçişli, burunda yanık.
Tarih	:İ. Ö. geç 1. yy.-İ. S. erken 1. yy.

Kat. No.	:207 S. 131, Çiz. 153
Adı	:Kandil
Eserin Yapıldığı Madde	:Pişmiş toprak
Kazı Env. No.	:Pari'05-241
Buluntu Yeri	:Nekropol F4 a M 19
Ölçü Yükl.	:2. 8 cm.
D. Çapı	:7. 3 cm.
T. Çapı	:4. 7 cm.
Hamur Renk / Karışım	:Deve tüyü / -
Fırınlanma	:Orta
Boya	:-
Yapım Tekniği	:Kalıp
Tanım	:Kulpsuz, üçgen burun, iki yanda volüt, omuz üzerinde içiçe daireler, diskus üzerinde dil motifleri, iç içe dairelerin merkezinde yağ deliği, omuz burun arası kanal geçişli, burunda yanık.
Tarih	:İ. Ö. geç 1. yy.-İ. S. erken 1. yy.

Kat. No.	:208 S. 132, Çiz. 154
Adı	:Kandil
Eserin Yapıldığı Madde	:Pişmiş toprak

Kazı Env. No.	:Pari'05-23
Buluntu Yeri	:Nekropol E4 c
Ölçü Yük.	:2. 6 cm.
D. Çapı	:7. 0 cm.
T. Çapı	:4. 2 cm.
Hamur Renk / Karışım	:Kiremit / -
Fırınlanma	:Orta
Boya	:-
Yapım Tekniği	:Kalıp
Tanım	:Kulpsuz, üçgen burun, iki yanda volüt, omuz üzerinde tek daire, diskus üzerinde çarkıfelek şeklinde dönen dil motifleri, merkezde yağ deliği, yüzeyde yanık izleri ve patina.
Tarih	:İ. S. 1. yy. başları

Kat. No.	:209 S. 132, Çiz. 155
Adı	:Kandil
Eserin Yapıldığı Madde	:Pişmiş toprak
Kazı Env. No.	:Pari'05-188
Buluntu Yeri	:Nekropol F3 c M 25
Ölçü Yük.	:2. 6 cm.
D. Çapı	:7. 6 cm.
T. Çapı	:4. 9 cm.
Hamur Renk / Karışım	:Deve tüyü / -
Fırınlanma	:Orta
Boya	:-
Yapım Tekniği	:Kalıp
Tanım	:Kulpsuz, üçgen burun, diskus üzerinde çarkıfelek şeklinde dönen dil motifleri, iç içe iki daire içinde merkezde yağ deliği, burunda yanık izleri.
Tarih	:İ. S. 1. yy. başları

Kat. No.	:210 S. 133, Çiz. 156
Adı	:Kandil
Eserin Yapıldığı Madde	:Pişmiş toprak
Kazı Env. No.	:Pari'05-20
Buluntu Yeri	:Nekropol E4 a M 4
Ölçü Yük.	:2. 5 cm.
D. Çapı	:6. 6 cm.
T. Çapı	:4. 0 cm.
Hamur Renk / Karışım	:Açık kahverengi / -
Fırınlanma	:Orta
Boya	:Yüzeyde astar
Yapım Tekniği	:Kalıp
Tanım	:Kulpsuz, 'U' burun, iki yanda volüt, omuz üzerinde iç içe daireler, diskus üzerinde boğa figürü sağa, gövde profilden, baş cepheden, kuyruk kıvrık sırtta, sol ayak dizden bükük karın altında, bacaklar arasında yağ deliği, yüzeyde patina.
Tarih	:İ. S. 1. yy.'ın ilk yarısı (Tiberius Çağı)

Kat. No.	:211 S. 133, Çiz. 157
Adı	:Kandil
Eserin Yapıldığı Madde	:Pişmiş toprak
Kazı Env. No.	:Pari'05-27
Buluntu Yeri	:Nekropol E4 a M 4
Ölçü Yük.	:2. 0 cm.
D. Çapı	:6. 0 cm.
T. Çapı	:4. 7 cm.
Hamur Renk / Karışım	:Kil / -
Fırınlanma	:Orta
Boya	:-
Yapım Tekniği	:Kalıp
Tanım	:Dikey kulplu, 'U' burun, omuz üzerinde nokta dizisi, omuz diskus geçişinde plastik daire, diskus üzerinde insan figürü, sağ el göğüs üzerinde, yağ deliği burun düzlemi üzerinde altta, yüzeyde yanık.
Tarih	:İ. S. 1. yy.'ın ilk yarısı (Tiberius Çağı)

Kat. No.	:212 S. 134, Çiz. 158
Adı	:Kandil
Eserin Yapıldığı Madde	:Pişmiş toprak
Kazı Env. No.	:Pari'05-239
Buluntu Yeri	:Nekropol E4 d M 28
Ölçü Yük.	:2. 0 cm.
D. Çapı	:5. 7 cm.
T. Çapı	:4. 0 cm.
Hamur Renk / Karışım	:Kiremit kırmızısı / -
Fırınlanma	:Orta
Boya	:Yüzeyde kırmızı
Yapım Tekniği	:Kalıp
Tanım	:Kulpsuz, ucu eksik, 'U' burun iki yanda volütler, omuz ince ve düz, diskus geçişinde iç içe daireler, içe çökük diskus üzerinde horoz figürü sağa, ayakları önünde yağ deliği, burunda yanık, yüzeyde patina.
Tarih	:İ. S. 1. yy.'ın ortaları

Kat. No.	:213 S. 134, Çiz. 159
Adı	:Kandil
Eserin Yapıldığı Madde	:Pişmiş toprak
Kazı Env. No.	:Pari'05-219
Buluntu Yeri	:Nekropol E4 d M 36
Ölçü Yük.	:2. 8 cm.
D. Çapı	:7. 7 cm.
T. Çapı	:5. 0 cm.
Hamur Renk / Karışım	:Gri / -
Fırınlanma	:Orta
Boya	:-
Yapım Tekniği	:Kalıp

Tanım	:Dikey kulp, ‘U’ burun, her iki yanda volüt, omuz ince ve düz, diskus geçişinde iç içe daireler, diskus üzerinde nike sola, sol el belde, sağ el dirsekten yukarı bükük, sağ elde çelenk, sağ kol altında yağ deliği.
Tarih	:İ. S. 1. yy.’ın ortaları

Kat. No.	:214 S. 135, Çiz. 160
Adı	:Kandil
Eserin Yapıldığı Madde	:Pişmiş toprak
Kazı Env. No.	:Pari’05-220
Buluntu Yeri	:Nekropol E4 d M 36
Ölçü Yük.	:2. 7 cm.
D. Çapı	:4. 3 cm.
T. Çapı	:2. 7 cm.
Hamur Renk / Karışım	:Kiremit / -
Fırınlanma	:Orta
Boya	:-
Yapım Tekniği	:Kalıp
Tanım	:Kulbu eksik, uzun ‘U’ burun, omuzda çizgi bezeme, diskus içe çökük, merkezde yağ deliği, yüzeyde patina.
Tarih	:İ. S. 1. yy.’ın ortaları

Kat. No.	:215 S. 136, Çiz. 161
Adı	:Kandil
Eserin Yapıldığı Madde	:Pişmiş toprak
Kazı Env. No.	:Pari’05-189
Buluntu Yeri	:Nekropol F3 c M41
Ölçü Yük.	:2. 4 cm.
D. Çapı	:8. 0 cm.
T. Çapı	:4. 7 cm.
Hamur Renk / Karışım	:Gri / -
Fırınlanma	:Kötü
Boya	:-
Yapım Tekniği	:Kalıp
Tanım	:Kulpsuz, burun, gövde ve tabanda eksikler, kısmen korunabilmiş burunda her iki yanda volütler, omuz ince ve düz, diskus geçişinde iç içe daireler, diskus üzerinde dört atlı araba (quadriga) ve sürücü figürü sağa, atları kırbaçlayan sürücü, atların ayakları arasında yağ deliği, yüzeyde yanık izleri.
Tarih	:İ. S. 1. yy.’ın ortaları

Kat. No.	:216 S. 136, Çiz. 162
Adı	:Kandil
Eserin Yapıldığı Madde	:Pişmiş toprak
Kazı Env. No.	:Pari’05-221
Buluntu Yeri	:Nekropol F43 c M 16
Ölçü Yük.	:2. 5 cm.

D. Çapı	:7. 4 cm.
T. Çapı	:4. 7 cm.
Hamur Renk / Karışım	:Gri / -
Fırınlanma	:Orta
Boya	:-
Yapım Tekniği	:Kalıp
Tanım	:Sonradan birleştirilmiş kapta, gövde ve tabanında eksikler, kulpsuz, uzun 'U' burun, iki yanda volüt, omuz üzerinde iç içe daireler, içe çökük diskus üzerinde iki atlı araba (biga) ve sürücü figürü sağa, şahlanmış atların arka ayakları önünde yağ deliği.
Tarih	:İ. S. 1. yy.'ın ortaları

Kat. No.	:217 S. 137, Çiz. 163
Adı	:Kandil
Eserin Yapıldığı Madde	:Pişmiş toprak
Kazı Env. No.	:Pari'05-44
Buluntu Yeri	:Nekropol F3 c M 8
Ölçü Yükl.	:2. 9 cm.
D. Çapı	:6. 8 cm.
T. Çapı	:4. 3 cm.
Hamur Renk / Karışım	:Kiremit / -
Fırınlanma	:Orta
Boya	:
Yapım Tekniği	:Kalıp
Tanım	:Sonradan birleştirilmiş kapta kulp, burun, taban ve diskusta eksikler, hilal kulp, uzun 'U' burun, iki yanda uzun volüt, dar omuz, omuz diskus geçişinde iç içe daireler, merkezde yağ deliği, yüzeyde patina.
Tarih	:İ. S. 1. yy.'ın 3. çeyreği

Kat. No.	:218 S. 137, Çiz. 164
Adı	:Kandil
Eserin Yapıldığı Madde	:Pişmiş toprak
Kazı Env. No.	:Pari'05-14
Buluntu Yeri	:Nekropol F4 a TM 1
Ölçü Yükl.	:2. 8 cm.
D. Çapı	:7. 1 cm.
T. Çapı	:4. 4 cm.
Hamur Renk / Karışım	:Açık deve tüyü / -
Fırınlanma	:Orta
Boya	:-
Yapım Tekniği	:Kalıp
Tanım	:Kulpsuz, 'U' burun, her iki yanda volüt, dar omuz, omuz diskus geçişinde iç içe daireler, diskusta Luna (?) figürü, sol kol altında yağ deliği.
Tarih	:İ. S. 1. yy.'ın ortaları veya hemen sonrası

Kat. No.	:219 S. 138, Çiz. 165
Adı	:Kandil
Eserin Yapıldığı Madde	:Pişmiş toprak
Kazı Env. No.	:Pari'05-54
Buluntu Yeri	:Nekropol F4 a
Ölçü Yük.	:2. 3 cm.
D. Çapı	:6. 1 cm.
T. Çapı	:3. 2 cm.
Hamur Renk / Karışım	:Deve tüyü / -
Fırınlanma	:Orta
Boya	:-
Yapım Tekniği	:Kalıp
Tanım	:Kulpsuz, oval şekilli nokta burun, her iki yanda volüt, geniş ve bezemesiz omuz, omuz-diskus geçişinde iç içe daireler, diskusta bantlar arasında çizgi bezeme, merkezde sola kaymış yağ deliği, burunda yanık izleri.
Tarih	:İ. S. 1. yy.'ın 2. yarısı

Kat. No.	:220 S. 138, Çiz. 166
Adı	:Kandil
Eserin Yapıldığı Madde	:Pişmiş toprak
Kazı Env. No.	:Pari'05-244
Buluntu Yeri	:Nekropol F4 a M 21'in altı
Ölçü Yük.	:2. 8 cm.
D. Çapı	:6. 7 cm.
T. Çapı	:4. 2 cm.
Hamur Renk / Karışım	:Açık kahverengi / -
Fırınlanma	:Orta
Boya	:Yüzeyde astar
Yapım Tekniği	:Kalıp
Tanım	:Kulpsuz, oval şekilli nokta burun, iki yanda volüt, geniş ve bezemesiz omuz, omuz diskus geçişinde iç içe daireler, diskus üzerinde açık palmet motif, merkezde yağ deliği, burunda yanık izleri ve yüzeyde patina.
Tarih	:İ. S. 1. yy.'ın 2. yarısı

Kat. No.	:221 S. 139, Çiz. 167
Adı	:Kandil
Eserin Yapıldığı Madde	:Pişmiş toprak
Kazı Env. No.	:Pari'05-190
Buluntu Yeri	:Nekropol E4 d M 36
Ölçü Yük.	:2. 2 cm.
D. Çapı	:7. 4 cm.
T. Çapı	:4. 5 cm.
Hamur Renk / Karışım	:Deve tüyü / -
Fırınlanma	:Orta
Boya	:-
Yapım Tekniği	:Kalıp

Tanım	:Gövde ve tabanda eksikler, kulpsuz, oval şekilli nokta burun, her iki yanda volüt, dar ve bezemesiz omuz, omuz diskus geçişinde iç içe daireler, diskus üzerinde koşan Hermes figürü sola, dirsekten yukarı kaldırılan sağ elde para kesesi, sol elde korykeion, sola dönük başta şapka, sol omuzda şal, dizden bükük ayaklarında kanatlı ayakkabılar, bacakların arasında yağ deliği, yüzeyde yanık izleri.
Tarih	:İ. S. 1. yy.'ın 2. yarısı

Kat. No.	:222 S. 140, Çiz. 168
Adı	:Kandil
Eserin Yapıldığı Madde	:Pişmiş toprak
Kazı Env. No.	:Pari'05-68
Buluntu Yeri	:Nekropol F3 c M 8
Ölçü Yük.	:2. 5 cm.
D. Çapı	:7. 3 cm.
T. Çapı	:4. 5 cm.
Hamur Renk / Karışım	:Kiremit / -
Fırınlanma	:Orta
Boya	:Yüzeyde astar
Yapım Tekniği	:Kalıp
Tanım	:Kulpsuz, geniş üçgen burun, iki yanda volüt, dar bezemesiz omuz, omuz diskus geçişinde tek daire, diskus üzerinde erotik sahne sağa, erkek ve kadın yatak üzerinde, elleriyle yatağın başını tutan kadın figürü önde, arkasında dizleri üzerinde duran erkek figürü, sol el kadının kalçası üzerinde, sağ el yatağın köşesinde, yatağın altında yağ deliği, yüzeyde yanık.
Tarih	:İ. S. 1. yy.'ın 3. çeyreği

Kat. No.	:223 S. 140, Çiz. 169
Adı	:Kandil
Eserin Yapıldığı Madde	:Pişmiş toprak
Kazı Env. No.	:Pari'05-245
Buluntu Yeri	:Nekropol F4 a
Ölçü Yük.	:3. 0 cm.
D. Çapı	:6. 4 cm.
T. Çapı	:4. 3 cm.
Hamur Renk / Karışım	:Deve tüyü / -
Fırınlanma	:Orta
Boya	:Kırmızı
Yapım Tekniği	:Kalıp
Tanım	:Kulpsuz, geniş üçgen burun, iki yanında volüt, dar bezemesiz omuz, omuz-diskus geçişinde iç içe daireler, eksikleri olan diskus üzerinde oturan kadın figürü, baş sola, sol el yanda yere dayalı, sağ el dirsekten bükük göğüs altında, sol ayak sağ ayağın gerisinde, sağ diz hizasında yağ deliği, yüzeyde patina, burunda yanık izleri.
Tarih	:İ. S. 1. yy.'ın 3. çeyreği

Kat. No.	:224 S. 141, Çiz. 170
Adı	:Kandil
Eserin Yapıldığı Madde	:Pişmiş toprak
Kazı Env. No.	:Pari'05-227
Buluntu Yeri	:Nekropol F3 c M 38
Ölçü Yük.	:3. 0 cm.
D. Çapı	:7. 0 cm.
T. Çapı	:3. 4 cm.
Hamur Renk / Karışım	:Kiremit kırmızısı / -
Fırınlanma	:Orta
Boya	:-
Yapım Tekniği	:Kalıp
Tanım	:Kulpsuz, geniş küt burun, iki yanda volüt, iç içe dairelerle kaplı omuz, omuz diskus arasında yumurta dizisi, iç içe dairelerle çevrili diskus, diskus üzerinde çapraz iki balık figürü, balıkların arasında yağ deliği, yüzeyde yanık izleri.
Tarih	:İ. S. 1. yy.'ın son çeyreği

Kat. No.	:225 S. 141, Çiz. 171
Adı	:Kandil
Eserin Yapıldığı Madde	:Pişmiş toprak
Kazı Env. No.	:Pari'05-228
Buluntu Yeri	:Nekropol F3 c M 38
Ölçü Yük.	:2. 0 cm.
D. Çapı	:6. 1 cm.
T. Çapı	:3. 3 cm.
Hamur Renk / Karışım	:Deve tüyü / -
Fırınlanma	:Orta
Boya	:-
Yapım Tekniği	:Kalıp
Tanım	:Kulpsuz, kısa yuvarlak burun, iki yanda volüt, omuz ve diskus üzerinde konsantrik daireler, merkezde yağ deliği.
Tarih	:İ. S. 1. yy.'ın son çeyreği

Kat. No.	:226 S. 141, Çiz. 172
Adı	:Kandil
Eserin Yapıldığı Madde	:Pişmiş toprak
Kazı Env. No.	:Pari'05-240
Buluntu Yeri	:Nekropol E4 b M 32
Ölçü Yük.	:2. 8 cm.
D. Çapı	:6. 2 cm.
T. Çapı	:5. 0 cm.
Hamur Renk / Karışım	:Kiremit / -
Fırınlanma	:Orta
Boya	:Yüzeyde kiremit kırmızısı
Yapım Tekniği	:Kalıp

Tanım	:Kulpsuz, kısa yuvarlak burun, geniş omuz üzerinde yumurta dizisi (dil motifleri), bezemesiz içe çökük diskus, merkezde yağ deliği, tabanda eksik, yüzeyde patina.
Tarih	:İ. S. 2. yy.

Kat. No.	:227 S. 142, Çiz. 173
Adı	:Kandil
Eserin Yapıldığı Madde	:Pişmiş toprak
Kazı Env. No.	:Pari'05-51
Buluntu Yeri	:Nekropol F4 a
Ölçü Yük.	:3. 1 cm.
D. Çapı	:5. 8 cm.
T. Çapı	:4. 6 cm.
Hamur Renk / Karışım	:Deve tüyü / -
Fırınlanma	:Orta
Boya	:Yüzeyde kiremit kırmızısı
Yapım Tekniği	:Kalıp
Tanım	:Kulpsuz, sonradan birleştirilmiş kaptı, gövde ve tabanında eksikler, kısa yuvarlak kalp şekilli burun, burun üstünde çift sarmal, geniş bezemesiz omuz, omuz diskus geçişinde iç içe daireler, diskus üzerinde istiridye bezemesi, merkezde yağ deliği.
Tarih	:İ. S. 2. yy.

Kat. No.	:228 S. 146, Çiz. 174
Adı	:Unguentarium
Eserin Yapıldığı Madde	:Cam
Kazı Env. No.	:Pari'05-113
Buluntu Yeri	:Nekropol F3 c M 25
Ölçü Yük.	:8. 5 cm.
A. Çapı	:2. 0 cm.
K. Çapı	:5. 4 cm.
T. Çapı	:2. 3 cm.
Hamur Renk / Karışım	:Açık yeşil / -
Fırınlanma	: -
Boya	: -
Yapım Tekniği	:Serbest üfleme
Tanım	:Dışa devrik dudak, kısa silindirik boyun, yuvarlak gövde, düz dip, yüzeyde irizasyon.
Tarih	:İ. S. 1. yy.'ın başları

Kat. No.	:229 S. 146, Çiz. 175
Adı	:Kase
Eserin Yapıldığı Madde	:Cam
Kazı Env. No.	:Pari'05-78
Buluntu Yeri	:Nekropol F4 a M 31
Ölçü Yük.	:5. 8 cm.

A. Çapı	:12. 3 cm.
K. Çapı	:13. 0 cm.
T. Çapı	:5. 6 cm.
Hamur Renk / Karışım	:Bal rengi / -
Fırınlanma	: -
Boya	: -
Yapım Tekniği	:Kalıp
Tanım	:Sonradan birleştirilmiş kaptı, düz ağız kenarı, gövdede yirmibir kaburga profili, yüzeyde irrizasyon.
Tarih	:İ.S. 1. yy.'ın ilk yarısı

Kat. No.	:230 S. 149, Çiz. 176
Adı	:Unguentarium
Eserin Yapıldığı Madde	:Cam
Kazı Env. No.	:Pari'05-84
Buluntu Yeri	:Nekropol F4 a TM 1
Ölçü Yük.	:13. 9 cm.
A. Çapı	:2. 1 cm.
K. Çapı	:4. 0 cm.
T. Çapı	:3. 3 cm.
Hamur Renk / Karışım	:Açık mavi / -
Fırınlanma	: -
Boya	: -
Yapım Tekniği	: Serbest üfleme
Tanım	:Dışa dönük dudak, uzun silindirik boyun, şamdan şekilli gövde, içe çökük dip, yüzeyde patina.
Tarih	:İ.S. 2. yy.

Kat. No.	:231 S. 149, Çiz. 177
Adı	:Unguentarium
Eserin Yapıldığı Madde	:Cam
Kazı Env. No.	:Pari'05-83
Buluntu Yeri	:Nekropol F4 a TM 1
Ölçü Yük.	:17. 0 cm.
A. Çapı	:3. 0 cm.
K. Çapı	:4. 5 cm.
T. Çapı	:4. 0 cm.
Hamur Renk / Karışım	:Açık yeşil / -
Fırınlanma	: -
Boya	: -
Yapım Tekniği	: Serbest üfleme
Tanım	:Dışa dönük dudak, aşağıya doğru genişleyen uzun silindirik boyun, boyun gövde geçişinde yiv, şamdan şekilli gövde,düz dip, yüzeyde patina.
Tarih	:İ.S. 2. yy.

Kat. No.	:232 S. 149, Çiz. 178
Adı	:Unguentarium
Eserin Yapıldığı Madde	:Cam
Kazı Env. No.	:Pari'05-85
Buluntu Yeri	:Nekropol F4 a UM 2
Ölçü Yük.	:14. 9 cm.
A. Çapı	:2. 1 cm.
K. Çapı	:3. 1 cm.
T. Çapı	:4. 1 cm.
Hamur Renk / Karışım	:Açık yeşil / -
Fırınlanma	: -
Boya	: -
Yapım Tekniği	:Serbest üfleme
Tanım	:Dışa dönük ince dudak, uzun silindirik boyun, şamdan şekilli gövde, düz dip, yüzeyde patina.
Tarih	:İ.S. 2. yy.

Kat. No.	:233 S. 150
Adı	:Boncuk
Eserin Yapıldığı Madde	:Cam
Kazı Env. No.	:Pari'05-103
Buluntu Yeri	:Nekropol E4 c TSM 1
Ölçü Çap	:1. 2 cm.
Tanım	:Açık ve koyu gri ile turuncu renkli camdan oluşmuş ortası delik boncuk.
Tarih	:İ. Ö. 4. yy. sonları

Kat. No.	:234 S. 150
Adı	:Boncuk
Eserin Yapıldığı Madde	:Cam
Kazı Env. No.	:Pari'05-92
Buluntu Yeri	:Nekropol E4 b M 5
Tanım	:Yedi adet beyaz ve gri, iki adet beyaz renkli toplam dokuz adet ortası delik boncuk.
Tarih	:İ. Ö. 1. yy. sonları-İ. S. 1. yy. başları

Kat. No.	:235 S. 151
Adı	:Boncuk
Eserin Yapıldığı Madde	:Cam
Kazı Env. No.	:Pari'05-89
Buluntu Yeri	:Nekropol F3 c kuzeydoğu köşe, - 10 cm. derinlikte
Ölçü Uz.	:En uzun 4.1 cm., sarı 3.1cm., yuvarlak 1.3 cm.
Tanım	:Kahve, beyaz, sarı, kurşuni, bej renkli, biri yuvarlak, dördü silindirik toplam beş adet ortası delik uzun boncuk.
Tarih	:Roma Dönemi

Kat. No.	:236 S. 151
Adı	:Toka
Eserin Yapıldığı Madde	:Kemik
Kazı Env. No.	:Pari'05-117
Buluntu Yeri	:Nekropol E4 c M 11
Ölçü Uz.	:10. 3 cm.
Tanım	:İki ucu eksik, ortası kalın, bezemesiz, kemik toka.
Tarih	:İ. Ö. geç 1. yy.
Kat. No.	:237 S. 151
Adı	:Toka
Eserin Yapıldığı Madde	:Kemik
Kazı Env. No.	:Pari'05-114
Buluntu Yeri	:Nekropol E4 d M 33
Ölçü Uz.	:10. 0 cm.
Tanım	:İki ucu eksik, ortası bombeli, bezemesiz, kemik toka.
Tarih	:İ. S. 1. yy. ortaları
Kat. No.	:238 S. 151
Adı	:Toka
Eserin Yapıldığı Madde	:Kemik
Kazı Env. No.	:Pari'05-243
Buluntu Yeri	:Nekropol F3 c M 30 üzeri
Ölçü Uz.	:
Tanım	:Yatay ve çapraz çizgilerden oluşan bezekleri olan kırık toka parçaları.
Tarih	:İ. S. 1. yy. ortaları
Kat. No.	:239 S. 152
Adı	:Toka
Eserin Yapıldığı Madde	:Kemik
Kazı Env. No.	:Pari'05-116
Buluntu Yeri	:Nekropol F4 a TM 1
Ölçü Uz.	:14. 3 cm.
Tanım	:Ucu kalp biçimli, halka profilili toka, eksik; bombeli diğer uçta çapraz çizgilerden oluşan bezemeler.
Tarih	:İ. S. 2. yy.
Kat. No.	:240 S. 152
Adı	:Kaşık
Eserin Yapıldığı Madde	:Kemik
Kazı Env. No.	:Pari'05-115
Buluntu Yeri	:Nekropol E4 a M 4
Ölçü Uz.	:12. 5 cm.
Tanım	:Yuvarlak şekilli, yassı hazneli, uca doğru incelen uzun saplı kaşık, hazne ve sapta eksikler, sap ucunda yanık izleri.

Tarih :İ. S. 1. yy.'ın ilk yarısı

Kat. No. :241 S. 152
Adı :Kaşık
Eserin Yapıldığı Madde :Kemik
Kazı Env. No. :Pari'05-118
Buluntu Yeri :Nekropol F4 a TM 1
Ölçü Uz. :12. 3 cm.
Tanım :Yuvarlak şekilli, yassı hazneli, ortasında iki çizgi arasında bombe şekilli bezemeye sahip uzun saplı kaşık.
Tarih :İ. S. 2. yy.

Kat. No. :242 S. 154
Adı :Ağırşak
Eserin Yapıldığı Madde :Pişmiş Toprak
Kazı Env. No. :Pari'05-45
Buluntu Yeri :Nekropol E4 b M 12 yakını
Ölçü Yü. :7. 8 cm.
Hamur renk / Karışım :Kiremit kırmızısı / Az mika
Fırınlanma :Orta
Boya : -
Yapım Tekniği :El Yapımı
Tanım :Üçgen prizma şekilli, sivri uç kısmında iki delik, düz taban.
Tarih :İ. Ö. 1. yy. sonları-İ. S. 1. yy. başları

Kat. No. :243 S. 154
Adı :Ağırşak
Eserin Yapıldığı Madde :Pişmiş Toprak
Kazı Env. No. :Pari'05-13
Buluntu Yeri :Nekropol E4 d
Ölçü Yü. :5. 9 cm.
Hamur renk / Karışım :Kiremit kırmızısı / Mika ve kum
Fırınlanma :Kötü
Boya : -
Yapım Tekniği :El Yapımı
Tanım :Yuvarlak ortası yüksek, üzerinde bir delik ve yüzeyde eksik.
Tarih :İ. Ö. 1. yy. sonları-İ. S. 1. yy. başları

Kat. No. :244 S. 154
Adı :Ağırşak
Eserin Yapıldığı Madde :Pişmiş Toprak
Kazı Env. No. :Pari'05-210
Buluntu Yeri :Nekropol F3 c M 16 doğusu
Ölçü Yü. :2. 0 cm.
Gen. :3. 1 cm.
Hamur renk / Karışım :Kiremit / -

Fırınlanma	:Orta
Boya	: -
Yapım Tekniği	:El Yapımı
Tanım	:Yuvarlak ortası yüksek, üzerinde geniş bir delik ve yüzeyde yanık izleri.
Tarih	:İ. S. 1. yy.'ın ortaları

ONBİRİNCİ BÖLÜM

11. ÖZGEÇMİŞ

1976 yılında Aydın - Nazilli’de doğdu. İlk öğrenimini İsabeyli İlkokulu’nda tamamladıktan sonra, 1987 - 1990 yılları arasında, Nazilli Mehmet Akif Ersoy Ortaokulu’ndan mezun olarak ortaöğretimini tamamladı. 1990’da başladığı Nazilli Lisesi’nden 1993 yılında mezun oldu. 1994 yılında Atatürk Üniversitesi Fen - Edebiyat Fakültesi Arkeoloji ve Sanat Tarihi Bölümü Klasik Arkeoloji Anabilim Dalı’nda başladığı yüksek öğrenimini 1998’de bitirdi. Aynı yıl Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Arkeoloji Anabilim Dalı Klasik Arkeoloji Bilim Dalı’nda başladığı yüksek lisans öğrenimini, 1999 yılında sunduğu “Erzurum Müzesi’nde Bulunan Roma Sikkeleri” konulu yüksek lisans semineri ve 2000 yılında hazırladığı “Çanakkale Müzesinde Bulunan Troas Bölgesi Unguentariumları” konulu tezle tamamladı..

1999 yılından bu yana, Atatürk Üniversitesi Fen - Edebiyat Fakültesi Arkeoloji Bölümü’nde Araştırma Görevlisi olarak görev yapmaktadır.

2005 ve 2006 yıllarında Prof. Dr. Cevat BAŞARAN başkanlığında yürütülen Parion Kazılarına katılmıştır.

Zerrin AYDIN TAVUKÇU

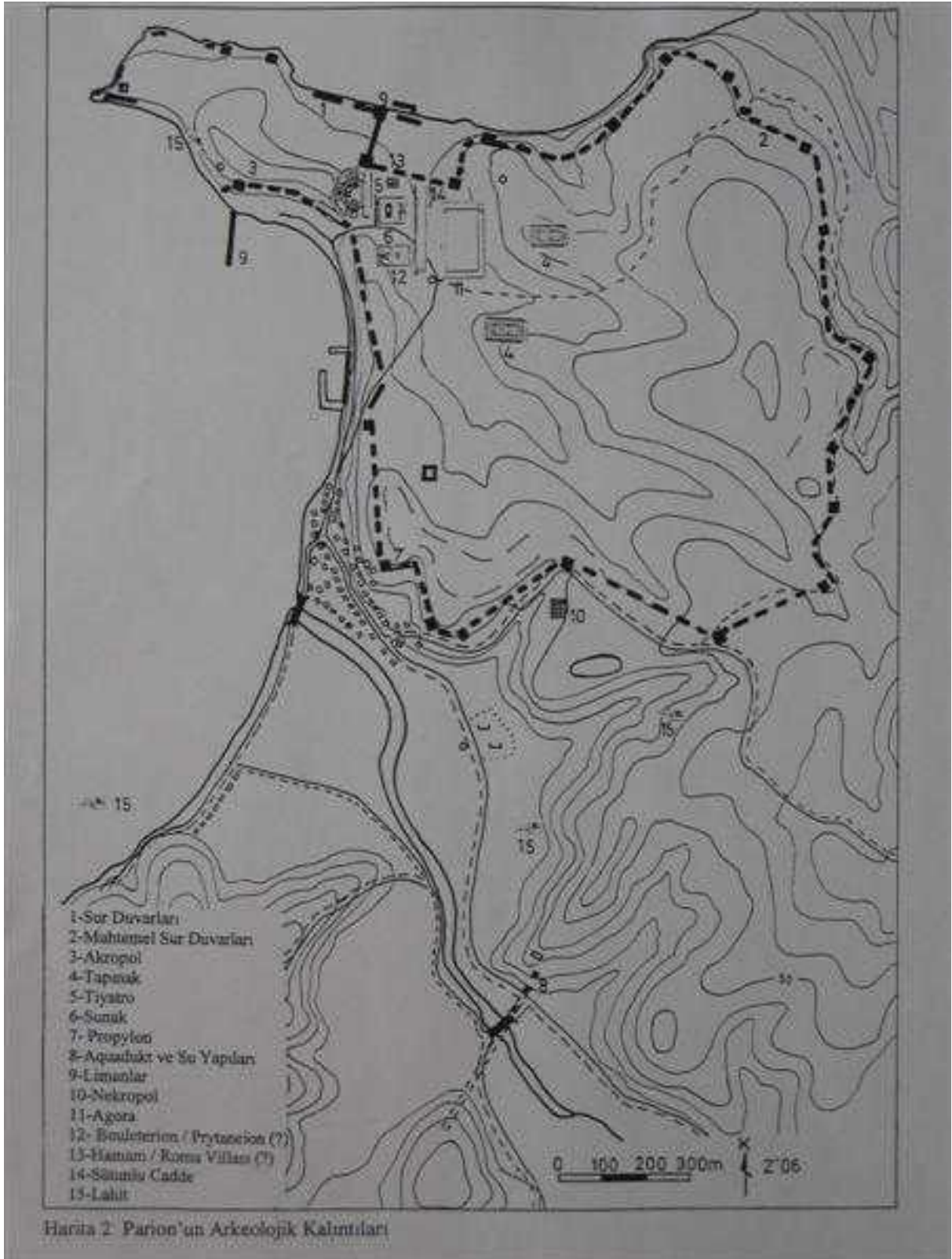
Yayınlar:

- “Erzurum Müzesi’nden Bir Grup Sikke”, Güzel Sanatlar Dergisi, s. 8, 2002, s. 89 -108.
- “Kuzey Troas Parion Araştırmaları 2002”, (C. BAŞARAN, A. Y. TAVUKÇU, V. KELEŞ, E. KÜÇÜKEFE ile) 21. Araştırma Sonuçları Toplantısı, C 1, 2003, s. 185 - 192.
- “Bozcaada - Tenedos Araştırmaları 2002”, (C. BAŞARAN, A. Y. TAVUKÇU, E. KÜÇÜKEFE ile) 21. Araştırma Sonuçları Toplantısı, C 2, 2003, s. 67 - 76.
- “Erzurum Müzesi’nde Sergilenen Bir Grup Roma Sikkesi”, Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi, s. 13, 2004, s. 139 -159.
- “Parion Kazısı 2005”, (C. BAŞARAN - A. Y. TAVUKÇU - Ş. D. FUL - A. TEMÜR ile), 28. Uluslararası Kazı Araştırma ve Arkeometri Sonuçları Sempozyumu 2006, (Baskıda)
- “Parion Altınları”, Doğudan Yükselen Işık-Anadolu Arkeolojisine Katkıları, Atatürk Üniversitesi 50. Yıl Armağanı, (Baskıda).

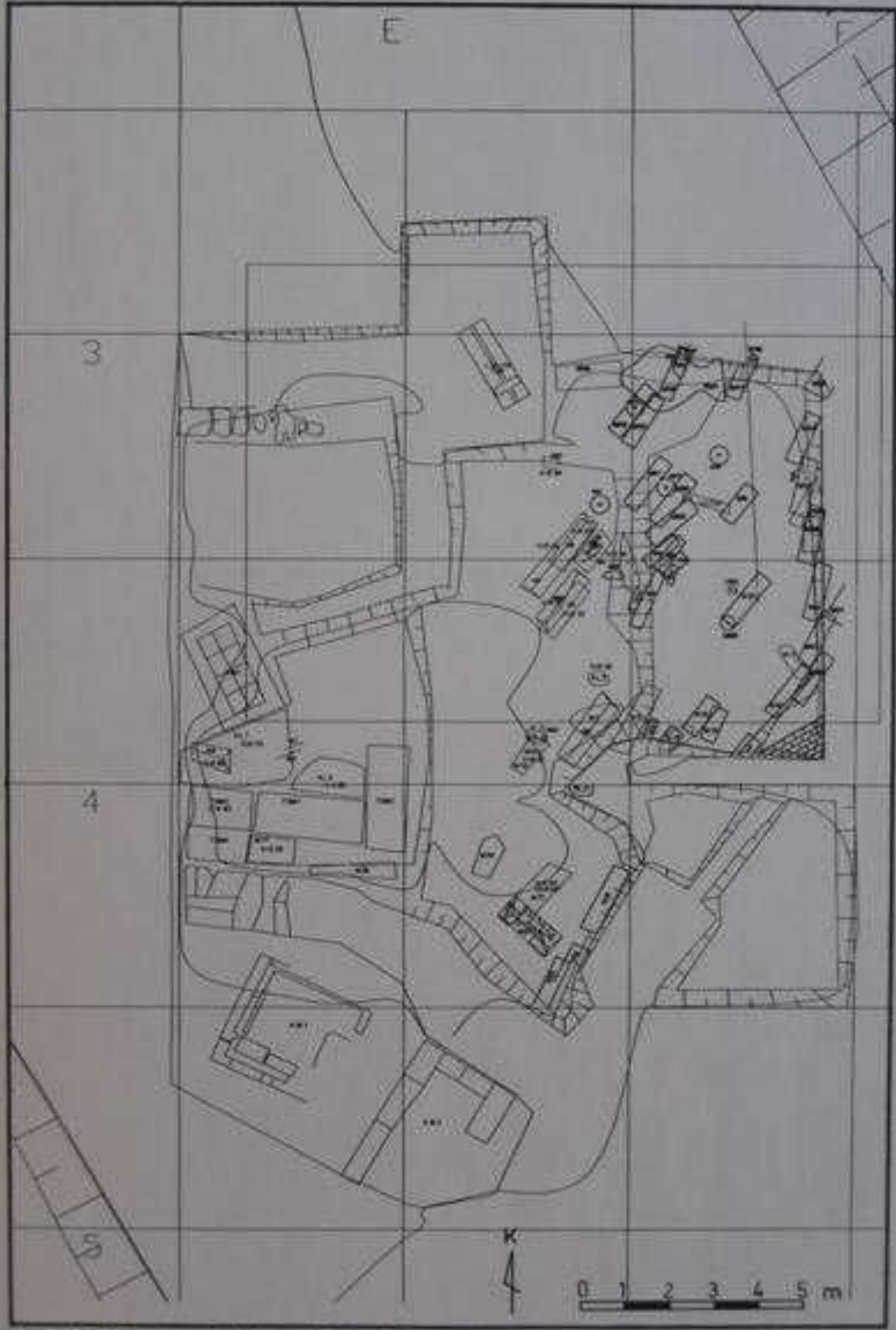
HARITALAR

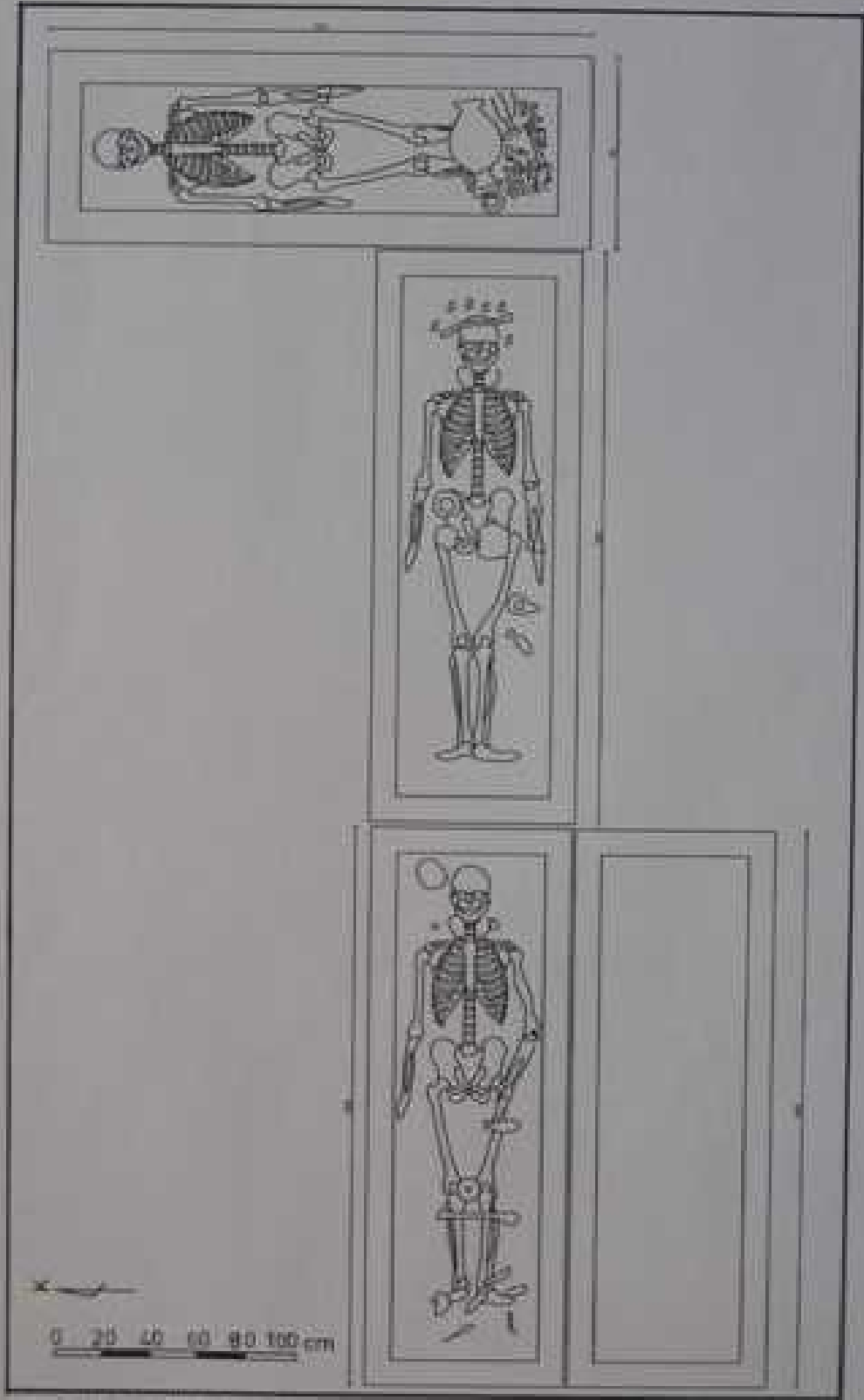
Haritalar: Trnas Bölgesi Antik Kentleri

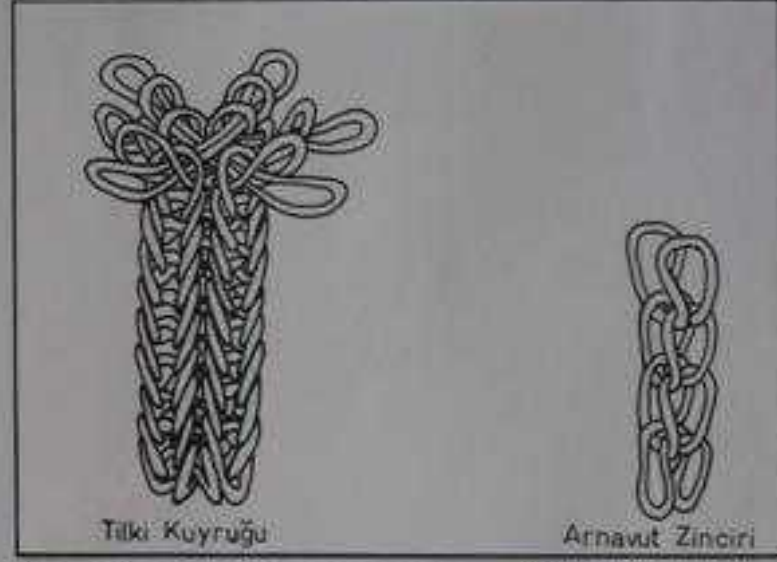
ÇİZİMLER

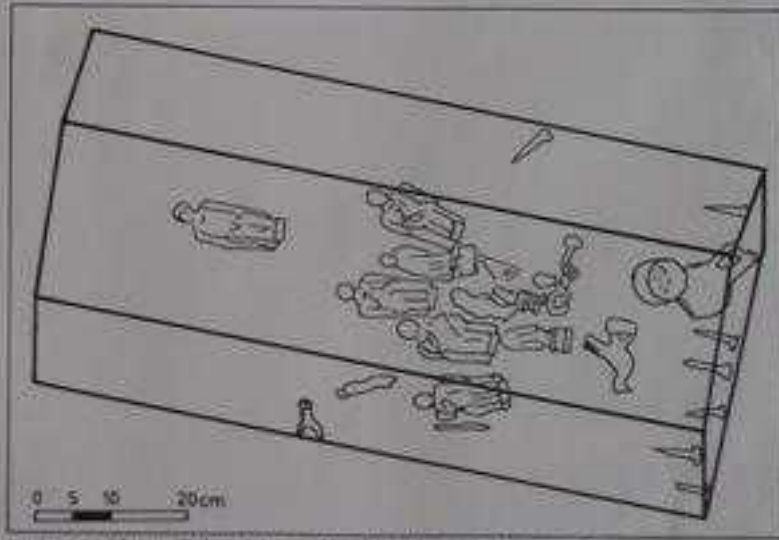
Çizim 1: Parion Güney Nekropolü Genel Planı

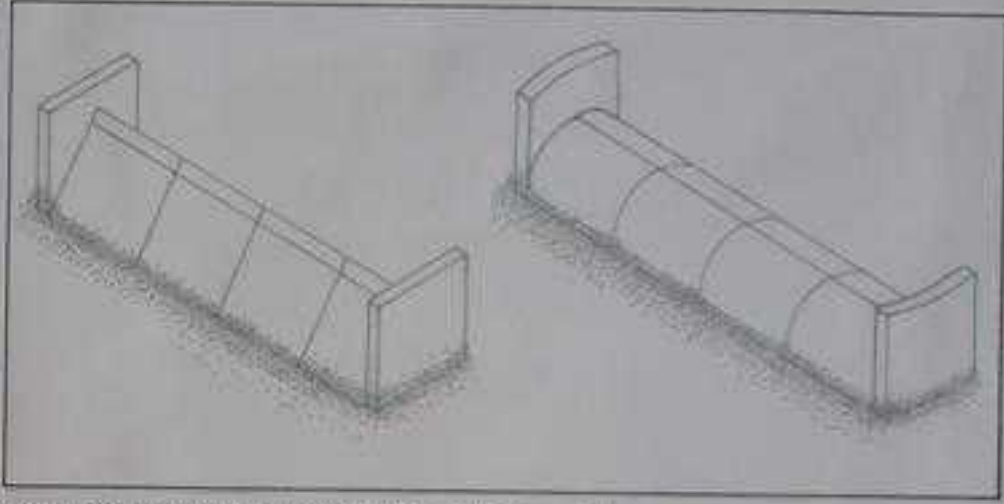
Çizim 2: Taş Sandık Mezarlar

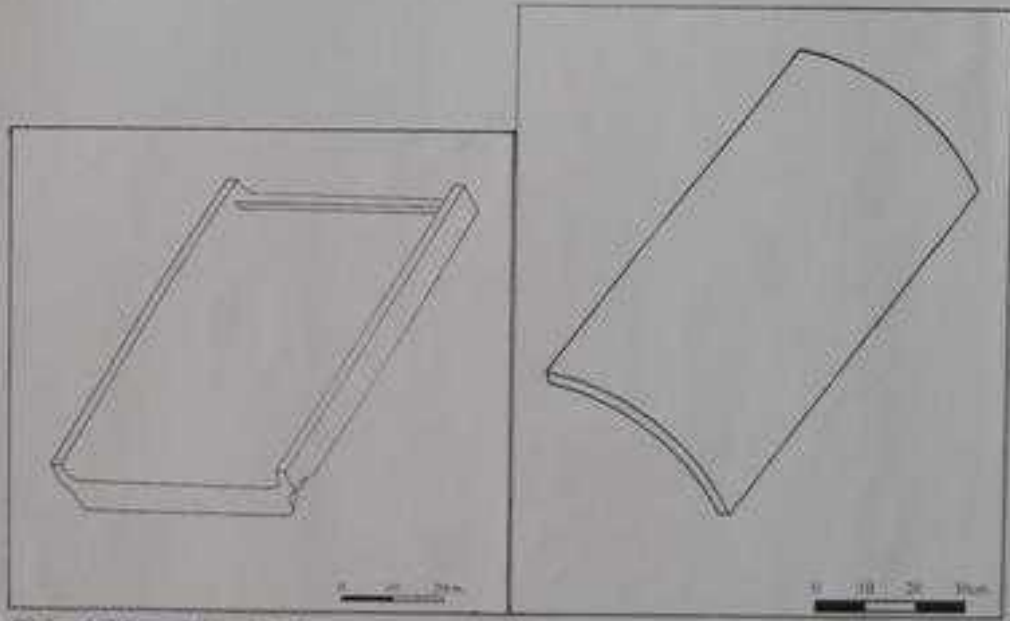
Çizim 3: Kat. No. 5 – Kat. No. 6 Zincir Yapım Teknikleri

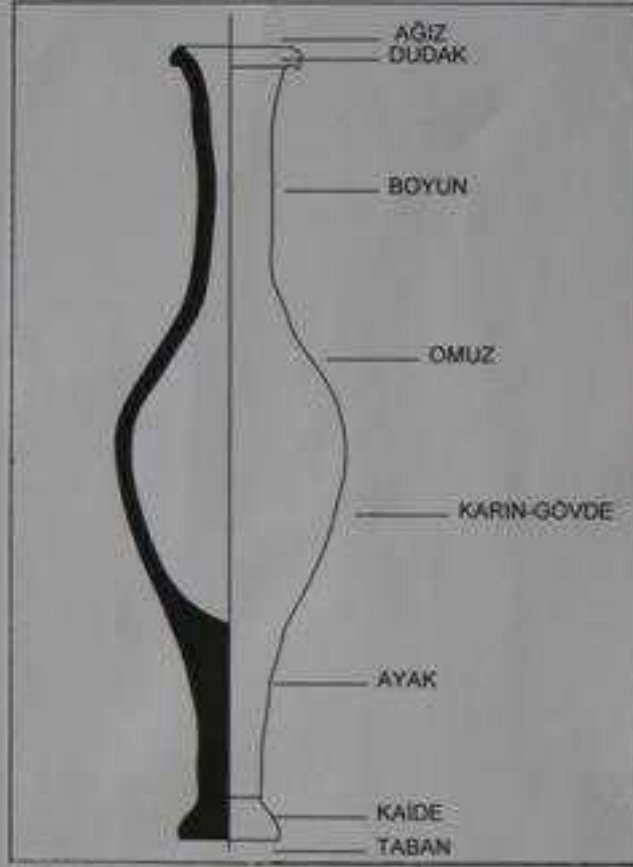
Çizim 4: Ahşap Tabut Mezar Yeniden Kurma Denemesi

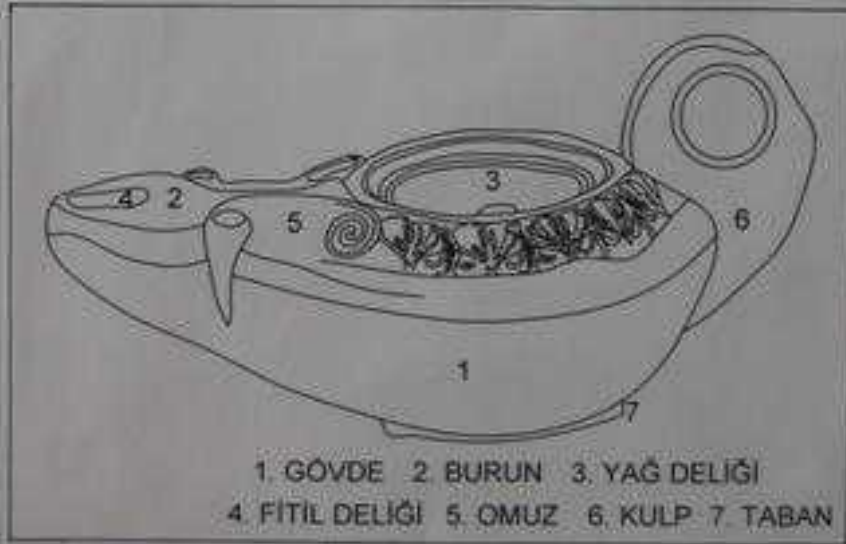
Çizim 5: Kiremit Mezarlar Yeniden Kurma Denemesi

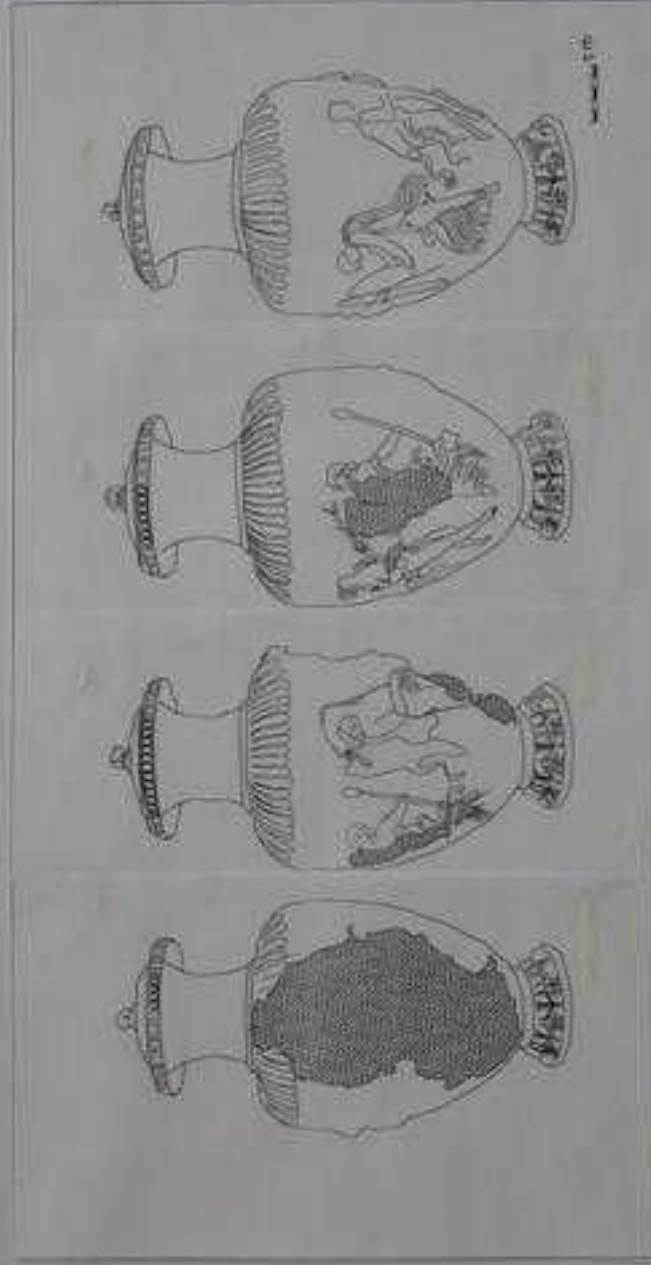
Çizim 6: Mezar Kiremitleri

Çizim 7: Unguentariumun Bölümleri

Çizim 8: Kandıran Bölümleri

Cizim 9. Kat. No. 20

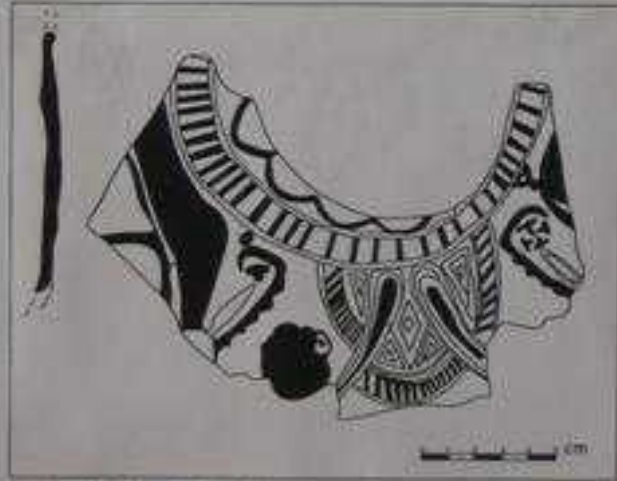
Çiim 10: Kat. No. 20 (Aynı)

Çiim 11: Kat. No. 20 (Aynı)

Çizim 12: Kat. No. 66

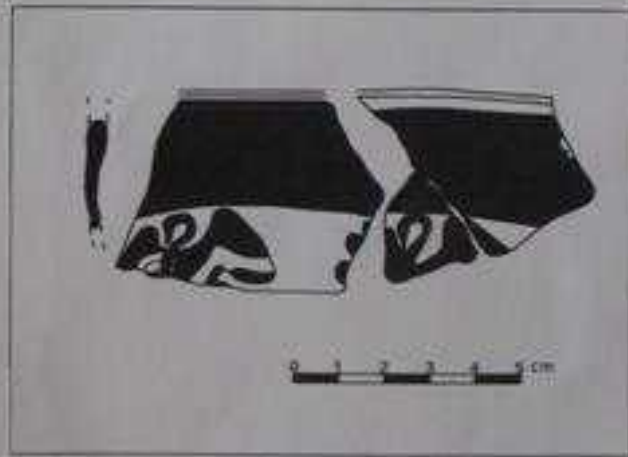
Çizim 13: Kat. No. 67

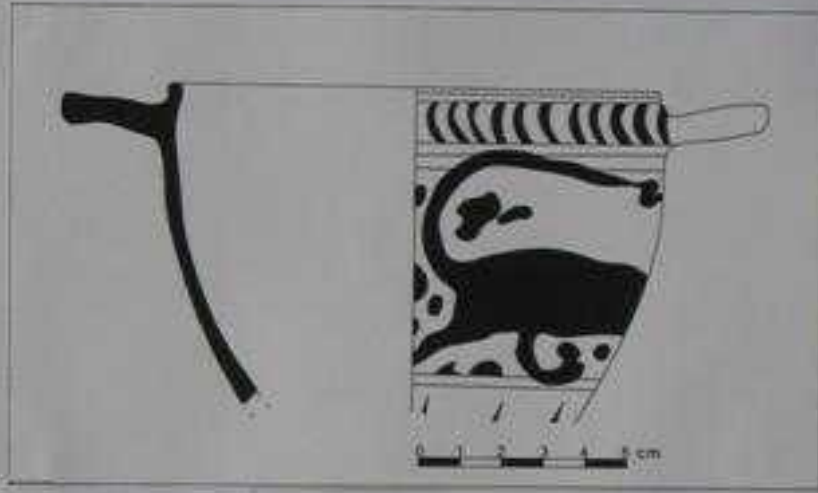
Çizim 14: Kat. No. 68

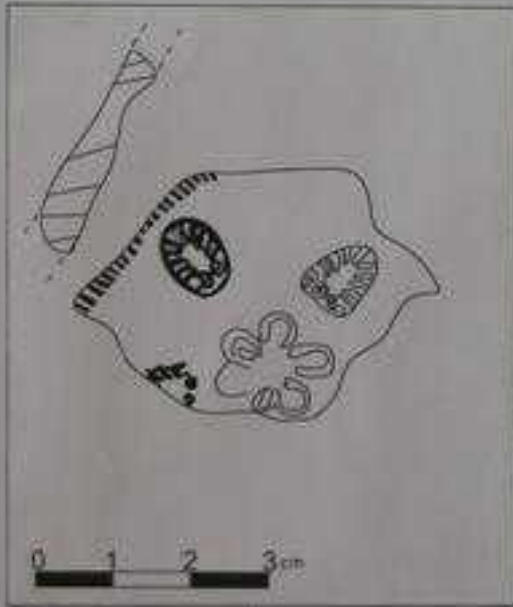
Çizim 15: Kat. No. 69

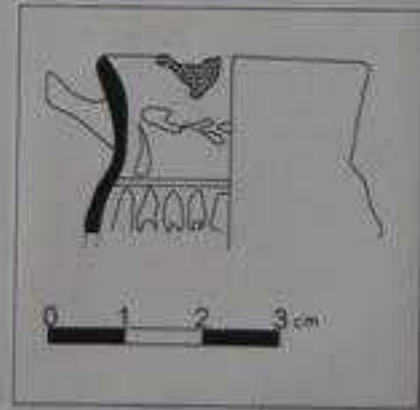
Çizim 16: Kat. No. 70

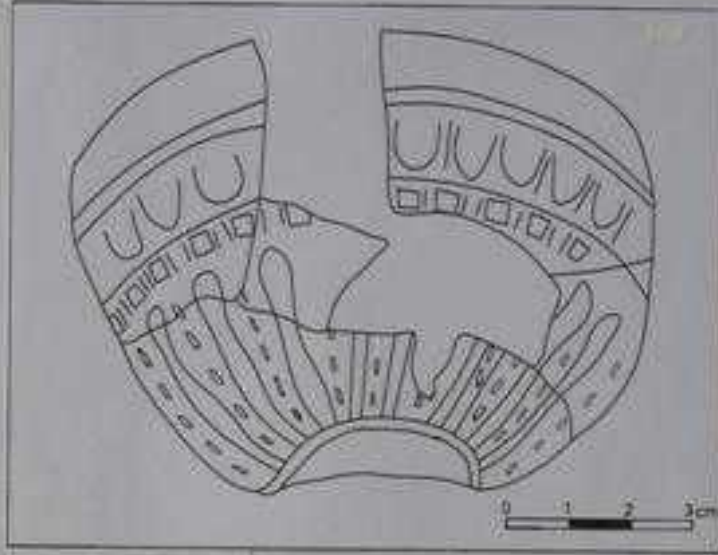
Çizim 17: Kat. No. 71

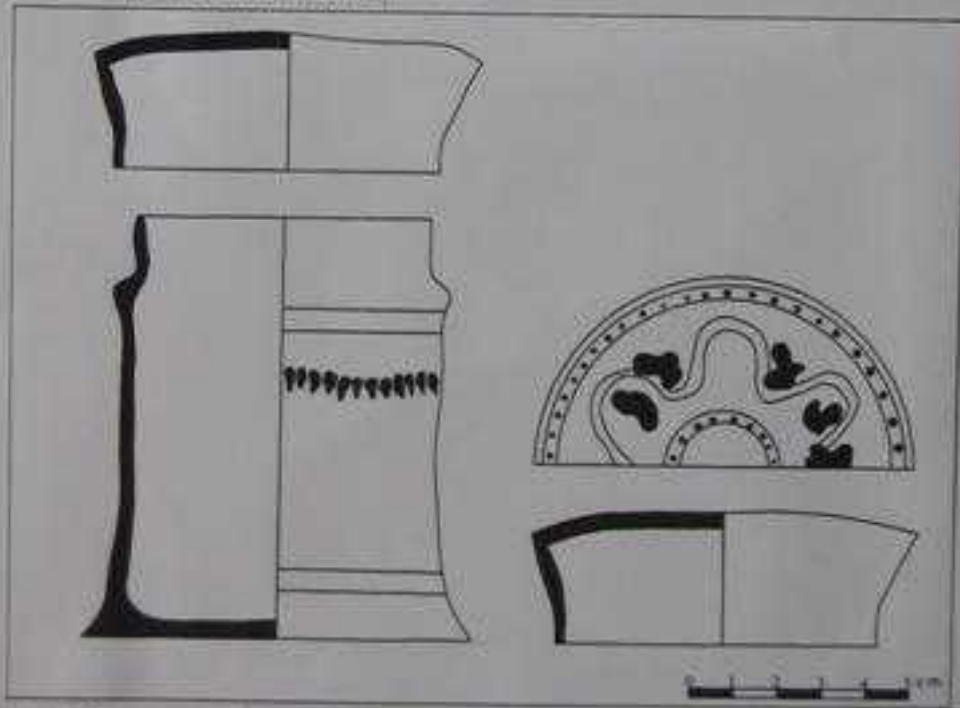
Çizim 18: Kat. No. 72

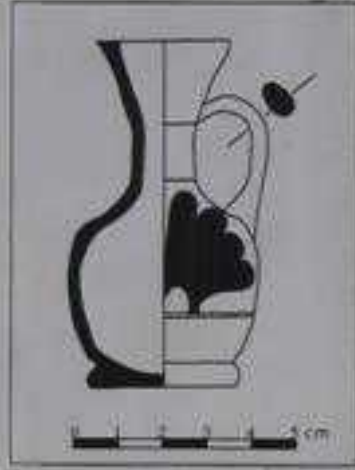
Çizim 19: Kat. No. 73

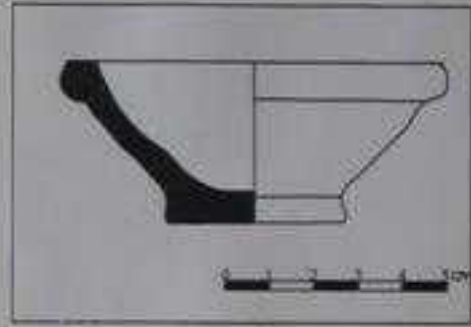
Çizim 20: Kat. No. 74

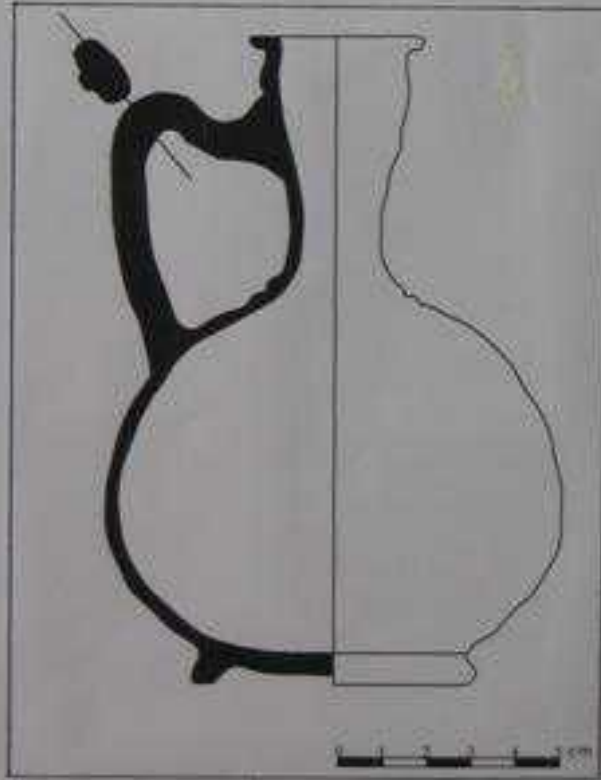
Çizim 21: Kat. No. 75

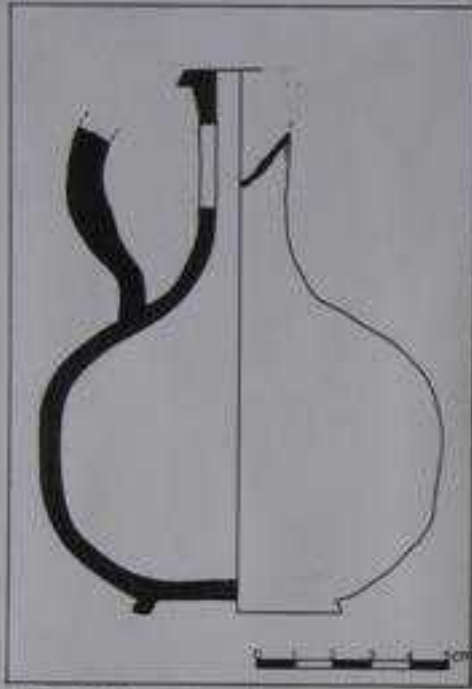
Çizim 22. Kat. No. 76

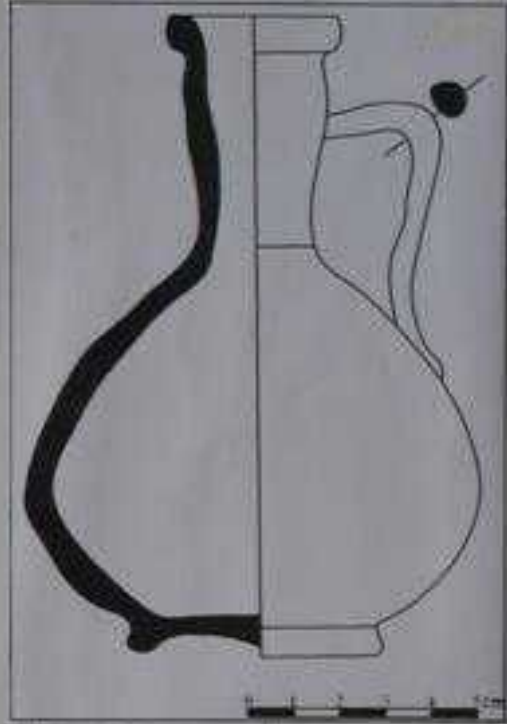
Çizim 23. Kat. No. 77

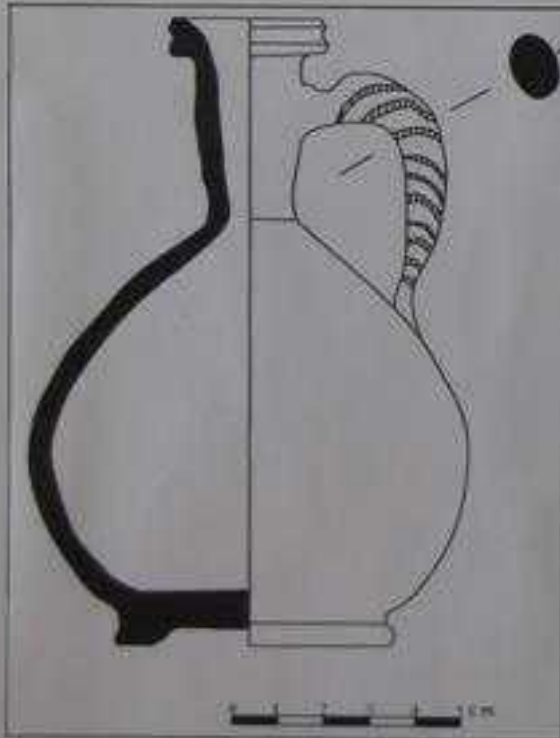
Çizim 24. Kat. No. 78

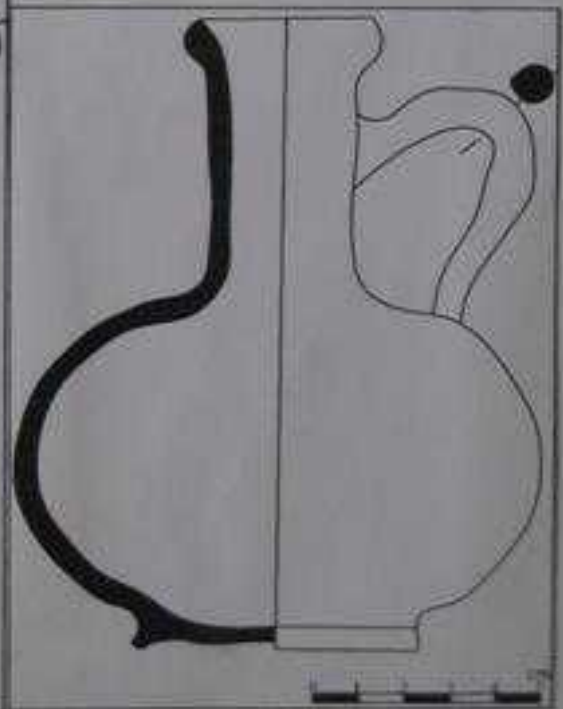
Çizim 25: Kat. No. 79

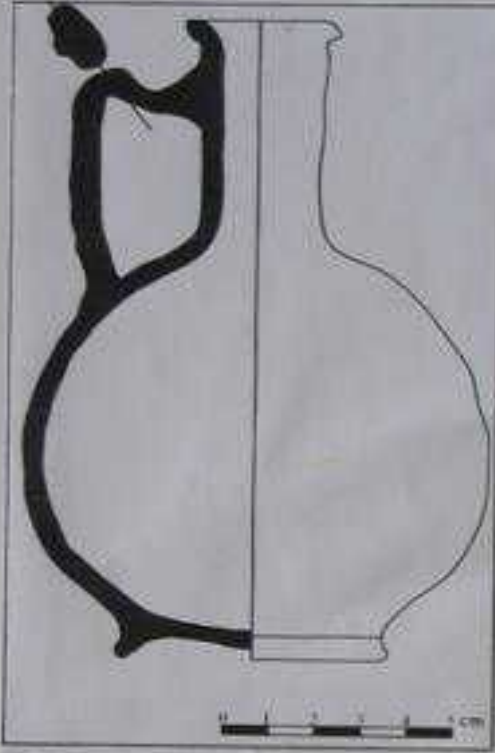
Çizim 26: Kat. No. 80

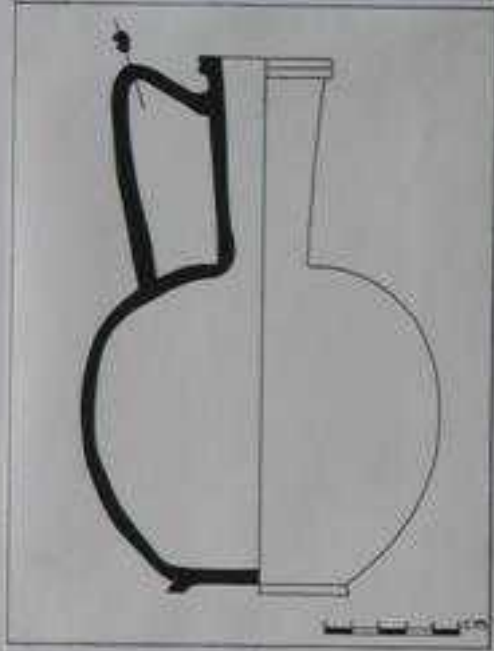
Çizim 27: Kat. No. 81

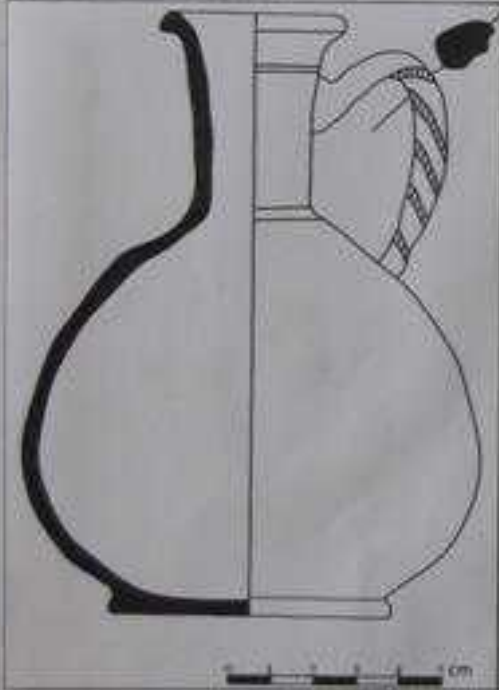
Çizim 28: Kat. No. 82

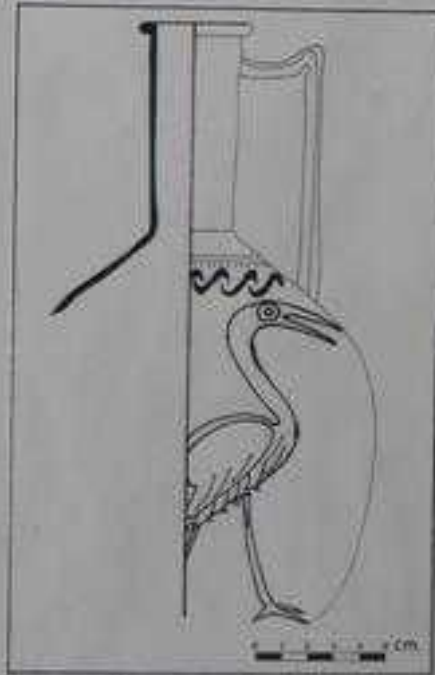
Çizim 29: Kat. No. 83

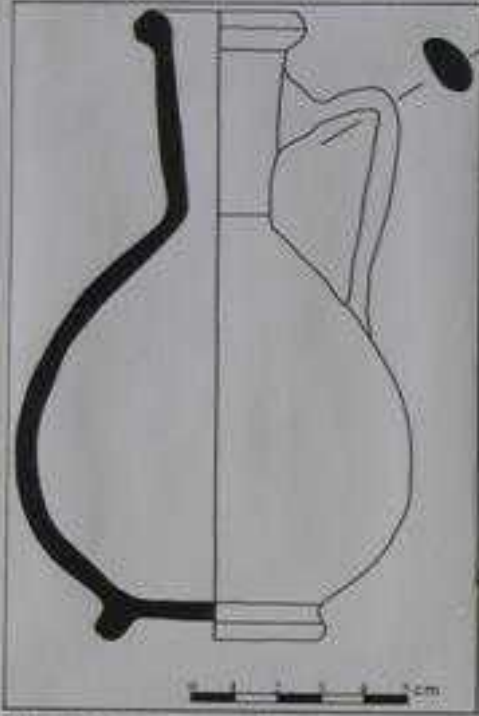
Çizim 30: Kat. No. 84

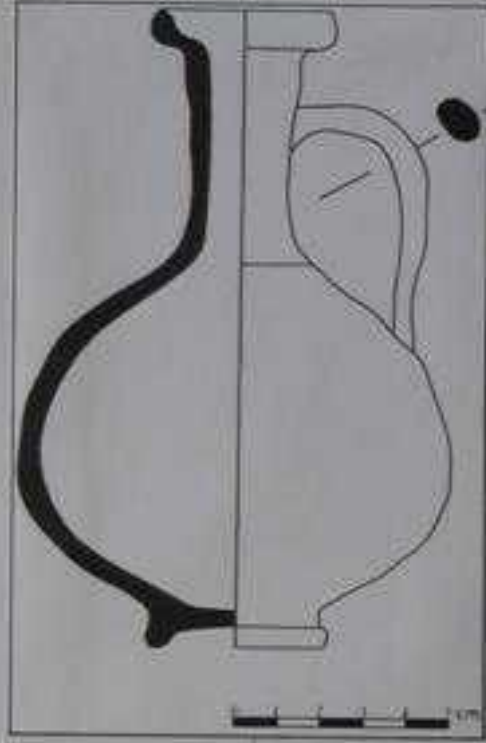
Çizim 31: Kat. No. 85

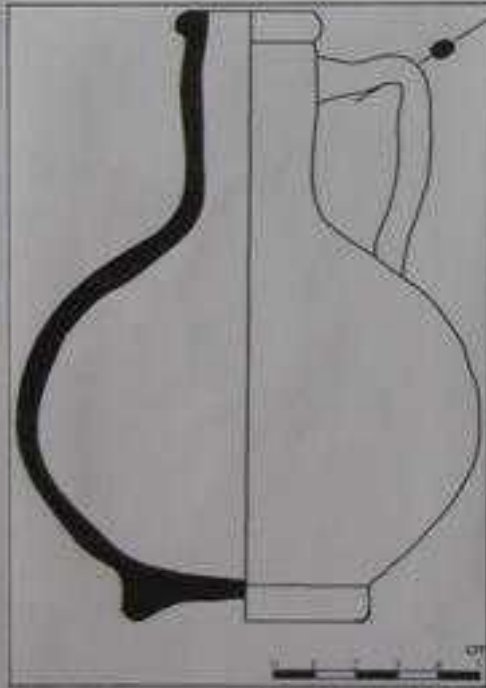
Çizim 32: Kat. No. 86

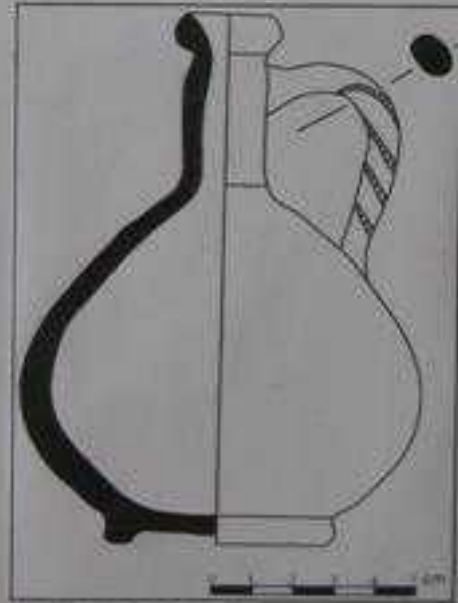
Çizim 33: Kat. No. 87

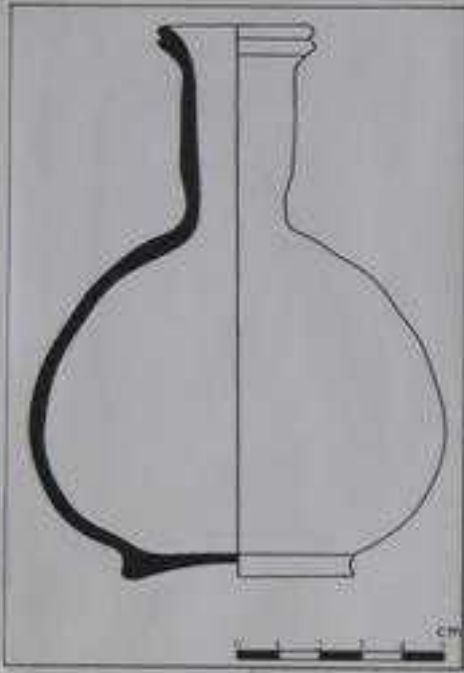
Çizim 34: Kat. No. 88

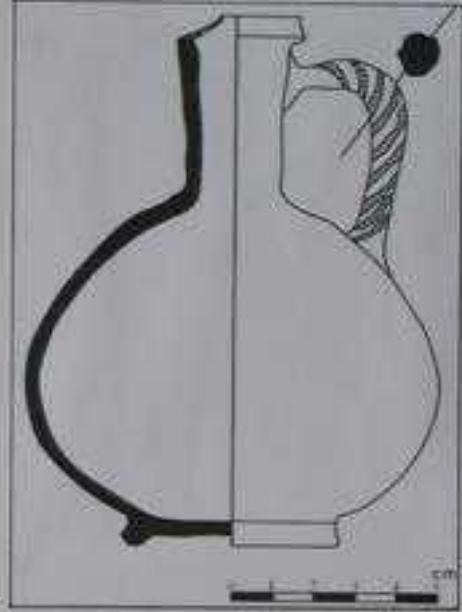
Çizim 35: Kat. No. 89

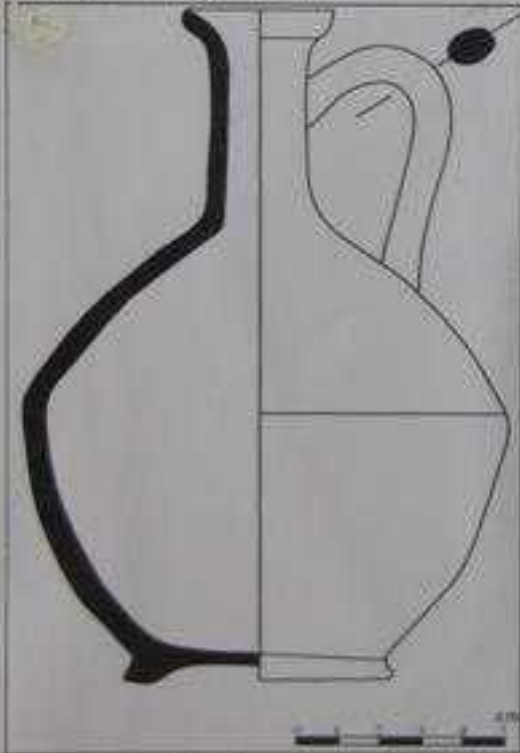
Çizim 36: Kat. No. 90

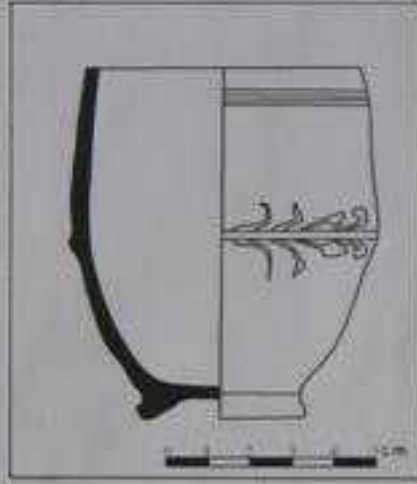

Çizim 37: Kat. No. 91

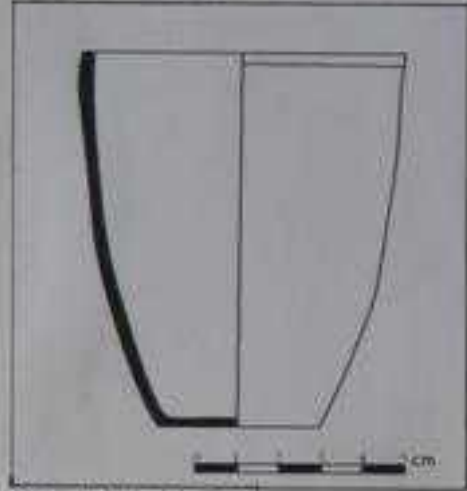

Çizim 38: Kat. No. 92

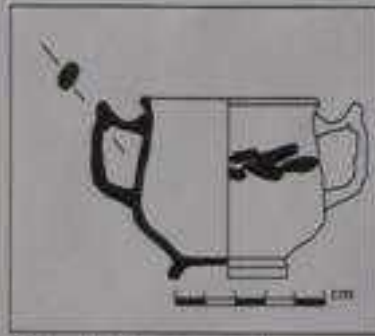

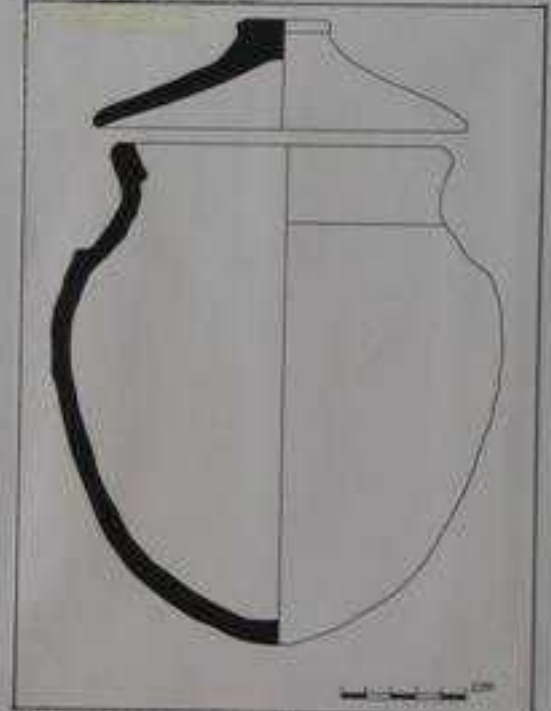
Çizim 41, Kat. No. 95

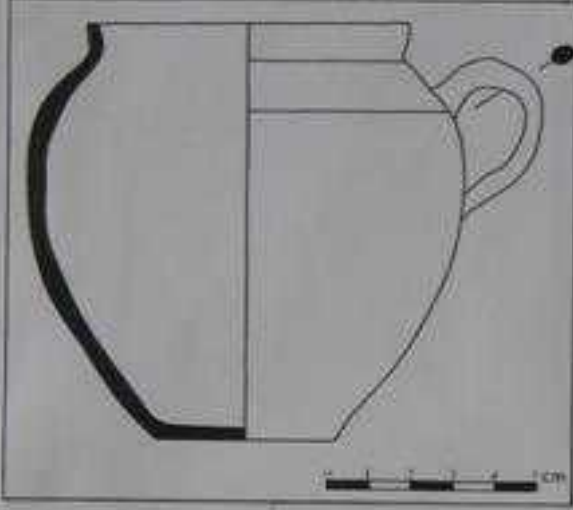
Çizim 42, Kat. No. 96

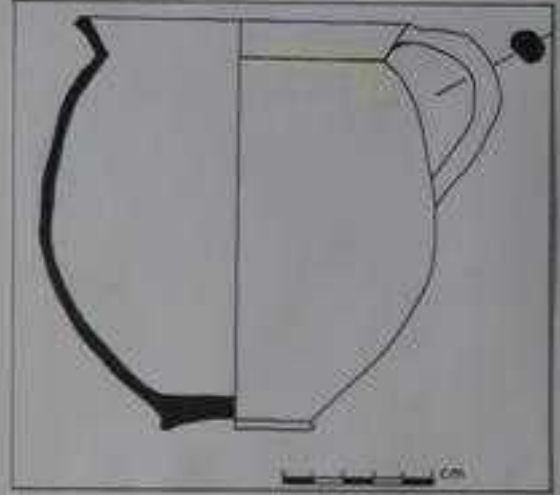
Çizim 43, Kat. No. 97

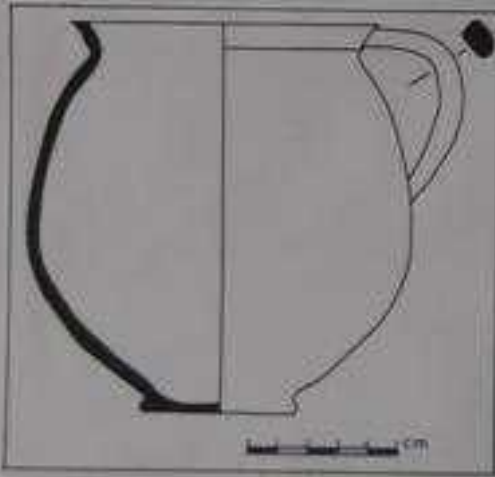
Çizim 44, Kat. No. 98

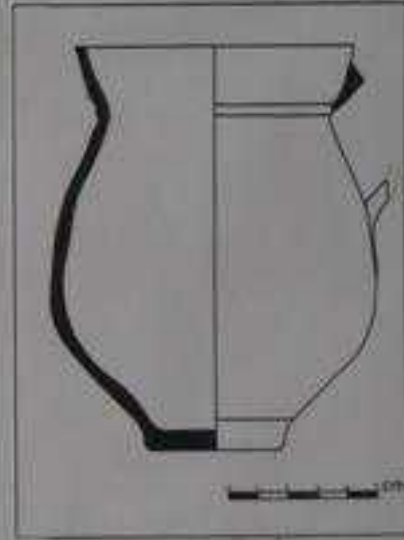
Çizim 45: Kat. No. 99

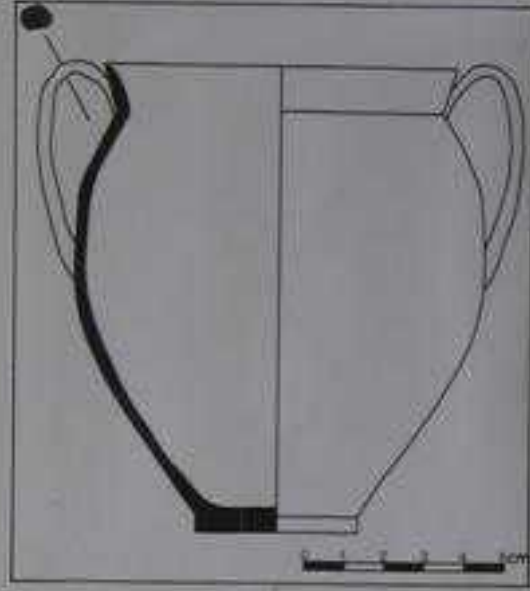
Çizim 46: Kat. No. 100

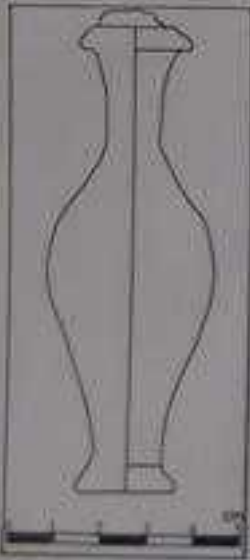
Çizim 47: Kat. No. 101

Çizim 48: Kat. No. 102

Çizim 49: Kat. No. 103

Çizim 50: Kat. No. 104

Çizim 51: Kat. No. 105

Çizim 52: Kat. No. 106

Çizim 53: Kat. No. 107

Çizim 54: Kat. No. 108

Çizim 55: Kat. No. 109

Çizim 56: Kat. No. 110

Çizim 57: Kat. No. 111

Çizim 58: Kat. No. 112

Çizim 59: Kat. No. 113

Çizim 60: Kat. No. 114

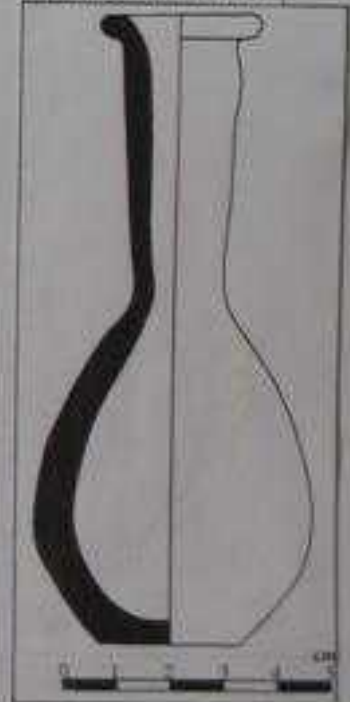
Çizim 61: Kat. No. 115

Çizim 62: Kat. No. 116

Çizim 63: Kat. No. 117

Çizim 64: Kat. No. 118

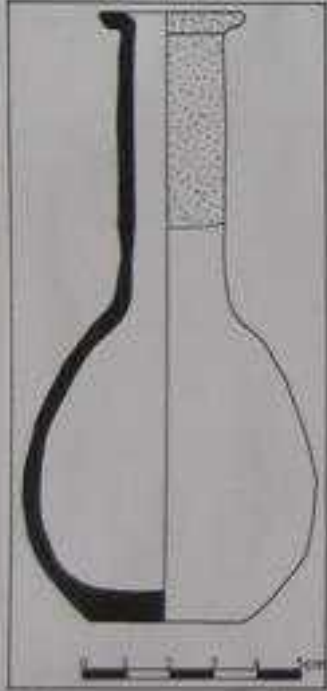
Çizim 65: Kat. No. 119

Çizim 66: Kat. No. 120

Çizim 67: Kat. No. 121

Çizim 68: Kat. No. 122

Çizim 69: Kat. No. 123

Çizim 70: Kat. No. 124

Çizim 71: Kat. No. 125

Çizim 72: Kat. No. 126

Çizim 73: Kat. No. 127

Çizim 74: Kat. No. 128

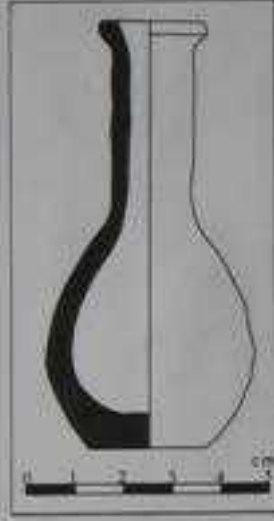
Çizim 75: Kat. No. 129

Çizim 76: Kat. No. 130

Çizim 77: Kat. No. 131

Çizim 78: Kat. No. 132

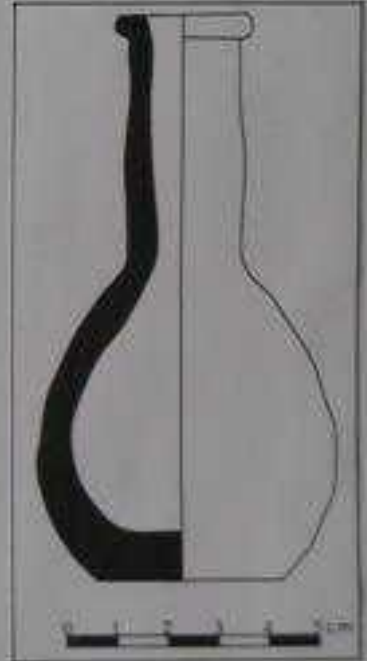
Çizim 79: Kat. No. 133

Çizim 80: Kat. No. 134

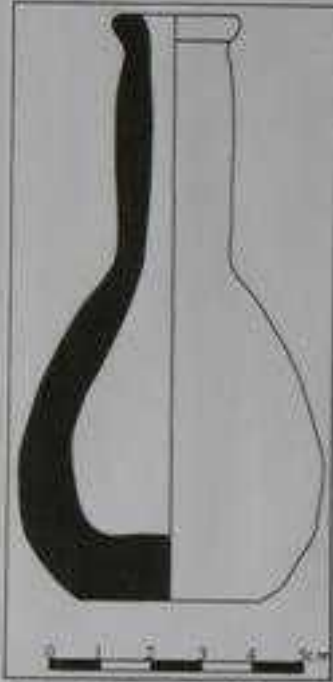
Çizim 81: Kat. No. 135

Çizim 82: Kat. No. 136

Çizim 83: Kat. No. 137

Çizim 84: Kat. No. 138

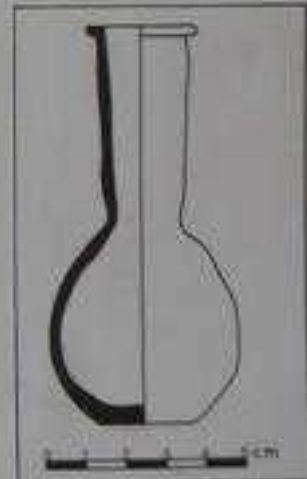
Çizim 85: Kat. No. 139

Çizim 86: Kat. No. 140

Çizim 87: Kat. No. 141

Çizim 88: Kat. No. 142

Çizim 89: Kat. No. 143

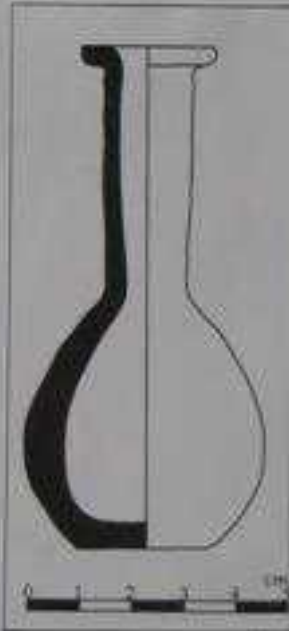
Çizim 90: Kat. No. 144

Çizim 91: Kat. No. 145

Çizim 92: Kat. No. 146

Çizim 93: Kat. No. 147

Çizim 94: Kat. No. 148

Çizim 95: Kat. No. 149

Çizim 96: Kat. No. 150

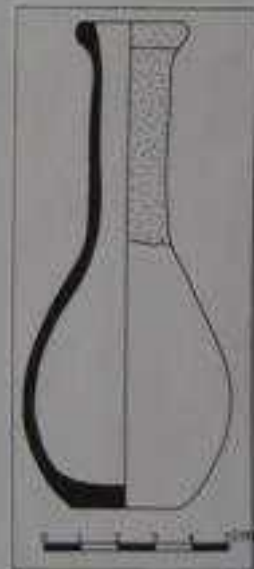
Çizim 97: Kat. No. 151

Çizim 98: Kat. No. 152

Çizim 99: Kat. No. 153

Çizim 100: Kat. No. 154

Çizim 101: Kat. No. 155

Çizim 102: Kat. No. 156

Çizim 103: Kat. No. 157

Çizim 104: Kat. No. 158

Çizim 105: Kat. No. 159

Çizim 106: Kat. No. 160

Çizim 107: Kat. No. 161

Çizim 108: Kat. No. 162

Çizim 109: Kat. No. 163

Çizim 110: Kat. No. 164

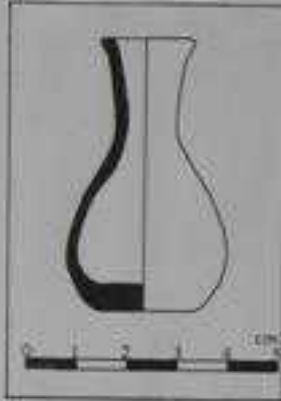
Çizim 111: Kat. No. 165

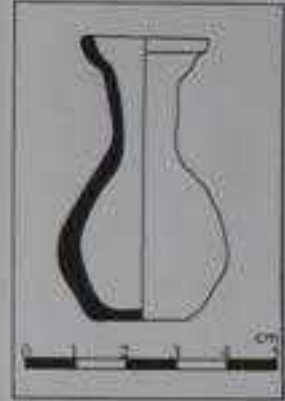
Çizim 112: Kat. No. 166

Çizim 113: Kat. No. 167

Çizim 114: Kat. No. 168

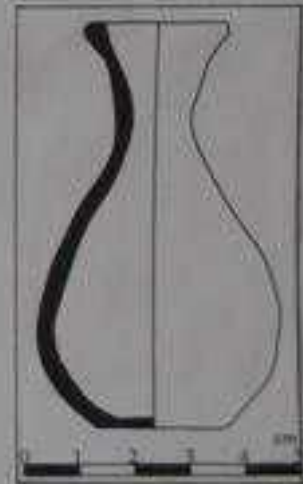
Çizim 115: Kat. No. 169

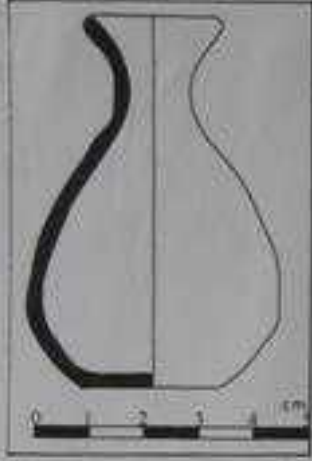
Çizim 116: Kat. No. 170

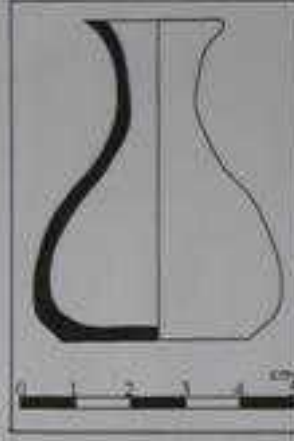
Çizim 117: Kat. No. 171

Çizim 118: Kat. No. 172

Çizim 119: Kat. No. 173

Çizim 120: Kat. No. 174

Çizim 121: Kat. No. 175

Çizim 122: Kat. No. 176

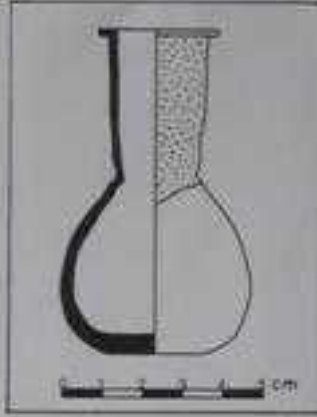
Çizim 123: Kat. No. 177

Çizim 124: Kat. No. 178

Çizim 125: Kat. No. 179

Çizim 126: Kat. No. 180

Çizim 127: Kat. No. 181

Çizim 128: Kat. No. 182

Çizim 129: Kat. No. 183

Çizim 130: Kat. No. 184

Çizim 131: Kat. No. 185

Çizim 132: Kat. No. 186

Çizim 133: Kat. No. 187

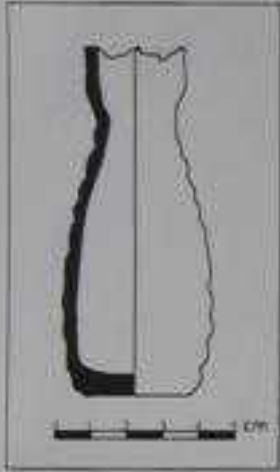
Çizim 134: Kat. No. 188

Çizim 135: Kat. No. 189

Çizim 136: Kat. No. 190

Çizim 137: Kat. No. 191

Çizim 138: Kat. No. 192

Çizim 139: Kat. No. 193

Çizim 140: Kat. No. 194

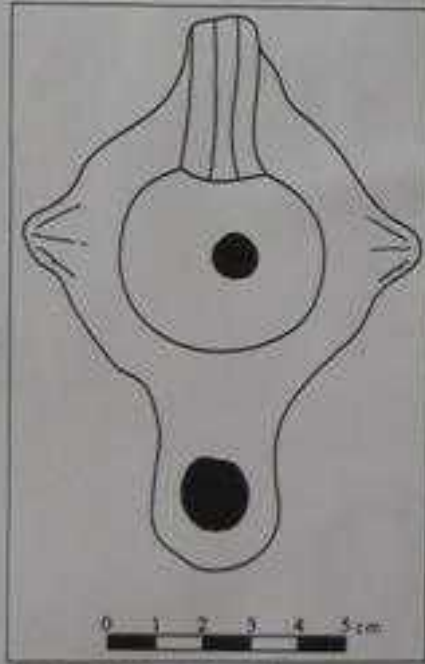
Çizim 141: Kat. No. 195

Çizim 142: Kat. No. 196

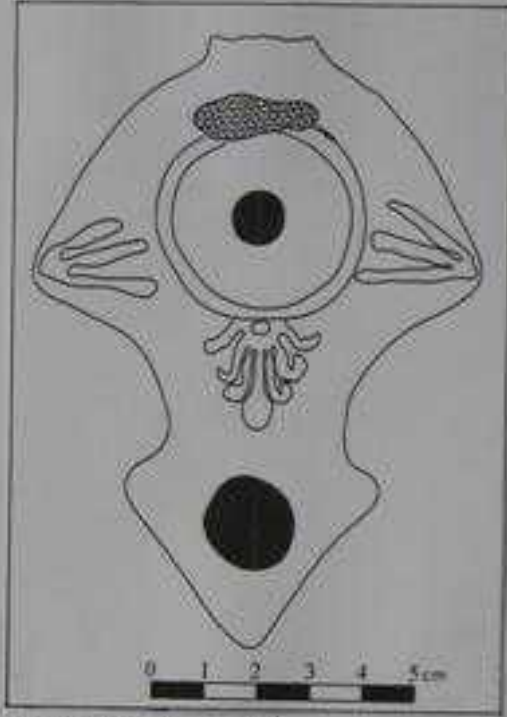
Çizim 143: Kat. No. 197

Çizim 144: Kat. No. 198

Çizim 145: Kat. No. 199

Çizim 146 Kat. No. 200

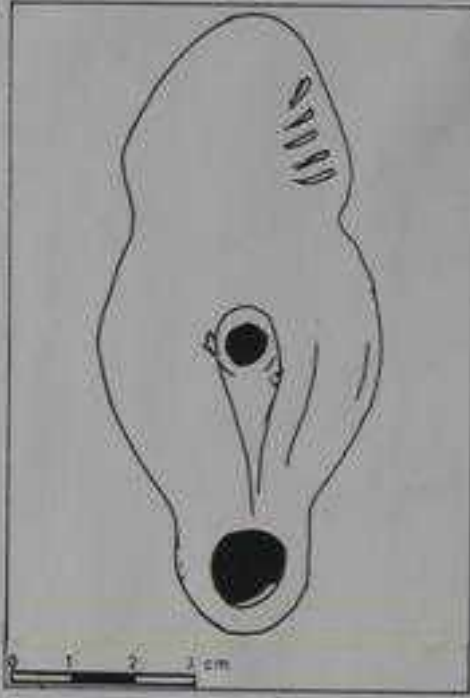
Çizim 147 Kat. No. 201

Çizim 148 Kat. No. 202

Çizim 149 Kat. No. 203

Çizim 150: Kat. No. 204

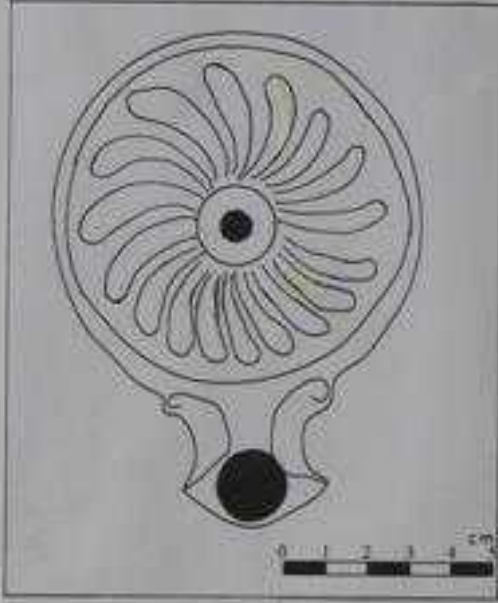
Çizim 151: Kat. No. 205

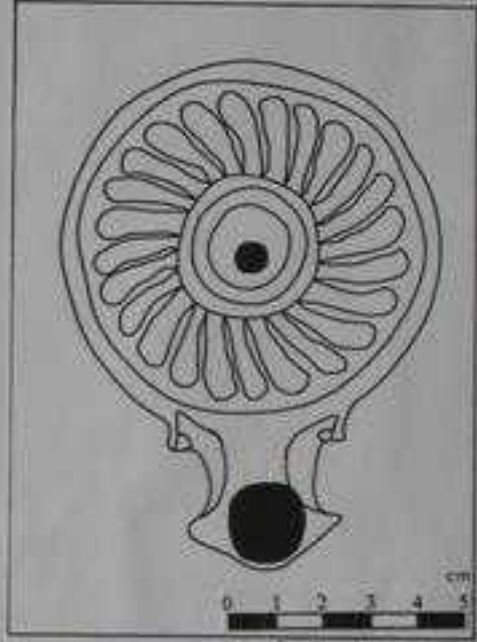
Çizim 152: Kat. No. 206

Çizim 153: Kat. No. 207

Çizim 154: Kat. No. 208

Çizim 155: Kat. No. 209

Çizim 156: Kat. No. 210

Çizim 157: Kat. No. 211

Çizim 158: Kat. No. 212

Çizim 159: Kat. No. 213

Çizim 160: Kat. No. 214

Çizim 161: Kat. No. 215

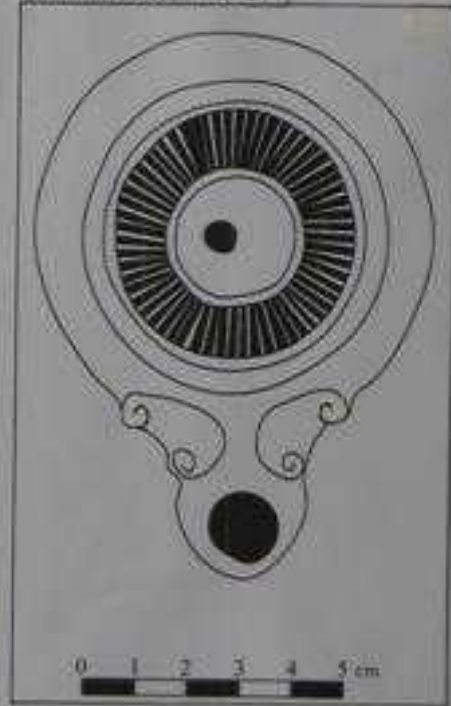
Çizim 162: Kat. No. 216

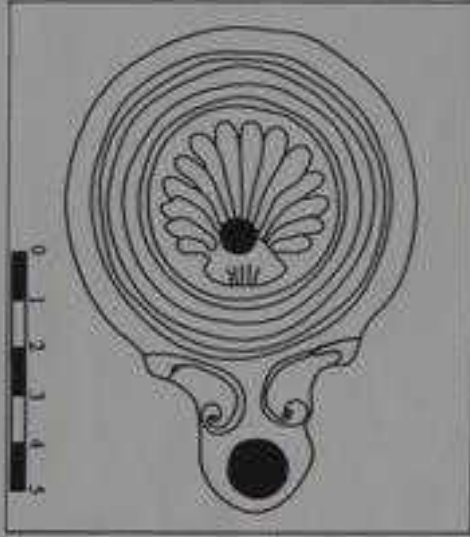
Çizim 163: Kat. No. 217

Çizim 164: Kat. No. 218

Çizim 165: Kat. No. 219

Çizim 166: Kat. No. 220

Çizim 167: Kat. No. 221

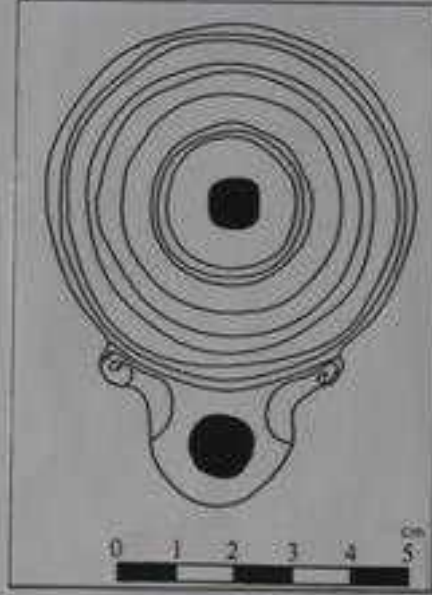
Çizim 168: Kat. No. 222

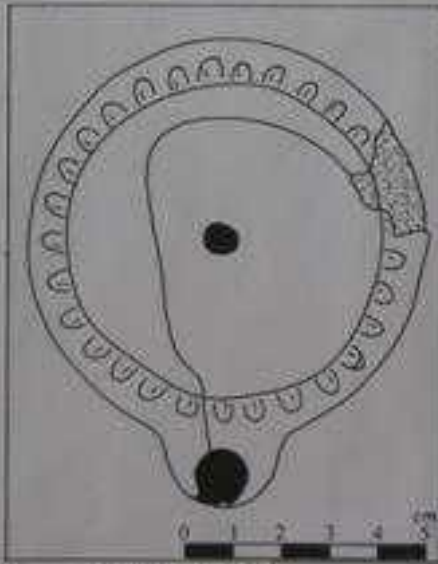
Çizim 169: Kat. No. 223

Çizim 170: Kat. No. 224

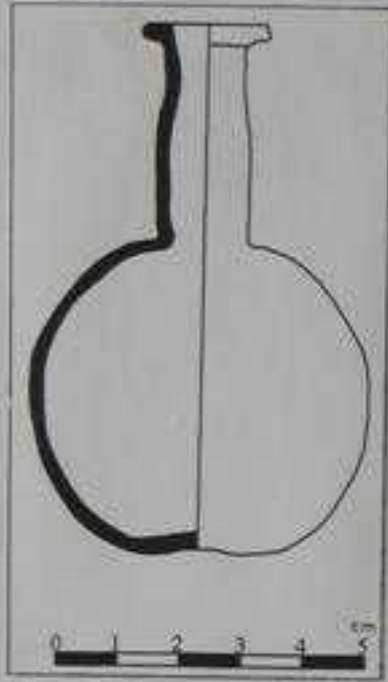
Çizim 171: Kat. No. 225

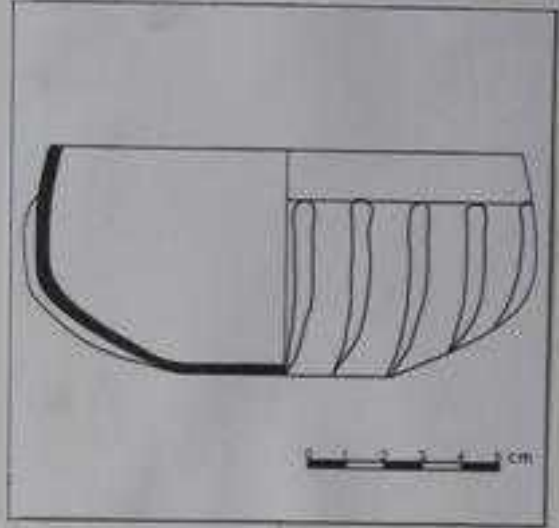
Çizim 172: Kat. No. 226

Çizim 173: Kat. No. 227

Çizim 174: Kat. No. 228

Çizim 175: Kat. No. 229

Çizim 176: Kat. No. 230

Çizim 177: Kat. No. 231

Çizim 178: Kat. No. 232

LEVHALLAR

Resim 1: Sur Duvarları

Resim 2: Akropol

Resim 3: Akropol'den Yapı Kalıntıları

Resim 4: Tapınak (?)

Resim 5: Tapınak (?)

Resim 6: Tiyatro

Resim 7: Sınak (?)

Resim 8: Propylon

Resim 9: Aquadukt

Resim 10: Su Deposu

Resim 11: Su Kuyusu ve Ağzında Antik Malzeme

Resim 12: Su Kanalı

Resim 13: Kuzey Limanı

Resim 14: Güney Limanı

Resim 15: Dalgakıran

Resim 16: Güney Nekropolü

Resim 17: Bouleterion / Prytaneion (?)

Resim 18: Hammam / Roma Villani (?)

Resim 19: Mezar Steli

Resim 20: Gladyatör Steli

Resim 21: Orpheus Heykeli

Resim 22: Kadın Heykeli Parçası

Resim 23: Patnos Seramiklerinden Bir Grup

Resim 24: Gorgo-Başlı Parion Sikkesi

Resim 25: Parion'dan Yazıtlı Lahit (Bekirli Köyü)

Resim 26: Kat. No. 1

Resim 27: Kat. No. 2

Resim 28: Kat. No. 3

Resim 29: Kat. No. 4

Resim 30: Kat. No. 5

Resim 31: Kat. No. 6

Resim 32: Kat. No. 7

Resim 33: Kat. No. 7

Resim 34: Kat. No. 7

Resim 35: Kat. No. 8

Resim 36: Kat. No. 9

Resim 37: Kat. No. 10

Resim 38: Kat. No. 11

Resim 39: Kat. No. 12

Resim 40: Kat. No. 13

Resim 41: Kat. No. 14, 15, 16

Resim 42: Kat. No. 17

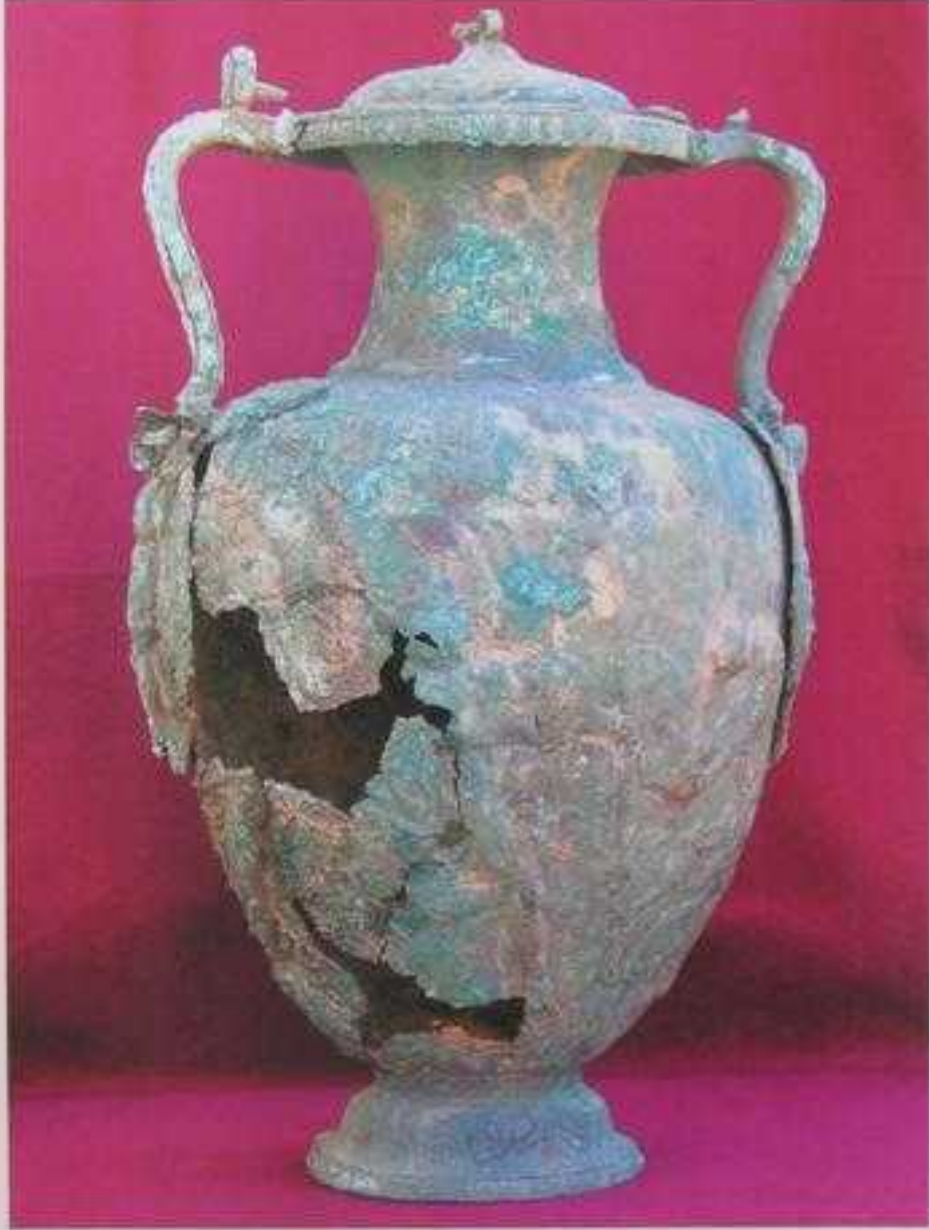
Resim 43: Kat. No. 17

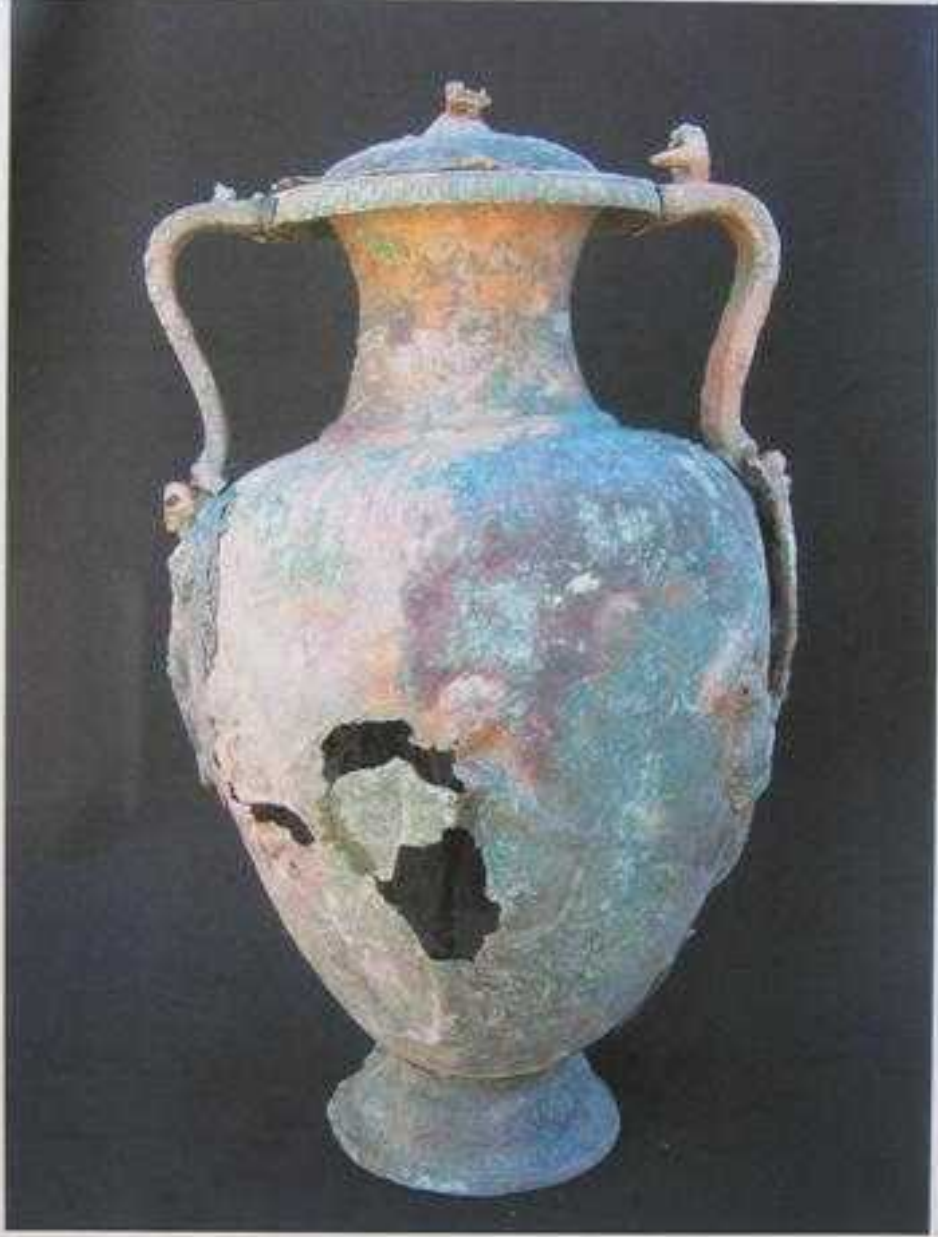
Resim 44: Kat. No. 18

Resim 45: Kat. No. 19

Resim 46: Kat. No. 20 A yûzu

Resim 47: Kat. No. 20 B yüzü

Resim 48: Amphoradan Ayrıntı

Resim 49: Amphoradan Ayrıntı

Resim 50: Amphoradan Ayrıntı

Resim 51: Amphoradan Ayrıntı

Resim 52: Amphoradan Ayrıntı

Resim 53: Amphoradan Ayrıntı

Resim 54: Amphoradan Ayrıntı

Resim 55: Amphoranın Kapakları

Resim 56: Kat. No. 21

Resim 57: Kat. No. 22

Resim 58: Kat. No. 23

Resim 59: Kat. No. 24

Resim 60: Kat. No. 25

Resim 61: Kat. No. 26

Resim 62: Kat. No. 27

Resim 63: Kat. No. 28

Resim 64: Kat. No. 29

Resim 65: Kat. No. 30

Resim 66: Kat. No. 31

Resim 67: Kat. No. 32

Resim 68: Kat. No. 33

Resim 69: Kat. No. 34

Resim 70: Kat. No. 35

Resim 71: Kat. No. 36

Resim 72: Kat. No. 37

Resim 73: Kat. No. 38

Resim 74: Kat. No. 39

Resim 75: Kat. No. 40

Resim 76: Kat. No. 41

Resim 77: Kat. No. 42

Resim 78: Kat. No. 43

Resim 79: Kat. No. 44

Resim 80: Kat. No. 45

Resim 81: Kat. No. 46

Resim 82: Kat. No. 47

Resim 83: Kat. No. 48

Resim 84: Kat. No. 49

Resim 85: Kat. No. 50

Resim 86: Kat. No. 51

Resim 87: Kat. No. 52

Resim 88: Kat. No. 53

Resim 89: Kat. No. 54

Resim 90: Kat. No. 55

Resim 91: Kat. No. 56

Resim 92: Kat. No. 57

Resim 93: Kat. No. 58

Resim 94: Kat. No. 59

Resim 95: Kat. No. 60

Resim 96: Kat. No. 61

Resim 97: Kat. No. 62

Resim 98: Kat. No. 63

Resim 99: Kat. No. 64

Resim 100: Kat. No. 65

Resim 101: Kat. No. 66

Resim 102: Kat. No. 67

Resim 103: Kat. No. 68

Resim 104: Kat. No. 69

Resim 105: Kat. No. 70

Resim 106: Kat. No. 71

Resim 107: Kat. No. 72

Resim 108: Kat. No. 73

Resim 109: Kat. No. 74

Resim 110: Kat. No. 75

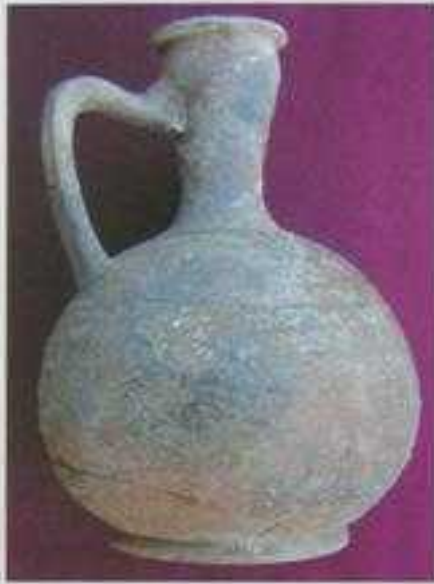
Resim 111: Pyxis Kapığı

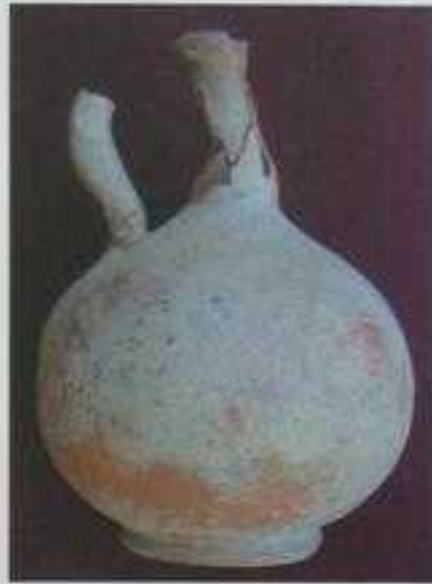
Resim 112: Kat. No. 76

Resim 113: Kat. No. 77

Resim 114: Kat. No. 78

Resim 115: Kat. No. 79

Resim 116: Kat. No. 80

Resim 117: Kat. No. 81

Resim 118: Kat. No. 82

Resim 119: Kat. No. 83

Resim 120: Kat. No. 84

Resim 121: Kat. No. 85

Resim 122: Kat. No: 86

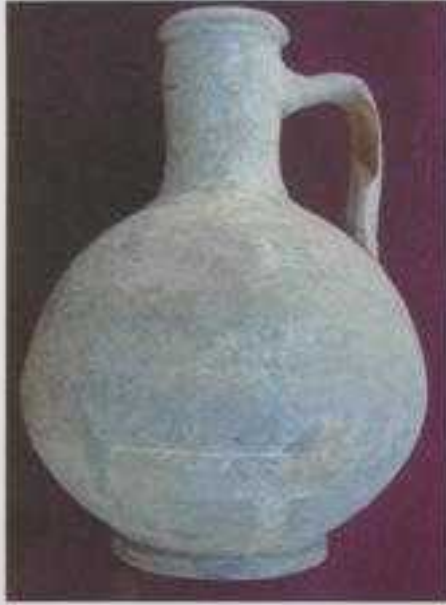
Resim 123: Su Kuşu

Resim 124: Kat. No: 87

Resim 125: Kat. No: 88

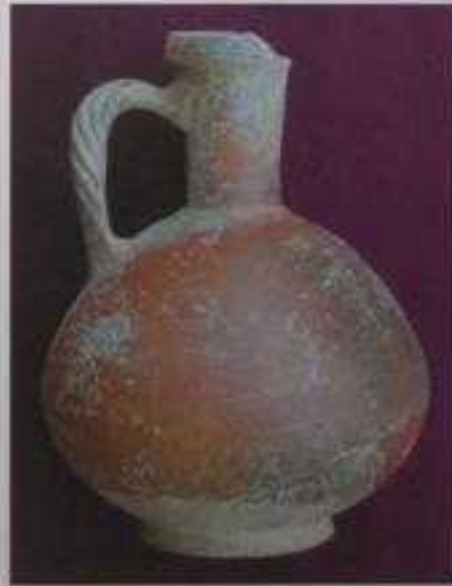
Resim 126: Kat. No. 89

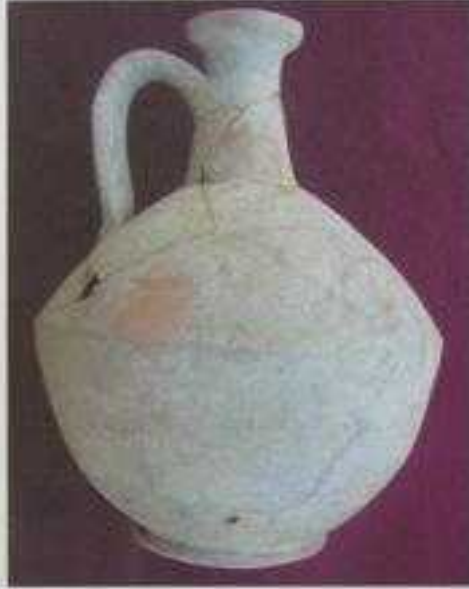
Resim 127: Kat. No. 90

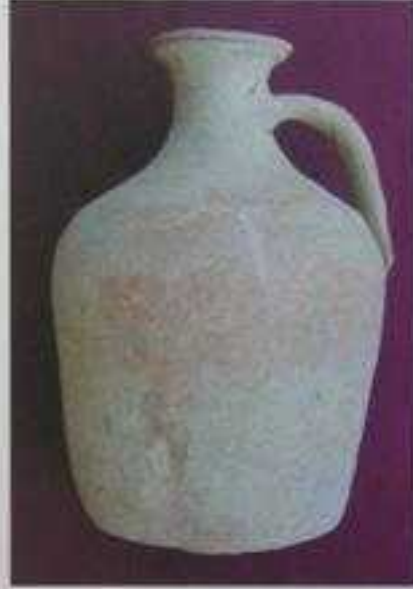
Resim 128: Kat. No. 91

Resim 129: Kat. No. 92

Resim 130: Kat. No. 93

Resim 131: Kat. No. 94

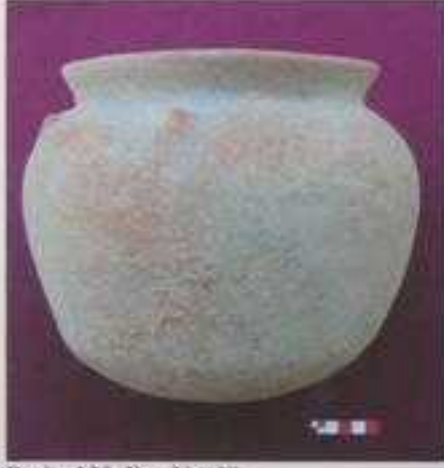
Resim 132: Kat. No. 95

Resim 133: Kat. No. 96

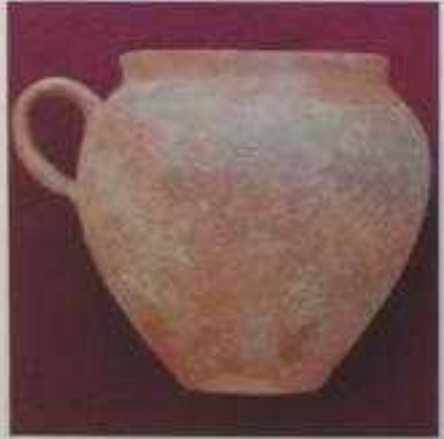
Resim 134: Kat. No. 97

Resim 135: Kat. No. 98

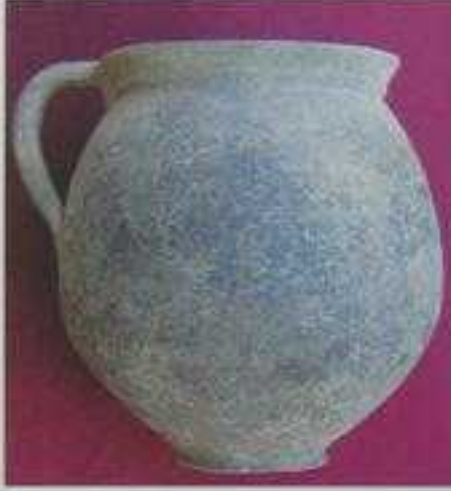
Resim 136: Urne ve Kapagi

Resim 137: Kat. No. 99

Resim 138: Kat. No. 100

Resim 139: Kat. No. 101

Resim 140: Kat. No. 102

Resim 141: Kat. No. 103

Resim 142: Kat. No. 104

Resim 143: Kat. No. 105

Resim 144: Kat. No. 106

Resim 145: Kat. No. 107

Resim 146: Kat. No. 108

Resim 147: Kat. No. 109

Resim 148: Kat. No. 110

Resim 149: Kat. No. 111

Resim 150: Kat. No. 112

Resim 151: Kat. No. 113

Resim 152: Kat. No. 114

Resim 153: Kat. No. 115

Resim 154: Kat. No. 116

Resim 155: Kat. No. 117

Resim 156: Kat. No. 118

Resim 157: Kat. No. 119

Resim 158: Kat. No. 120

Resim 159: Kat. No. 121

Resim 160: Kat. No. 122

Resim 161: Kat. No. 123

Resim 162: Kat. No. 124

Resim 163: Kat. No. 125

Resim 164: Kat. No. 126

Resim 165: Kat. No. 127

Resim 166: Kat. No. 128

Resim 167: Kat. No. 129

Resim 168: Kat. No. 130

Resim 169: Kat. No. 131

Resim 170: Kat. No. 132

Resim 171: Kat. No. 133

Resim 172: Kat. No. 134

Resim 173: Kat. No. 135

Resim 174: Kat. No. 136

Resim 175: Kat. No. 137

Resim 176: Kat. No. 138

Resim 177: Kat. No. 139

Resim 178: Kat. No. 140

Resim 179: Kat. No. 141

Resim 180: Kat. No. 142

Resim 181: Kat. No. 143

Resim 182: Kat. No. 144

Resim 183: Kat. No. 145

Resim 184: Kat. No. 146

Resim 185: Kat. No. 147

Resim 186: Kat. No. 148

Resim 187: Kat. No. 149

Resim 188: Kat. No. 150

Resim 189: Kat. No. 151

Resim 190: Kat. No. 152

Resim 191: Kat. No. 153

Resim 192: Kat. No. 154

Resim 193: Kat. No. 155

Resim 194: Kat. No. 156

Resim 195: Kat. No. 157

Resim 196: Kat. No. 158

Resim 197: Kat. No. 159

Resim 198: Kat. No. 160

Resim 199: Kat. No. 161

Resim 200: Kat. No. 162

Resim 201: Kat. No. 163

Resim 202: Kat. No. 164

Resim 203: Kat. No. 165

Resim 204: Kat. No. 166

Resim 205: Kat. No. 167

Resim 206: Kat. No. 168

Resim 207: Kat. No. 169

Resim 208: Kat. No. 170

Resim 209: Kat. No. 171

Resim 210: Kat. No. 172

Resim 211: Kat. No. 173

Resim 212: Kat. No. 174

Resim 213: Kat. No. 175

Resim 214: Kat. No. 176

Resim 215: Kat. No. 177

Resim 216: Kat. No. 178

Resim 217: Kat. No. 179

Resim 218: Kat. No. 180

Resim 219: Kat. No. 181

Resim 220: Kat. No. 182

Resim 221: Kat. No. 183

Resim 222: Kat. No. 184

Resim 223: Kat. No. 185

Resim 224: Kat. No. 186

Resim 225: Kat. No. 187

Resim 226: Kat. No. 188

Resim 227: Kat. No. 189

Resim 228: Kat. No. 190

Resim 229: Kat. No. 191

Resim 230: Kat. No. 192

Resim 231: Kat. No. 193

Resim 232: Kat. No. 194

Resim 233: Kat. No. 195

Resim 234: Kat. No. 196

Resim 235: Kat. No. 197

Resim 236: Kat. No. 198

Resim 237: Kat. No. 199

Resim 238: Kat. No. 200

Resim 239: Kat. No. 201

Resim 240: Kat. No. 202

Resim 241: Kat. No. 203

Resim 242: Kat. No. 204

Resim 243: Kat. No. 205

Resim 244: Kat. No. 206

Resim 245: Kat. No. 207

Resim 246: Kat. No. 208

Resim 247: Kat. No. 209

Resim 248: Kat. No. 210

Resim 249: Kat. No. 211

Resim 250: Kat. No. 212

Resim 251: Kat. No. 213

Resim 252: Kat. No. 214

Resim 253: Kat. No. 215

Resim 254: Kat. No. 216

Resim 255: Kat. No. 217

Resim 256: Kat. No. 218

Resim 257: Kat. No. 219

Resim 258: Kat. No. 220

Resim 259: Kat. No. 221

Resim 260: Kat. No. 222

Resim 261: Kat. No. 223

Resim 262: Kat. No. 224

Resim 263: Kat. No. 225

Resim 264: Kat. No. 226

Resim 265: Kat. No. 227

Resim 266: Kat. No. 228

Resim 267: Kat. No. 229

Resim 268: Kat. No. 230

Resim 269: Kat. No. 231

Resim 270: Kat. No. 232

Resim 271: Kat. No. 233

Resim 272: Kat. No. 234

Resim 273: Kat. No. 235

Resim 274: Kat. No. 236

Resim 275: Kat. No. 237

Resim 276: Kat. No. 238

Resim 277: Kat. No. 239

Resim 278: Kat. No. 240

Resim 279: Kat. No. 241

Resim 280: Kat. No. 242

Resim 281: Kat. No. 243

Resim 282: Kat. No. 244

Resim 283: Basamaklı Anıt Mezar

Resim 284: Lahit Mezar

Resim 285: Tabanı Tuğla Dışeli Duvar Örgü Mezar

Resim 286: Tuş Sandık Mezar

Resim 289: Doğrudan Toprağa Gömü

Resim 290: Başına Ürme Kapatılmış Mezar

Resim 291: Toplu Mezar

Resim 292: Urne Mezar

Resim 293: Pitos Mezar

Resim 294: Ahşap Tabut Mezar

Resim 295: Inhumasyon

Resim 296: Kremasyon

Resim 297: Kremasyon Alanı Kesit

Resim 298: Mezar Çukuru

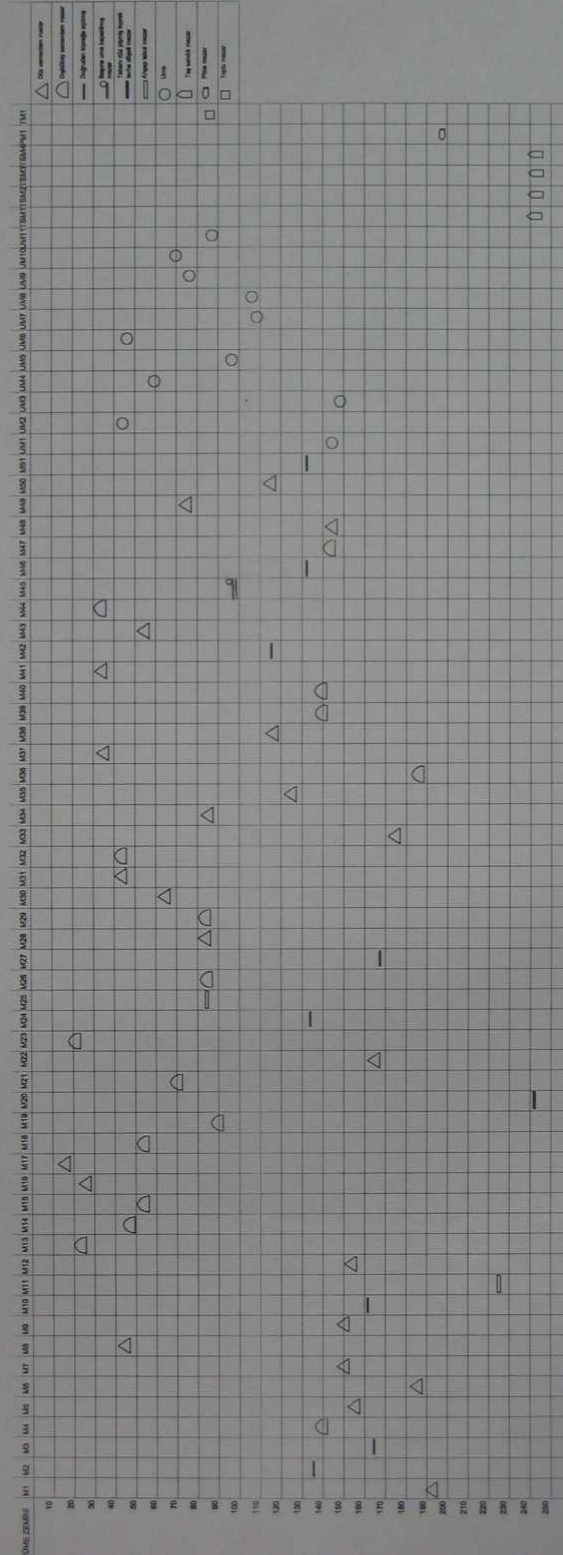

Resim 299: Kremasyon Alanı

Resim 300: Mezar Hediyeçleri (Meyveler)

TABLÖLAR

Tablo 1: Parion Nekropolü Mezar Tipleri ve Derinlikleri

PARİON NEKROPOLÜ 2005 YILI MEZAR BULUNTU TABLOSU*

MEZAR			BULUNTU							
Adı	Tipi	Gömü Biçimi	Metal	Pişmiştoprak Figürin	Seramik	Unguentarium	Kandil	Cam	Kemik	Diğer
M 1	Düz Semerdam	Inhumasyon								
M 2	Doğrudan Toprağa	Inhumasyon								
M 3	Doğrudan Toprağa	Inhumasyon								
M 4	Dişbölkey Semerdam	Kremasyon		37,	82, 99,	131, 134, 135, 136, 137, 138, 139,	210, 211,		240,	
M 5	Düz Semerdam	Inhumasyon	21, 22,					234,		
M 6	Düz Semerdam	Inhumasyon								
M 7	Düz Semerdam	Inhumasyon								
M 8	Düz Semerdam	Kremasyon			89, 90,	146, 147, 148, 168, 176, 187,	217, 222,			
M 9	Düz Semerdam	Inhumasyon								
M 10	Doğrudan Toprağa	Inhumasyon								
M 11	Aksap Tabut	Inhumasyon		31, 32, 33, 38, 48, 49, 50, 51, 52, 59,	80, 95,				236,	
M 12	Düz Semerdam	Inhumasyon				108, 164, 165, 166,	206,			242,
M 13	Dişbölkey Semerdam	Kremasyon					203,			
M 14	Dişbölkey Semerdam	Inhumasyon			78, 79,					
M 15	Dişbölkey Semerdam	Kremasyon								
M 16	Düz Semerdam	Kremasyon			83,	116, 117, 118, 119, 120, 145,	216,			244,
M 17	Düz Semerdam	Kremasyon								
M 18	Dişbölkey Semerdam	Kremasyon								
M 19	Dişbölkey Semerdam	Kremasyon				189,	207,			
M 20	Tabutu Düz Pişmiştoprak Levha Doğeli	Inhumasyon								
M 21	Dişbölkey Semerdam	Kremasyon					220,			
M 22	Düz Semerdam	Kremasyon				157, 158, 159, 160,				
M 23	Dişbölkey Semerdam	Kremasyon								
M 24	Doğrudan Toprağa	Inhumasyon								
M 25	Aksap Tabut	Inhumasyon		28, 30, 34, 35, 36,	81,		209,	228,		
M 26	Dişbölkey Semerdam	Kremasyon				149,	205,			

Tablodaki numaralar eserlerin Katalog numaralarıdır

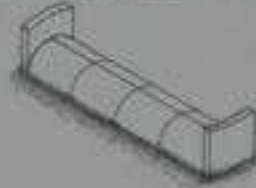
1. Anıt Mezar

2. Lahit Mezar

3. Tabanı Tuğla Döşeli
Duvar Örgü Mezar

4. Taş Sandık Mezar

5-1. Düz Semerdan-Kiremit
Mezar5-2. Dışbükey Semerdan-
Kiremit Mezar6. Tabanı Düz Pısmış Toprak Levha Döşeli
Mezar

7. Doğrudan Toprağa Açılmış Mezar

8. Başına Urne Kapatılmış Mezar

9. Toplu Mezar

10. Urne Mezar

11. Pitos Mezar

12. Ahşap Tabut Mezar

Tablo 3: Parion Nekropolis Mezar Tipleri